

TİMUÇİN ƏFƏNDİYEV

MƏDƏNİYYƏT VƏ
İNCƏSƏNƏTİMİZİN
MƏBƏDGAHI

ADMIU - 90

12728

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTAPXANASI
Bakı-2013

90 İLLİK YOLUN UĞURLARI

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin (ADMİU) rektoru, əməkdar incəsənət xadimi, professor Timuçin Əfəndiyevin kitabı bu unikal sənət təhsili və elm məbədinin 90 illik yubileyinə həsr olunmuşdur. Kitabda öz başlanğıcını 1923-cü ildə yaradılmış Bakı Teatr məktəbindən götürən ADMİU-nun bu illər ərzində keçdiyi inkişaf mərhələləri əks olunmuşdur.

Müəllif, vaxtilə burada çalışmış və bu gün çalışan görkəmli sənət xadimlərinin, o cümlədən məşhur aktyor və rejissorların, rəssam və heykəltəraşların, bəstəkar və müğənnilərin, həmçinin tanınmış sənətşünas-alimlərin, kulturoloqların yaradıcılığı, pedaqoji fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumat vermişdir.

Kitabda ADMİU-nun bugünü - təhsil sahəsində qazanılmış nailiyyətlər, yeni, perspektivli ixtisasların açılması, universitetin beynəlxalq əlaqələri əhatəli şəkildə işıqlandırılır.

Kitabda bu ali məktəbin tarixini və bugününü əks etdirən çoxlu sayda fotosəkillər də verilmişdir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti 90 yaşına təhsil və yaradıcılıq sahəsində böyük nailiyyətlərlə qədəm qoyur. Yarandığı ilk dövrlərdən etibarən Azərbaycanda mədəniyyət və incəsənət üzrə mütəxəssis hazırlayan universitetimiz öz başlanğıcını 1923-cü ildə Azərbaycan Maarif Komissarlığının qərarı ilə yaradılmış Bakı Teatr Məktəbindən götürür. O zaman məşhur sənətkarımız, Milan və Kiyev şəhərlərində təhsil almış, opera sənətimizin ilk professional müğənnisi, SSRİ xalq artisti Şövkət Məmmədovanın təklifi və təşəbbüsü ilə yaradılmış bu sənət məktəbi böyük inkişaf yolu keçmişdir. Məktəbdə ilk illərdən başlayaraq dərs demiş və onun inkişafında xidmətləri olmuş sənətkarlardan Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Cəfər Cabbarlı, Hüseyn Cavid, Abbas Mirzə Şərifzadə, Ülvi Rəcəb, Mirseyfəddin Kirmanşahlı, Aleksandr Tuqanov, Rza Sarabski və başqalarının adları xüsusi qeyd olunmalıdır. Teatr Məktəbinin ilk məzunları içərisində Fatma Qədri, Rza Əfqanlı, Şüa Şeyxov, Hacıməmməd Qafqazlı, sonrakı illərdə Əfrasiyab Bədəlbəyli, Ələsgər Ələkbərov, Ələsgər Şərifov, Gülxar Həsənova, Nəsimə Zeynalova və başqa tanınmış sənətkarlar olmuşlar.

O dövrdə M.F.Axundov adına Bakı Teatr Məktəbi təkcə Azərbaycan üçün deyil, Özbəkistan, Türkmənistan, Dağıstan, Krım və digər regionlar üçün də aktyor və rejissor kadrları hazırlayırdı. Bu kadrlardan görkəmli özbək aktyorları H.Nəsirova, N.Əliyeva, Z.Kabulov, X.Xocayev, S.Curabayev, Q.Yaqubov, məşhur türkmən aktyoru və rejissoru Altı Karlıyev və bir çox başqalarını qeyd etmək olar. Onların bir çoxu, o cümlədən görkəmli özbək aktrisası Həlimə Nəsirova sonralar SSRİ xalq artisti adına layiq görüldü. Bütün bunlar Bakı Teatr məktəbinin 20-30-cu illərdəki maarifçilik missiyasını bir daha təsdiq edir.

Otuzuncu illərdə Bakı Teatr Məktəbində həm tələbələrin, həm də müəllimlərin sayı artmışdı. Belə ki, bu dövrdə respublikanın müxtəlif rayonları üçün Teatr Məktəbində xüsusi yerlər ayrılırdı. Həmçinin Gürcüstan, Dağıstan, Özbəkistan və Türkmənistan üçün də ayrılmış yerlərin sayı artırılmışdı.

Bu illərdə Azərbaycanın bir neçə teatrının nəzdində aktyor kadrlarının yetişdirilməsi məqsədi ilə studiyalar fəaliyyət göstərirdi. Bu studiyalarda aktyor sənəti, səhnə danışıqı, rəqs və başqa fənlər tədris edilirdi. Amma dərs deyənlərin böyük əksəriyyəti pedaqoji təcrübəyə malik deyildi. Buna görə də 1933-cü ildə bu tipli studiyalar Bakı Teatr Məktəbinə verildi. Bu, Teatr Məktəbinin işində yeni mərhələ oldu. Həmin dövrdə teatr nəzəriyyəçiləri tədris prosesinə yardım göstərən yeni dərs vəsaitləri nəşr etməyə başladılar.

Moskva teatr mühiti ilə Azərbaycanın, konkret olaraq Bakı Teatr Məktəbinin əlaqələri də öz bəhrəsini verirdi. 1936-cı ildə Azərbaycanda İncəsənət İşləri Komitəsi yaradıldı və incəsənətə aid tədris müəssisələri bu qurumun ixtiyarına verildi. Bakı Teatr Məktəbində tədris ilinin müddəti 4 il müəyyən edildi. Tədris planına ictimai-siyasi və sənətsünəslıq fənləri də daxil edildi. Artıq bu illərdə Teatr Məktəbinin fəaliyyəti Rusiyanın ali teatr məktəblərindən seçilmirdi. Müəllim heyəti, tədris planları, hazırlanan tamaşaların repertuar zənginliyi əvvəlki illərə nisbətən dəyişilərək genişlənmiş və inkişaf etmişdi.

1945-ci ildə Teatr Məktəbinin bazasında Teatr İnstitutu yaradıldı. Burada rejissorlardan Aleksandr Tuqanov, Adil İsgəndərov, Mehdi Məmmədov, Məhərrəm Haşimov, aktyorlardan Hacığa Abbasov, Kazım Ziya, İsmayıl Dağıstanlı, Müxlis Cənizadə, nəzəriyyəçi alimlərdən Mikayıl Rəfili, Əli Sultanlı, Feyzulla Qasımzadə, Əkbər Ağayev və başqaları dərs deyirdilər.

O zamanlar Teatr İnstitutu məzunlarının çox hissəsi Azərbaycanın kənd rayonlarına göndərilirdi. Onlar ayrı-ayrı rayon mərkəzlərində yaranan teatrların təməlini qoyurdular. Tədris prosesində fərqlənən tələbələr təhsillərini davam etdirmək üçün Moskvaya və Leningrada ezam edilirdi.

1953-cü ildə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutu Respublika Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyinə keçirildi. 1954-cü ildə instituta SSRİ xalq artisti Mirzağa Əliyevin adı verildi.

Bu illərdə məzunlar arasında məşhur sənətkarlar Leyla Bədirbəyli, Məlik Dadaşov, Nəcibə Məlikova, Müxlis Cənizadə, Rauf Kazımovski, Arif Babayev, Kamil Rüstəmbəyov və başqa sənət xadimləri var idi.

Sonrakı dövrdə Teatr İnstitutunda Zəfər Nemətov, Tofiq Kazımov, Nəsir Sadiqzadə, Əjdər Sultanov, Əli Zeynalov, Şəfiqə Məmmədova, Həsən Turabov, Amaliya Pənahova kimi məşhur aktyor və rejissorlardan ibarət kollektiv öz sələflərinin ənənələrini davam etdirmişlər. Ali təhsili müvəffəqiyyətlə başa vuran Turan Cavid, Ələmdar Quluzadə, Adil Babayev, Cabir Səfərov və başqaları institutda müəllim kimi saxlanıldı. Həmin illərdə Məmmədəli Əsgərov, Mahmud Allahverdiyev, Ədilə Əliyeva, İnqilab Kərimov kimi teatrşünaslar da pedaqoji fəaliyyətə cəlb olundular.

1958-59-cu tədris ilində Teatr İnstitutunun fəaliyyətində müəyyən dəyişikliklər edildi. Yeni fakültələr və ixtisaslar açıldı, tələbə qəbulu artırıldı, «Mədəni-maarif işi» ixtisasına ilk qəbul aparıldı.

1968-ci ildə bu ali təhsil ocağı Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutu adlandırıldı. Tədris sahəsində yeni dərslər və dərslər

vəsaitləri, proqramlar hazırlandı. Respublika teatrları üçün kadr hazırlığı ildən-ilə genişləndirildi. Sonrakı illərdə aspirantura yolu ilə kadr hazırlığına xüsusi diqqət yetirildi. Müəllimlər keçmiş SSRİ-nin müxtəlif ali təhsil ocaqlarında ixtisasartırma və təkmilləşdirmə kurslarında təcrübə keçdilər. İnstitutun yetirmələri olan aktyorlar Səməndər Rzayev, Hamlet Xanizadə, Mikayıl Mirzə bu ali təhsil ocağına müəllim kimi işə cəlb edildilər.

Universitetimizdə çalışan aktyorlar, rejissorlar bir çox sənət uğurlarına imza atmışlar. Xalq artistləri Rza Təhmasibin peşəkar aktyor və rejissor fəaliyyəti, İsmayıl Dağıstanlının yaratdığı obrazlar (Ənvər Məmmədخانlının «Şərqi səhəri», İlyas Əfəndiyevin «Mahnı dağlarda qaldı» və s. əsərlərdə), əməkdar artist Müxlis Cənizadənin səmimiyyətlə dolu xarakterik səhnə və kino obrazları mədəniyyət xəzinəmizə əbədi daxil olmuşdur. Professor Mehdi Məmmədovun rejissurasında səhnə həyatı qazanmış «İntizar» (İlyas Əfəndiyev və Mehdi Hüseyn), «12-ci gecə» (V.Şekspir), «Müfəttiş» (N.V.Qoqol) və onlarla digər unudulmaz quruluşlar, xalq artisti Tofiq Kazımovun möhtəşəm rejissura seriyası (İlyas Əfəndiyevin «Sən həmişə mənimləsən», «Unuda bilmirəm», «Məhv olmuş gündəliklər» və başqa pyeslərinin səhnə təcəssümü) kamil lirik-psixoloji sənətkarlıq nümunələri idi. Xalq artistləri Amaliya Pənahovanın, Həsən Turabovun, Bəsti Cəfərovanın müxtəlif səhnə əsərlərində, o cümlədən V.Şekspirin,

C.Məmmədquluzadənin, H.Cavidin, İ.Əfəndiyevin pyeslərində yaratdıqları dolğun bədii surətlər nəsilədən nəsilə ötürülən sənətkarlıq ənənələrinin rəngarəng nümunələridir.

1987-ci ildən etibarən İncəsənət İnstitutunda köklü dəyişikliklər baş verdi. Belə ki, əgər həmin dövrə qədər burada cəmi 2 dekanlıq və 6 kafedra fəaliyyət göstərirdisə, 9 ixtisasda mütəxəssis hazırlanırdısa, sonradan ixtisasların, fakültə və kafedraların sayı artmağa başladı. 1987-ci ildə İncəsənət İnstitutunda bir nəfər elmlər doktoru, altı elmlər namizədi işləyirdisə, 90-cı illərdə burada çalışan elmlər doktorlarının, professorların, elmlər namizədlərinin sayı 100-ü ötüb keçdi. Mədəniyyət və incəsənətin istər nəzəri, istərsə də praktik sahələrini əhatə edən yeni ixtisaslar şəbəkəsi quruldu. Universitetdə aspirantura şöbəsi yaradıldı, Müdafiə Şurası təşkil edildi. Əvvəllər kitablarının sayı o qədər də çox olmayan kitabxananın işi yenidən quruldu, kitab fondunun sayı xeyli artdı, yeni qiraət zalı yaradıldı, kitabxanamız elektron kitabxanaya çevrildi.

Hər il sənət müəllimlərimizin yaradıcılıq-ifa işləri universitetin Tədris teatrında geniş ictimaiyyət tərəfindən maraqla izlənilir, nəzəri ixtisaslardan dərs deyən professor-müəllim heyətinin elmi-tədqiqat işləri, dərsliklər və monoqrafiyalar mütəmadi olaraq tələbələrə və geniş oxucu kütləsinə təqdim edilir. Universitetin professor-müəllim heyəti onlarla maraqlı yaradıcılıq işləri

(tamaşalar, filmlər, rəssamlıq sərgiləri, konsert proqramları və s.) nümayiş etdirir, tədris vəsaitləri üzərində çalışırlar.

Bütün bunlar İncəsənət İnstitutunun həyatında yeni bir mərhələnin başlanmasından, bu ali təhsil ocağının ümumi inkişafından xəbər verirdi. Bu dəyişikliklər İncəsənət İnstitutunun daha yüksək status qazanmasını şərtləndirirdi.

1991-ci ildə İncəsənət İnstitutu respublika ali məktəbləri arasında ilk dəfə olaraq universitet statusu qazandı. Beləliklə ADMİU o zaman Azərbaycanda mövcud olan iki universitetdən (BDU ilə yanaşı) birinə çevrildi. Yuxarıda sadalanan nailiyyətlər - ADMİU-nun mədəniyyət sahələrini kompleks şəkildə əhatə etməsi, çoxprofilli ixtisas şəbəkəsinin yaradılması - bu ali məktəbə universitet statusunun verilməsi üçün ciddi hüquqi əsas oldu. Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, ötüb keçən illər ərzində universitetimiz öz imkanlarını xeyli genişləndirmişdir. Bu gün burada 7 fakültə, 31 kafedra fəaliyyət göstərir, 40-dan artıq ixtisas və ixtisaslaşmalar üzrə kadr hazırlanır. Təhsil sahəsində dövlət siyasəti prinsiplərinin ardıcıl olaraq həyata keçirilməsi, bu sahədə milli ideologiyanın tətbiqi, Boloniya təhsil sisteminə keçid - bütün bunlar ali təhsilin inkişafı üçün geniş imkanlar açmışdır. Artıq ADMİU-nun diplomları beynəlxalq aləmdə tanınır ki, bu da son dövrlərdə qazanılan nailiyyətlərimizin əsas göstəricilərindən biridir.

1991-ci ildə Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasından sonra ölkəmizin qarşısında dünya ölkələri ilə əməkdaşlıq sahəsində geniş imkanlar açılmışdır. Bu imkanlar tədris sahəsinə, o cümlədən bizim universitetimizə də aiddir. Bu gün ADMİU geniş beynəlxalq əlaqələr şəbəkəsinə malikdir. Bu əlaqələr universitetlərarası qarşılıqlı müqavilələrin imzalanmasında, tələbə mübadiləsində, müəllimlərimizin digər ölkələrin ali məktəblərinə ezam olunmasında özünü büruzə verir. Mədəniyyət, elm və təhsil məsələləri ADMİU-nun xarici əlaqələr sahəsindəki fəaliyyətində prioritet istiqamətlər kimi dəyərləndirilir.

Universitetimiz dünyanın bir çox ölkələrinin ali təhsil, elm və mədəniyyət müəssisələri ilə sıx əlaqələr saxlayır. Təkcə bu faktı qeyd etmək kifayətdir ki, universitetimiz 22 xarici ölkənin 46 ali məktəbi ilə əlaqə yaratmışdır. Bu ali məktəblərdən 24-i ilə universitetimiz arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanmışdır.

Universitetimizdə bir çox xarici ölkələrdən, xüsusən Türkiyədən çoxlu sayda tələbə təhsil almış və almaqda davam edir. Əcnəbi tələbələr həm bakalavr, həm də magistr pillələrində təhsil alırlar. Onlara verilən diplomlar beynəlxalq sertifikatla malikdir. Bunu da vurğulamaq vacibdir ki, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti Avropa İncəsənət Universitetləri Liqasının tamhüquqlu üzvüdür. Bu, universitetimizin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun daha da artmasından xəbər verir.

Universitetimizin 90 illik uğurlarından söz açarkən ilk növbədə teatr təhsilini qeyd etmək istərdim. Teatr təhsili bu ali məktəbin ən qocaman tədris sahələrindəndir. Bu gün universitetimizin ixtisas şəbəkəsi xeyli genişlənmişdir. Bununla belə aktyorluq və rejissorluq təhsili öz əvvəlki əhəmiyyətini qoruyub saxlamışdır. Son dövrlərdə teatr təhsilində əhatəli şaxələnmə baş vermiş, bu sahə ilə bağlı olan yeni kafedralar yaradılmışdır. Dram teatrı və kino, musiqili teatr, estrada aktyoru ixtisasları teatr tədrisinin genişləndirilməsindən xəbər verir. Bu ixtisaslar universitetimizin «Aktyor sənəti» fakültəsində tədris olunur. Müstəqillik illərində ADMİU-da respublikamızda ilk dəfə olaraq ali təhsil səviyyəsində xoreoqrafiya sənəti və aşıq sənəti ixtisasları açılmışdır.

Teatr təhsilinin keyfiyyətini yüksəltmək üçün universitetimizə məşhur sənətkarlar cəlb olunmuşlar. Hal-hazırda xalq artistləri İlham Namiq Kamal, Bəsti Cəfərova, Firəngiz Mütəllimova, Zəmfira Nərimanova, Valeh Kərimov, Laləzar Mustafayeva, Rafiq Əliyev, Azər Zeynalov, Qərinə Kərimova və başqaları «Aktyor sənəti» fakültəsində dərs deyir, gənc kadrların yetişdirilməsi işində əllərindən gələni əsirgəməirlər.

Fərəhli haldır ki, tələbələrimiz bir çox beynəlxalq müsabiqələrin, festivalların iştirakçısı olmuş, müxtəlif mükafatlara layiq görülmüşlər. Teatr sənəti sahəsində tələbələrimizin istər respublika daxilindəki, istərsə də beynəlxalq miqyasdakı uğurları

bizi sevindirir. Belə ki, 2011-ci ildə Qazaxıstanın Almatı şəhərində keçirilən tələbələrin I Beynəlxalq Tələbə Tamaşaları Festivalında universitetimizin «Aktyor sənəti» fakültəsinin tələbələri festivalın ali mükafatı olan «Qran-pri» mükafatını almışlar. Qazaxıstanda reallaşan başqa bir tədbir isə mənim şəxsən iştirak etdiyim «Bastau» Beynəlxalq Kino festivalı olmuşdur. Teatr festivalından daha öncə baş tutan bu tədbirdə də universitetimizin təmsilçiləri – tələbə və məzunlarımız öz filmlərini nümayiş etdirmişlər. Fərəhli haldır ki, müxtəlif ölkələrin təmsilçilərinin iştirak etdiyi «Bastau» Beynəlxalq Kino festivalından da nümayəndələrimiz mükafatlarla geri dönmüşlər. Bundan başqa, Tiflis Beynəlxalq Tələbə Etüdləri Festivalında tələbələrimiz «Təmas» adlı tamaşa ilə çıxış etmiş və festivalın sertifikatını almışlar. Türkiyədə, İstanbul Kültür Universitetində keçirilən Beynəlxalq Tələbə Tamaşaları Festivalında da tələbələrimiz yüksək mükafata layiq görülmüşlər. Kino sənəti üzrə Strasburq şəhərində keçirilən Beynəlxalq Monumental foto müsabiqəsində tələbələrimiz birincilik qazanmışlar. Əlavə edim ki, aktyor və rejissor ixtisaslarında təhsil alan tələbələrimiz hər tədris ili müddətində təxminən 40-50 tamaşa hazırlayaraq təqdim edirlər.

Son illərdə dövlətimizin mədəniyyət və incəsənət, xüsusən teatr sahəsinə göstərdiyi qayğı, teatrlarımızın təmiri, onların texniki təminat baxımından beynəlxalq standartlara cavab verməsi

teatrlarımızın yeni yüksəliş mərhələsinə keçməsinin bariz nümunəsidir. 2010-cu ildə Bakıda keçirilmiş Beynəlxalq Teatr Festivalı bu sahədəki nailiyyətlərimizi bir daha parlaq şəkildə nümayiş etdirdi. Bu, dövlətimizin mədəniyyət sahəsindəki siyasətinin məntiqi nəticəsi idi.

Məlum olduğu kimi, teatr təhsilinin mühüm sahəsini rejissorluq təşkil edir. Müstəqillik dövrünün nailiyyətlərindən danışarkən universitetdə «Rejissor sənəti»nin ayrıca bir fakültə kimi fəaliyyət göstərməsini xüsusi olaraq qeyd etməliyik. Bu gün universitetimiz müxtəlif yönümlü rejissor kadrları yetişdirir. Sənətdəki diferensiasiya, ixtisas peşəkarlığının dərinləşməsi rejissura üçün çox səciyyəvidir. Hazırda universitetimiz teatr, kino, televiziya, musiqili teatr, estrada, kütləvi tədbirlər və bayramlar rejissoru kimi ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlığı aparır. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, tədris prosesinə məşhur peşəkarlar cəlb olunmuşlar. Fakültədə xalq artistləri, professorlar Cənnət Səlimova, Ağakəşi Kazımov, Azər Paşa Nemət, Eldar Quliyev, Oqtay Mirqasım, Tofiq İsmayılov, Yalçın Əfəndiyev, Ramiz Əzizbəyli, əməkdar incəsənət xadimləri, dosentlər Bəhram Osmanov, Oqtay Babazadə, Amin Novruzov, Cəmil Quliyev və başqaları dərs deyirlər.

Peşəkar musiqi əsərlərinin universitetimizdə dərin kökləri vardır. Bir daha xatırlatmaq istərdim ki, vaxtilə Teatr Məktəbinin

yaradılmasının təşəbbüsçüsü və onun ilk direktoru olmuş professor Şövkət Məmmədova özü böyük müğənni, görkəmli musiqi xadimi idi. Onun səhnədəki peşəkar fəaliyyəti musiqi ilə aktyor sənətinin uğurlu, harmonik sintezini yaratmışdı.

Hələ 20-30-cu illərdən başlayaraq Teatr Məktəbində musiqi təliminə böyük diqqət verilirdi. Bu məqsədlə yerli kadrlarla yanaşı, Moskva, Leningrad (Sankt-Peterburq) və digər şəhərlərdən mütəxəssislər pedaqoji fəaliyyətə cəlb olunurdular. Bunların içərisində professor Aleksandr Milovanovun, Danil Danilovun adlarını xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır.

1945-ci ildə Teatr Məktəbinin bazasında institut yaradılarkən musiqi təhsilinin imkanları da xeyli genişləndi. Müxtəlif illərdə burada çalışmış SSRİ xalq artistləri - maestro Niyazi, Lütfiyar İmanov, əməkdar artist Rəhilə Cabbarova, bəstəkarlardan Şəfiqə Axundova, Hacı Xanməmmədov, istedadlı pianoçu Gülarə Əliyeva, gözəl muğam ifaçısı Qulu Əsgərov kimi pedaqoqlar universitetimizdə musiqi təhsilinin inkişafına böyük təkan verdilər.

Fərəhli haldır ki, respublikada ali musiqi təhsilinin inkişafında universitetimizin də xüsusi payı və çəkisi vardır. Görkəmli vokalçı, opera müğənnisi, SSRİ xalq artisti Lütfiyar İmanov, istedadlı muğam ifaçılarımızdan xalq artistləri Arif Babayev, Cənəli Əkbərov, Səkinə İsmayılova, Mələkxanım Əyyubova, Alim Qasimov, Nəzakət Teymurova və başqaları musiqi sənətinin

incəliklərinə məhz burada təhsil alarkən yiyələnmişlər. Bu gün estradamızın bir çox tanınmış, populyar nümayəndələri məhz bizim universitetimizi bitirmişlər. Xalq artistləri Brilyant Dadaşova, Nazpəri Dostəliyeva, Faiq Ağayev, Zülfüyyə Xanbabayeva və başqaları universitetimizin yetirmələridir.

Hazırda musiqi fakültəsindəki «Solo oxuma», «Estrada müğənnisi», «Xalq çalğı alətləri ifaçılığı» kimi ixtisaslara «Aşıq sənəti» də əlavə olunmuşdur.

Bu gün ADMİU-nun «Musiqi sənəti» fakültəsində tanınmış musiqi xadimləri dərs deyirlər. Onlar universitetimizdə onilliklər boyu formalaşmış sənət ənənələrini davam və inkişaf etdirirlər. Bu gün burada xalq artisti, professor Faiq Sücəddinov, əməkdar incəsənət xadimi, populyar cazmen, dosent Vaqif Gərayzadə, dosent Eldar Dadaşov kimi bəstəkarlar çalışırlar. Sevilən müğənnilərimiz, xalq artistləri Cənəli Əkbərov, Yalçın Rzazadə, Səkinə İsmayılova, Mələkxanım Əyyubova, Qəndab Quliyeva, Nazpəri Dostəliyeva və başqaları «Musiqi sənəti» fakültəsinin müəllimləridir. Onların bir çoxu həm də universitetimizin məzunlarıdır. Fakültədə tar, kamança, saz, qarmon üzrə sevilən ifaçılar, xalq artistləri Ağasəlim Abdullayev, Zamiq Əliyev, Fəxrəddin Dadaşov, Zakir Mirzəyev, əməkdar mədəniyyət işçisi Əhliman Rəhimov və başqaları dərs deyir, tələbələrə ifaçılıq sənətinin xüsusiyyətlərini öyrədirlər.

Musiqi sahəsində tələbələrimizin respublika və beynəlxalq müsabiqələrdəki uğurları bizi sevindirir. «Muğam», «Yeni ulduz» müsabiqələrində, Norveçdə, Sloveniyada və digər ölkələrdə keçirilən musiqi festivallarında da tələbələrımız laureat adına layiq görülmüşlər. Əlbəttə, bütün bunlar tədrisin yüksək səviyyəsindən, burada çalışan nüfuzlu sənətkarların zəngin pedaqoji təcrübəsindən irəli gəlir.

ADMİU-da «Xoreoqrafiya» ixtisası da zəngin sənət təcrübəsinə malikdir. Məlum olduğu kimi, xoreoqrafiya rəqs və balet sənətlərini özündə ehtiva edən spesifik sənət sahəsidir. Universitetimizdə onilliklər boyu bu sahədə ən tanınmış sənətkarlar fəaliyyət göstərmişlər. Xalq artistləri Tamilla Şirəliyeva, Rəfiqə Axundova, Mədinə Əliyeva kimi tanınmış sənətkarlar, təcrübəli pedaqoqlardan professorlar Kamal Həsənov, Hüseynağa Hüseyinov və başqaları universitetimizdə çalışmışlar.

Universitetdə musiqi təhsili ənənələri xoreoqrafiya sənəti ilə sıx yaradıcılıq əlaqələrinə malikdir. Fərəhləndirici haldır ki, bir çox digər sahələr kimi, xoreoqrafiya sənəti sahəsində də ölkəmizdə ali təhsil verən yeganə müəssisə bizim universitetimizdir. Ona görə də biz bu sahəyə böyük məsuliyyətlə yanaşır, pedaqoji prosesə peşəkarları cəlb edirik.

Uğurlarımızdan danışarkən toxunulması vacib olan başqa bir sahə rəssamlıqdır. Uzun illər boyu respublikamızda rəssamlıq sənəti

üzrə ali təhsil verən yeganə müəssisə bizim universitet olmuşdur. Burada rəssamlıq təhsilinin yarım əsrlik tarixi vardır. Vaxtilə bu təhsil ocağında Azərbaycanın görkəmli sənətkarları – xalq rəssamları Tahir Salahov, Mikayıl Abdullayev, Toğrul Nərimanbəyov, Böyükağa Mirzəzadə, Nadir Qasimov, Nadir Əbdürrəhmanov, Yusif Hüseyinov, Rafiq Mehdiyev, xalçaçı rəssam Lətif Kərimov dərs demişlər. 2000-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyevin fərmanı ilə ADMİU-nun Rəssamlıq fakültəsinin bazasında Rəssamlıq Akademiyasının yaradılması da bizim ali məktəbin uğurlarından sayılmalıdır. Hal-hazırda «Rəssamlıq» fakültəsində xalq rəssamları Ağaəli İbrahimov, Xanlar Əhmədov, əməkdar incəsənət xadimləri Arif Əziz, Fəxryyə Xələfova və başqaları çalışırlar. Fakültədə rəngkarlıq, qrafika, dizayn, dekorativ sənət, teatr rəssamı, kino və televiziya rəssamı, qrim rəssamı, xalça rəssamı, sənətsünaslıq kimi ixtisaslar üzrə kadr hazırlığı aparılır.

2006-cı ildə İstanbul Uluslararası Öyrənci sərgisində, 2009-cu ildə İstanbul Öyrənci sərgisində, 2010-cu ildə Marmara Universiteti Gözəl Sənətlər Fakültəsinin təşkilatçısı olduğu Beynəlxalq Rəsm sərgisində tələbələrımız iştirak etmiş və sertifikatlar almışlar. 2011-ci ildə keçirilmiş «Narkomaniyaya yox!» adlı sərgidə tələbələrımız müxtəlif nominasiyalarda mükafatlandırılmışlar.

Bu gün universitetimiz dövrün tələblərindən irəli gələn yeniliklər yoluna qədəm qoymuşdur. Müasir ruhlu «Kulturologiya»

1272/3

fakültəsinin yaradılması bu yeniliklərin bariz təzahürlərindən biridir. Belə bir fakültənin təşkil edilməsi zamanla ayaqlaşmaq deməkdir. Hazırda fakültədə fəlsəfə üzrə elmlər doktoru, professor Niyazi Mehdi, kulturologiya üzrə elmlər doktoru, professor İlqar Hüseynov, coğrafiya üzrə elmlər doktoru Nadir Məmmədov, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Qaley Allahverdiyev kimi peşəkar mütəxəssislər dərs deyirlər.

Fakültədə yeni ixtisaslar şəbəkəsi yaradılmışdır. Burada «Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması», «Sənətşünaslıq» ixtisasları, «Kulturologiya», «Beynəlxalq mədəni əlaqələr», «Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması üzrə menecer» ixtisaslaşmaları üzrə mütəxəssislər hazırlanır.

«Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrinin qorunması» ixtisası günümüzün reallıqlarından irəli gəlmişdir. Dövlət müstəqilliyini elan etmiş respublikamız elə ilk günlərdən etibarən təkcə hərbi-siyasi deyil, həm də mənəvi təcavüzə məruz qalmışdı. Maddi mədəniyyət abidələrimiz, mədəni sərvətlərimiz bəzən özgənin adına çıxılır, dünyanın nəzərində «ustalıqla» özgələşdirilirdi. Belə bir şəraitdə mədəni tariximizə, abidələrimizə sahib çıxmaq, onları mənəvi təcavüzdən qorumaq, dünyaya öz adı ilə tanımaq müstəqil dövlətimizin mədəni siyasətinin əsas məsələlərindən birinə çevrilmişdir.

Universitetimizin müstəqillik dönməində gerçəkləşdirdiyi başqa bir mühüm ixtisaslaşma «Beynəlxalq mədəni əlaqələr» adlanır. Bu ixtisaslaşmanın beynəlxalq miqyasda əhəmiyyəti elə adından bəlli olur. Axı müasirləşən, yeniləşən Azərbaycan sürətlə dünya birliyinə inteqrasiya etməkdədir. Həm də bu reallıq gündəngünə inkişaf edir, genişlənir. Azərbaycanın dünya birliyi ilə əlaqələri çoxplanlı müstəvidə gerçəkləşdirilir. Əlbəttə, əlaqələrimizin mühüm bir səhifəsini mədəniyyət amili təşkil edir.

Azərbaycanımızın qədim mədəniyyət ocağı olması dünyada böyük maraq doğurur. Bu reallığın dünya birliyinin diqqətinə çatdırılmasında mədəni ənənələrimizi və xarici dilləri yaxşı bilən mütəxəssislərə böyük ehtiyac vardır. «Beynəlxalq mədəni əlaqələr» ixtisaslaşması məhz belə mütəxəssislər yetişdirmək, mədəniyyətimizi beynəlxalq miqyasda təbliğ etmək, onu hüquqi baxımdan qorumaq məqsədi ilə yaradılmışdır. Mədəniyyət, siyasət və diplomatik missiya qovşağında qərarlaşan bu ixtisaslaşmanın perspektivli olması və dövlətçiliyimizə mədəni siyasət sahəsində uğur gətirəcəyi şübhəsizdir.

ADMİU-dakı digər nəzəri ixtisaslar da günün tələblərindən irəli gəlir. Müstəqillik illərində bizdə nəzəri ixtisasların əhatəli şəbəkəsi yaradılmışdır. Onların xeyli hissəsi «Sənətşünaslıq» fakültəsinin payına düşür. Teatrşünas, sənətşünas kimi «veteran» ixtisaslarla yanaşı, universitetdə müstəqillik illərində yaradılmış

ədəbi yaradıcılıq və ekran dramaturgiyası, kinoşünas, kitabşünas kimi ixtisaslar da təşkil edilmişdir. 2012-ci ildən «Ədəbi iş və ekran dramaturgiyası» kafedrasında «Televiziya jurnalistikası» ixtisaslaşması üzrə mütəxəssis hazırlığı aparılır. Yeni ixtisaslaşmaların yaradılması milli mədəniyyətin, mədəniyyətlərarası dialoqun inkişaf etdirilməsi, Azərbaycanın dünyaya inteqrasiya etməsi prosesi üçün çox önəmlidir. Bu ixtisaslarla bağlı fənlərin tədrisi üçün respublikamızın tanınmış alimləri ADMİU-ya dəvət olunmuşlar. Elmlər doktorları, professorlar Nizaməddin Şəmsizadə, Aqşin Babayev, Aydın Abiyev, İsrafil İsrailov, Məryəm Əlizadə, İlham Rəhimli, Gülşən Əliyeva, Aydın Dadaşov, xalq artisti Həmidə Ömərova, populyar kinoşünas, əməkdar incəsənət xadimi Ayaz Salayev, tanınmış yazıçı Əli Əmirli və başqaları nəzəri ixtisaslardan dərs deyirlər.

Elmi işlərlə universitetimizdə əsasən nəzəri kafedraların professor-müəllim heyəti məşğul olur. Elə bunu demək kifayətdir ki, son beş ildə ADMİU-da 49 monoqrafiya, 53 dərslük, 70 dərs vəsaiti, 260 proqram və metodiki göstəriş nəşr edilmişdir. Mən hələ müəllim və tələbələrimizin respublika mətbuatında və xarici mətbuatda nəşr etdirdikləri məqalələr, resenziyalar haqqında söz açmıram. Təkcə onu deyim ki, son beş ildə universitetimizdə 800-ə yaxın məqalə və resenziya çap olunmuşdur. 100-dən artıq elmi-nəzəri konfranslar keçirmişik. Universitetimizin professor- müəllim

heyəti hər tədris ilində orta hesabla 280 çap vərəqi həcmində elmi iş yazaraq təhvil verir.

Xatırlatmaq istədiyim başqa bir ixtisas özündə nəzəri və praktik cəhətləri ehtiva edən «Kitabşünaslıq» ixtisasıdır. Bu ixtisas da yeni olub dövrün tələblərindən irəli gəlmişdir. Son illərdə respublikamızda kitab çapı da sürətlə inkişaf edir. Bu gün Azərbaycanda onlarla nəşriyyat, mətbəə, mətbuat evi, poliqrafiya mərkəzi fəaliyyət göstərir. Hazırladığımız kadrlar məhz həmin sahələrə yönəldilir, mədəniyyətin bir qolu olan nəşriyyat-poliqrafiya sahəsində çalışırlar. Əlbəttə, bunun üçün onlardan peşəkar bilik, geniş dünyagörüşü tələb olunur. Bu məqsədlə universitetə ən layiqli, tanınmış mütəxəssisləri, pedaqoqları cəlb edirik.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının müvafiq əmrinə uyğun olaraq Müdafiə Şurası fəaliyyət göstərir. Bu qurumun üzvləri universitetin görkəmli alim-pedaqoqlarıdır.

ADMİU-da «Mədəniyyət dünyası», «Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Elmi Əsərləri» adlı elmi-nəzəri məcmuələr çap olunur. «Mədəniyyət: problemlər və perspektivlər» adlı məcmuədə isə doktorant və gənc tədqiqatçıların məqalələri dərc edilir. ADMİU-nun elmi nəşrlərində sənətşünaslıq,

kulturologiya, muzeyşünaslıq, fəlsəfə və onların tədrisi metodikası ilə bağlı elmi əsərlər işıq üzü görür. Yuxarıda adı çəkilən bu məcmuələr Ali Attestasiya Komissiyasının nəşrləri siyahısına daxil edilmişdir.

ADMİU respublikanın ictimai və mədəni həyatında yaxından iştirak edir. Bir çox nüfuzlu, beynəlxalq tədbirlərin, bayram proqramlarının hazırlanmasında müəllim və tələbələrimizin əməyi böyükdür. Universitetimizdə ardıcıl surətdə beynəlxalq konfranslar, simpoziumlar keçirilir. Bunlardan Nizami Gəncəvinin 870 illik yubileyi münasibəti ilə təşkil olunmuş «Nizami və Şərq intibahı» adlı elmi-praktik konfransı, «Türksoy xalqlarının musiqi mədəniyyəti» beynəlxalq konfransını, universitetimizin 90 illiyinə həsr olunmuş «Mədəniyyətlərarası dialoqda ənənəvi incəsənətin rolu» adlı konfransı və başqalarını göstərmək olar.

Ötən illər ərzində biz bir çox nailiyyətlərə imza atmışıq. Azərbaycanın müstəqilliyi universitetimizin də inkişafına, beynəlxalq aləmdə tanınmasına təkan vermişdir. Biz bu imkandan istifadə edərək Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada tanınmasına çalışırıq.

Zəngin tarixi ənənələrə malik olan Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti 90 yaşını qeyd edir. Bu yubiley münasibəti ilə Sizə təqdim edilən kitab ADMİU-nun keçdiyi təxminən bir əsrlik yola işıq salır. Burada Siz teatr və kino

təhsilinin təşəkkülü, inkişaf mərhələləri, təsviri sənət təhsilinin keçdiyi yol, musiqi təhsili sahəsindəki nailiyyətlərimiz, ictimai-humanitar elmlərin tədrisi, kulturologiya, beynəlxalq əlaqələrimiz, ADMİU-da təhsil alan əcnəbi tələbələr, universitetimizin bu günü, şöbə və bölmələr, eyni zamanda bu ali təhsil ocağının müəllimləri olan görkəmli sənət xadimləri haqqında məlumatlarla tanış olacaqsınız.

I HİSSƏ

AZƏRBAYCANDA PEŞƏKAR TEATR TƏHSİLİNİN YARANMASI VƏ İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ

Azərbaycanda Bakı Teatr Məktəbi yarandığı zaman (1923-cü il) artıq milli teatr sənəti kifayət qədər uzun və səmərəli tarixi inkişaf yolu keçmiş, çox uğurlu və qüdrətli aktyorluq məktəbi formalaşmışdı. Bu mənada, belə bir faktı qeyd edə bilərik ki, Bakı Teatr Məktəbi «quru yerdə» yaranmamışdı, milli teatr prosesinin estetik platforması üzərində bərqərar olmuşdu. Bir həqiqəti də qeyd etmək zəruridir ki, Azərbaycanda teatr təhsili sistemi, daha konkret desək, Teatr Məktəbi dövrün sosial-mədəni və ictimai-siyasi tələbi ilə yaradılmışdı.

XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlləri Azərbaycanda dünyəvi peşəkar teatrın təşəkkül mərhələsidir. Bu dövrdə Azərbaycan maarifçilərinin səyi yalnız bir istiqamətə yönəlmişdi: dünyəvi peşəkar teatrı maarifçilik ideyalarının təcəssümü kimi milli mədəniyyətə qovuşdurmaq! XIX əsrin ikinci yarısından etibarən gerçəkləşməyə başlayan bu cəhdlər əsrin axırlarında artıq mütəşəkkil bir prosesə çevrildi və bu proses Azərbaycanda teatr

kollektivinin komplektləşdirilməsi, onun fəaliyyətə başlaması ilə nəticələndi.

O vaxt teatrın yaradıcılıq həyatının kökündən dəyişilib yenidən qurulması üçün rejissor mədəniyyəti, aktyor təhsili məsələləri günün vacib şərti kimi irəli sürülürdü. Onu da qeyd edək ki, Bakı Teatr Məktəbi yalnız Azərbaycanda deyil, bütün Şərqdə ilk teatr təhsili ocağı idi. Bu məktəb eyni zamanda Qafqaz və Orta Asiya xalqlarının mədəni inkişafında teatr sənətinin professional mərhələyə keçməsinə də əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir. Cəfər Cabbarlının «Türk Teatr Məktəbi» adlı məqaləsində oxuyuruq: «Azərbaycan teatr məktəbi yalnız Azərbaycan deyil, bütün Şərq ölçüsündə böyük bir əhəmiyyətə malikdir».

Zəmanəsinin görkəmli sənətkarlarından olan Mirseyfəddin Kirmanşahlının aşağıdakı sözləri Bakı Teatr Məktəbinin yaranmasına olan tələbatı aydın şəkildə ifadə edirdi: «Teatr mütəxəssisləri təşəbbüsü ilə Maarif Komissarlığı tərəfindən açılmış Teatr Məktəbində bir aydan çoxdur ki, dərslər başlanmışdır. Bir çox gənc qızlar və oğlanlar yeni bir hünər və yeni bir stil yaratmaq məqsədilə özlərini bu nur aləminə atmışlar.

... Belə müqəddəs bir məbədə xadim olmayalım? Hərçənd istibdad siyasəti bizi cəsarətsiz etmiş, bütün planlarımızı pozmuş və tənbel etmişdir. Lakin yaşamaq arzu edənlər gərək heç vaxt naümid olmasınlar. Ümid həyatın sütunudur. Həyat isə mübarizəsiz boş bir

şeydir. Mübarizə edənlərin səmələrə qədər yüksəlmələrini gözümüz ilə görürük.

Ləyaqətimizi isbat edəlim. Aktyorluq məktəbinin qapıları açıq, biz gənclərə müntəzirdir. Tərəddüd etmədən qoşalım. Bu şayani-təqdir müəssisədən istifadə edərək təşəkkürlərimizi Maarif komissarlığına təqdim edəlim».

Şövkət Məmmədova Xalq Maarif Komissarlığına göndərdiyi məktubda Teatr Məktəbinin əsas məqsədini belə açıqlayırdı: «Məqsədimiz təkcə öz istedadı ilə deyil, eyni zamanda nəzəri və təcrübi hazırlığı və səhnə ifasının mükəmməlliyi ilə səhnədə teatrı yeniləşdirmək iqtidarına malik Azərbaycan aktyorunu yetişdirməkdir».

Onu da qeyd edək ki, Şövkət Məmmədova 1922-ci ildə Xalq Maarif komissarlığına göndərdiyi məktubunda Azərbaycan Teatr Akademiyasının yaradılmasını təklif etmişdi. Maarif Komissarlığının kollegiyasında isə (25 oktyabr 1922-ci il) elmi-pedaqoji potensialın olmaması səbəbindən Teatr Akademiyasının açılması məqsəduyğun hesab edilməmişdi.

Ölkənin görkəmli teatr xadimləri Bakı Teatr Məktəbinin təşkilinə çox böyük inamla başladılar. Hər kursun və ayrı-ayrı fənlərin tədris planı və proqramları işlənməli, fənlər üzrə yüksək ixtisaslı müəllimlər işə qəbul edilməli, məktəbin nizamnaməsi hazırlanmalı idi. Teatr Məktəbinin əsasnaməsində dərslərin

Azərbaycan dilində aparılması nəzərdə tutulsa da, yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin çatışmaması səbəbindən bir sıra fənlər rus dilində tədris edilirdi.

1926-cı ildə Teatr Məktəbinin ilk buraxılışı oldu. Həmin dövrdə Teatr Məktəbinə A.Məmmədov rəhbərlik edirdi. 11 nəfər məzunun içərisində Fatma Qədrinin səhnəyə gəlişi Azərbaycan teatr tarixində əlamətdar bir hadisə kimi yadda qaldı. Fatma Qədri 1933-cü ildən etibarən Teatr Məktəbində aktyor sənətindən dərs deməyə başladı.

Milli səhnəmizin ilk peşakar aktrisası olan Fatma Qədri, yüksək səhnə mədəniyyətinə və zəngin dünyagörüşünə malik sənətkar idi. O, on dörd yaşında Bakıya gələrək yeni yaradılmış Teatr Məktəbinə daxil olmuş və burada zəngin təcrübəyə malik A.Tuqanov, A.Mudrov, V.Sladkopevtsov və başqa teatr xadimlərindən dərs almışdı.

Səhnə fəaliyyətinə tələbəklik illərində başlayan Fatma Qədrini 1926-cı ildə Bakı Türk İşçi Teatrına dəvət etmişdilər. Burada o, Esmiralda («Paris Notrdam kilsəsi»), Polina («Gəlir yeri»), Gülbahar («Anamın kitabı»), Şərəfnisə («Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli şah»), Süsən («Namus») və başqa tamaşalarda yaddaqalan obrazlar yaratmışdı. Onun «Sevil» tamaşasında oynadığı Gülüş rolunu əlamətdar hadisə kimi qarşılanmışdı.

Fatma Qədri 1926-1932-ci illərdə Türk İşçi Teatrında, 1933-1936-cı illərdə Bakı Rus Dram Teatrında və ömrünün sonuna kimi Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında çalışmışdı. Bakı Rus Dram Teatrında yaratdığı obrazlar - Janna Barbiye («İntervensiya»), Raya («Özgə uşağı»), Solmaz («Od gəlini»), Sona («1905-ci ildə»), Baronessa Ştral («Maskarad») teatrımızın tarixinə unudulmaz hadisə kimi daxil oldu.

Sonralar onun yaratdığı Emiliya, Xuraman, Katerina obrazları nəinki keçmiş Sovetlər birliyində, həmçinin dünyanın bir çox ölkələrində məşhur oldu.

Fatma Qədri Bakı Teatr Məktəbi ilə yanaşı, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında da aktyor sənətindən dərs demişdi. O, xalq artisti fəxri adına layiq görülmüş, xidmətlərinə görə orden və medallarla təltif olunmuşdu.

Öz müəllimlərindən öyrəndiklərinə sadıq qalan Fatma Qədri tədris proqramına o zaman üçün novator, mütərəqqi dramaturgiya nümunələri sayılan əsərləri - milli dramaturqlardan M.F.Axundzadənin «Hacı Qara», C.Cabbarlının «Sevil», «Almaz», xarici ölkə dramaturqlarından F.Şillerin «Məkr və məhəbbət», «Qaçaq», A.Ostrovskinin «Tufan», «Cehizsiz qız» pyeslərini daxil edir, istedadlı gənc aktyor kadrlarının yetişdirilməsinə xüsusi önəm verirdi. F.Qədrinin Azərbaycan səhnəsi üçün peşəkar aktrisa yetişdirilməsi istiqamətində də böyük xidmətləri olmuşdur. Onun

tələbələri arasında Mirvari Novruzova, Nəcibə Məlikova, Sofya Bəsirzadə, Ətayə Əliyeva və başqaları aktrisa kimi böyük şöhrət qazanmışdılar.

Beləliklə, Bakı Teatr Məktəbi Azərbaycan qızlarına teatr təhsili verməklə mədəniyyətimiz üçün ən aktual problemlərdən olan aktrisa probleminin həllinə yardımçı olmuşdu.

Bakı Teatr Məktəbinin işində yaxından iştirak edən görkəmli dramaturq Cəfər Cabbarlı bu illərdə əsas diqqəti yüksək səviyyəli dərs proqramlarının tərtib edilməsinə, dərs prosesində tərcümə işlərinin mükəmməlliyinə, ana dilində dərsliklərin yazılmasına, dərslərin keçiriləcəyi müvafiq bir məkanın tapılmasına, başqa yerlərdən Bakıya, bu məktəbdə oxumağa gələnlərin məişətlərinin qayğısına qalmağa, müəllim heyətinin təşkil olunmasına yönəlirdi. Bu barədə o, mətbuatda da çıxış edir, Bakı Teatr Məktəbinin inkişafı üçün əlindən gələni əsirgəməirdi.

Bu dövrdə Teatr Məktəbini bitirənlər Azərbaycan ədəbiyyatı, təbiətşünaslıq, teatr tarixi və səhnə sənəti, aktyor texnikası, teatrşünaslıq fənlərindən buraxılış imtahanları verirdilər. Məzunlar Azərbaycanın Dövlət teatrlarına, Gürcüstan, Dağıstan və digər respublikalarda fəaliyyət göstərən mədəniyyət ocaqlarına işləməyə göndərilirdilər. Sözügedən dövrün məzunlarından aktyorlar İsmayıl Dağıstanlı, Məmmədəli Vəlixanlı, Süleyman Tağızadə, Əjdər Sultanov, rejissorlar Adil İsgəndərov, Ələsgər Şərifov xüsusilə

fərqlənirdilər. Teatr Məktəbinin qabaqcıl tələbələrindən İsmayıl Dağıstanlı, Əjdər Sultanov, Süleyman Tağızadə bitirdikləri məktəbdə müəllim kimi fəaliyyət göstərirdilər.

1926-1930-cı illərdə Teatr Məktəbində təhsil alan İsmayıl Dağıstanlı 1930-cu ildən başlayaraq fasilələrlə Azərbaycan Dram Teatrında, İrəvan Dram Teatrında işləyib, Dərbənddə özünün təşkil etdiyi Azərbaycan teatrının rejissoru və aktyoru olub, klassik obrazlar silsiləsi yaradıb. Teatr sənəti sahəsində göstərdiyi xidmətlərə və qazandığı nailiyyətlərə görə respublikanın xalq artisti fəxri adına layiq görülmüşdür. O, Ənvər Məmmədخانının «Şərqi səhəri» pyesinin tamaşasındakı Kirov roluna görə 1948-ci ildə Stalin mükafatı, İlyas Əfəndiyevin «Mahnı dağlarda qaldı» dramındakı Böyük bəy roluna görə isə 1972-ci ildə Dövlət mükafatı ilə təltif olunmuşdu.

Aleksandar Tuqanovun təbiri ilə desək, «Şekspir obrazlarını oynamaq üçün səhnəyə gələn» İsmayıl Dağıstanlı həm də pedaqoq idi. O, M.A.Əliyev adına İncəsənət İnstitutunda bir müddət «Səhnə danışığı» kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışıb. Onun «Tələbələrlə işləyərkən nitq aparatında çatışmazlıqlar islahının üsulu və yolları» adlı metodiki işi gənc aktyorların yetişdirilməsində çox qiymətli tədris vəsaitidir. İ.Dağıstanlı eyni zamanda, «Cəfər Cabbarlı və teatr», «SSRİ xalq artisti A.Xorava», «Böyük səhnə ustası» (Abbas Mirzə Şərifzadənin yaradıcılığı haqqında), «Möhsün Sənani», «Mustafa Mərdanov»

monoqrafiyaların müəllifidir. Səhnə danışığının düzgünlüyünə və ifadəliliyinə xüsusi diqqət yetirən İ.Dağıstanlı özünü səhnə danışığı üzrə böyük ustad kimi tanıtmışdı.

Bakı Teatr Məktəbinin qarşısında duran məsələlərdən biri də savadlı milli rejissor kadrlarının hazırlanmasından ibarət idi. Hələ 1930-cu ildə Cəfər Cabbarlı Ümumittifaq Teatr Olimpiadasının nəticələrinə həsr olunmuş, «İnqilab və Mədəniyyət» jurnalında çap etdirdiyi məqaləsində Azərbaycan teatrında savadlı rejissor kadrlarının olmamasını ciddi bir problem kimi gündəmə gətirmiş, yerli peşəkar rejissor kadrlarının qıtlığından söz açmışdı.

1930-cu ildə Teatr Məktəbində aktyor şöbəsi ilə yanaşı, rejissor şöbəsinin açılması sözügedən problemin həlli istiqamətində atılan ən mühüm addımlardan oldu. 1930-1937-ci illərdə məktəbin direktoru olmuş xalq artisti Hacığa Abbasovun ardıcıl səyləri və zəhməti sayəsində məktəbdə bir sıra tədbirlər həyata keçirildi. Həmin illərin qəbulunda Dağıstan, Tacikistan, Türkmənistan, Özbəkistan, Krım, Gürcüstan respublikalarına da yer ayrıldı.

1920-30-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrının bədii rəhbəri olmuş Aleksandr Tuqanov milli teatr üçün yüksək ixtisaslı professional kadrların yetişdirilməsi işində yaxından iştirak etmişdi. O, Bakı Teatr Məktəbinin, eləcə də Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun nüfuzlu pedaqoqlarından olmuşdu. A. Tuqanov Teatr Məktəbinin fəaliyyət göstərdiyi dövrdə

yaradıcı heyətə «Stanislavski sistemi»nin incəliklərini öyrətməyə, Moskva Bədaye Teatrının müsbət ənənələri ilə milli teatr ənənələrimizin vəhdətinə nail olmağa çalışırdı. Həm pedaqoji, həm də yaradıcı fəaliyyətində realizmə böyük önəm verir, inandırıcı, həqiqətə uyğun aktyor ifasını peşəkar teatr sənətinin başlıca meyarı hesab edirdi. A. Tuqanov aktyorun fərdi xüsusiyyətlərini inkişaf etdirməklə yanaşı, onlarda «ansambl» hissini gücləndirməyə çalışırdı. Onun «Azərbaycan sovet teatrının ilk illəri» (1920-1935) və «Tbilisi şəhərində Azərbaycan teatr tarixinə dair xatirələr» əsərləri milli teatr tariximizin tədrisi baxımından çox qiymətli məxəzdir.

1927-ci ildə Malı Teatrın, 1930-cu illərdə isə Moskva Bədaye Teatrının Bakıdakı qastrolları böyük maraq doğurdu. Vaxtilə Teatr Məktəbinin direktoru olmuş H.Abbasov öz xatirələrində Teatr Məktəbinin tələbələrinin K.S. Stanislavski ilə görüşlərindən böyük şövqlə söz açaraq yazırdı: «O, bizim arzumuzu böyük həvəslə qəbul edib, tələbələrə aktyor sənəti haqqında iki mühazirə oxudu və təcrübəli məşğələ apardı. Onun mühazirələrində Teatr Məktəbinin bütün tələbələri və müəllimləri iştirak edirdilər».

O dövrün məşhur sənət xadimləri İ.E.Moskvin və V.İ.Kaçalov da bu görüşlərdə fəal iştirak etmişdilər. Görüşlər zamanı K.S.Stanislavski öz sistemini dərinlən açıqlayır, onu aktyor sənətinin elementləri ilə bağlı məşğələlərlə əyaniləşdirirdi.

30-cu illərin şəxsiyyətə pərəstiş dövrü və amansız repressiyalar Azərbaycan incəsənətinə sağalmaz yaralar vurdu. Xalqımız Abbas Mirzə Şərifzadə, Ülvi Rəcəb, Hüseyn Cavid kimi böyük sənətkarlarını itirdi.

1939-cu ildə Teatr Məktəbinə görkəmli şairimiz Osman Sarıvəlli direktor təyin olundu. Onun Teatr Məktəbinə gəlişi buradakı ədəbi-bədii və yaradıcılıq mühitini daha da qüvvətləndirdi.

1941-ci ildə Bakı Teatr Məktəbinin «Teatrşünaslıq» şöbəsinin ilk buraxılışı oldu. Bu dövrdə məktəbə Həbib İsmayılov rəhbərlik edirdi. Mühəribənin doğurduğu mərhumiyyətlərə baxmayaraq, Teatr Məktəbinin fəaliyyəti davam edirdi. Həmin illərin məzunları arasında görkəmli yazıçı, ədəbiyyatşünas-alim Əzizə Cəfərzadə də var idi. O, təhsilini bitirdikdən sonra bu məktəbdə müəllim və daha sonra direktor kimi fəaliyyət göstərmişdi. Ə.Cəfərzadə Teatr Məktəbinin sonuncu müdiri olmuşdur.

Aktyor, rejissor və teatrşünas kadrları hazırlığının yeni mərhələsi

İkinci Dünya müharibəsindən sonra keçmiş Sovet İttifaqının digər respublikalarında olduğu kimi, Azərbaycanda da dinc quruluşcu illəri başladı. Bu dövrdə Azərbaycanın teatr təhsili sistemində də bir sıra islahatlar həyata keçirildi. Sözügedən dövrdə Azərbaycan respublikasında 27 peşəkar teatr və mədəniyyət evi vardı. Zaman, yeniləşmək əzmində olan Azərbaycan teatrına xidmət etmək üçün peşəkar təhsilli istedadlı aktyorların, rejissorların, teatrşünasların yetişdirilməsini tələb edirdi.

1945-ci ildə, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, Bakı Teatr Məktəbinin əsasında Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutu yaradıldı. İnstitutun direktoru respublikanın əməkdar müəllimi Musa Musayev oldu. O, 1959-cu ilə qədər bu təhsil ocağına rəhbərlik etdi. Bu illərdə institutda aktyorluq, rejissorluq fakültələri fəaliyyət göstərirdi. Eyni zamanda burada aktyor və rejissor sənəti, teatrşünaslıq, dil və ədəbiyyatşünaslıq və başqa kafedralar da təsis edildi. «Aktyor və rejissor sənəti» kafedrasına professor Rza Təhmasib, «Teatr tarixi» kafedrasına dosent Aleksandr Mudrov, «Ədəbiyyat» kafedrasına filologiya elmləri doktoru, professor Əli Sultanlı rəhbərlik etməyə başladılar. Görkəmli Azərbaycan rejissorları Adil İsgəndərov, Mehdi Məmmədov, Məhərrəm

Haşimov, dramaturqlardan Sabit Rəhman, filoloq alimlərdən Məmməd Cəfər Cəfərov pedaqoji işə cəlb edildilər. Qısa müddətdə bu ali məktəbdə 7 professor, 3 dosent, 4 baş müəllim, xalq artistləri, əməkdar artistlər, əməkdar incəsənət xadimləri dərs deməyə başladılar.

Bu sənət xadimlərindən biri də xalq artisti Kazım Ziya idi. 1945-ci ildən Teatr İnstitutunda dərs demiş, yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanmasında fəal iştirak etmiş Kazım Ziya «Səhnə danışıqı» fənninin tədrisi və tədqiqi sahəsində böyük xidmətlər göstərmişdir. O, aktyorun səhnə danışıqını həm praktik, həm də elmi-nəzəri cəhətdən inkişaf etdirməyə çalışmış, Azərbaycan teatr tarixinə səhnə danışıqı ustası kimi daxil olmuşdur. Kazım Ziya aktyor sənətinin inkişafında, aktyor yaradıcılığının formalaşmasında səhnə danışıqının əhəmiyyətini çox gözəl duyur, səhnə danışıqını təkmilləşdirmək üçün müntəzəm surətdə səs və nəfəs məşqləri ilə məşğul olur, nitq sənəti haqqında biliklərini genişləndirirdi. Bunun nəticəsi idi ki, Kazım Ziya səhnəyə çıxarkən rəvan səhnə danışıqı, aydın və təmiz diksiyası, təsirli intonasiyaları, sözlü mənalara açmaq bacarığı ilə seyrciləri məftun edirdi.

Bir çox aktyor və rejissorlar səhnə danışıqının sirlərini, Azərbaycan ədəbi dilinin tələffüz xüsusiyyətlərini, klassik şeirlərin düzgün və ifadəli oxunuşunu Kazım Ziyadan öyrəniblər. Bunun əsas səbəblərindən biri Kazım Ziyanın aktyorluq sənətinə, eyni

zamanda ədəbi tələffüz, aydın və təmiz diksiya, məntiqi və ifadəli danışmaq məharətinə malik olması idi. O, çalışırdı ki, teatrımızın digər aktyorları da Azərbaycan dilinin ədəbi tələffüz qaydalarını dərinlən mənimsəsinlər və vahid səhnə danışığı prinsiplərini pozmasınlar. Bu mənada onun «Səhnə dili haqqında» adlı əsəri xüsusi maraq doğurur.

K.Ziya ömrünün sonuna kimi Azərbaycan səhnə dilinin prinsiplərinin tədrisi ilə məşğul olmuşdur. O, milli səhnə dilini sistemə salmış ilk Azərbaycan teatr xadimidir. Onun «Səhnə dili haqqında» kitabı aktyor və rejissorlarımızın ədəbi tələffüzə yiyələnmələrində böyük rol oynamışdır.

Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutu yarandığı gündən teatr sənətinin professional şəkildə tədrisində böyük xidmətləri olmuş xalq artisti, professor Rza Təhmasib 30 ildən artıq «Aktyor sənəti» kafedrasının müdiri olmuş, Azərbaycanda bilavasitə peşəkar aktyor nəslinin yetişdirilməsində yaxından iştirak etmişdir. Yalançı oyun tərzindən, saxta pafosdan, zahiri təmtəraqdan, şablonlardan imtina etməyi və «səhnədə yaşamaq» tələbini qarşıya qoyan R.Təhmasib «Stanislavski sistemi»ni milli teatrımızda düzgün təbliğ edən sənətkarlardan biri idi. K.S.Stanislavskinin «Mənim sənət həyatım» kitabını dilimizə tərcümə etmiş R.Təhmasib aktyorlara ifa etdikləri obrazın daxili aləminə varmağı, obrazın hərəkət məntiqini müəyyənləşdirib, dəqiq seçilmiş ifadə vasitələri ilə canlandırmağı

öyrədirdi. O, öz tələbələrinə deyərdi: «Aktyor yaradıcı şəxsiyyətdir, o, rejissor göstərişini kor-koranə yerinə yetirməməlidir.»

Dövrünün böyük sənətkarı R.Təhmasibin teatr sənətinin tədrisinə aid proqramları, metodik göstərişləri bu gün də aktualdır və yeni aktyor, rejissor nəslinin yetişməsində əhəmiyyətli mənbə rolunu oynayır.

Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun 1945-ci ildə keçirdiyi ilk tələbə qəbulunda 40 nəfər tələbə bu yeni yaradılmış tədris ocağında peşəkar teatr təhsili almağa başladı. Sonrakı illərdə İnstitutda «Teatrşünaslıq» ixtisası açıldı. 1953-cü ildə bu ixtisas üzrə ilk buraxılış oldu. Məzunlar arasında görkəmli şair və dramaturq Hüseyn Cavidin qızı Turan Cavid də vardı. Turan Cavidin həyatı və fəaliyyəti universitetimizlə sıx bağlı olmuşdur. O, uzun illər Azərbaycan teatru tarixindən dərslər demişdir. Onun pedaqoji fəaliyyəti böyük səmərə vermiş, «Teatr tarixindən səhifələr», «Kazım Ziya haqqında xatirələrim», «Bir aktyorun rol dəftərcəsi» əsərləri, habelə «Azərbaycan teatr tarixi» adlı tədris proqramı tələbələr üçün əyani vəsait rolunu oynamışdır. Həmin tədqiqat işləri bu gün də öz dəyərini itirməmişdir.

Milli teatrımız ötən əsrin 40-cı illərinə qədər öz yaradıcılıq istiqamətinə, teatr konsepsiyasına söykənən bir sistem halına gələ bilməmişdi. Azərbaycan teatrının bütün fəaliyyəti məhdud sayda fəvqəladə istedadla malik sənətkarların üzərində qurulmuşdu.

Aktyor sənətində qazanılan bütün nailiyyətlər bu sənətkarların qabiliyyətindən, ifaçılıq bacarığından qaynaqlanırdı. Azərbaycan teatrının ardıcıl inkişaf mərhələsinə qədəm qoyması SSRİ xalq artisti, rejissor Adil İsgəndərovun adı ilə bağlıdır. Təsadüfi deyil ki, 1938-1960-cı illərin Azərbaycan teatrı «Adil İsgəndərov teatrı» kimi dəyərləndirilirdi. Onun gərgin əməyi və ardıcıl səyi nəticəsində teatrın ətrafına bir çox gənc, istedadlı dramaturqlar toplandı, repertuar problemi həll olundu, milli aktyorluq məktəbinin qabaqcıl ənənələrinə söykənən güclü aktyor məktəbi formalaşdı, teatrın inkişafı üçün əlverişli şərait yaradıldı. Şərq teatrının və milli oyun-tamaşa mədəniyyətimizin bir çox ünsürlərini yaşadan «romantik-təsviri poetika»nı əsas tutan «Adil İsgəndərovun monumental teatrı» yarandı.

Təbii ki, o illərdə belə nəhəng bir sənətkarın Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutuna dəvəti də labüd idi.

Adil İsgəndərovun pedaqoji fəaliyyəti milli mədəniyyətimiz üçün onun yaradıcı və ictimai fəaliyyəti qədər önəmlidir. Bu gün teatr sənəti sahəsində sənətkar-pedaqoqun tələbələri uğurla fəaliyyət göstərirlər.

Professor Adil İsgəndərov ömrünün sonuna qədər bu ali təhsil ocağında çalışmışdır. Daha çox aktyor kurslarında dərs deyən A.İsgəndərov tədris prosesində nəzəriyyə ilə təcrübənin vəhdətinə böyük önəm verirdi. O, «Stanislavski sistemi»nin tədrisində

əzbərciliyi, kor-koranə aludəçiliyi deyil, onun prinsiplərinin, şərtlərinin yaradıcı şəkildə əxz olunmasını üstün tuturdu.

Milli teatr sənətimizin başqa bir görkəmli xadimi Mehdi Məmmədov idi. SSRİ xalq artisti, sənətsünəslıq doktoru, professor Mehdi Məmmədov gənc yaşlarından teatr sənətinə ciddi maraq göstərmiş, Bakı Teatr Məktəbini bitirdikdən sonra Moskvada ali rejissor təhsili almışdı. Gəncə Dövlət Dram Teatrında Məmmədhüseyn Təhmasibin «Bahar» dramı əsasında hazırladığı diplom tamaşasından etibarən özünü istedadlı və yüksək intellektual səviyyəli rejissor kimi təsdiqləmişdi.

Mehdi Məmmədov 1942-45-ci illərdə Gəncə Dövlət Dram Teatrında, 1956-60-cı illərdə Opera və Balet Teatrında, 1960-63-cü illərdə Akademik Dram Teatrında, 1978-82-ci illərdə Rus Dram Teatrında baş rejissor vəzifələrində çalışıb. Onun «İntizar» (İ.Əfəndiyev və M.Hüseyn), «On ikinci gecə» (V.Şekspir), «Müfəttiş» (N.V.Qoqol), «Dəli yığıncağı» (C.Məmmədquluzadə), «Xəyyam», «İblis» (H.Cavid) kimi tamaşaları teatr ictimaiyyəti tərəfindən layiqincə qiymətləndirilib.

Mehdi Məmmədovun yaradıcılığında onun pedaqoji fəaliyyəti mühüm yer tuturdu. O, 1945-ci ildən ömrünün sonuna kimi bu sənət məbədində aktyor və rejissor sənətindən dərs demiş, kafedra müdiri vəzifəsində çalışmış, yüksək ixtisaslı kadrlar yetişdirmişdir.

1968-ci ildə «Azəri dramaturgiyasının estetik problemləri» mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edən Mehdi Məmmədovun «Teatrlar. Aktyorlar. Tamaşalar», «Hüseyn Ərəblinski», «Onun sənət ulduzu», «Teatr düşüncələri», «Rejissor sənəti», «Sabit Rəhman», «Moskva Akademik Bədaye Teatrı», «Aleksandr Tuqanov» (rus dilində), «Həyat və sənət yollarında» və s. kitabları bu gün də milli teatrşünaslıq elmi kontekstində öz aktual mahiyyətini qoruyub saxlamaqdadır.

* * *

Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun strukturunda təkmilləşmə prosesi müntəzəm şəkildə davam edirdi. 1947-ci ilin noyabrında Leninqrada şəhərində ali incəsənət institutlarının Ümumittifaq müşavirəsi keçirildi. Bu müşavirədən hasil olan qənaətlər 1947-ci ilin dekabr ayında Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda müzakirəyə çıxarıldı. İnstitutun direktoru M.A.Musayev və «Teatrşünaslıq» kafedrasının müdiri A.M.Mudrov Leninqradda keçirilən müşavirədəki məruzələr haqqında məlumat verdikdən sonra tədris planlarını və proqramlarını yenidən hazırlamağın zəruriliyi və institutda yerinə yetirilən elmi-tədqiqat işlərinin səviyyəsinin yüksəldilməsi ilə bağlı qarşıda duran məqsəd və vəzifələrdən danışdılar.

1948-ci ildə «Aktyor və rejissor sənəti» kafedrası «Aktyor sənəti» və «Rejissor sənəti» kafedralarına bölündü və müstəqil fəaliyyət göstərməyə başladı. Rejissor sənəti, səhnə texnikası, rəsm və maket, tamaşa musiqisi, musiqi ədəbiyyatı, psixologiya fənləri «Rejissor sənəti» kafedrasına, aktyor sənəti, rəqs, səhnə hərəkəti, qrim, səhnə danışığı, musiqi-ritm təlimi fənləri isə «Aktyor sənəti» kafedrasına verildi.

Azərbaycan Teatr institutunun ilk məzunlarından biri Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, Dövlət Mükafatı laureatı, rejissor, professor Gülcahan Güləhmədova-Martınovadır. O, hazırda Bakı Musiqi Akademiyasının professorudur. Onun tələbələri arasında xalq artistləri, əməkdar incəsənət xadimləri, çoxsaylı müsabiqələrin laureatları və diplomantları vardır. Yetirmələri təkcə respublikamızda deyil, bir sıra xarici opera teatrlarının (Almaniya, Türkiyə, Misir, Fransa və. s) solistləridirlər. Bir rejissor kimi o, dünya klassikləri ilə yanaşı Üzeyir Hacıbəylinin, Fikrət Əmirovun, İlyas Əfəndiyevin, Mirzə İbrahimovun əsərlərini tamaşaya qoymuş, geniş tamaşaçı kütləsinin rəğbətini qazanmışdır.

Təhsil illərini xatırlayarkən Gülcahan xanım deyir:

«Teatr İnstitutu yaradıldığı vaxt onun Azərbaycan və rus bölmələrində aktyorluq, rejissorluq və teatrşünaslıq fakültələri fəaliyyət göstərirdi. İnstitut şəhərin mərkəzində yerləşirdi. Burada üç sinif otağı, məşqlər üçün kiçik bir zal və kitabxana vardı.

Müəllimlərimiz çox məşhur sənət xadimləri idi: Rza Təhmasib, Mehdi Məmmədov, Aleksandr Tuqanov, Adil İsgəndərov, Aleksandr Mudrov, Pyotr Fridolin, Əli Sultanlı, Cəfər Cəfərov! Teatrşünaslıq fakültəsində müharibədən qayıtmış Hüseyn Abbaszadə və İshaq İbrahimov da təhsil alırdılar. Mənim tələbə dostlarım Rüfət Şabanov, Osman Hacıbəyov, Ulduz Rəfil, Sabir Aslanov, Şəfiqə Biryukova və s. idi. İnstitutun ilk məzunları arasında Rauf Kazımovski, Kamil Rüstəmbəyov, İsmət Səfərəlibəyov da vardı. Direktorumuz Musa Musayev idi.

Müharibədən sonrakı illər çox ağır və məşəqqətliydi. Ona görə də tələbələrimizin çoxu təhsilini yarıda buraxmaq məcburiyyətində qaldı. Amma yuxarıda adlarını çəkdiyim sənətçilər bütün çətinliklərə baxmayaraq təhsillərini başa vurdular və teatrlarda, kino və televiziya studiyalarında fəaliyyətlərini davam etdirdilər. Sonrakı illərdə məşhur rejissorlar Məhərrəm Haşimov və Tofiq Kazımov da Teatr institutunun məzunları oldular.

Biz təhsil aldığımız illərdə müəllimlərimizdən təkcə sənətin sirlərini deyil, dostluğu, mənəvi keyfiyyətləri, bir sözlə həyatı öyrənirdik.

O illərdə müəllimlərimizin bir çoxu teatrlarda rejissor kimi fəaliyyət göstərirdi, klassik və müasir dramaturqların əsərlərini səhnəyə qoyurdular. Bütün tamaşaların ictimai baxışlarına biz tələbələr də dəvət olunurduq.

Həmişə mən müəllimlərimi böyük şükranlıqla xatırlayıram. Amma təəssüf edirəm ki, müəllimlərim də, tələbə dostlarım da bu gün həyatda yoxdur. Təsəllim budur ki, onların sənəti yaşayır. Bu sənəti yaşadanların arasında Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin xüsusi yeri vardır. Mən bu təhsil ocağının nailiyyətlərinə həmişə sevinirəm. Hər dəfə universitetin müəllim və tələbələrinin təkcə Azərbaycanda deyil, xarici ölkələrdə də keçirilən teatr və musiqi festivallarında, rəssamlıq sərgilərində qazandıqları uğurlarını eşidəndə böyük qürur hissi duyuram.

Bu gün Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin 90 yaşı var. Bu tarixi gün münasibəti ilə mən universitetin rəhbərliyini, professor-müəllim heyətini, tələbələrini, bu unikal təhsil ocağının məzunlarını ürəkdən təbrik edir, onlara yeni-yeni uğurlar arzulayıram».

50-ci illərin sonuna kimi respublikada teatr sənəti sahəsində kadrların planlaşdırılması və yetişdirilməsi problemi mürəkkəb və həll olunmamış məsələ idi. Üç ixtisas fakültəsindən yalnız biri – aktyorluq fakültəsi qalmışdı, ona da qəbul böyük fasilələrlə olurdu. Belə ki, 1948-ci il qəbulundan sonra, yalnız 1952 və 1953-cü illərdə qəbul keçirilmişdi. 1954 və 1955-ci illərdə qəbul yenə dayandırılmışdı. Bu isə institutda, sayı hər tədris ilində onsuz da 40-45 nəfəri keçməyən tələbə kontingentinin sayını daha da aşağı saldı.

Elə illər oldu ki, institutda cəmisi 34 nəfər (1954-1955-ci tədris ilində) və 36 nəfər (1957-1958-ci tədris ilində) təhsil alırdı.

1958-ci ilin aprel ayında Azərbaycan KP MK bürosu teatr sənəti sahəsində mütəxəssislərin hazırlıq məsələlərini müzakirə edərək kadr hazırlığının səviyyəsinin yaxşılaşdırılması haqqında qərar qəbul etdi. Bu qərardan sonra Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda müəyyən inkişaf dövrü başlandı. «Mədəni-maarif işi» ixtisası üzrə ilk qəbul keçirildi, 1961-ci ildə teatrşünaslıq və rejissorluq şöbələri yaradıldı, dram teatri və kino aktyoru ilə birlikdə musiqili komediya aktyoru da hazırlanmağa başlandı, axşam və qiyabi şöbələr yaradıldı. Tələbələrin sayı artdı. 1963-cü ildə rəssamlıq bölməsinə qəbul keçirildi. Bu təhsil ocağının maddi-texniki bazası möhkəmləndi. İnstitutda tədris prosesi, elmi-tədqiqat və metodiki işlər dövrün tələbləri səviyyəsində aparılmağa başlandı. Diplom tamaşalarına, ixtisas fənlərinə ciddi tələblərlə yanaşıldı, institutun dövlət teatrları və mədəniyyət ocaqları ilə əlaqələri möhkəmləndirildi.

Pedaqoji işin keyfiyyət göstəricisinin yüksəldilməsi məqsədilə institutun professor-müəllim heyəti ildən-ildə təkmilləşdirilirdi. 60-cı illərin sonlarında sənət xadimlərindən Tofiq Kazımov, Əjdər Sultanov, Zəfər Nemətov, Səftər Turabov və başqaları instituta müəllim kimi dəvət olundular.

Tofiq Kazımov rejissor fəaliyyətinə başlamazdan öncə Moskvada, o vaxtkı A.V.Lunaçarski adına Dövlət Teatr Sənəti İnstitutunda təhsil almışdı.

Milli teatrda yeniləşmə, müasirləşmə prosesi məhz rejissor T.Kazımovun yaradıcılığı sayəsində gerçəkləşdi. Dövrün yeniləşmə meyli, T.Kazımovun peşəkarlıq səviyyəsi, istedadının miqyası, yaradıcılıq imkanları, islahatçı xarakteri, novator təbiəti yeni teatrın yaranmasını zərurətə çevirirdi.

Tofiq Kazımov «Adil İsgəndərov teatri»ni bərpa etmək yox, teatrda hakim mövqə qazanmış stereotipləri, qəlibləşmiş oyun tərzini, bir sözlə, köhnə teatrın dayaqlarını dağıtmaq və müasir teatr yaratmaq yolunu seçdi. O, görkəmli dramaturq İlyas Əfəndiyevlə birlikdə lirik-psixoloji üslubun təməlini qoydu.

«Tofiq Kazımov teatri» milli mədəniyyətimizin faktına çevrilib, bildi, milli teatr tarixinə həkk olundu. Bu teatr üslubunun bəhrəsi olan bir çox tamaşalar – «Sən həmişə mənimləsən», «Unuda bilmirəm», «Məhv olmuş gündəliklər» (İ.Əfəndiyev), «Antoni və Kleopatra», «Hamlet», «Fırtına» (V.Şekspir), «Pəri cadu» (Ə.B.Haqverdiyev), «Ölülər» (C.Məmmədquluzadə), «Şəhərin yay günləri» (Anar) və s. tamaşalar dolğun, ifadəli, maraqlı, müasir sənət əsərləri kimi bu gün də teatrsevərlərin yaddaşında yaşamaqdadır.

Həmin dövrdə müasir teatrın yaranmasında və inkişafında T.Kazımovun rolu bu gün həm teatr ictimaiyyəti, həm teatrsevərlər, həm də mütəxəssislər üçün danılmaz həqiqətdir.

Tofiq Kazımovun müəllim kimi fəaliyyəti aktyor və rejissor kadrların hazırlanması işində də çox böyük rol oynadı. O dövrdə ən nüfuzlu ali təhsil müəssisələrindən olan A.V.Lunaçarski adına Dövlət Teatr Sənəti İnstitutunda görkəmli rus teatr xadimləri A.D.Popovdan və M.İ.Knebeldən mükəmməl teatr təhsili almış T.Kazımov əxz etdiklərini həm teatr yaradıcılığı prosesində, həm də pedaqoji fəaliyyətində geniş tətbiq edirdi. Tələbələrə böyük inam və etimad hissi ilə yanaşan, onlarda müstəqil, cəsarətli düşüncə formalaşdırmağa çalışın T.Kazımovun rəhbərlik etdiyi kurslarda tədris repertuarı nəzəri-pedaqoji yükü, orijinallığı və mürəkkəbliyi ilə seçilirdi. İstedadlı gənc aktyorlara mürəkkəb rollar həvalə etməkdən çəkinməyən görkəmli rejissor və pedaqoq tədris prosesi zamanı tələbələrlə rol və tamaşa üzərində işləyərkən pyesin və konkret obrazın ardıcıl inkişaf dinamikasının dəqiq təyin olunmasına, əsərin məntiqli, inandırıcı və obrazlı səhnə həllinə xüsusi önəm verirdi. Tofiq Kazımovun həmçinin aktyor və rejissor kadrlarının düzgün yetişməsinə, milli teatr sənətinin görkəmli nümayəndələrinin yaradıcılığının təhlilinə yönələn bir çox kitabları, monoqrafiya və məqalələri bu gün də teatr sənətinin tədrisi prosesi üçün öz aktuallığını qoruyub saxlayır.

Azərbaycan rejissor sənətinin görkəmli nümayəndələrindən biri, əməkdar incəsənət xadimi Zəfər Nemətov Bakı Teatr Məktəbində, Leninqrad Dövlət Teatr, Musiqi və Kinematoqrafiya İnstitutunda, habelə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda təhsil alıb. Türk İşçi Teatrında (indiki Gənc Tamaşaçıları Teatrı) aktyor kimi çalışıb. İlk müstəqil işi olan «Məlik Məmməd» tamaşasına da məhz Gənc Tamaşaçıları Teatrında quruluş verib. Moskva və Leninqrad teatrlarında zəngin təcrübə keçmiş, görkəmli teatr xadimləri Sergey Obratsov, Mixail Tarxanov, Vasili Toporkov, İvan Bresner, İvan Qremislavskinin mühazirələrini dinləyən, dövrünün görkəmli rejissorları ilə dostluq edən Zəfər Nemətov Rusiya, eləcə də dünya teatr məkanında baş verən prosesləri öyrənməyə, öz fəaliyyətində qabaqcıl dünya teatrları təcrübəsindən yararlanmağa həmişə böyük önəm verirdi. Adı görkəmli rejissor və pedaqoq kimi milli teatr tarixinə həkk edilmiş Zəfər Nemətovun quruluş verdiyi tamaşalar həmişə yüksək qiymətləndirilib. O, 1953-1969-cu illərdə Gənc Tamaşaçıları Teatrının baş rejissoru vəzifəsində çalışıb. Pedaqoji fəaliyyət Z.Nemətovun yaradıcılığının əsas istiqamətlərindən biri idi. O, Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda, A.Zeynallı adına Bakı Musiqi Məktəbinin opera sinfində aktyor və rejissor sənətindən dərs deyib.

Bu dövrdə Teatr İnstitutuna pedaqoji işin keyfiyyət göstəricisinin yüksəldilməsi məqsədilə görkəmli teatrşünas-alim,

AMEA-nın müxbir üzvü, sənətşünaslıq doktoru, professor Cəfər Cəfərov dəvət olundu. O, Hüseyn Ərəblinskinin, İsmayıl Hidayətzadənin, Mehdi Məmmədovun, Tofiq Kazımovun, Abbas Mirzə Şərifzadənin, Rza Təhmasibin yaradıcılığı barədə dəyərli elmi məqalələr, monoqrafiyalar yazmışdır. Alimin «Azərbaycan Dram Teatrı» kitabı Akademik Milli Dram Teatrının tarixini araşdıran mühüm elmi tədqiqat əsəridir. Cəfər Cəfərov «Cavid və teatr», «Mirzə Fətəli Axunzadə və teatr», «Mirzə Fətəli Axundzadənin dramaturgiyası», «Vilyam Şekspirin dramaturgiyası» adlı elmi əsərlərin müəllifidir.

Görkəmli teatrşünas-alim aktyor, rejissor, dramaturq və teatr rəssamları haqqında yazdığı məqalələrdə sənətkarların yaradıcılığına obyektiv tənqidçi münasibətini yüksək peşəkarlıqla nümayiş etdirmişdir. Cəfər Cəfərov teatrşünaslar, tədqiqatçı alimlər nəslini yetişdirmiş görkəmli pedaqoqdur. Mahmud Allahverdiyev, İncilab Kərimov, Rafiq Sadıqov, Məryəm Əlizadə, İlham Rəhimli kimi tanınmış teatrşünaslar Cəfər Cəfərovun yetirmələridir.

Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun yüksək peşəkar səviyyəli pedaqoqlarından biri də İslam İbrahimov idi. «Əsr və sənətkar» adlı dəyərli əsərin müəllifi olan İslam İbrahimov institutda teatr tənqidi və dram nəzəriyyəsi fənlərini tədris edirdi. Onun adı Azərbaycan teatrşünasları sırasında xüsusi yer tutur. Teatr nəzəriyyəsini dərinləndirən və bunu böyük səxavətlə öz

tələbələrinə öyrədən İ.İbrahimov dramaturgiyaya aid qiymətli əsərlərin, tədris proqramlarının müəllifi olmuşdur.

İncəsənət institutunun təcrübəli müəllimlərindən olan Cabir Səfərov Teatrşünaslıq fakültəsini bitirmiş, dövrü mətbuatda teatr sənətinin müxtəlif problemlərinə aid bir sıra elmi məqalələrlə çıxış etmişdir. İnstitutda kafedra müdiri kimi çalışmışdır. Onun qələmindən çıxan «Azərbaycan Dram teatrı», «Hacığa Abbasov», «Ağdam xalq teatrı», «Şərəfli yol», «İbrahim İsfahanlı», «Teatr və dramaturgiya» kimi kitablar Azərbaycan teatr tarixinin tədrisi prosesində dəyərli tədris vəsaiti kimi mühüm rol oynamışdır. C.Səfərov «Rus teatrının tarixi» fənnini tədris edən bir pedaqoq kimi bu fənnin metodikası ilə bağlı bir sıra dərslər proqramları və metodiki işlərin də müəllifidir.

Teatrşünas alim Adilə İsmayılova da uzun illər bu ali təhsil ocağında pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Onun «Antik teatr tarixi», «Orta əsrlər teatrının tarixi», «İntibah dövrünün teatrı» adlı elmi-metodik əsərləri sanbalı və nəzəri yükü ilə fərqlənir. Dosent A.İsmayılovanın «Azərbaycan SSR xalq artisti Əli Qurbanov», «Antik teatr», «Azərbaycan qadınları səhnədə», «Nəsimə Zeynalova» və s. kitabları bu gün də tələbələrimiz üçün dəyərli mənbələrdir.

Görkəmli pedaqoq və aktyor Müxlis Cənizadə 1961-71-ci illər ərzində bu ali teatr təhsili müəssisəsində dərslər demiş, aktyor, rejissor, mədəni-maarif işi kadrlarının yetişməsində səmərəli

fəaliyyət göstərmişdir. O, «Səhnə danışığı» kafedrasının ilk müdiri olmuşdur.

M.Cənizadənin səhnə danışığı ilə bağlı mühüm xidməti yaradıcı, təcrübə işlə yanaşı, elmi-nəzəri və pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olması idi. Onun hazırladığı elmi və metodiki dərslər vəsaitlərində aktyorun rol üzərində işi zamanı qarşıya çıxan səhnə danışığı problemləri və onların aradan qaldırılması üçün istifadə oluna biləcək məşğələlərin, rəvan diksiyanın, artikulyasiyanın, təsirli, düzgün səhnə danışığının yaradılmasına xidmət edən vasitələrin izahı əks olunmuşdur. M.Cənizadənin bu xidmətləri səhnə dilinin formalaşmasına təkan verdi və Azərbaycan teatrında səhnə danışığı problemlərinin öyrənilməsinin elmi-nəzəri başlanğıcını qoydu.

M.Cənizadə səhnə danışığının, ədəbi tələffüzün bu və ya digər məsələlərinin izahında adətən böyük aktyorların və bədii qiraətçilərin yaradıcılığından tutarlı misallar gətirir, bunları elmi-nəzəri mülahizələrlə əsaslandırır. Onun «Səhnə danışığı texnikasının bəzi məsələləri» adlı əsəri bu gün də aktualdır, tələbələr üçün qiymətli dərslər vəsaitidir.

1961-1977-ci illərdə instituta Rəhəb Hüseynov rəhbərlik edirdi. R.Hüseynov 1953-cü ildə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsini bitirmişdir. O, institutda çalışdığı müddətdə pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, teatr tarixi fənnindən dərslər

dərslər demişdir. Tədqiqatları əsasən Cəfər Cabbarlı yaradıcılığına həsr olunmuşdur.

1970-80-ci illərdə ictimai həyatda yaşanan durğunluq əlamətləri ali məktəblərin tədris prosesinə də öz arzuolunmaz təsirini göstərirdi. Bu mənfi təsir Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun işində də özünü büruzə verdi. Sonrakı illərdə bu durğunluq, eyni zamanda təlim-tərbiyə prosesindəki ciddi nöqsanlar aradan qaldırıldı.

1977-1987-ci illərdə İncəsənət İnstitutunun rektoru, fəlsəfə elmləri doktoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, professor Aslan Aslanov olmuşdur. A.Aslanov «Estetika aləmində», «İncəsənət və tərbiyə», «Nəğməli günlərim» və s. kitabların müəllifidir. O, Aristotelin, Didronun, Bayronun əsərlərini dilimizə çevirmişdir. Aslan Aslanov istedadlı şair kimi də tanınırdı.

1987-ci ildən etibarən institutun həyatında yeni tərəqqi dövrü başlandı. Mükəmməl tədris proqramlarının hazırlanma prosesi gücləndirildi. İnstitutun axşam və qiyabi şöbələrində ixtisası üzrə işləyən yaradıcı gənclər təhsil almağa başladı. İnstitutda tələbə həyatı özünün yaradıcılıq hadisələri ilə zəngin mərhələsinə qədəm qoydu. Müxtəlif müsabiqələr, elmi-nəzəri və praktiki konfranslar, istedadlı və bilikli gəncləri aşkara çıxardı. Həmin illərdə institut tələbələrinin ümumittifaq olimpiadalarında, konfranslarda, müsabiqələrdə fəal iştirakı qabarıq nəzərə çarpırdı. İnstituta yeni

nəslə təmsil edən müəllim kadrlarının cəlb edilməsi də aktual məsələ idi. Həmin prosesdə sanballı elmi tədqiqatlar aparan və tədris metodikasının təkmilləşdirilməsi istiqamətində çalışan müəllimlərin - elmlər namizədləri və elmlər doktorlarının, dosent və professorların sayı artmağa başladı.

Bu dövrdə institutda teatr təhsilinin tədrisi sahəsində görülən faydalı işlər öz bəhrəsini verməkdə idi. Burada çox sağlam yaradıcılıq mühiti formalaşdı. Məhz bunun nəticəsi olaraq Azərbaycan teatr sənətinin yeni bir nəslə – institutun adlı-sanlı məzunları – Səyavuş Aslan, Həsən Turabov, Amaliya Pənahova, Şəfiqə Məmmədova, Hamlet Xanızadə, Şahmar Ələkbərov, Səməndər Rzayev, Yaşar Nuri, Rasim Balayev, Mikayıl Mirzə, Əlabbas Qədirov, Hamlet Qurbanov, Vəfa Fətullayeva, Səfurə İbrahimova, Fuad Poladov, Kamal Xudaverdiyev, Rafiq Əzimov, Ağaxan Salmanlı, Gülşən Qurbanova və digər bu kimi istedadlı sənətkarlar nəslə yetişdi.

* * *

Müstəqilliyimizin ilk mərhələsində teatr təhsili sistemində də ciddi çətinliklər özünü göstərməyə başladı. Bu zaman İncəsənət İnstitutu artıq universitet statusu qazanmışdı. Universitetin yenidən qurulması və təkmilləşməsi prosesi başlandı: yeni kafedralar açıldı,

elmi-tədqiqat və metodiki işlərin miqyası böyüdü, təzə ixtisaslar yaradıldı və tədris prosesinin inkişafı özünü həm də «Sənətsünaslıq», «Aktyor sənəti», «Rejissor sənəti» fakültələrinin yenidən təkmilləşdirilməsi istiqamətində göstərdi.

Universitetin tədris prosesinin təkmilləşməsində mühüm xidmətləri olmuş «Aktyor sənəti» fakültəsinə (əvvəllər «Teatr və kino sənəti» fakültəsi adlanırdı) 1987-1992-ci illərdə professor Fikrət Sultanov, 1993-2003-cü illərdə isə sənətsünaslıq namizədi, dosent Məmmədşah Atayev rəhbərlik etmişdir. 2003-cü ildən bu günə qədər fakültəyə əməkdar artist, dosent Ötkəm İsgəndərov başçılıq edir.

Fakültədə çalışan müəllimlər elmi-metodiki yaradıcılıqla da məşğul olmuş, gənc kadrların yetişdirilməsi sahəsində faydalı işlər görmüşlər. Bu sahədə «Dram teatri və kino aktyoru» kafedrası incəsənətin müxtəlif sahələri ilə yaradıcılıq əlaqəsində olmuş, ildən-ildən təkmilləşmişdir.

Kafedranın müəllimi Azərbaycanın xalq artisti, SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı Şəfiqə Məmmədova «Yaradıcılıq prosesində tələbələrlə müstəqil iş», «Aktyorun plastikası və onun səhnədə ifadəliliyi» və s. kimi metodiki tövsiyələr hazırlamış, tələbələrin istifadəsinə vermişdir. Gənc aktyor nəslinin yetişdirilməsində kafedranın professoru Böyükağa Kazımovun da xidmətləri olmuşdur. Onun «Aktyor sənəti» fənninin tədrisinə dair yazdığı

məqalələr, metodik göstərişlər tədris prosesinin inkişafına təkan verən əyani vəsaitlərdəndir.

2001-ci ildə «Estrada və musiqili teatr» kafedası yaradıldı. Bu kafedranın ilk müdiri xalq artisti Hacıbaba Bağirov oldu. Sonralar xalq artistləri Bəsti Cəfərova, Afaq Bəşirqızı, Rafiq Əliyev, Telman Adıgözəlov, dosent Vidadi Həsənov və başqaları kafedraya dəvət olundular.

«Aktyor sənəti» fakültəsinin zəngin ənənələrə malik kafedralarından biri də «Səhnə danışığı» kafedrasıdır. Burada çalışan professor-müəllim heyətinin qarşısında duran əsas məqsəd Azərbaycan ədəbi dilini, onun xüsusiyyətlərini, qüvvətli və təsirli səsə malik olmağın sirlərini tələbələrə öyrətməkdir.

Məlumdur ki, teatrın ən mühüm ifadə vasitələrindən biri, bəlkə də birincisi səhnə danışığıdır. Rus aktyoru S.M.Mixoels yazır: «Əgər rol haqqında partitura, mürəkkəb səslənmə kimi danışmaq mümkünsə, onda deyilməlidir ki, hərəkət və jest bu partituranın ikinci sətridir. Birinci sətir mətdir, tələffüz edilən sözlərdir».

Səhnə danışığı teatr sənətinin mühüm komponentlərindəndir və tamaşanın ideya-bədii bütövlüyündə xüsusi çəkiyə malikdir. Tamaşanın seyrci ilə təmas nöqtəsində yerləşən ilk ünsür sözdür, səhnə danışığıdır. Nitq teatrda yalnız kommunikativ funksiyasını yerinə yetirməklə kifayətlənmir, həmçinin tamaşanın estetik keyfiyyətlərini, bədii səviyyəsini, təsir qüvvəsini şərtləndirir. İlk

baxışdan o qədər də çətin görünməyən düzgün səhnə danışığı qanunlarına yiyələnmək, K.S.Stanislavskinin təbirincə desək, sadə, təsirli və gözəl danışmağı bacarmaq, təcrübənin göstərdiyi kimi teatrın qarşısında daim həll edilməsi zəruri olan bir problem kimi dayanmış, teatr xadimləri onun həlli üçün müvafiq yollar axtarmışlar.

Milli teatrımızın tarixinə nəzər salsaq, görürük ki, Azərbaycan teatrında da geniş səs diapazonuna, bənzərsiz səs və nəfəs imkanlarına malik olan aktyor və aktrissalarımız olub və bu gün də var. Tarixdən məlumdur ki, Hüseyn Ərəblinski, Abbas Mirzə Şərifzadə, Ülvi Rəcəb, Kazım Ziya, Ələsgər Ələkbərov, Hökümə Qurbanova kimi aktyorlarımızın misilsiz şöhrət və rəğbət qazanmasına zəmin yaradan amillərdən biri də onların güclü, məftunedici səsə malik olmaları idi. Görkəmli aktyor F.İ.Şalyapın yazırdı: «Bu və ya digər situasiyanı, bu və ya digər personajın əhvalını səsle təsvir etməyi, müəyyən hissi doğru intonasiya ilə ifadə etməyi bacarmaq üçün kamil nəfəsə və səsə malik olmaq lazımdır».

Səhnə danışığı aktyor yaradıcılığının formalaşmasından ötrü mühüm vasitədir. Buna görə də, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində səhnə danışığının tədrisinə böyük önəm verilir. Çünki professional aktyor hazırlığı bir sıra ixtisas fənlərinin, o cümlədən «Səhnə danışığı» fənninin tədrisi ilə sıx bağlıdır. Ona görə də Azərbaycan teatrının savadlı və istedadlı aktyorları,

pedaqoji işə həvəsi və meyli olan sənət xadimləri bu sənət məbədinə dəvət edilmişlər. Bu gün burada pedaqoji fəaliyyət göstərən müəllimlər öz sələfləri - Kazım Ziya, İsmayıl Dağıstanlı, Müxlis Cənizadə kimi sənətkarların yaradıcılıq ənənələrini davam etdirirlər.

1989-2001-ci illər ərzində «Səhnə danışığı» kafedrasının müdiri vəzifəsini yerinə yetirmiş dosent Əzizağa Quliyev tədrisin keyfiyyət və səmərəsini artırmaq məqsədilə «Diksiya və bəzi metodik göstərişlər», «Mətn üzərində iş», «Orfoepiyaya dair metodik göstərişlər», «Səhnə danışığı və onun tədrisi haqqında», «K.S.Stanislavski səhnə danışığı haqqında» elmi-tədqiqat işlərini və tədris vəsaitlərini nəşr etdirmişdir. Ə.Quliyev pedaqoji fəaliyyətlə yanaşı, həm də rus dilində olan dərin elmi-nəzəri çəkiyə malik teatr sənətinə dair əsərlərin tərcüməsi ilə də məşğuldur. Belə ki, onun bu istiqamətdə gördüyü işlərdən Q.Kristinin «Stanislavski məktəbi əsasında aktyor tərbiyəsi» və B.Zaxavanın «Aktyor və rejissor sənəti» (N.Sadıqzadə ilə) adlı fundamental dərs vəsaitlərinin tərcüməsi tədris prosesinin inkişafını təmin edən mənbələrdir. Ə.Quliyevin 2011-ci ildə çap etdirdiyi «Səhnə danışığı» adlı dərsliyi bu gün gənc nəslin bilik və bacarığının artırılması istiqamətində əhəmiyyətli mənbədir.

Bundan başqa o, SSRİ xalq artisti, professor M.Məmmədov və rejissor-pedaqoq, dosent N.Sadıqzadə ilə birlikdə

K.S.Stanislavskinin «Aktyorun öz üzərində işi» əsərinin birinci hissəsini dilimizə tərcümə etmişdir.

«Səhnə danışığı» kafedrasında vaxtilə fəaliyyət göstərmiş mətnşünas-alim Məmmədəli Əsgərovun da xidməti qeyd olunmalıdır. Onun «Bədii qiraət» adlı kitabı dərs vəsaiti kimi bu gün də əhəmiyyətini itirməmişdir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində gedən teatr tədrisi prosesinə nəzər saldıqda deyə bilərik ki, «Aktyor sənəti» fakültəsində ixtisas fənlərinin tədrisi görkəmli sənət xadimlərinə tapşırılmışdı. Bunların arasında Həsən Turabov, Vaqif İbrahimov, Yaşar Nuri, Amaliya Pənahova, Afaq Bəşirqızı, Telman Adıgözəlov və başqalarının adlarını xüsusilə qeyd etmək lazımdır.

Fitri istedada, zəngin biliyə və güclü müasirlik duyğusuna sahib olan Həsən Turabov milli teatr sənətimizə yeni ifaçılıq manerası, müasir oyun üslubu gətirmişdir. T.Kazımovun və İ.Əfəndiyevin yaratdıqları lirik-psixoloji üslub məhz H.Turabov kimi aktyorların ştaplardan, streotiplərdən kənar, orijinal oyun manerasında, bənzərsiz ifasında səhnədə realizə oluna bildi. Teatra gəldiyi ilk vaxtlardan aparıcı rollar ifa edən Həsən Turabovun yaratdığı İsgəndər («Ölülər», C.Məmmədquluzadə), Hamlet («Hamlet», V.Şekspir), Kamran («Unuda bilmirəm», İ.Əfəndiyev), Xəyyam («Xəyyam», H.Cavid), Nicat («Mahnı dağlarda qaldı», İ.Əfəndiyev), Aydın («Aydın», C.Cabbarlı), Polkovnik Əmir

(«Səhra yuxuları», Anar), «Şeyx Xiyabani» («Şeyx Xiyabani», İ.Əfəndiyev), Kamran («Bizim qəribə taleyimiz», İ.Əfəndiyev) kimi obrazlar teatrsevərlərin yaddaşına əbədi olaraq həkk olunub.

Aktyor kinoda da bir-birindən maraqlı obrazlar yaradıb. Gəray bəy («Yeddi oğul istərəm»), Kəbirlinski («Dantenin yubileyi»), Afşin («Babək»), Qaçaq Nəbi («Atları yəhərləyin»). Əsəd («Bəyin oğurlanması») və digər obrazlar Həsən Turabovun aktyor istedadının çoxşaxəliliyini və rəngarəngliyini əks etdirir.

Həsən Turabov uzun müddət Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının sədri və Akademik Milli Dram Teatrının direktoru kimi məsul vəzifələrdə çalışıb.

Həsən Turabovun pedaqoji fəaliyyəti də aktyor yaradıcılığından və idarəetmə işindən heç də az əhəmiyyət daşımayıb. O, pedaqoji fəaliyyətində nəzəri və praktiki cəhətləri birləşdirir, tələbələrində teatr sənətinin ən incə sirlərini öyrədirdi.

Çağdaş Azərbaycan teatrının istiqamətini təyin edən, öz yaradıcılığında milli teatr ənənələri ilə dünya teatr prosesinin qabaqcıl təcrübələrini üzvi şəkildə birləşdirən rejissorlardan biri də Vaqif İbrahimov idi.

Vaqif İbrahimov bir rejissor kimi fəaliyyətə Eksperimental Teatr Studiyasından başlamışdı. Rejissor elə ilk işi olan «Əhvalat vaqe olur» tamaşası ilə seçdiyi sənət istiqamətini, yaradıcılıq iddialarını bəyan etmişdi. Vaqif İbrahimov və həmfikirləri burada

başladıkları işi universitetin Tədris Teatrında davam etdirdilər. Onun bu teatrın səhnəsində hazırladığı «Ac həriflər» (Ə.B.Haqverdiyev), «Komsomol» (S.Vurğun), «Güneylər, quzeylər» (R.Rza), «Zəncirbənd» (Anar) kimi tamaşalar böyük maraqla qarşılandı.

V.İbrahimovun yaradıcılığını teatr fəaliyyətinə başladığı ilk dövrdən etibarən məhz «yuğ» tipli, «yuğ» amallı bir teatrın yaradılmasına doğru bir yol kimi dəyərləndirmək olar. Rejissorun quruluşunda səhnə həyatı tapan, az qala, hər biri hadisəyə çevrilən bütün tamaşalar isə bu yolda atılan növbəti addım idi və nəhayət 1989-cu ildə Həsən Turabovun təşəbbüsü və yaxından köməkliliyində Akademik Milli Dram Teatrının nəzdində «Yuğ» Teatr studiyası açıldı. Sonralar o, müstəqil teatra çevrildi.

«Yuğ» Dövlət Teatrının bədii rəhbəri, əməkdar incəsənət xadimi, professor Vaqif İbrahimov çox keçmədi ki, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin yüksək peşəkar səviyyəli pedaqoqu kimi şöhrətləndi. Onun yetişdirdiyi rejissor və aktyorlar bu gün Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində çalışır, öz ustadlarını minnətdarlıqla yad edirlər.

Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun «Dram və kino aktyorluğu» fakültəsini bitirən Yaşar Nuri də gənc aktyor nəslinin yetişməsində böyük əmək sərf etmişdir. Müxtəlif illərdə Musiqili Komediya Teatrında, universitetin Tədris Teatrında çalışan Yaşar Nuri 1974-cü ildə görkəmli rejissor Tofiq Kazımovun dəvəti ilə

Akademik Dram Teatrına gəlir. Burada bir-birinin ardınca ifa etdiyi Sənanrel («Don Juan, yaxud bəşərin komediyası» M.İbrahimov), Məşədi Oruc («Ölülər» C.Məmmədquluzadə), Bayandur («Büllur sarayda» İ.Əfəndiyev), Abdi («Qanlı Nigar» S.Şendil), İsgəndərzadə («Ah, Paris... Paris!..» Elçin), Şöbə müdiri («Mənim sevimli dəlim» Elçin), Sərsəri («Kəllə» N.Hikmət) və b. rolları ona böyük şöhrət və ümumxalq sevgisi qazandırır. Ustad sənətkar Rza Təhmasibdən dərs almış Yaşar Nuri öz müəllimindən əxz etdiyi sənət sirlərini gələcəyin aktyorlarına böyük həvəslə öyrətmişdir.

Azərbaycan teatrının görkəmli sənətkarlarından olan Amaliya Pənahova da İncəsənət İnstitutunun yetirmələrindəndir. Respublikanın xalq artisti, Dövlət Mükafatı laureatı, sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor Amaliya Pənahova milli aktyor sənətində lirik-psixoloji məktəbin layiqli təmsilçilərindəndir. 1962-1966-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun dram və kino aktyorluğu fakültəsində təhsil alan Amaliya Pənahova görkəmli rejissor Tofiq Kazımovun diqqətini cəlb etdi və o, Akademik Milli Dram Teatrına İlyas Əfəndiyevin «Sən həmişə mənimləsən və ya Boy çiçəyi» pyesinin əsasında hazırlanmış «Sən həmişə mənimləsən» tamaşasına Nargilə roluna dəvət olundu. Bu tamaşa aktrisa Amaliya Pənahovanın həyatını əbədi olaraq səhnəyə bağladı. Dərin psixologizmi, incə lirizmi ilə seçilən «Sən həmişə mənimləsən» pyesi aktyordan böyük sənət məharəti tələb edir. Bu tamaşada qüdrətli səhnə ustası Əli

Zeynalovla tərəf-müqabil olan A.Pənahovanın yaratdığı Nargilə obrazı milli teatr sənətinin obrazlar qalereyasında özünəməxsus yer tutur. Nərimin, Xanım Mahnur, Natəvan, Aynur («Unuda bilmirəm», «Şeyx Xiyabani», «Xurşidbanu Natəvan», «Büllur sarayda» İ.Əfəndiyev), Ofeliya («Hamlet» V.Şekspir), Luiza («Məkr və məhəbbət» F.Şiller), Pəri («Pəri cadu» Ə.B.Haqverdiyev), Nigar («Qanlı Nigar» S.Şendil), Təhminə («Təhminə və Zaur» Anar), Şəlalə («Yalan» S.Rəhman) kimi rolları ilə A.Pənahova Azərbaycan tamaşaçılarının böyük sevgisini və rəğbətini qazanıb.

Teatrdakı rolları ilə yanaşı, aktrisa filmlərdə və televiziya tamaşalarında da bir sıra maraqlı obrazlar ifa edib.

Yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətinə malik olan aktrisa 1992-ci ildə Bakı Bələdiyyə Teatrını yaratmış və müxtəlif yaş nəslinə mənsub aktyorlardan istedadlı kollektiv toplaya bilmişdir.

A.Pənahova ADMİU-da aktyor sənətinin sirlərini tələbələrinə ustalıqla və böyük qayğıkeşliklə öyrədirdi. Aktrisanın yetirmələrindən çoxu hazırda Bakı Bələdiyyə teatrında çalışır.

Məşhur aktrisa Afaq Bəşirqızı da universitetimizin müəllimlərindən olmuşdur. Sənətdə qazandığı uğurlara görə o, Azərbaycanın xalq artisti fəxri adına layiq görülmüşdür. Bir pedaqoq kimi A.Bəşirqızı musiqili komediya aktyorlarının yetişdirilməsi işində fəal iştirak etmişdir. Onun tələbələri bu gün respublikanın müxtəlif regionlarında fəaliyyət göstərirlər.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində gedən teatr tədrisi prosesində fəal iştirak edən «Rejissor sənəti» fakültəsinə cəlb olunmuş pedaqoji heyətin böyük əksəriyyəti respublikada və xarici ölkələrdə tanınmış sənətkarlardır. Burada xalq artistləri, əməkdar incəsənət xadimləri, əməkdar mədəniyyət işçiləri, əməkdar artistlər öz bilik və təcrübələrini tələbələrə öyrədirlər.

Vaxtilə «Teatr rejissorluğu» kafedrasında xalq artistləri Əlabbas Qədirov, Şahmar Ələkbərov, əməkdar incəsənət xadimləri Kərim Həsənov, Hüseyn Sultanov, əməkdar artist Firdovsi Naibov kimi tanınmış sənətkarlar rejissor və aktyor sənətindən dərslər demişlər.

Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun yetirmələrindən biri də milli rejissuranın parlaq simalarından olan görkəmli rejissor - pedaqoq, xalq artisti, professor Azər Paşa Nemətdir.

Azər Paşa Nemət 1965-ci ildə Teatr İnstitutunun rejissorluq fakültəsinə, milli rejissor sənətinin sütunlarından olan Mehdi Məmmədovun kursuna qəbul olunub. Ali təhsilini başa vurduqdan sonra rejissor bir müddət M.Məmmədovun assistenti kimi pedaqoji prosesdə fəal iştirak edib. O, müəllimi ilə birgə tələbələrə aktyor və rejissor sənəti fənlərini tədris edirdi. Bir müddət Gənc Tamaşaçılar Teatrında rejissor kimi çalışdıqdan sonra 1974-cü ildə Leninqrad Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında yaradıcılıq təcrübəsi keçib. Kollektivin rəğbətini qazanmış rejissor burada bir sıra tamaşalara

quruluş verib, bədii rəhbər kimi çalışıb. Leninqrad Dövlət Teatr, Musiqi və Kinematografiya İnstitutunun nəzdindəki studiyada pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub. Yaradıcılığının ən səmərəli dövrünü Leninqrad kimi dünya mədəniyyətinin mərkəzlərindən birində yaşayıb-yaradan rejissor, təbii ki, məhəlli stereotiplərdən büsbütün qurtulmuşdu və dünya teatr prosesinin müasir ənənələri ilə ayaqlaşmağı bacarırdı.

Bakıya qayıtdıqdan sonra Gənc Tamaşaçılar Teatrında rejissor, daha sonra isə baş rejissor və Akademik Milli Dram Teatrında rejissor vəzifəsində çalışıb. Hazırda ADMİU-nun professoru, eyni zamanda Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının sədridir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin, eləcə də «Rejissor sənəti» fakültəsinin «Dram rejissorluğu» kafedrası, demək olar ki, İncəsənət İnstitutu yarandığı gündən fəaliyyət göstərir. Bu kafedranın pedaqoqlarından xalq artistləri Ağakişi Kazımov, Cənnət Səlimova, əməkdar incəsənət xadimi Bəhram Osmanov görkəmli rejissorlardır.

Ömrünün 30 ildən çoxunu teatr sənətinin tədrisinə həsr edən görkəmli rejissor Ağakişi Kazımov öz bilik və bacarığını gələcək nəsillərə rejissorlarına öyrətməkdədir. Onun tələbələri bu gün respublikanın tanınmış dram rejissorları sırasındadır. Professor Ağakişi Kazımovun «Teatr və onun yaradıcıları» adlı monoqrafiyası dram rejissorluğunda təhsil alan tələbələrdən ötrü

nəzəri baza rolunu oynayır. A.Kazımovun «Tamaşada rol bölgüsü», «Tamaşanın bədii tərtibatı», «Tamaşanın obrazlı həlli», «Təbii və şərti teatrın dialektikası», «Milli teatr ənənələrimiz» adlı elmi işləri, Dram teatrı və kino aktyorluğu fənninin tədrisi ilə əlaqədar proqramları tədris prosesində mühüm rol oynayır.

Xalq artisti, professor, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin ustad pedaqoqu Cənnət Səlimova müxtəlif dövrlərdə H.Ərəblinski adına Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram Teatrında, Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında, Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında, Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçıları Teatrında bir sıra tamaşalar hazırlamış, 1990-cı ildə isə Bakı Kamera Teatrını yaratmışdır. Teatr tarixində uğurlu tamaşalarla yadda qalan rejissor pedaqoji fəaliyyətlə də məşğuldur. Rejissor-pedaqoq Cənnət Səlimovanın yetirmələri bu gün respublikanın tanınmış aktyorlarıdır.

1970-ci illərin sonu, 80-ci illərin əvvəllərində «Kütləvi tədbirlər rejissorluğu» adlı yeni ixtisasın tədrisinə başlandı. 1986-cı ildən isə müstəqil kafedra kimi fəaliyyətini davam etdirən «Kütləvi tədbirlər rejissorluğu» 1995-ci ildən «Kütləvi tədbirlər və tamaşalar rejissorluğu», bir qədər sonra isə «Kütləvi tədbirlər və bayramlar rejissorluğu» kafedrası adlandırıldı. Yarandığı gündən etibarən bu kafedrada görkəmli teatr və elm xadimləri teatr sənətini, tarixini, nəzəriyyəsini, aktyor və rejissor sənətinin sirlərini tədris

Bakı Teatr Məktəbinin ilk Pedaqoji Şurası.
Mərkəzdə məktəbin direktoru Şövkət Məmmədova

Teatr Məktəbinin müdiriyyəti və həmkarlar təşkilatının
nümayəndələri. 1924-cü il

Teatr Məktəbinin müəllim və tələbələri. 1924-cü il

Təcrübi məşğələlər. 20-ci illər

Təcrübi məşğələlər. Solda Hacıməmməd Qafqazlı, mərkəzda Fatma Qədri. 1924-cü il

Məşq zamanı. Ön planda soldan Süleyman Tağızadə, ortada Fatma Qədri, sağda Abbas Rzayev, yuxarıda Məcid Şamxalov. 1924-cü il

Teatr məktəbinin müəllimləri. Oturanlar: soldan birinci Dostu Səfərova, dördüncü Rza Darablı, beşinci Aleksandr Mudrov, altıncı məktəbin direktoru Hacığa Abbasov, yeddinci Hüseyn Cavid və başqaları. Ayaq üstə soldan birinci Süleyman Tağızadə

Təcrübə məşğələ. 1924-cü il

Yuxarı cərgədə soldan ikinci Fatma Qədri, üçüncü Rza Əfqanlı, beşinci Məmmədəli Vəlixanlı. Aşağı cərgədə soldan birinci Şüa Şeyxov, üçüncü Hacıməmməd Qafqazlı və başqaları. 20-ci illər

Moskvaya ixtisasartırmaya göndərilən tələbələr: Ə.Akif, A.Dadaşov, Süleyman Tağızadə, T.Əhmədova, İ.Kərimov, Mirseyfəddin Kirmanşahlı. 1926-cı il

Teatr Məktəbinin fəalları. 20-ci illərin ikinci yarısı

Bakı Teatr Məktəbinin ilk buraxılışı. Yuxarıdakı sıra, sağdan: Fəruq, Namiq (Faiq), Sidorov, Mudrov, Ağakarim Şorifzadə, A.Məmmədzadə (direktor), V.Sladkopevtsov, A.Tuğanov, Cabbar, Kornev, Sultanov. Yuxarıdan ikinci sıra, sağdan: Səfərov, Babacanova, Qarabəyov, mərkəzdəki iri şəkildə Müəllimlər Şurası, Camal Rubi, Vəzirova, Əlizadə və başqaları. Aşağıda «İlk buraxılış» sözləri yazılmışdır. 1926-cı il

Aktyor sənəti fənni üzrə məşğələ. V.Sladkopevtsovun sinfi. 1927-ci il

Teatr Məktəbinin fəalları. Ortada Cabbar Əliyev, soldan birinci Mərziyə Davudova, sağda yuxarıda Süleyman Tağızadə və başqaları. 1928-ci il

Teatr Məktəbini bitirmiş məzunlardan bir qrup. Yuxarıda tək Məmməd Əlili, yuxarıdan birinci sırada soldan ikinci Rza Darablı, üçüncü Cabbar Əliyev, dördüncü Məcid Şamxalov, orta cərgədə soldan birinci Dadaş Şaraplı, ikinci Hacıməmməd Qafqazlı, üçüncü Tamara Paşazadə, dördüncü Məmmədəli Vəlixanlı, beşinci Süleyman Tağızadə, aşağıda ortada Rza Əfqanlı, sağda Sadiq Saleh və başqaları. 1930-cu il

Teatr Məktəbinin tələbələri. Mərkəzdə məktəbin direktoru, respublikanın xalq artisti Hacığa Abbasov. 1931-ci il

Teatr Məktəbinin tələbələri Göyçay rayonunun Qaraməryəmli kəndində. 1931-ci il

Məktəbin fəalları. 1930-cu illər

Teatr Məktəbinin müəllim və tələbələri: Hacığa Abbasov, Ağakərim Şərifov,
Musa Musayev, Rza Darablı, Cəlil Bağdadbəyov, Ələsgər Hənifəzadə,
Məmməd Sadiqov, Mehdi Məmmədov və başqaları. 1932-ci il

Teatr Məktəbinin
tələbələrindən
Əliyeva və Qədimova.
1933-cü il

Professor F.Sallavinin sinfi. 1933-cü il

Teatr Məktəbinin məzunları Hüseyn Rafi, Dadaş Şaraplı, Cəlil Bağdadbəyov,
Fatma Qədri, Rza Darablı, Tamara Paşazadə, Süleyman Tağızadə, Zəhra, Kamalov,
Ələsgər Hənifəzadə, Fərəc Nağıyev, Əli, İmran, Dəmirov (Şirvanski),
Fərəc Fətullayev, Rza Məmmədov, Məcid Şamxalov, Niyaz Şərifov, Sadıqzadə,
Tələt Əyyubov, İsmayıl Dağıstanlı və başqaları. 1933-cü il

Teatr tarixi dərslində. 1933-cü il

İdman dərində. 1934-cü il

Teatr Məktəbinin tələbələrindən
B.Həsənova, M.Məmmədov,
H.Mövlazadə (yuxarıda). 1934-cü il

Professor F.Sallavi tələbələri ilə.
1934-cü il

Tələbələrin bir qrupu. 30-cu illərin ortaları

Baletmeyster Ələsgər Hənifəzadənin rəqs dərəsi. 1934-cü il

Baletmeyster Ələsgər
Hənifəzadənin
məşğələsi. 1934-cü il

Beynəlmiləl qrup. 1934-cü il

Müəllim və tələbələrin bir qrupu. Ön planda
müəllimlər Ə.Hənifəzadə, F.Sallavi. 1934-cü il

Divar qəzetinin redaksiya heyəti. 1934-cü il

Teatr Məktəbinin müəllimləri. Soldan: rejissor Ridal, tarix müəllimi İsgöndərli, rəqs müəllimi Hənifəzadə. 1934-cü il

Bakı Teatr Məktəbində pedaqoji fəaliyyət göstərmiş Hüseyn Cavid

Teatr Məktəbində ilk pedaqoji şüranın üzvü olmuş Cəfər Cabbarlı

Bakı Teatr Məktəbinin binası. 1935-ci il

Teatr məktəbinin ilk pedaqoqlarından Abbas Mirzə Şərifzadə

Peşəkar teatrın inkişafında xidmətləri olmuş Ülvü Rəcəb

Bakı Teatr Məktəbinin ilk direktoru,
SSRİ xalq artisti, professor
Şövkət Məmmədova

Teatr Məktəbinin direktor
müavini, xalq artisti
Fatma Qədri (rolda)

SSRİ xalq artisti
Mirzəğa Əliyev

Teatr məktəbinin müəllimi
Rza Dərəbli

Teatr Məktəbinin direktor
müavini, professor
V.Sladkoptsov

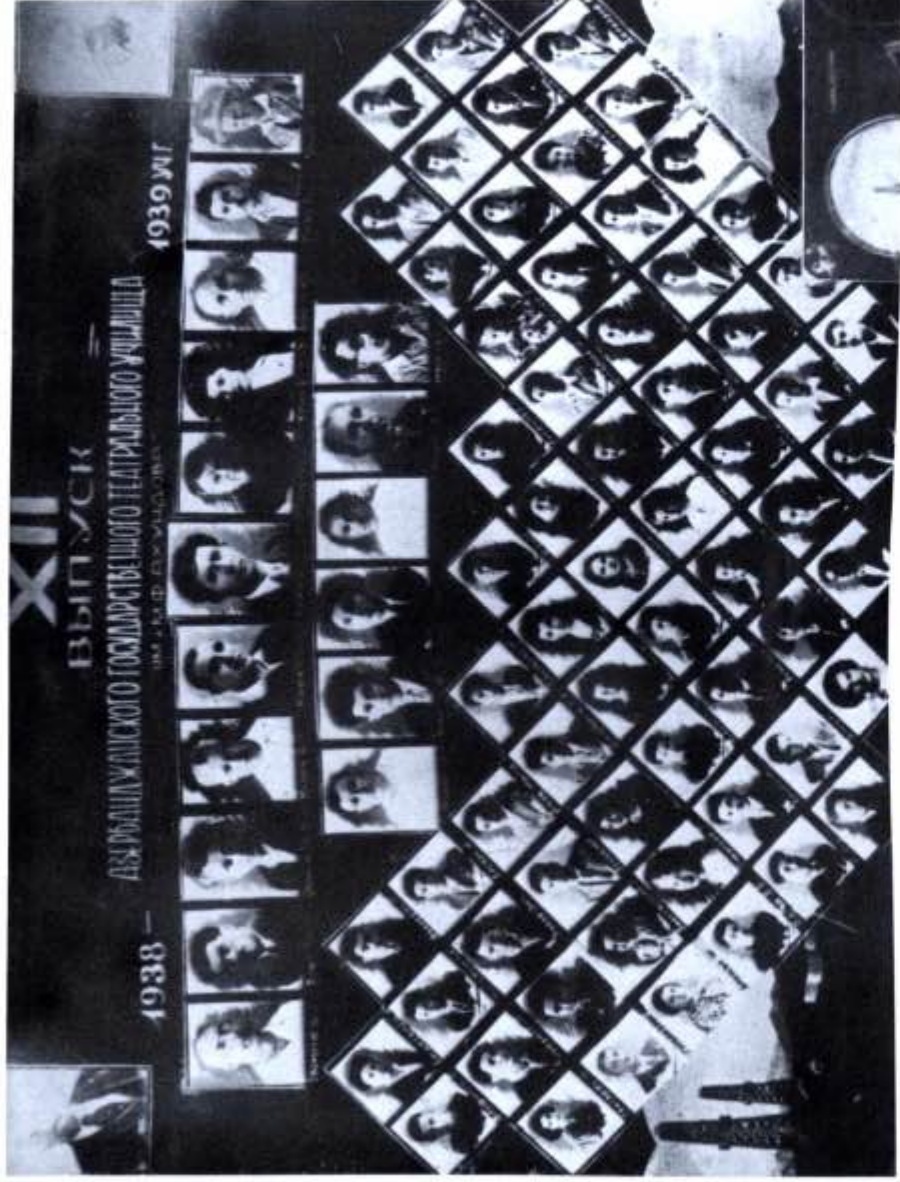
30-cu illərdə Teatr Məktəbinin direktoru
olmuş Hacığa Abbasov

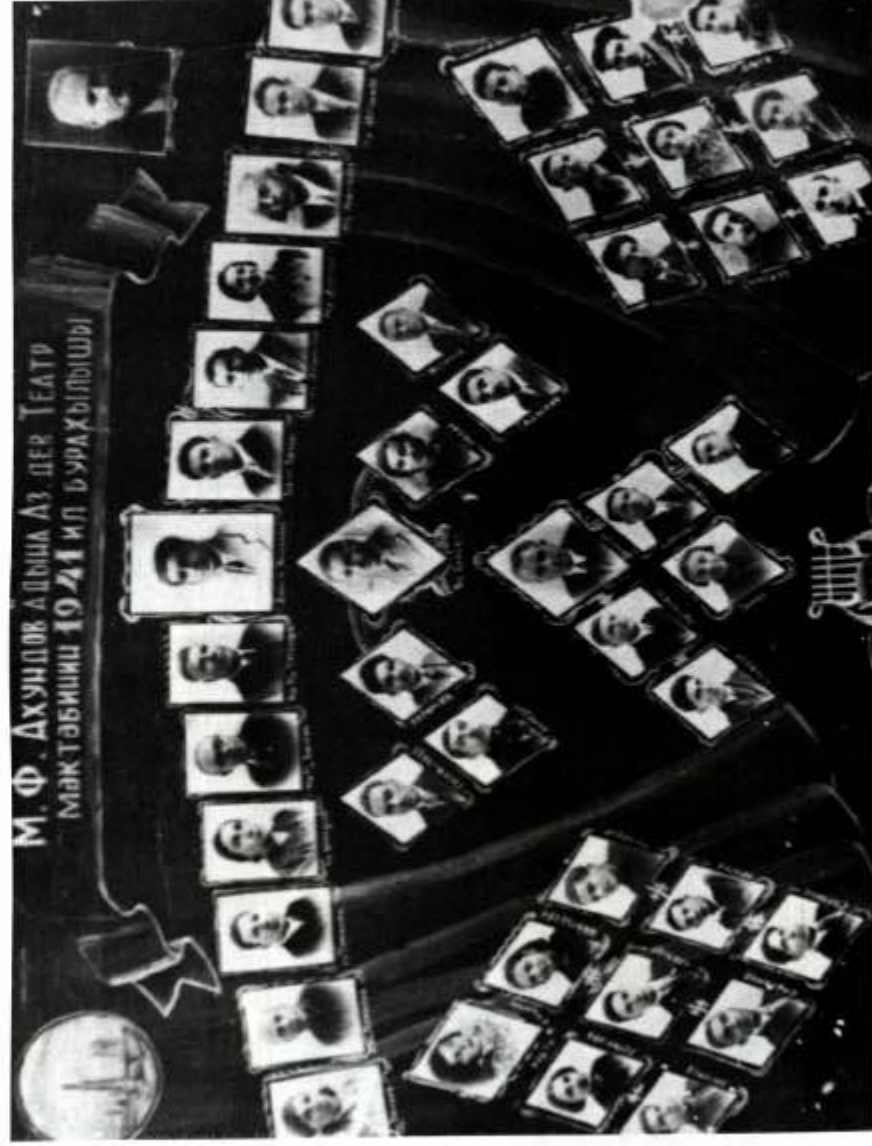
Teatr Məktəbinin müəllimi
Cəlil bəy Bağdadbəyov

Qrim müəllimi
M.Borin

Театр Мәктәбинин XII buraxılışı. Yuxarı cərgədə ortada məktəbin direktoru, xalq şairi Osman Sarıvəlli, ondan sağda Aleksandr Tuqanov, Fatma Qədri və başqaları. 1939-cu il

Театр Мәктәбинин 1941-ци ил buraxılışı. Yuxarı cərgədə ortada məktəbin direktoru Həbib İsmayılov, ondan solda birinci Aleksandr Tuqanov, üçüncü Mərziyə Davudova və başqaları

Teatr İnstitutunun müəllimi, görkəmli rejissor Aleksandr Tuqanovun evində.
75 illiyi münasibəti ilə çəkilmiş xatirə şəkli.

Yuxarıda soldan Ağadadaş Qurbanov, Zəfər Nemətov, Kərim Həsənov,
ortada Aleksandr Tuqanov, aşağıda Yusif Əzimzadə və başqaları. 1 aprel 1946-cı il

Teatr İnstitutunun müəllim və tələbələrinin bir qrupu. 50-ci illərin əvvəli.
Oturanlar: soldan ikinci Fatma Qədri, mərkəzdə Musa Musayev

Teatr İnstitutunun müəllim və tələbələri. Yuxarı cərgədə, soldan üçüncü Lev Qruber, dördüncü Anatoli Soljenitsin. Yuxarıdan ikinci cərgədə, soldan ikinci Zoya Baqryanskaya, üçüncü Rüşət Şabanov, dördüncü Nataliya Keylixis, altıncı Gülcəhan Güləhmədova-Martınova, yeddinci Yuliya Fayerşteyn, onuncu Gülsüm Məmmədova, on birinci Aişə Qasımova, on ikinci Fatma Cabbarova. Orta cərgədə soldan birinci Yaşşikovski (səhnə danışıq müəllimi), ikinci Kazım Ziya, dördüncü Rza Təhmasib, beşinci Fatma Qədri, altıncı Aleksandr Tuqanov, yeddinci Musa Musayev (direktor), səkkizinci P.Fridolin, ondan sağda və azca yuxarıda Aleksandr Mudrov, ondan sağda hərbi rəhbər Qazızadə. Aşağı cərgədə soldan: Mirzəhəsənov, Sabir Aslanov, Qeybullə Rəsulov, Əyyub Rzayev, Əli Hüseynov, Hüseyn Əhmədov. 40-cı illərin sonu

Teatr İnstitutunun tələbələri: S.Əhmədov, A.Ağamirov, G.Axundov, Z.Mirzəhəsən, M.Cənizadə. 1948-ci il

Rəqs müəllimi İ.P.Jdanovun dərslində

Teatr İnstitutunun müəllim və tələbələrindən bir qrup. Orta cərgədə soldan Məmməd Cəfər Cəfərov, Ağabəy İsrəfilbəyli, Heydər İsmayılov, Sidiqi Ruhulla, Musa Musayev (direktor), Əli Sultanlı, Aleksandr Mudrov, Sabit Rəhman. Yuxarıda soldan Hüseyn Abbaszadə, Gülsüm Əliyeva, Aişə Qasımova, Turan Cavid, Fatma Cabbarova, Adil Babayev, aşağı cərgədə soldan Müxlis Cənizadə, Alp Ağamirov, Ziya Mirzəhəsən, Gəvə Həsənov, Soltan Əhməd Əhmədov. 1950-ci il

Teatr İnstitutunun məzunları - Əfrasiyab Məmmədov, Məlik Dadaşov, Gəvə Həsənov, İsmət Səfərəlibəyov, Ələsgər Səmədov, Arif Babayev və başqaları. 1950-ci il

İnstitutun tələbələri. Soldan: Turan Cavid, Gülsüm Əliyeva, Aışə Qasımova, Fatma Cabbarova, arxada soldan: Adil Babayev, Hüseyn Abbaszadə. 1950-ci il

İnstitutun müəllim və tələbələri. Aşağıda soldan: Aleksandr Tuqanov, Musa Musayev, Mehdi Məmmədov. Arxada soldan: İsmət Səfərəlibəyov, M.Xalıqov, Kamil Rüstəmbəyov, A.Quliyeva, Rauf Kazımovski, Arif Babayev. Rejissor kursu. 1951-ci il

Müəllim və tələbələrin bir qrupu. Yuxarı cərgədə soldan ikinci Rüşət Şabanov, beşinci Süleyman Tağızadə, sonuncu Əli İsmayılov. Yuxarıdan ikinci sırada soldan ikinci Sadiq Hüseynov, üçüncü Alp Ağamirov, dördüncü Arif Babayev, altıncı Gülcəhan Güləhmədova-Martınova, ondan sonra İvan Pavloviç Jdanov, Mehdi Məmmədov və Turan Cavid. Üçüncü sırada soldan birinci Tofiq Kazımov, ikinci Rza Təhmasib, üçüncü Aleksandr Tuqanov, dördüncü Şövkət Məmmədova, beşinci Musa Musayev (direktor), yeddinci Ağabəy İsrəfilbəyli və başqaları. 1952-ci il

V kurs rejissorluq fakültəsi tələbələrinin «Mehmanxana sahibəsi» (K.Qoldoni) diplom tamaşasından sonra müəllimlərlə birgə çəkirdikləri xatirə şəkli. Oturanlar: soldan ikinci Ovçinnikov (səhnə tərtibatı rəssamı), Tofiq Kazımov, Musa Musayev, Nəcibə Məlikova. Arxada soldan üçüncü Nəsir Sadiqzadə, beşinci Əşrəf Quliyev, altıncı Yusif Bağirov və başqaları. 1952-ci il

Teatr İnstitutunun müəllim və tələbələri. Rejissorluq fakültəsi.
Aşağıda soldan: Rza Təhmasib, Aleksandr Tuqanov, Ağabəy İsrəfilbəyli,
Adil İsgəndərov, Musa Musayev, Mehdi Məmmədov. Yuxarı cərgədə
soldan: Cahid, Əşrəf Quliyev, Nəsir Sadiqzadə. Orta cərgədə,
soldan ikinci Ələmdar Quluzadə, üçüncü Yusif Yulduz,
Hüseyn Əhmədov, Əli İsmayılov, Yusif Bağirov və başqaları

Aktyorluq fakültəsinin tələbələri müəllimləri Kərim Həsənovla. 1956-cı il

Teatr İnstitutu məzunları. Ön cərgədə soldan: Adil Qasımov, Cahid Nəzərov,
Ənvər Dadaşov. Arxada soldan: Muxtar Məniyev, Tofiq Məmmədov,
Aqşin Vəlixanlı (sonuncu) və başqaları

Xalq artisti, professor Rza Təhmasib tələbələri ilə. 1958-ci il

Tələbələr qrim dərslində. Soldan: S.Məmmədova, Həsən Turabov, qrim müəllimi Stadnikov, Fazil Bayramov, Ş.Məmmədova. 1958-ci il

Teatr İnstitutu tələbələrinin bir qrupu. 1958-ci il

etməkdədirlər. Kafedranın ilk müdiri əməkdar incəsənət xadimi Fuad Hacıyev olmuşdur.

«Rejissor sənəti» fakültəsinin ən gənc kafedrası «Estrada və musiqili teatr rejissoru» kafedrasıdır. Bu kafedra yeni yaradılmasına (16 iyun 2011-ci il) baxmayaraq, universitetin yaradıcı və pedaqoji fəaliyyətində mühüm rol oynayır. Kafedra əvvəllər «Estrada aktyoru və rejissoru» və «Musiqili teatr aktyoru və rejissoru» kafedralarının tərkibində fəaliyyət göstərirdi. Rejissor sənətinin müstəqil bir kafedra kimi fəaliyyət göstərməsinin səbəbi Azərbaycan mədəniyyət və incəsənət tarixində «Estrada və musiqili teatr rejissoru» ixtisasını daha da təkmilləşdirmək, bu sahənin inkişafına xüsusi diqqət yetirməkdir.

Kafedranın müdiri, xalq artisti, professor Ramiz Əzizbəyli 50 ildən artıqdır ki, sənət aləmindədir. Onun teatr və kino sahəsindəki xidmətləri dövlətimiz tərəfindən layiqincə qiymətləndirilmişdir. Uzun illər pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan sənətkar universitetin ən məhsuldar müəllimlərindəndir.

Universitetin təcrübəli pedaqoqlarından biri də professor Fikrət Sultanovdur. O, müxtəlif illərdə universitetdə dekan və kafedra müdiri vəzifələrində çalışıb. 2005-2006-cı illərdə Türkiyədə Beykent Universitetində işləyib. Çexoslovakiyada teatr sənətinə dair mühazirələr oxuyub. Azərbaycan Dövlət Akademik Dram, Opera və Balet, Gənc Tamaşaçılar və universitetin Tədris teatrlarında qoyduğu

maraqlı tamaşalarla seyrçilərin rəğbətini qazanıb. O, Moskva Operetta teatrında bəstəkar Rauf Hacıyevin «Təbəssümünü gizlətmə» əsərini tamaşaya hazırlamışdır. F.Sultanovun teatr, aktyorluq və rejissorluq sənətinə dair çoxlu məqalələri, elmi metodik tövsiyələri, dərslər proqramları, habelə Azərbaycanda teatr təhsilinin yaranması, təşəkkül və inkişafına aid kitabı çap olunmuşdur. Hazırda «Estrada və musiqili teatr rejissoru» kafedrasının professoru olan F.Sultanov pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir.

Universitetimizin zəngin təcrübəyə malik müəllimlərindən biri də professor Nəzakət Qazıyevadır. Onun hazırladığı dərslər vəsaitləri, metodiki tövsiyələr və proqramlar tədris prosesinin daha da təkmilləşməsinə xidmət edir. Nəzakət Qazıyeva uzun illər universitetimizdə kafedra müdiri olmuşdur. O, indi də öz pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin «Teatrşünaslıq» kafedrasının tarixi tanınmış teatrşünas-alimlərin adı ilə bağlıdır. Bu kafedranın ilk müdiri professor Aleksandr Mudrov olmuşdur. O, «Xarici ədəbiyyat» və «Xarici teatr» fənlərini tədris edirdi və bu fənlərlə əlaqədar metodiki işlərin müəllifi idi. A.Mudrov «Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrının tarixindən» adlı tədris vəsaitinin müəllifidir.

1978-ci ildən 1993-cü ilədək «Teatrşünaslıq» kafedrasının müdiri vəzifəsini sənətşünaslıq doktoru, professor Mahmud

Allahverdiyev icra etdi. M.Allahverdiyev 1952-1956-cı illərdə Bakı Dövlət Teatr İnstitutunda təhsil almışdır. 1972-1978-ci illərdə İnstitutun «Teatr tarixi» kafedrasında dosent, 1982-1993-cü illərdə tədris və elmi işlər üzrə prorektor olmuşdur. M.Allahverdiyev 1972-ci ildə ilk sanballı elmi əsəri olan «Ələsgər Ələkbərov» adlı monoqrafiyasını nəşr etdirmişdi. Onun «Azərbaycan xalq teatr tarixi» əsəri milli teatr fikrimizin formalaşmasında və inkişafında çox böyük əhəmiyyəti olan tədqiqat əsəridir. Alimin «Müasir teatrda ənənə və novatorluq məsələləri», «Qaravəlli tamaşaları», «Cəfər Cabbarlı və müasirlik», «Onun mübarizə yolu (Mirzəğa Əliyev)», «Teatr tənqidi və müasirlik» və digər kitabları teatrşünaslıq elminin dəyərli nümunələridir. O, Türkiyədə – İstanbul şəhərindəki Memar Sinan Universitetinin teatr və musiqi bölümündə Azərbaycan və rus teatr tarixindən mühazirələr oxumuşdur. Mahmud Allahverdiyev ömrünün sonunadək teatr sənətinin tədqiqi ilə məşğul olmuş, dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq çıxış etmişdi.

Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun məzunu olan İncilab Kərimov 1968-ci ildən ömrünün sonunadək ADMİU-da teatr tarixi, teatr tənqidi və dram nəzəriyyəsi fənlərini tədris etmişdi. O, eyni zamanda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda «Teatr, kino və televiziya» şöbəsinin müdiri vəzifəsində işləyirdi. İncilab Kərimov 100-ə yaxın elmi əsərin

müəllifidir. O, «Abdulla Şaiq və teatr», «Ağadadaş Qurbanov», «Azərbaycan və gürcü səhnə ustalarının dostluğu», «Xalq istedadları», «Azərbaycan Dövlət Dram Teatrı», «Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev və teatr», «Gənclik və gözəllik teatrı», «Sənət yolu, dostluq yolu», «Nəriman Nərimanov və teatr», «Azərbaycan teatrının təşəkkülü və inkişafı» və s. kitabların müəllifidir. AMEA-nın müxbir üzvü, sənətşünaslıq doktoru, professor İ.Kərimov yüksək ixtisaslı aktyor, rejissor və teatrşünas kadrlarının yetişməsində yaxından iştirak etmişdir.

Universitetimizin yetirməsi, əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor Məryəm Əlizadənin teatr tənqidçisi, pedaqoq kimi fəaliyyəti çağdaş Azərbaycanın teatr mədəniyyətində özünəməxsus yer tutur.

Deyirlər ki, sənətdə sənətçinin şəxsiyyəti hər şeydən önəmlidir. Teatr tənqidi də ədəbiyyatın, incəsənətin bir hissəsidir və deməli, o da bu qanuna tabedir. Yazanın şəxsiyyəti həmişə görünür, çünki onun istək və arzuları, cəhdləri və niyyəti həmişə görünəndir. Aktyor və rejissorun şəxsiyyəti öz yaratdıqlarında ifadə olunduğu kimi, tənqidçinin şəxsiyyəti də onun yazılarında öz ifadəsini tapır. Yaradıcı tənqidçinin əməyi teatr yaddaşının, teatr mədəniyyətinin, teatr ənənəsinin qorunması deməkdir. Məryəm Əlizadə məhz bu niyyətlə teatra xidmət edir. «Teatr: seyr və seyr», «Sevincin sinonimi», «Dördüncü ölçünün rəngləri» (Görkəmli teatr rejissoru

Tofiq Kazımovun yaradıcılığına həsr olunub) adlı kitabları da teatr sənətinin, onun mürəkkəb tərkib hissəsi olan aktyor və rejissor sənətinin əbədiliyini bir daha təsdiqləyir. 1978-ci ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan, müəyyən dövrdə kafedra müdiri kimi çalışan Məryəm Əlizadə bir çox metodik vəsaitlərin, proqramların, dərslər vəsaitlərinin müəllifidir. Gənc aktyorların, rejissorların və teatrşünasların yüksək səviyyəli kadr kimi yetişməsində iştirak edən M.Əlizadənin «İlyas Əfəndiyev dramaturgiyasının rejissor və aktyor sənətinin inkişafına təsiri», «Teatr tənqidi», «Teatr tənqidinin tarixi və nəzəriyyəsi», «Tofiq Kazımov və zaman» kimi əsərləri tədris prosesinin təkmilləşməsinə xidmət edir.

Teatr sənətinə və onun müxtəlif problemlərinə həsr olunmuş elmi-nəzəri, publisistik əsərlərin müəllifi olan M.Əlizadə hazırda Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin «Teatrşünaslıq» kafedrasında «Teatr tənqidi» ixtisas fənnini, «Azərbaycan teatrının estetik prinsipləri», «Teatr tarixi və nəzəriyyəsi», «Azərbaycan teatr tarixi» fənlərini tədris edir.

Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun yetirməsi olan İlham Rəhimli 1975-ci ildən «Teatr tarixi» kafedrasında pedaqoji fəaliyyət göstərir, sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor, əməkdar incəsənət xadimidir. «Dramaturgiya və teatr», «Akademik Milli Dram Teatrı» (II cildə), «Azərbaycan milli teatrının poetikası»,

«Üç əsrin yüz otuz ili», «Bakı Türk İşçi teatri», «Azərbaycan Teatr dünyası», «Aktyor və rollar» kitablarının, «Azərbaycan teatr tarixi», «Azərbaycan teatrının estetik prinsipləri» dərsliyinin, «Sənətdə keçən ömür», «Segah yangısı», «Səhnə sehrinin sirdaşı», «Aktyora oxşamayan adam», «Kəsişən paralellər», «Zaman zaman içində» monoqrafiyalarının müəllifidir. Onun tələbələri bu gün respublikanın tanınmış aktyorları, rejissorları, teatrşünaslarıdır.

ADMİU-nun Tədris işləri üzrə prorektoru, professor Rafiq Sadıqov 1965-70-ci illərdə Teatr İnstitutunda, 1967-71-ci illərdə A.Zeynallı adına orta ixtisas musiqi məktəbində, 1975-78-ci illərdə Moskva Dövlət Teatr İnstitutunun aspiranturasında teatrşünaslıq üzrə təhsil almışdır. 1978-ci ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində müəllim, baş müəllim, dekan vəzifələrində çalışmışdır. O, dövrü mətbuatda çap edilmiş çoxsaylı məqalə və resenziyaların müəllifidir. 1983-cü ildə Moskvada nəşr olunan ali məktəblərarası elmi məqalələr toplusunda professor Rafiq Sadıqovun «Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda tələbələrlə aparılan ideya-tərbiyəvi iş» adlı əsəri böyük maraqla qarşılanmışdır. Universitetdə çalışdığı illər ərzində respublikada keçirilən elmi konfransların iştirakçısı, bölmə rəhbəri olmuş, gənc elmi kadrların hazırlanmasında yaxından iştirak etmişdir.

Uzun illər Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan, sənətşünaslıq üzrə

fəlsəfə doktoru Ədalət Vəliyev 1980-cı ildən başlayaraq aparıcı teatrlarda müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. «Azərbaycan milli teatr prosesinin çağdaş təşkilatlanma problemləri» adlı monoqrafiyanın, «Teatr sənətimiz: dünən, bu gün, sabah...» və «Yeni təməl» kitablarının müəllifidir. Dosent Ədalət Vəliyev «Azərbaycan teatr tarixi» fənnini tədris edir. O, təhsilin bakalavr və magistr pilləsində təhsil alan tələbələr üçün «Azərbaycan teatr tarixi» fənninin proqramını və bir sıra metodiki vəsaitlər hazırlayıb. Müxtəlif illərdə o, Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrına və Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrına rəhbərlik edib. 1993-cü ildən Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət nazirinin, 2006-cı ildən isə Mədəniyyət və Turizm nazirinin müavini.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin peşəkar pedaqoqlarından olan İsrəfil İsrəfilov tədris prosesinin inkişafı istiqamətində müvafiq proqramlar, metodik vəsaitlər çap etdirmişdir. Teatr sənətinin elmi-nəzəri məsələləri, milli və dünya teatr prosesinə həsr edilən çoxsaylı tədqiqatların bəhrəsi onun kitablarında öz əksini tapmışdır. Xalq yazıçısı İmran Qasımovun yaradıcılığına həsr edilmiş «Sən nə üçün yaşayırsan?» (rus dilində), dramaturgiya və teatr problemlərini əks etdirən «Həyatın səhnəsi, səhnənin həyatı», «Düşündüklərim», görkəmli rejissorlardan Tofiq Kazımovun yaradıcılığını araşdıran «Zaman. Rejissor. Poetika», habelə «Adil İsgəndərovun teatri», «Mehdi Məmmədovun rejissor

sənəti» monoqrafiyaları bu qəbildəndir. «Azərbaycan milli rejissor sənətinin poetikası» kitabı mütəxəssislər tərəfindən teatr nəzəriyyəsi sahəsində sanballı elmi-tədqiqat əsəri kimi qəbul edilmişdir.

Bu günə qədər «Teatrşünaslıq» kafedrasında xarici teatr tarixi fənnini tədris edən, bu fənnin tədrisi metodikasını təkmilləşdirmək məqsədilə proqramlar və dərs vəsaitləri çap etdirən İ.İsrafilov sənətşünaslıq doktoru, professordur. Onun araşdırmaları teatrşünaslıq elmində xüsusi çəkiyə malikdir və bu araşdırmaların bir neçə aktyor, rejissor, teatrşünas nəslinin yetişməsində mühüm rol oynamışdır.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin «Teatrşünaslıq kafedrasının dosenti, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Aydın Talıbzadə ADMİU-nun məzunudur. Rüstəm Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinin elmi işçisi olmuşdur. Dövri mətbuatda 300-dən çox məqalə, esse və rəylərlə çıxış etmişdir. Əsərləri ölkəmizdə və xaricdə çap olunmuşdur. «Faciə: janrın təyininə dair», «Ustad və Ayna», «İslam dünyasında teatr və teatrallıq», «Şərqi teatr tarixi», «Mehdi müəmması və ya sənətdə konseptual hamletizm» kimi dəyərli kitabların müəllifidir. O, görkəmli rus filosofu Y.E.Qolosovkerin «Mif məntiqi» əsərini dilimizə çevirmişdir.

2008-ci ildən universitetin «Teatrşünaslıq» kafedrasına sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Şəhla Əliyeva rəhbərlik edir. O, 2004-cü ildə «Azərbaycan teatrında tərcümə əsərlərinin səhnə

təcəssümü» adlı namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. Ş.Əliyeva bir sıra metodik tövsiyələrin və elmi məqalələrin müəllifidir. O, sənətşünaslıq fakültəsində «Xarici ölkələrin teatr tarixi» fənnini tədris edir.

Gənc teatrşünasların, aktyor və rejissorların yüksək səviyyəli kadr kimi yetişməsində sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Gülşən Həmidova, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Rauf Sadıqov, əməkdar mədəniyyət işçisi Atababa İsmayıloğlu və başqalarının rolu böyükdür.

* * *

«Aktyor sənəti» fakültəsi bu gün öz yaradıcılıq uğurları ilə təkcə respublikada deyil, onun sərhədlərindən uzaqlarda da yaxşı tanınır. Burada fəaliyyət göstərən müəllimlərin böyük əksəriyyəti universitetimizin məzunlarıdır.

«Aktyor sənəti» fakültəsinin «Dram teatri və kino aktyoru» kafedrasında bu gün tanınmış sənətkarlar, xalq artistləri Bəsti Cəfərova, Firəngiz Mütəllibova, Zəmfira Nərimanova, əməkdar artistlər Fərhad İsrafilov, Məmmədsəfa Qasımov, Ayan Mirqasımov, Nofəl Vəliyev, baş müəllim Esmiralda Osmanova və başqaları sənətin sirlərini tələbələrə öyrədir, səhnəmizin gələcəyi

üçün peşəkar aktyorlar hazırlayırlar. Kafedranın müdiri respublikanın əməkdar artisti, professor Gülşad Baxşiyevadır. O, kinoda və televiziya da bir sıra rəngarəng obrazlar yaratmışdır. Onun yetirmələrinin çoxu bu gün respublikamızın müxtəlif teatrlarında, telekanallarda və başqa mədəniyyət sahələrində çalışırlar. Gülşad Baxşiyeva «Rolun səhnədənkənar həyatı», «Aktyor sənəti fənnində əsas amillər» və digər dərslər vəsaitlərinin müəllifidir.

Dosent Bəsti Cəfərova Azərbaycan Dövlət Milli Dram Teatrında bir çox tamaşalarda baş rollar («Xurşidbanu Natəvan», «Hökmdar və qızı», «Xanuma» və s.) oynayaraq tamaşaçıların rəğbətini qazanıb. O, «Jan Kokto dramaturgiyasına dair tərcümələr» və «Tərəf-müqabillə qarşılıqlı iş görmə» adlı metodiki vəsaitlərin müəllifidir.

Xalq artisti, dosent Firəngiz Mütəllimova Milli Dram Teatinin səhnəsində yaratdığı rolları ilə populyarlıq qazanmışdır. Onun kinofilmlərdə, televiziya tamaşalarında ifa etdiyi rollar yadda qalandır. Firəngiz Mütəllimova xeyli müddətdir ki, ADMİU-da çalışır.

Xalq artisti Zemfira Nərimanova Azərbaycan Dövlət Milli Dram Teatrının səhnə ustası kimi çoxsaylı rolları ilə tamaşaçıların rəğbətini qazanmışdır. O, universitetimizdə aktyor kadrlarının yetişdirilməsində məhsuldar fəaliyyət göstərir.

Müəllimlərimizdən Moskva Kinematoqrafiya İnstitutunun məzunu, əməkdar artist, dosent Fərhad İsrəfilov kinofilmlərdə, teatrda və televiziya tamaşalarında uğurla çıxış etmişdir. Əməkdar artist, dosent Məmmədsəfa Qasımov da teatrda, kinofilmlərdə maraqlı obrazlar yaratmışdır. Onlar həm də bir sıra elmi məqalə və metodiki tövsiyələrin müəllifləridir.

Dosent Esmiralda Osmanova universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra fakültəyə müəllim kimi dəvət olunmuşdur. Molyerin «Skapenin kələkləri», H.Həsənovun «Brüsseldən məktublar», H.Orucovun «Məni qınamayın» və başqa tamaşalar onun rejissorluğu ilə universitetin Tədris teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

Ayan Mirqasımov 1990-cı ildə Moskva Ümumittifaq Kinematoqrafiya İnstitutunun «Aktyorluq» fakültəsini (SSRİ xalq artisti Aleksey Batalovun kursunu) bitirib. O, pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı, həm də Səməd Vurğun adına Rus Dram Teatrında işləyir.

«Aktyor sənəti» fakültəsi «Səhnə danışığı» kafedrasının pedaqoqları - xalq artisti, dosent Laləzar Mustafayeva, əməkdar müəllim Ənvər Vəliyev, əməkdar artistlər Ağalar Bayramov, Gülsabah Quliyeva, Azad Şükürov, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Zülfüyyə Eldar qızı respublika əhəmiyyətli tədbirlərdə, Teatr Xadimləri İttifaqının, müxtəlif təşkilatların keçirdikləri

müسابiqələrdə fəal iştirak edir, bölgələrdə keçirilən el şənliklərində bədii qiraət ustaları kimi çıxış edirlər.

«Aktyor sənəti» fakültəsinin «Vokal» kafedrasına Azərbaycanın və Dağıstanın xalq artisti, professor Azər Zeynalov rəhbərlik edir. Azər Zeynalov Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun «Rejissorluq» ixtisasını bitirdikdən sonra təhsilini Bakı Musiqi Akademiyasında, daha sonra isə İtaliyada davam etdirib.

«Vokal» kafedrasında tanınmış sənətkarlardan xalq artisti Qərinə Kərimova, əməkdar artist Zemfira İsmayilova, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İradə Xəlilova, əməkdar artist, dosent, xalq mahnılarının gözəl ifaçısı Yaqut Abdullayeva, dosentlər Tamilla Əhmədova, Lalə Kamalova, Əliəhməd İbrahimov fəaliyyət göstərirlər.

Kafedrada Azərbaycan xalq mahnıları ilə yanaşı Avropa, rus, dünya bəstəkarlarının əsərlərindən nümunələr seçilərək tədris repertuarına daxil edilmişdir. Bu, xüsusən «Musiqili teatr aktyoru» ixtisasına aiddir. «Estrada aktyoru» ixtisasında isə tələbələr əsasən müasir Azərbaycan və Avropa estrada mahnıları üzərində işləyirlər. «Vokal» fənnini tədris etmək üçün royal, fortepiano və notlarla təchiz olunmuş xüsusi auditoriyalar ayrılmışdır.

Kafedranın bir çox müəllimləri xarici ölkələrin incəsənət yönümlü ali məktəblərində ustad dərsləri keçirmiş, mühazirələr oxumuşlar.

Fakültənin «Estrada və musiqili teatr aktyoru» kafedrasına rəhbərlik edən xalq artisti, professor İlham Namiq Kamal populyar, sevilən aktyorlarımızdandır. O, M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun «Dram və kino aktyorluğu» fakültəsini bitirib. Görkəmli rejissorlar Adil İsgəndərov və Rza Təhmasibin kurslarında təhsil alıb. O, həm də «İlham miniatur teatri»nin yaradıcısıdır.

Kafedrada çalışan xalq artistləri Valeh Kərimovun, Rafiq Əliyevin və başqalarının dərs dediyi tələbələr universitetdə hazırlanan tamaşalarla yanaşı, dövlət teatrlarının səhnələrində peşəkar aktyorlarla birlikdə çıxış edirlər.

«Xoreografiya sənəti» ixtisası üzrə respublikamızda ilk dəfə olaraq 1997-ci ildə mütəxəssis hazırlığına başlanılmışdır. Bu sahədə tədris prosesi bu günə qədər uğurla davam etdirilməkdədir. Əvvəllər «Səhnə hərəkəti» adlanan bu kafedranın əsası 1968-ci ildə qoyulmuşdur. 1969-cu ildən başlayaraq kafedra Moskva, Leningrad (Sankt – Peterburq), Kiyev kimi şəhərlərin bədii təmayüllü institutları ilə əməkdaşlıq etmiş və müəllimlərimiz həmin ali məktəblərdə pedaqoji ustalıqlarını artırmaq məqsədilə təcrübə keçmişlər.

Vaxtilə bu kafedrada professorlar Hüseynağa Hüseynov, Kamal Həsənov, respublikanın xalq artistləri Rəfiqə Axundova,

Tamilla Şirəliyeva, Mədinə Əliyeva, əməkdar incəsənət xadimi Bəxtiyar Xanızadə dərs demişlər.

Hazırda kafedrada çalışan müəllimlərdən dosentlər Lyudmila Həsənova, Rəfiqə Həsənova, əməkdar artistlər Tamilla Məmmədova, Gülağası Mirzəyev, Pərviz Məmmədrzayev, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktorları Ofeliya Zeynalova, Əsəd Rzayev, həmçinin Sahib Novruzov, Tahir Eynullayev və başqaları öz sələfləri kimi tələbələrə dünya və Azərbaycan klassik bəstəkarlarının balet əsərlərini, eyni zamanda Azərbaycanın və dünya xalqların milli rəqslərini tədris edirlər. Təsədüfi deyil ki, «Xoreoqraf» ixtisasında təhsil alan tələbələrımız yüksək dövlət mükafatlarına layiq görülmüşlər. Belə ki, həmin ixtisasda təhsil alan tələbələrımız Cəmilə Kərimova və Xamis Cəfərov Prezident təqaüdüçüləridirlər. ADMİU-nu «Xoreoqrafiya» ixtisası üzrə bitirmiş Rimma İsgəndərova hələ burada təhsil alarkən respublikanın əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görülmüşdü. Başqa bir məzunumuz – Samir Səmədov universitetimizin aspiranturasında oxuduğu müddətdə respublikanın əməkdar artisti adını almış, həm də dissertasiya müdafiə edərək sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru olmuşdur.

Hazırda «Xoreoqrafiya sənəti və səhnə plastikası» kafedrasına sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Ofeliya Zeynalova rəhbərlik edir.

«Rejissor sənəti» fakültəsi 1997-ci ildə yaradılmışdır. Fakültədə «Televiziya rejissoru», «Kino rejissoru və operator sənəti», «Teatr rejissoru», «Kütləvi tədbirlər və bayramlar rejissoru», «Dram rejissoru», «Musiqili teatr və estrada rejissoru», «Bədən tərbiyəsi və idman» kafedraları fəaliyyət göstərir. Fakültənin dekanı, kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Xaləddin Sofiyevdir.

«Rejissor sənəti» fakültəsində ixtisas fənni məşğələləri xüsusi auditoriyalarda, Kino və televiziya pavilyonunda, fotolaboratoriyada və montaj otaqlarında aparılır. Fakültəyə cəlb olunmuş pedaqoji heyətin böyük əksəriyyəti respublikada və xarici ölkələrdə tanınmış sənətkarlardır. Burada xalq artistləri, əməkdar incəsənət xadimləri, əməkdar mədəniyyət işçiləri, əməkdar artistlər, tanınmış alimlər, professorlar dərs deyirlər.

Əməkdar incəsənət xadimi, dosent Tariyel Vəliyev 1988-ci ildən ömrünün sonuna qədər bu fakültədə fəaliyyət göstərmiş, xeyli müddət «Televiziya rejissoru» kafedrasının müdiri olmuşdur. O, Azərbaycan Televiziya və Radio verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətində radio rejissoru, televiziya rejissoru idi. Tariyel Vəliyev xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyevin «Sən həmişə mənimləsən», Vaqif Səmədoğlunun «Yaşıl eynəkli adam», Anarın «Ötən ilin son gecəsi», «Evləri köndələn yar», Əzizə Əhmədovanın «Pəncərədə işıq» və digər televiziya tamaşalarının rejissoru olmuşdur.

Azərbaycan Dövlət Televiziyasının rejissoru, hal-hazırda «Televiziya rejissoru» kafedrasına başçılıq edən əməkdar incəsənət xadimi, dosent Oqtay Babazadə 1992-ci ildən ADMİU-da işləyir. Bu illər ərzində o, tələbələr üçün tədris proqramları, metodik göstərişlər, dərs vəsaitləri hazırlamış, dövrü mətbuatda, elmi nəşrlərdə məqalələr çap etdirmişdir. Onun kino və televiziya mövzusunda işləyib hazırladığı «Ekranı təsvir və səs» adlı dərs vəsaiti, «Televiziya rejissoru», «Rejissor və aktyor sənəti» adlı proqramları qiymətli mənbələrdir. 2001-ci ildə Oqtay Babazadə Lütfi Zadə adına Beynəlxalq Müasir Elmlər Akademiyasının akademiki seçilmişdir.

Tanınmış rejissor, əməkdar incəsənət xadimi Məhərrəm Bədirzadə də universitetin nüfuzlu pedaqoqlarındandır. O, bir sıra tədris proqramlarının, metodiki tövsiyələrin müəllifidir.

«Rejissor sənəti» fakültəsinin təcrübəli pedaqoqlarından biri də əməkdar incəsənət xadimi, professor Amin Novruzovdur. O, «Kino rejissoru və operator sənəti» kafedrasının müdürüdür, eyni zamanda «Azərbaycanfilm» kinostudiyasının baş operatorudur. Amin Novruzov «Qaynana», «Cin mikrorayonda», «Bəxt üzüyü», «Yalan», «Arxada qalmış gələcək», «Ləqəbi İKA» və s. filmlərin operatoru olmuşdur.

Azərbaycanın görkəmli rejissorları, xalq artistləri Eldar Quliyev, Oqtay Mirqasım, Tofiq İsmayılov, Yalçın Əfəndiyevlə yanaşı, bu kafedrada çalışan əməkdar incəsənət xadimləri, rejissor

Cəmil Quliyev və operator, Dövlət Mükafatı laureatı Rafiq Qəmbərov, əməkdar mədəniyyət işçisi Gülşən Səlimova, müəllimlərdən Nadir Mehdiyev, Rövşən Quliyev və başqaları tələbələrə kino rejissorluğu və operator sənətinin sirlərini öyrədirlər.

«Rejissor sənəti» fakültəmizin «Kütləvi tədbirlər və bayramlar rejissorluğu», «Teatr rejissorluğu», «Estrada və musiqili teatr rejissoru», «Dram rejissorluğu», «Bədən tərbiyəsi və idman» kafedralarında respublika miqyasında tanınmış görkəmli rejissorlar, aktyorlar, populyar estrada ustaları, habelə beynəlxalq dərəcəli idmançılar, SSRİ idman ustaları, Milli Olimpiya Komitəsinin üzvləri çalışırlar. Bunlardan xalq artistləri, professorlar Azər Paşa Nemət, Cənnət Səlimova, Ağakəşi Kazımov, Ramiz Əzizbəyli, xalq artisti Ramiz Həsənoğlu, elmlər doktorları, professorlar Bayram Hacıyev, Dilarə Mehdi, professorlar Nəzakət Qaziyeva, Fikrət Sultanov, əməkdar incəsənət xadimləri Bəhram Osmanov, Hafiz Quliyev, əməkdar artistlər Əli Nur, Ziya Bağırov, Qəmər Məmmədova, Vidadi Həsənov, fəlsəfə doktorları Əliqismət Lalayev, Məleykə Məmmədova, Yasəmən Hacıyeva və başqalarını göstərmək olar.

* * *

Yekun olaraq Azərbaycanda teatr təhsili prosesinin mövcud durumunu belə müəyyənləşdirmək olar:

- Universitetimizdə uğurlu kadr siyasəti həyata keçirilir. Təhsil prosesində gənc və istedadlı kadrlara böyük etimad göstərilir. Universitetin yetişdirmələri olan istedadlı gənclərə ölkənin müxtəlif teatrlarında məsul vəzifələr həvalə olunur.

- Universitetimizin beynəlxalq əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsi, dünyada teatr təhsilinin tədrisi təcrübəsinin öyrənilməsi istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atılır;

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti bilavasitə ölkənin teatr şəbəkəsi ilə sıx əməkdaşlıq edərək, eyni zamanda, mədəniyyət mərkəzi və yeni rejissor, aktyor, teatrşünas kadrlar yetişdirən müəssisə kimi də məhsuldar işləməkdədir.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2009-cu il 18 may tarixli «Azərbaycan teatrları 2009-2019-cu illərdə» Dövlət Proqramını təsdiqləyən Sərəncamı, «Teatr və teatr fəaliyyəti haqqında» Qanun və bu qanunla bağlı hüquqi sənədlər paketi Azərbaycan milli teatr sənətinin və teatr təhsili sisteminin inkişaf etdirilməsi baxımından çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Sərəncamda mövcud vəziyyət və dövlətin teatr sənətinə münasibəti konkret açıqlanmışdır. Burada Azərbaycanda teatr sənətinin rolu, əhəmiyyəti, bu sənəti yüksək səviyyəli kadrlarla təmin edən professional teatr təhsili sisteminin gərəkliyi və onu təkmilləşdirməyin zəruriliyi əks etdirilmişdir.

Azərbaycanda mədəniyyət siyasətinin, incəsənətin tədrisinin düzgün qurulmasında, milli mədəniyyətin inkişafında, mədəni irsimizin qorunmasında, onun tələbələrə, gənc nəsəyə ötürülməsində Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin xidmətləri danılmazdır.

«Azərbaycan teatrları 2009-2019-cu illərdə» Dövlət Proqramından, teatr sənətinin inkişafına yönəlmiş Prezident Sərəncamlarından irəli gələn vəzifələrin yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi siyasətinin bir qolu da, heç şübhəsiz ki, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində teatr təhsilinin düzgün təşkili və professional şəkildə tədrisi prosesi ilə əlaqədardır.

Bu gün ADMİU-nun tədris prosesinə nəzər salanda, tam məsuliyyətlə qeyd etməliyik ki, universitet teatr təhsilinin çağdaş mərhələsində üzərinə düşən funksiyaları ləyaqətlə yerinə yetirir və Azərbaycanda teatr təhsilinin dünya standartları səviyyəsinə uyğunlaşdırılmasına çalışır.

Bir daha vurğulamaq istərdim ki, ölkə başçısının sərəncamı teatr sənətinin tədrisini təşkil edən bir müəssisə kimi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin müəllim və professor heyətini pragmatik düşüncəyə kökləyir, qarşıda qoyulan məsələləri addım-addım həll etməyə yönəldir. Qarşımızda açılan imkanlardan biz hamımız layiqincə faydalanırıq. Onu da deyim ki, MDB məkanında Azərbaycan yeganə dövlətdir ki, burada teatr

sənətinin, bədii təhsilin tədrisinin təşkilini dəqiq nizamlayan hüquqi-normativ zəmin yaradılıb. Biz hamımız bu zəmin üzərində teatr təhsilinin tədrisini təkmilləşdirməli və XXI əsrin bədii təhsil sistemini uğurla gələcəyə yönəltməliyik.

II HİSSƏ

DÖVRÜN İCTİMAİ SİFARİŞİ: EKTRAN SƏNƏTLƏRİNİN TƏDRİSİ

Azərbaycanda kino sənətinin tarixi 1898-ci ildən başlasa da, peşəkar kino təhsili respublikamızda 1990-cı ildə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin təşəbbüsü ilə yaradılmışdır. Həmin dövrə qədər kino sənəti sahəsində çalışan mütəxəssislər respublikadan kənar da ali təhsil alırdılar. Lakin belə kadrların sayı kino sənətinin inkişafı üçün kifayət deyildi.

30-cü illərdə Səməd Mərdanov, Niyazi Bədəlov, Rza Təhmasib, Qəmər Salamzadə, Şüa Şeyxov, Sabit Rəhman, Mehdi Hüseyn, Rəsul Rza kimi kadrlar Moskva və Leninqrad (Sankt-Peterburq) şəhərlərində təhsil almışdılar. Lakin müharibənin başlanması onların peşəkar fəaliyyətinə mane oldu. Müharibədən sonrakı illərdə Əjdər İbrahimov, Tofiq Tağızadə, Lətif Səfərov, Həsən Seyidbəyli kimi rejissorların, Xan Babayev, Teyyub Axundov, Arif Nərimanbəyov kimi operatorların, Cəbrayıl Əzimov, Kamil Nəcəfzadə, Nadir Zeynalov kimi rəssamların Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya institutunda təhsil alıb qayıtmaları uzun illər istehsalat bazasında fasilə yaranan Azərbaycan kinosunun 50-

ci illərin ikinci yarısından başlayaraq inkişafına təkən verdi. Bu dövrdə «Bəxtiyar» (1955), «Qızmar günəş altında» (1957), «Ögey ana» (1958), «Uzaq sahillərdə» (1958), «Bir qalanın sirri» (1959), «Leyli və Məcnun» (1961), «Böyük dayaq» (1962), «Arşın mal alan» (yeni variantı; 1965), «Bizim Cəbiş müəllim» (1969), «Yeddi oğul istərəm» (1970), «Nəsimi» (1973), «Dədə Qorqud» (1975), «Dərviş Parisi partladır» (1976) kimi filmlər çəkildi.

Ötən əsrin 50-60-cı illərindən başlayaraq Mehdi Hüseyn, Mirzə İbrahimov, İlyas Əfəndiyev, İmran Qasimov, Sabit Rəhman kimi yazıçı-dramaturqların əsərlərinin ekrana gəlişi kinonun inkişafına təkən verdi. Məhz həmin ərəfədə İncəsənət Universiteti «Aktyor sənəti» fakültəsinin məzunlarının bir çoxu kinofilmlərə çəkilməyə başladı. Müxtəlif teatrlarda püxtələşmiş bu aktyorların oyun tərzində səhnə sənətinə xas olan cəhətlər istər-istəməz özünü büruzə verirdi. Digər tərəfdən teatr aktyorları ilə çəkiliş prosesində intensiv metodlardan istifadə oluna bilmirdi. Belə ki, əgər filmin sonrakı epizodları və yaxud finalı əvvəlcədən çəkilərdisə, bu aktyorların ifa tərzinə mənfi təsir göstərirdi. Məhz 60-cı illərin sonlarından başlayaraq Həsən Məmmədov, Şahmar Ələkbərov, Rasim Balayev, Elmira Şabanova kimi yaradıcılıqları ekran sənəti ilə bağlı kino aktyorlarının meydana çıxması kino sənətinin, bütövlükdə mədəniyyətin inkişafına təkən verdi. Sonrakı illərdə Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunda SSRİ xalq artisti,

görkəmli aktyor və rejissor Y.S.Matveyevin azərbaycanlılardan ibarət kinoaktyorluq kursu yaradıldı. Matveyevin emalatxanasını bitirən Həmidə Ömərova, Sona Mikayılova, Ötkəm İsgəndərov, Fərhad İsrailov, Ömür Nağıyev, Əliqulu Səmədov, Züleyxa Zülfüqarova, Vəlihəd Vəliyev, Maya Yolçuyeva, İbrahim Əliyev, Elmira Səfərova, Tamilla Əhmədova, Mikayıl Kərimov kinomuzun gələcək taleyində müəyyən rol oynadılar. Növbəti illərdə Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunda Aleksey Batalovun da azərbaycanlılardan ibarət kurs yığılması bu vacib işin davamına çevrildi.

Ölkə başçısının «Azərbaycan kino sənətinin inkişaf etdirilməsi haqqında» (23 fevral 2007-ci il) və «Azərbaycan kinosunun 2008-2018-ci illər üzrə inkişafına dair Dövlət Proqramının təsdiq edilməsi haqqında» (4 avqust 2008-ci il) sərəncamları kino təhsilinin də inkişafı üçün yeni imkanlar açdı. Bu sərəncamlarda kinematografiya üzrə yüksək peşəkarlığa malik yerli kadrların hazırlanmasına xüsusi diqqət yetirilmiş və bu məsələ Təhsil Nazirliyi, idarə və təşkilatların qarşısında bir vəzifə kimi qoyulmuşdur. Şübhəsiz ki, kino sənəti üzrə yerli kadrların hazırlanması işi əsasən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinə aiddir. Dövlət başçısının ali təhsil sistemində diqqət və qayğısı ADMİU-nun inkişafında aydın nəzərə çarpmaqdadır.

ADMIU-nun «Kino və televiziya» kafedrası 1988-ci ildə yaradılmışdır. Xalq artisti, professor Tofiq İsmayılov bu kafedranın ilk müdiri olmuşdur. Tofiq İsmayılov 1962-ci ildə universitetimizin «Aktyorluq», 1967-ci ildə isə «Rejissorluq» fakültəsini bitirmişdir. Onun Azərbaycan kino sənətinin inkişafında xidmətləri 35 ilə yaxın bir dövrü əhatə edir. Həmçinin o, İstanbulun Memar Sinan universitetində dərs deyib. Tofiq İsmayılov türk dünyası kinosu haqqında üç cildlik kitab nəşr etdirmişdir. Bu kitabın birinci cildi Azərbaycan kinosunun tarixinə həsr olunmuşdur. O, «Oxuyur Müslüm Maqomayev», «Gilas ağacı», «Çarvadarların izi ilə», «Maestro» və s. filmlərin quruluşçu rejissoru olmuşdur.

Sonrakı illərdə görkəmli rejissorlardan Eldar Quliyevin, Oqtay Mirqasımın, habelə əvvəllər AMEA «Memarlıq və İncəsənət» institutunun «Teatr və kino» şöbəsində çalışmış filologiya üzrə elmlər doktoru Aydın Dadaşovun və başqalarının universitetimizə dəvət olunması səmərəli nəticə verdi.

Eldar Quliyev 1960-66-cı illərdə Moskvada Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun rejissorluq fakültəsində təhsil alıb. Respublika Dövlət Mükafatı laureatı, xalq artisti, professor Eldar Quliyevin çəkdiyi filmlər beynəlxalq kinofestivallarda yüksək mükafatlara layiq görülmüşdür. O, «Bir cənub şəhərində», «İliç buxtası», «Babək», «Nizami» kimi məşhur filmlərin quruluşçu

rejissorudur. Onun tələbələri bu gün kinostudiyada, televiziya kanallarında çalışırlar.

Xalq artisti, professor Oqtay Mirqasım yaradıcılığa sənədli filmlərlə başlamış, sonralar bədii filmlər çəkməklə fəaliyyətini davam etdirmişdir. Bunlardan «Cin mikrorayonda», «Göz qabağında şeytan», «Ovsunçu», «Günaydın, mələyim» və s. filmləri göstərmək olar. Oqtay Mirqasım kino rejissorluğu sahəsində milli kadrların hazırlanmasında fəal iştirak edir.

Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun məzunu, kinooperator Rafiq Qəmbərovun kafedraya gəlişi yaradıcılıq prosesinə müsbət təsir göstərdi. Bu sənətlə bağlı yeni fənlər əlavə olunmaqla tədris planı zənginləşdirildi. Sonrakı mərhələdə kinostudiyadan Yalçın Əfəndiyev, Cəmil Quliyev, televiziyaçı Tariyel Vəliyev, Oqtay Babazadə universitetimizə dəvət aldılar. Onların hər biri proqramlar, metodiki vəsaitlər, dərslik və dərs vəsaiti hazırlamaqla tədris prosesini inkişaf etdirdilər.

Şübhəsiz ki, ötən əsrin 30-cu illərindən başlayaraq Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutu, Leningrad Dövlət Teatr, Musiqi və Kinematografiya İnstitutu və ikiillik ali ssenariçilər və rejissorlar kursunun sayəsində Azərbaycan kinematografiyasının peşəkar kadr bazası daha da möhkəmləndi.

Azərbaycanda kinoşünaslığın ilkin mərhələsinin formalaşmasında ədəbiyyatşünaslar, teatrşünaslar, yazıçı və

jurnalistlər də müəyyən əmək sərf etmişlər. Akademik Bəkir Nəbiyev, tənqidçi Cəlal Məmmədov, yazıçılar Yusif Əzimzadə, Əlfi Qasımov, Əfqan Əsgərov və başqalarının ayrı-ayrı filmlərin təhlilinə həsr olunmuş sanballı məqalələri kinoşünaslığın bir elm kimi inkişafına yardım etdi. 60-cı illərdən başlayaraq Məsumə Rzayeva, Nazim Sadıqov, Ramiz Heydər kimi ilk tədqiqatçıların kinonun ayrı-ayrı sahələrinə aid yazdıqları dissertasiyaları respublikamızda sənətsünaslığın yeni bir qolunu formalaşdırdı. Sonrakı dövrdə Aydın Dadaşov kinoşünaslığın dramaturji, Rəhman Bədəlov kulturoloji - sosioloji əsaslarının yaranmasında əmək sərf etdilər. Ayaz Salayevin Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunda «Kinoşünas» ixtisasına yiyələnməsi, aktrisa Həmidə Ömərovanın kinoşünaslığa gəlişi, onun Ayaz Salayevlə növbəli apardığı «Retro» verilişləri kinonun populyarlaşmasına səbəb oldu. ADMİU-da 2000-ci ildə «Kinoşünaslıq» kafedrasının açılması, buraya mütəxəssislərin cəlb olunması, milli kadr hazırlığı milli mədəniyyət strategiyasının tərkib hissəsi olaraq bu sahənin gələcəyinə zəmin yaratdı.

Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini, Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunu - SSRİ xalq artisti Y.S.Matveyevin yaradıcılıq emalatxanasında təhsilini başa vuraraq təyinatını C.Cabbarlı adına «Azərbaycanfilm» kinostudiyasına alan, 1980-ci ildən etibarən müntəzəm olaraq «Nizami», «Qorxma, mən sənənləyəm», «Qəzəlxan», «Yol əhvalatı», «Üzeyir ömrü»,

«Anlamaq istəyirəm», «Əzablı yollar», «Doğma sahillər», «Musiqi müəllimi» və s. filmlərdə baş rollarda çəkilən, respublikanın xalq artisti Həmidə Ömərovanın 2000-ci ildə «Kinoşünaslıq» kafedrasına ilk müdir təyin olunması özünü doğrultdu. O, 1990-cı ildən etibarən ADMİU-da «Dünya kino tarixi», «Qərb kinosu», «Kino sənətinin əsasları» fənlərini tədris edir.

2006-cı ildən «Kinoşünaslıq» kafedrasına əməkdar incəsənət xadimi, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Aydın Dadaşov rəhbərlik edir. O, Leninqradda Dövlət Teatr, Musiqi və Kinematografiya İnstitutunun (Sankt-Peterburq Teatr Akademiyasının) «Dram sənəti» fakültəsini, Moskvada ikillik ali rejissorluq və ssenari kurslarını bitirmiş, Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun dissertantı olmuşdur. Aydın Dadaşovun yazdığı «Dramaturgiya», «Ekran dramaturgiyası», «Ssenari yaradıcılığı», «Ekran publisistikası», «Televiziya reklamı demokratiya və bazar iqtisadiyyatı kontekstində», «Kinoşünaslıq», «Rejissorluğun üslub problemləri» dərsliklərindən tədris prosesində geniş istifadə olunur.

Kafedranın dosenti Aydın Kazımzadə Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi, «Qızıl qələm», «Humay», «Yusif Məmmədəliyev», «Cəfər Cabbarlı», «Rəsul Rza», «Həsən bəy Zərdabi», «Qızıl çıraq» kimi mükafatların laureatıdır. Aydın Kazımzadə milli kinematografiya sahəsində yarım əsrə yaxındır ki,

fəaliyyət göstərir. O, Azərbaycan kinosunun yorulmaz tədqiqatçısı və təbliğatçısıdır. Uzun illər «Kino» qəzeti və «Film» jurnalının baş redaktoru, Dövlət Film Fondunun direktor müavini, baş mütəxəssisi vəzifələrində çalışmış, müxtəlif ölkələrdə keçirilmiş Azərbaycan filmləri festivallarının, kino günlərinin təşkilatçısı və iştirakçısı olmuşdur.

Universitetin müəllimi, peşəkar kinoşünas, əməkdar incəsənət xadimi Ayaz Salayevin rejissoru olduğu «Yarasa» bədii filmi Fransa kino festivalında «Qran pri» mükafatına layiq görülmüşdür. Onun müxtəlif ölkələrdə - İngiltərədə, Fransada, Almaniyada Azərbaycan kinosu ilə bağlı məqalələri çap olunmuşdur. Hal-hazırda Ayaz Salayev magistr və bakalavr pilləsi üzrə «Kino tənqidi» və «Kinsonun nəzəri problemləri» fənlərini tədris edir.

«Kinoşünaslıq» kafedranının müəllimi, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Tural Əfəndiyev respublikada ilk dəfə olaraq sənətşünaslıq elmində ekran və marketinq münasibətlərinin araşdırmış, bu sahədə çalışan mütəxəssislər və tələbələr üçün dəyərli dərslik olan «Ekran və marketinq» kitabını çap etdirmişdir. Tural Əfəndiyev «Kinoşünaslıq» ixtisasının magistr pilləsi üzrə «Müasir Azərbaycan kinosu» və «KİV-də reklam və marketinq» adlı fənləri tədris edir.

Azərbaycan kinosunun dünya kinosu kontekstində öyrənilməsində və tədris edilməsində kafedranın əməkdaşları - sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktorları İlham Qazızadə, Kifayət

Bünyadova, baş müəllim Göyçək Mahmudova və başqalarının da əməyi vardır.

Bir sözlə, ADMİU-da mədəniyyətin mühüm tərkib hissəsi olan kino sənəti əhatəli şəkildə öyrənilir. «Kinoşünaslıq» ixtisasını bitirən məzunlarımız «Azərbaycanfilm» kinostudiyasında, müxtəlif telekanallarda, qəzet və jurnallarda çalışmaqqla yanaşı, ekran sənəti ilə bağlı elmi əsərlər yazır, bu sənətin müxtəlif problemlərinə həsr olunmuş dissertasiyalar müdafiə edirlər.

III HİSSƏ

ADMİU-da MUSİQİ TƏHSİLİ

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin 90 il ərzində keçdiyi uzun və mürəkkəb təkamül yoluna nəzər saldıqda, möhtəşəm sənət məbədinin sütunlarından birinin musiqi tədrisi ilə bağlı olduğunu açıq-aydın görmək mümkündür. Bu da təsadüfi deyil. Məlum olduğu kimi, müxtəlif incəsənət növlərinin sintezinin parlaq təcəssümü olan teatr sənətində musiqinin bədii imkanlarının rolu əvəzsizdir. Dünya mədəniyyəti tarixi sübut edir ki, ayrı-ayrı ölkələrdə təşəkkül tapmış teatr təhsili sistemlərində musiqi sənətinin tədrisi xüsusi önəm daşımışdır. Bu baxımdan 1923-cü ildə yaradılmış Teatr Məktəbi də istisna deyildi.

Teatr Məktəbinin direktoru, ilk Azərbaycan professional qadın müğənnisi Şövkət Məmmədova milli musiqimizin tərəqqisi naminə əlindən gələni əsirgəməmişdir. Aktyor kadrlarının hazırlanması üçün yeni yaradılmış Teatr Məktəbinin əsasnaməsində təcrübə məşğələləri sırasına not təhsili və solfecio fənləri də daxil edilmişdi.

Uzun müddət Azərbaycan Opera və Balet Teatrının solisti olmuş və milli musiqi mədəniyyəti tarixinə Şahsənəm («Şahsənəm», R.Qliyer), Nərgiz, Gülzar («Nərgiz», «Şah İsmayıl»,

M.Maqomayev), Gülçöhrə («Arşın mal alan», Ü.Hacıbəyli), Rozina («Sevilya bərbəri», C.Rossini), Cilda («Riqoletto», C.Verdi) və b. partiyaların parlaq ifaçısı kimi daxil olmuş Şövkət Məmmədova Teatr Məktəbində fəaliyyət göstərən Opera sinfinə xüsusi diqqət yetirirdi. Məlum olduğu kimi, o dövrdə Azərbaycan musiqisi qarşısında duran ümdə problemlərdən biri milli opera sənəti üçün yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması idi. Bildiyimiz kimi, məhz bu dövrdə böyük rus bəstəkarı R.Qliyerin «Şahsənəm» operası ilk dəfə olaraq Azərbaycan Dövlət Opera Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdu. Bəstəkar özünün bu əsərində Azərbaycan milli musiqisini klassik opera janrının tələbləri ilə uyğunlaşdırmağa səy göstərmişdi (yeri gəlmişkən qeyd edək ki, R.M.Qliyer «Şahsənəm» operasını Şövkət Məmmədovaya həsr etmişdir. Müğənninin arxivində məşhur rus şairi, filosofu, simvolizm cərəyanının görkəmli nümayəndəsi, o dövrdə Teatr Məktəbində işləyən Vyaçeslav İvanovun «Şahsənəm» operasına həsr etdiyi şeiri saxlanılmaqdadır). M.Maqomayev də özünün ilk operası olan «Şah İsmayıl»ın partiturası üzərində işləyərkən Şövkət Məmmədovanın ifa imkanlarını nəzərə almış, bu imkanları xeyli zənginləşdirmişdi. Böyük əsərlərinin meydana gəlməsi ərəfəsində olan Ü.Hacıbəyli dünya opera klassikasının ənənələrini dərinlən öyrənirdi. Maraqlıdır ki, yeni Azərbaycan operasının problemləri respublikada musiqi təhsilinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı məsələlərlə əlaqəli

şəkildə müzakirə olunurdu. Bu nöqtəyi-nəzərdən qeyd olunmalıdır ki, milli kadrlardan, ilk növbədə isə qızlardan ibarət müğənnilərin yetişdirilməsi vəzifəsi digər təşkilatlarla yanaşı Teatr Məktəbinin opera sinfi üzərinə də düşürdü. Bu gün uzunmüddətli tarixi məsafədən baxdıqda bir daha aydın görünür ki, Azərbaycanda vokal təhsil sisteminin dünya sənət standartları səviyyəsində qurulmasında Şövkət Məmmədovanın böyük xidmətləri olmuşdur.

Uzun illərdən sonra Şövkət Məmmədova həmin dövrü xatırlayaraq yazırdı: «Yeni opera məktəbi yaratmaqdan ötrü çox mühüm bir məsələni həll etməyə zərurət var idi. Belə ki, ilk növbədə qadın müğənnilərin yetişdirilməsi gərək idi. Sovet opera teatrının yarandığı ilk günlərdən aydın oldu ki, kişilərin qadın rollarını ifa etməsi praktikasına son qoyulmalıdır».

O dövrün tarixi sənədləri sübut edir ki, Teatr Məktəbində mövcud olan Opera sinfinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi yalnız musiqiçiləri deyil, ümumiyyətlə, geniş ictimaiyyəti narahat edən problemlər sırasına daxil idi. Məsələn, C.Cabbarlının «Türk teatr məktəbi» məqaləsində göstərildiyi kimi, bu şöbənin fəaliyyətini düzgün istiqamətləndirmək məqsədilə «məktəb ilə Dövlət Darülmusiqisi arasında bir kontakt düzəltməyə çalışılmalıdır. Xüsusilə, opera şöbəsinin səhnə texnikası cəhətini məktəb, musiqi cəhətini isə Darülmusiqi təmin edə bilər».

SSRİ xalq artisti, professor Adil İsgəndərov öz kursunun tələbələrini məşq zamanı

Əməkdar incəsənət xadimi, rejissor Zəfər Nemətov məşq zamanı

Gülcəhan Güləhmədova-Martinova Teatr İnstitutunda tələbəlik illərində.
Məşq zamanı

Rejissorlar Gülcəhan Güləhmədova-Martinova və Tofiq Kazimov

Soldan: yazıçılar Ənvər Məmmədخانlı, İmran Qasimov, bəstəkar
Tofiq Quliyev, rejissorlar Gülcəhan Güləhmədova-Martinova və Tofiq Kazimov

Soldan: Həsən Seyidbəyli, Gülcəhan Güləhmədova-Martinova və İmran Qasimov

Professor Gülcəhan Güləhmədova-Martınova SSRİ xalq artistləri Rostislav Plyatt və Vera Maretskaya ilə

Teatr İnstitutunun professoru, SSRİ xalq artisti Adil İsgəndərov

Teatr İnstitutunun professoru, xalq artisti Aleksandr Tuqanov

Gülcəhan Güləhmədova-Martınova və Vera Maretskaya

İncəsənət İnstitutunun professoru, SSRİ xalq artisti Mehdi Məmmədov

Teatr İnstitutunun dosenti, xalq artisti Kazım Ziya

İncəsənət İnstitutunun professoru,
xalq artisti Tofiq Kazimov

İncəsənət İnstitutunun professoru,
xalq artisti Məhərrəm Haşimov

«Səhnə danışığı» kafedrasının müdiri,
SSRİ xalq artisti İsmayıl Dağıstanlı

Teatr Məktəbində pedaqoji fəaliyyət
göstərmiş xalq artisti
Ağasadiq Gəraybəyli

Teatr İnstitutunun məzunu, professor
Gülcəhan Güləhmədova-Martinova

Teatr İnstitutunun məzunu,
kinorejissor Kamil Rüstəmbəyov

İnstitutun müəllimi,
xalq artisti Əjdər Sultanov

«Aktyor sənəti» kafedrasının müəllimi,
xalq artisti Məlik Dadaşov

«Vokal» kafedrasının müdiri olmuş
SSRİ xalq artisti Niyazi

İncəsənət İnstitutunun müəllimi olmuş
xalq artisti Hacı Xanməmmədov

«Vokal» kafedrasının müəllimi,
professor Aleksandr Milovanov

Musiqi müəllimi Danil Danilov

Teatr Məktəbinində çalışmış
xalq artisti Əfrasiyab Bədəlbəyli

Teatr İnstitutunun məzunu,
«Vokal» kafedrasının müdiri,
SSRİ xalq artisti Lütfiyar İmanov

«Musiqi fənləri» kafedrasının müdiri, professor Gülarə Əliyeva

Teatr İnstitutunda dərslər demiş
ədəbiyyatşünas-alim Mikayıl Rəfili

Teatr İnstitutunda çalışmış
ədəbiyyatşünas-alim,
professor Feyzulla Qasımzadə

Rəssamlıq fakültəsinin professoru,
xalq rəssamı, görkəmli xalça
ustası Lətif Kərimov

Heykəltəraşlıq kafedrasının professoru,
xalq rəssamı Mirələsgər Mirqasımov

Teatr İnstitutunda uzun müddət
müəllimlik etmiş yazıçı Sabit Rəhman

Teatr İnstitutunun müəllimi olmuş
AMEA-nın müxbir üzvü,
professor Cəfər Cəfərov

İncəsənət İnstitutunda çalışmış SSRİ xalq rəssamı, Rusiya Rəssamlıq
Akademiyaşının vitse-prezidenti, akademik Tahir Salahov

Diplom tamaşalarının afişələrindən nümunələr

«Vokal» kafedrasının müdiri, əməkdar artist Rəhilə Cabbarova «Koroğlu» operasında Xanəndə qız rolunda

Xalq artisti Əli Zeynalov və o zaman İncəsənət İnstitutunun ikinci kurs tələbəsi olan Amaliya Pənahova xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyevin «Sən həmişə mənimləsən» tamaşasında. 1964-cü il

Tədris teatrının səhnəsində Cəfər Cabbarlının «Aydın» pyesi.
Gültəkin – Elmira Şabanova, Böyükxanım – Zəhra Orucova.
Rejissor Ağaəli Dadaşov

Şillərin «Qaçaq» tamaşasından səhnə. Kurs rəhbəri professor
M.Məmmədov, quruluşçu rejissor R.Sarabski. 1964-cü il

Məşqlər. Tələbələr Eldəniz Zeynalov və Fazil Bayramov

«Sabir gecəsi» münasibəti ilə «Hophopnamə» üzrə qurulmuş «Üloma məclisi»
ədəbi-bədii kompozisiyası. Quruluşçu rejissor dosent
Müxlis Cənizadə. 1969-cu il

Sənət məşğələlərində. 1970-ci il

İncəsənət İnstitutunun pedaqoqu, xalq artisti, professor Şəfiqə Axundova dərslər zamanı

İmtahan zamanı. Kafedra müdiri, xalq artisti, maestro Niyazi, Institutun rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Aslan Aslanov və xalq artisti Nəsimə Zeynalova

Muğam ustası Qulu Əsgərov məşğələ zamanı

İncəsənət İnstitutunun tələbəsi
Alim Qasimov buraxılış imtahanında

Professor Nailə Kərimova
dərs zamanı

Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun rəqs ansamblı. 70-ci illər

İncəsənət İnstitutunun dosenti Cabir Səfərov türkmenistanlı qonaqları bu ali məktəbin fəaliyyəti ilə tanış edir

Universitetin professoru, xalq rəssamı Mikayıl Abdullayev çıxış edərkən

Xalq artisti Rasim Balayev tələbələrlə. 1986-cı il

Universitetin pedaqoqları, AMEA-nın müxbir üzvü, sənətşünaslıq doktoru, professor Kərim Kərimov (solda) və sənətşünaslıq doktoru, professor Mürsəl Nəcəfov

Elmi-nəzəri konfranslarda

İncəsənət İnstitutunun professor-müəllim heyəti nümayişdə. Soldan: rektor, professor Timuçin Əfəndiyev, xalq rəssamları Tokay Məmmədov, Nadir Əbdürrəhmanov, əməkdar incəsənət xadimi, professor Əşrəf Quliyev, professor Mahmud Allahverdiyev, institutun əməkdaşı Səfərəli Dadaşov, xalq rəssamları Oqtay Şixəliyev, Cabbar Qasımov, Yusif Hüseynov

Universitetin professor-müəllim heyəti nümayişdə. Soldan: rektor, professor Timuçin Əfəndiyev, SSRİ xalq rəssamı Mikayıl Abdullayev, sənətsünaslıq doktoru, professor Mahmud Allahverdiyev, əməkdar rəssam Kamal Ələkbərov, xalq rəssamları Böyükəğa Mirzəzadə, Cabbar Qasımov, dosent Rasim Xələfov

Universitetin professor-müəllim heyəti iki dəfə Sovet İttifaqı qəhrəmanı, general Həzi Aslanovun məzarını ziyarət edərkən

Xalq artisti Həsən Turabov tələbələri ilə

Sərgidə. Soldan: Professor Mahmud Allahverdiyev, SSRİ xalq rəssamı Mikayıl Abdullayev, sənətsünas Telman İbrahimov, rektor, professor Timuçin Əfəndiyev, dosent İsaq Cəfərov

Universitetin heykəltəraşlıq emalatxanasında. Mərkəzdə xalq rəssamları Tokay Məmmədov və Natiq Əliyev

Rektor, professor Timuçin Əfəndiyev rəssamlıq sərgisinin
açılışında çıxış edərkən

Dosent Vaqif Gərayzadə «Aypara» vokal-instrumental qrupunun
ilk heyəti ilə

1967-ci ildən 1997-ci ilə qədər M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət
İnstitutunun (1991-ci ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin)
yerləşdiyi əsas bina. Bakı şəhəri, Rəsul Rza (keçmiş Korqanov) küçəsi, 13

Tədris teatrının 28 may küçəsindəki keçmiş binası

Teatr Məktəbi qarşısında duran bu və digər problemlərin həllinin əsas şərtlərindən biri də pedaqoji fəaliyyətə yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin cəlb edilməsi idi. Bunu nəzərə alan məktəbin rəhbərliyi o dövrdə Bakıda fəaliyyət göstərən görkəmli sənət ustalarını, məşhur musiqi pedaqoqlarını işə dəvət etmişdi. Onların arasında biz Fatma Muxtarova, Boris Karagiçev və Yakov Qrossmanın adlarını xüsusilə qeyd etməliyik.

Teatr Məktəbində pedaqoji fəaliyyətə başlayan Fatma Muxtarova öz dövrünün məşhur müğənnilərindən biri olmuşdur. Füsunkar, güclü messo - soprano səsə, coşqun temperamentə, nadir aktyorluq istedadına malik olan F.Muxtarova milli opera ifaçılığı tarixinə Amneris («Aida», C. Verdi), Dalila («Samson və Dalila», K. Sen-Sans), Marfa, Marina Mnişek («Xovanşina», «Boris Qodunov», M.Musorqski), Lyubaşa («Çar gəlini», N.Rimski-Korsakov) və s. partiyaların mahir ifaçısı kimi daxil olmuşdur. Lakin onun yaradıcılığının zirvəsini dünya opera klassikasının incilərindən biri olan Karmen partiyası («Karmen», J.Bize) təşkil etmişdir. Mütəxəssislərin fikrincə, Fatma Muxtarova keçmiş SSRİ məkanında Karmen obrazının ən parlaq ifaçılarından biri idi. Moskva, Saratov, Sankt-Peterburq, Kiyev, Xarkov, Odessa və s. şəhərlərin opera teatrları səhnələrində çıxış etmiş F.Muxtarovanın tərəf-müqabilləri F.Şalyapin, S. Lemeşev, Bülbül kimi məşhur müğənnilər olmuşlar. 1938 – 1953-cü illərdə M. F. Axundov adına

Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olmuş müğənni 1940-cı ildə Azərbaycan SSR-nin xalq artisti fəxri adına layiq görülmüşdür.

Teatr Məktəbində musiqi tədrisinin təşəkkülündə mühüm rol oynamış şəxslərdən biri də B.V.Karagiçev olmuşdur. Geniş erudisiyaya və dərin nəzəri biliyə malik olan musiqişünas və bəstəkar Boris Karagiçev tanınmış rus bəstəkarı S.İ.Taneyevin yetirməsi idi. Keçən əsrin 20-ci illərində bir müddət Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında tədris işləri üzrə müavin və nəzəriyyə-bəstəkarlıq şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışan B.V.Karagiçev respublikada ilk bəstəkar kadrlarının hazırlamasında böyük rol oynamışdır.

Teatr Məktəbində işlədiyi dövrdə bu tədris müəssisənin direktoru Şövkət Məmmədovanın təşəbbüsü ilə B.V.Karagiçev folklor musiqi nümunələrini toplamaq üçün Şuşa və Qazax rayonlarına ezam edilmişdi. Sonralar o, topladığı nümunələri nota köçürüb işləyərək onları nəşr etdirmişdi. Bu maraqlı faktı daha geniş mədəni-tarixi kontekstdə şərh edərək deməliyik ki, xalq musiqi nümunələrinin toplanması və tədqiqi o dövrdə musiqi mütəxəssisləri qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri idi. Səciyyəvi haldır ki, Xalq Maarif Komissarlığı bu mühüm problemin praktiki həllini bilavasitə respublikada mövcud olan bədii təmayüllü tədris müəssisələrinin fəaliyyəti ilə əlaqələndirirdi. Məsələn, Xalq Maarif

Komissarlığının 1926-cı ildə keçirilən iclaslarının birinin qərarında bu təlimat aşağıdakı şəkildə şərh olunmuşdu: «Konservatoriyaya və digər musiqi tədris müəssisələrinə türk melodiylarının toplanılaraq not sistemi üzrə yazılması və Azərbaycan Dövlət nəşriyyatında çap edilməsi təklif olunsun».

Azərbaycan xalq musiqisinin toplanması və elmi əsaslarla öyrənilməsi məsələsi o dövrdə Üzeyir Hacıbəyliyə də düşündərən əsas problemlərdən biri idi. Təsadüfi deyil ki, özünün 1921-ci ildə çap olunmuş «Vəzifəyi-musiqiyyəməizə aid məsələlər» adlı məqaləsində Üzeyir bəy Azərbaycan musiqi mədəniyyəti üçün taleyüklü əhəmiyyət daşıyan problemlər sırasında milli musiqimizin tədqiqini də qeyd edir: «Şərq musiqisindən ibarət olan milli musiqimizin tərəqqisi yolunda elmi, fənni, nəzəri və əməli surətdə çalışmaq məsələsinin təqib etdiyi böyük məqsəd budur ki, musiqimizin elmi əsaslarını arayıb tapıb, bu əsaslar üzərində musiqimizin tərəqqisinə çalışmaq və onun həqiqətən nəcib və nəfis bir sənəti-aliyyə məqamına yetirib, bu yolla ümum üçün yeni bir mənbəyi-zövq və mənsəyi-zövq açmaqla Azərbaycan türkləri tərəfindən mədəniyyət və insaniyyətə xidmətlər göstərmək».

Beləliklə, Teatr Məktəbi təşəkkül dövründən başlayaraq Azərbaycan xalq musiqisinin toplanması, nəşri, təbliği və tədqiqi məsələlərinin həllində yaxından iştirak etmiş və inkişafının sonrakı

mərhələlərində bu önəmli sahədə milli musiqi mədəniyyətinə böyük töhfələr vermişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Teatr Məktəbinin rəhbərliyi tərəfindən bu dövrdə musiqi ictimaiyyətini düşündürən digər məsələnin həlli üçün də konkret addımlar atılmışdır. Məlum olduğu kimi, 1926-cı ildən başlayaraq respublikada xor ifaçılığının inkişafı musiqi mədəniyyətinin prioritet istiqaməti kimi irəli sürülmüşdür. Bununla əlaqədar Xalq Maarif Komissarlığının 1927-cı ildə keçirilən iclaslarının birində qərara alınmışdır ki, «Tədris müəssisələrində xor ifaçılığının inkişafını təmin etmək zəruridir». Bu məsələyə öz münasibətini bildirən Ü.Hacıbəylinin fikrincə, «...el mahnılarımızın münasiblərini seçib «xor» havaları düzəltməklə musiqinin ümumi xalq arasında intişarına və ünsiyyətinə ciddi vasitə olan xorlar təşkili üçün material hazırlamış olarıq». Teatr Məktəbində xor ifaçılığının təşkili üçün bu sahənin məşhur mütəxəssisi Y.A. Grossman dəvət olunmuşdu.

Beləliklə, Teatr Məktəbinə musiqi fənlərinin tədrisi üçün ən məşhur musiqiçilər cəlb edilmişdi. Şübhəsiz ki, Azərbaycanda yeni aktyor və rejissor nəslinin yetişməsində onların da əvəzsiz xidmətləri olmuşdur.

Teatr Məktəbinin ilk məzunlarını (Fatma Qədrini, Rza Əfqanlı, İsmayıl Dağıstanlı) sintetik aktyorluq bacarığına malik olan sənətkarlar adlandırmaq olardı. Teatrşünas M.Markovun

«Sovetski teatr» jurnalında «Milli teatrlar» başlığı altında çıxan məqaləsində qeyd olunduğu kimi, səhnə patetikası ümumiyyətlə Azərbaycan aktyoruna məxsus bir keyfiyyətdir. Məsələ bu keyfiyyəti istiqamətləndirməkdə, Azərbaycan aktyoru üçün səciyyəvi olan gözəl jest hissindən, musiqi meylindən düzgün istifadə etməkdədir».

Teatr Məktəbinin ilk məşhur məzunları arasında bəstəkar, dirijor, musiqişünas, librettoçu Əfrasiyab Bədəlbəylinin adı xüsusilə vurğulanmalıdır. İlk Azərbaycan baleti «Qız qalası»nın müəllifi olan Əfrasiyab Bədəlbəylinin milli musiqi mədəniyyətimizin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuşdur. Heç şübhəsiz ki, görkəmli musiqi xadiminin professional fəaliyyətinin bütün istiqamətlərinin teatr aləmi ilə bağlanması müəyyən tarixi-mədəni səbəbləri mövcud idi. Bu obyektiv amillər arasında biz ilk növbədə Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin təməlinin məhz musiqili teatr janrı ilə qoyulması faktını, dövrün opera janrına olan tələbatını və heç şübhəsiz ki, Bədəlbəylilər ailəsinin zəngin musiqi ənənələrini xüsusilə qeyd etməliyik. Lakin eyni zamanda qeyd olunmalıdır ki, Əfrasiyab Bədəlbəylinin zəngin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərinin özülü, onun yaradıcılıq bioqrafiyasının təməli məhz Teatr Məktəbində təhsil aldığı dövrdə qoyulmuşdur. Burada oxuduğu zaman o, görkəmli səhnə ustaları ilə bilavasitə ünsiyyətdə olmuş, Teatr Məktəbində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan dahi

dramaturqlar Hüseyn Cavid və Cəfər Cabbarlının nəzəri-estetik görüşləri ilə yaxından tanış olmaq imkanı əldə etmişdir.

Əfrasiyab Bədəlbəylinin çoxşaxəli fəaliyyətinin bütün sahələri birbaşa teatr sənəti ilə əlaqəlidir. Onun bəstəkarlıq yaradıcılığında ilk təcrübəsi də teatr musiqisi ilə bağlı olmuşdur. XX əsr Azərbaycan teatr salnaməsindən aydın olduğu kimi, 20-30-cu illərdə bu sənət növünün əsas problemlərindən biri tamaşaların musiqi tərtibatı ilə bağlı idi. C.Cabbarlının 30-cu ildə «İnqilab və mədəniyyət» jurnalında dərc olunmuş «Türk teatri olimpiadada» məqaləsində Türk (Azərbaycan) Bədaye Teatrının ümumittifaq olimpiadasında iştirakından sonra onun fəaliyyətində nəzərə çarpan nöqsanlardan biri kimi «tamaşalarda musiqidən üzvi surətdə lazımınca istifadə olunmamış və gənc türk musiqisi ilə heç bir rəhbərlik yoxdur» fikri səslənmişdi. Həmin məqalədə qeyd olunurdu ki, musiqi əsərləri yazan, lakin teatra müntəzəm surətdə cəlb olunmayan Əfrasiyab Bədəlbəyli kimi gənc musiqiçilər vardır.

Teatr musiqisinin qanuna uyğunluqlarını dərinlən duyan Ə.Bədəlbəyli bir çox dram tamaşalarına musiqi bəstələmişdir. 1928-ci ildə C.Cabbarlının «Od gəlini» pyesinə yazdığı musiqi bəstəkarın teatr tamaşalarında musiqinin zəngin dramaturji imkanlarından məharətlə istifadə etmək bacarığından xəbər verirdi. 1920-40-cı illərdə bəstəkar C.Cabbarlının «Solğun çiçəklər», «Sevil», «1905-ci ildə», «Almaz», «Yaşar», M.F.Axundzadənin

«Hacı Qara», «Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli şah», H.Cavidin «Knyaz», «Səyavuş», S.Vurğunun «Xanlar», «Fərhad və Şirin», M.S.Ordubadinin «Dumanlı Təbriz» tamaşalarına yaddaqalan musiqilər bəstələmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, 1928-1932-ci illərdə Ə.Bədəlbəyli Azərbaycan Dram Teatrının musiqi bölməsinin rəhbəri vəzifəsində çalışmışdır. Beləliklə, Ə.Bədəlbəylinin ilk bəstəkarlıq addımları dram tamaşalarına yazdığı musiqi ilə başlayır. Onun bəstəkarlığa teatrda qədəm qoyması sonrakı illərdə yaradıcılığına, janr, mövzu və üslub seçiminə, professional fəaliyyətinə əsaslı təsir göstərir. Bu baxımdan Ə.Bədəlbəylinin bəstəkarlıq yaradıcılığının şah əsərlərinin («Qız qalası» baleti, «Nizami», «Söyüdlər ağlamaz» operaları) məhz musiqi teatri ilə bağlı olması, onun 1930-cu ildən başlayaraq ömrünün sonunadək Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında dirijor kimi çalışması, bir çox opera və baletlərin librettosunu yazması, klassik opera mətnlərini tərcümə etməsi, məqalələrinin əksəriyyətinin opera sənəti problemlərinə həsr edilməsi və nəhayət, Azərbaycan Teatr Cəmiyyətinin üzvü olması birmənalı şəkildə onun teatr sənətinə bağlılığından xəbər verir.

Bakı Teatr Məktəbinin digər məşhur məzunlarından biri də Azərbaycanın xalq artisti Gülxar Həsənova olmuşdur. Milli opera sənəti tarixində özünəməxsus yer tutan Gülxar Həsənova 1935-1937-ci illərdə Bakı Teatr Məktəbində aktyorluq ixtisasına

yyətlənmişdir. Səhnə fəaliyyətinə Azərbaycan Gənc Tamaşaçılar Teatrında başlamış aktrisa Üzeyir Hacıbəylinin tövsiyəsi ilə öz taleyini Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrı ilə bağlamışdır. Özünəməxsus soprano səsə malik olan müğənni teatrın səhnəsində parlaq, yaddaqalan qadın obrazları qalereyası yaratmışdır. 1942-1980-ci illərdə G.Həsənova Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının səhnəsində Leyli və Leylinin anası, Əsli, Xanəndə qız («Leyli və Məcnun», «Əsli və Kərəm», «Koroğlu», Üzeyir Hacıbəyli), Şahsənəm («Aşiq Qərib», Zülfüqar Hacıbəyov), Ana («Gəlin qayası», Şəfiqə Axundova), Təravət xanım («Bahadır və Sonə», Süleyman Ələsgərov) partiyalarında çıxış etmişdir. Lakin onun yaradıcılıq yolunun zirvəsi Müslüm Maqomayevin «Şah İsmayıl» operasında oynadığı mərd və cəsarətli Ərəbzəngi roludur. «Səhnəmizin bənzərsiz Ərəbzəngisi» hesab olunan Gülxar Həsənova musiqi mədəniyyəti tariximizə həm də öz biliklərini gənc opera müğənniləri nəslindən əsirgəməyən istedadlı pedaqoq kimi daxil olmuşdur.

1930-cu illərdə Bakı Teatr Məktəbində musiqi tədrisinin ümumi mənzərəsini nəzərdən keçirərək belə qənaətə gəlmək olar ki, bu istiqamətdə aparılan təlim teatr prosesində müşahidə olunan ümumi təmayüllər məcrasında inkişaf edirdi. Məlum olduğu kimi, 30-cu illərdə Azərbaycanın teatr həyatına məşhur rus rejissoru V.Meyxoldun simvolizm və şərti teatr prinsiplərinin müəyyən

təsiri olmuşdur. V.Meyxoldun pedaqoji sisteminin əsas şərtlərindən biri sintetik tipli aktyorun yetişdirilməsində musiqi duyumunun inkişaf etdirilməsi idi. «Azərbaycan teatr məktəbi də bu təsirdən kənarda qalmamışdı. Burada da 30-cu illərin ortalarına kimi təlimdə zahiri effektlərə meyl özünü tez-tez büruzə verirdi. Məsələn, 1927-ci ildə J.B.Molyerin «Jorj Danden» pyesi əsasında hazırlanmış kurs tamaşası gələcək aktyorların plastikasının, ritm və musiqi vasitəsilə səhnə hərəkətlərinin nümayişinə çevrilmişdi. Təbii ki, tədris prosesində mövcud olan bu təmayüllər fənlər silsiləsində musiqi təliminin rolunu da artırmışdı. 1939-cu ildə Teatr Məktəbinin tədris planına «Musiqi tarixi» fənni daxil edilmişdi.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanın teatr təhsili sistemində musiqi tədrisinin təşəkkül dövrünü səciyyələndirərək belə qənaətə gəlmək olar ki, Teatr Məktəbinin yaradıcıları peşəkar aktyorların yetişdirilməsində musiqi sənətinin sonsuz imkanlarını duyaraq bu sahənin inkişafını daim diqqət mərkəzində saxlamışdılar. Belə ki, müxtəlif dövrlərdə Teatr Məktəbinə pedaqoji fəaliyyətə məşhur ifaçılar və pedaqoqlar cəlb olunmuş, teatr təhsili sistemində uyğun olaraq musiqi fənlərinin tədris metodikası inkişaf etdirilmişdir. Şübhəsiz ki, teatr təhsili sisteminin təşəkkülü dövründə davamlı şəkildə həyata keçirilən bütün bu tədbirlər kompleks musiqi təliminin sonrakı inkişafı üçün münbit zəmin yaratmışdır.

Musiqi təhsilinin püxtələşməsi dövrü və bugünü

Qeyd etdiyim kimi, Teatr İnstitutu bu sənətin müxtəlif sahələrində yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlamaq məqsədilə 1945-ci ildə yaradılmışdır. Azərbaycan Teatr İnstitutunda Teatr Məktəbinin musiqi təlimi sahəsindəki zəngin ənənələri davam etdirilmiş, tədris prosesi müasir tələblərə uyğun təşkil edilmişdi.

Məlum olduğu kimi, dərin biliyə və geniş erudisiyaya malik olan yüksək səviyyəli mütəxəssislərin yetişdirilməsində təhsilin məzmunu və tədris planlarının məqsədyönlü şəkildə tərtib edilməsi əsas şərtlərdən biridir. Bu nöqteyi-nəzərdən Azərbaycan Teatr İnstitutunun 1947-ci ildə SSRİ Ali Təhsil Nazirliyi tərəfindən tərtib edilmiş tədris planlarının məzmunu maraq doğurur. Belə ki, aktyor sənəti fakültəsinin tədris planının ixtisas fənləri silsiləsinə musiqi təlimi və musiqi-ritmik təlim fənləri daxil edilmişdi. Həmin tədris planında sənətsünaslıq bölməsi üzrə fənlər silsiləsi çərçivəsində musiqi tarixinin (milli, rus, Qərbi Avropa) tədrisi və bu fənlər üzrə praktiki məşğələlərin keçirilməsi də nəzərdə tutulmuşdu.

Teatr İnstitutunda musiqi təliminin tarixi mənzərəsinin bərpası baxımından rejissorluq fakültəsinin tədris planı da maraq kəsb edirdi. Səciyyəvidir ki, bu fakültənin tədris proqramına musiqi təlimi və musiqi-ritmik təlim kurslarından əlavə «Tamaşanın musiqi tərtibatı» fənni də daxil edilmişdi. Bu kursun əsas məqsədi teatr

tamaşasının rəngarəng tərkib hissələri sistemində önəmli yer tutan musiqi komponenti haqqında rejissor sənətinə yiyələnən tələbələrdə dolğun təsəvvür yaratmaq idi. «Tamaşanın musiqi tərtibatı» fənninin əsas vəzifəsi hər hansı bir əsərin özünəməxsus temp-ritminin yaranmasında musiqinin rolunu müəyyən etməkdən ibarətdir. Aktyor sənəti fakültəsində olduğu kimi, bu fakültənin də tədris planının sənətsünaslıq bölməsi üzrə fənlər silsiləsində musiqi tarixinin keçilməsi nəzərdə tutulmuşdu. Maraqlıdır ki, 1947-ci ildə rejissorluq fakültəsinin tədris planına fakültativ dərslər çərçivəsində müasir incəsənət üzrə (musiqi sənəti daxil olmaqla) mühazirələr də salınmışdı.

Azərbaycan Teatr İnstitutunda 1940-cı illərin musiqi tədrisi prosesini nəzərdən keçirərək belə qənaətə gəlmək olar ki, onun əsas problemlərindən biri yeni tədris proqramlarının tərtibi ilə bağlı idi. Məsələn, SSRİ Xalq Komissarları Sovetinin nəzdindəki İncəsənət İşləri Komitəsinin Baş Tədris Müəssisələri İdarəsindən 1946-cı ildə İnstitutun direktoru Musa Musayevin adına göndərilən məktubda qeyd edilir ki, müəssisənin kollektivi operativ şəkildə yalnız Bakı Teatr İnstitutunda tədris edilən fənlərin (o cümlədən «Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin tarixi» fənninin) proqramlarını hazırlamalıdır.

Səciyyəvi haldır ki, Azərbaycanın musiqi mədəniyyətinə dair məsələlər o dövrdə Teatr İnstitutunda tərtib edilən başqa fənlərin

məzmununda da öz əksini tapmışdı. Belə ki, 1948-ci ildə Teatr İnstitutunun müəllimləri filologiya elmləri doktoru, professor Əli Sultanlı və yazıçı-dramaturq Sabit Rəhman tərəfindən tərtib edilmiş «Azərbaycan teatrları tarixi» fənn programında qədim mərasimlərin musiqi elementləri, aşıq sənətinin musiqi komponenti, görkəmli xanəndə və sazəndlərin yaradıcılığı, Ü.Hacıbəylinin opera və musiqili komediyaları, Azərbaycan Opera və Balet Teatrının fəaliyyəti və milli musiqi mədəniyyəti ilə bağlı bir çox digər məsələlər işıqlandırılmışdır.

Teatr İnstitutunun 40-cı illərdə musiqi təlimi prosesində nəzərə çarpan problemlərdən bir qismi bu ali təhsil ocağının maddi-texniki bazasının məhdudluğu ilə bağlı idi. Bu sahədə mövcud olan problemlər institutun direktoru Musa Musayevin 1948-ci ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti nəzdindəki İncəsənət İşləri İdarəsinə ünvanlandığı məktubda da öz əksini tapmışdır. Digər tərəfdən sözü gedən sənəd həm də Azərbaycan Teatr İnstitutunun bütün tədris prosesində musiqi fənlərinin xüsusi çəkisinin nümayiş etdirilməsi baxımından da maraq kəsb edirdi. Məktubda deyilirdi: «Uçot planına əsasən, Azərbaycan Teatr İnstitutunda tədris olunan bütün fənlər üçün musiqi müşayiəti, yəni fortepiano tələb olunur. Belə ki, səhnə hərəkətinin əsasları, rəqs, musiqi və ritmik təlim, musiqi tarixi və nəzəriyyəsi, aktyor sənəti və s. fənlərin keyfiyyətli tədrisindən ötrü musiqi müşayiətinin olması

vacibdir. Bununla yanaşı, tədris planında vokal, fortepiano kimi fənlər nəzərdə tutulmuşdur. Hal-hazırda institutda yalnız bir piano alətinin olması dərslərin musiqi müşayiətinin təmin olunmasını qeyri-mümkün edir və bu səbəbdən bəzi dərslərin keçilməsinə imkan yoxdur.»

Məlum olduğu kimi, ali tədris müəssisələrində yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasının, tədrisin səviyyəsinin yüksəlməsinin əsas şərtlərindən biri də elmi-tədqiqat və elmi-metodiki işlərin təkmilləşməsindən asılıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda ali tədris müəssisələrində elmi-tədqiqat işlərinin keyfiyyətinin artırılmasında 1947-ci ilin noyabr ayında Leninqradda keçirilən ali incəsənət tədris ocaqlarının ümumittifaq müşavirəsinin də rolu olmuşdur. Müşavirədə müzakirə olunan bir çox məsələlər arasında elmi-tədqiqat işlərinin təkmilləşdirilməsinə xüsusi önəm verilmişdir. Bu dövrdən başlayaraq Azərbaycan Teatr İnstitutunda milli incəsənətin tarixi və nəzəri problemlərinin işlənilməsi müəllimlərin elmi-tədqiqat fəaliyyətinin prioritet istiqaməti kimi ön plana keçdi.

Eyni zamanda Teatr İnstitutu qarşısında musiqi tədrisi və metodikası sahəsində duran vəzifələri yerinə yetirməkdən ötrü bəstəkar Cahangir Cahangirov, musiqişünaslar Əhməd İsayadə, Solmaz Qasımova və başqaları pedaqoji fəaliyyətə cəlb olundular.

Maestro Niyazi də İncəsənət İnstitutunda çalışmışdır və bu fakt tədris ocağında musiqi təhsili tarixinin parlaq səhifələrindəndir. Azərbaycan dirijorluq məktəbi və milli simfonizmin inkişafında müstəsna xidmətləri olan Niyazinin İncəsənət İnstitutunda pedaqoji fəaliyyətə cəlb edilməsi burada musiqi tədrisi prosesinin təkmilləşməsinə güclü təkan vermişdir.

İncəsənət İnstitutunda pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan bəstəkarlardan biri də Hacı Xanməmmədov olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, professor H.Xanməmmədov milli musiqi tariximizə tar ilə orkestr üçün konsertin yaradıcısı kimi daxil olmuşdur. Qədim alətin texniki və bədii imkanlarını xeyli dərəcədə genişləndirən Hacı Xanməmmədovun tar konsertlərinin ilk ifaçıları Əhsən Dadaşov, Hacı Məmmədov, Ramiz Quliyev kimi görkəmli tarzənlər olmuşlar. Bəstəkarın tar ilə orkestr üçün yazılmış əsərləri nəinki Azərbaycanda, habelə Özbəkistan, Qazaxıstan və digər ölkələrdə də uğurla səslənmiş, həmin ölkələrin müvafiq ali məktəblərinin tədris proqramlarına daxil edilmişdir. Hacı Xanməmmədovun milli musiqi tariximizdə ilk dəfə olaraq kamança ilə orkestr üçün konsert janrına müraciət etməsi də əlamətdar hadisə idi.

Hacı Xanməmmədov həmçinin operetta janrında maraqlı əsərlər yaradan Azərbaycan bəstəkarlarından biri idi. Xalq çalğı alətləri orkestrinin inkişafında bəstəkarın kollektivlə yaradıcılıq əlaqələrinin böyük rolu olmuşdur. Hacı Xanməmmədovun orkestr

üçün «Simfoniyyə»si, «Azərbaycan eskizləri», «Bayram», «Azərbaycan» süitaları və başqa əsərləri bu kollektiv üçün yazılmış ən maraqlı əsərlər sırasına daxildir.

Şübhəsiz ki, Hacı Xanməmmədovun zəngin bəstəkarlıq təcrübəsi və milli ifaçılıq sənətinin problemləri ilə yaxından tanış olması onun İncəsənət İnstitutunda pedaqoji fəaliyyətinin səmərəsini qat-qat artırmışdı. İncəsənət İnstitutunda Xalq çalğı alətləri orkestrinin formalaşmasında və «Xalq çalğı alətləri orkestrinin bədii rəhbəri» kimi ixtisasın təkmilləşməsində H.Xanməmmədovun rolu xüsusilə vurğulanmalıdır.

Beləliklə, göstərilən dövrdə bir çox görkəmli musiqi xadimlərinin pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olması üçün İncəsənət İnstitutuna dəvət edilməsi bu tədris ocağında musiqi tədrisinin inkişafını xeyli canlandırmışdır. 1987-ci ildə institutda «Xalq çalğı alətləri orkestrinin bədii rəhbəri» ixtisasının təsis olunması, ötən əsrin 80-ci illərində musiqi fənləri silsiləsinin genişləndirilərək müxtəlif ixtisas tələbələrinə tədris edilməsi burada musiqi ilə bağlı biliklər sahəsində aparılan islahatların parlaq təzahürü hesab edilə bilər.

1950-ci illərdə Teatr İnstitutunda pedaqoji fəaliyyətə başlayan musiqiçilərdən biri də Şəfiqə Axundova olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, bəstəkar Şəfiqə Axundova ömrünün 26 ilini Azərbaycan Teatr İnstitutunda pedaqoji fəaliyyətə həsr

etmişdir. O, 1956-cı ildə Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında bəstəkarlıq ixtisası üzrə B.Zeydmanın sinfini bitirdikdən sonra Teatr İnstitutuna işə qəbul olunmuşdu.

Qeyd olunmalıdır ki, Şəfiqə Axundovanın yaradıcılığının iki mühüm sahəsi olan bəstəkarlıq və pedaqoji fəaliyyəti bir-birinə qarşılıqlı şəkildə təsir göstərərək inkişaf etmişdir. Belə ki, Şəfiqə Axundova Teatr İnstitutunda müxtəlif dövrlərdə ayrı-ayrı fənlərdən dərs desə də, onun pedaqoji istedadı «Tamaşanın musiqi tərtibatı» fənninin tədrisi prosesi zamanı daha qabarıq şəkildə özünü biruzə vermişdir. Bu da təsadüfi deyil. Şəfiqə Axundovanın zəngin bəstəkarlıq təcrübəsi kursun tədrisi zamanı musiqinin tamaşanın əsas ideyasının açılmasında rolu, musiqi tərtibatının illüstrativ və dramaturji funksiyaları, onun növləri və janrları haqqında müfəssəl məlumat verməyə imkan yaradırdı. Digər tərəfdən bəstəkarın Teatr İnstitutunda çalışması onun yaradıcılığının istiqamətini də formalaşdırmışdı.

Bəstəkar özünün ən dəyərli iri həcmli əsərlərini musiqi teatrı janrında yaratmışdır. Məlum olduğu kimi, Şəfiqə Axundova 1972-ci ildə «Gəlin qayası» operasını yazmaqla Şərqi musiqi mədəniyyəti tarixinə ilk opera əsəri yazan qadın bəstəkar kimi daxil olmuşdur. Şəfiqə Axundova həmçinin «Ev bizim, sirt bizim» operettasının, «Aydın», «Sən nə üçün yaşayırsan» və s. tamaşalara yazılmış musiqilərin müəllifidir.

Keçən əsrin 50-ci illərinin sonu - 60-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycanda incəsənətin inkişafında, tədris prosesinin təkmilləşməsində müəyyən dəyişikliklər müşahidə olunurdu. Ümumiyyətlə o dövrdə keçmiş SSRİ məkanında humanitar sahənin inkişafına, ali incəsənət müəssisələrində təhsilin məzmununun yeniləşməsinə böyük önəm verilirdi.

Həmin illərdə humanitar sahədə inkişafın əsas əlamətlərindən biri kimi respublikada mədəni-maarif müəssisələri şəbəkəsinin genişlənməsini göstərmək olar. Bununla əlaqədar olaraq mədəniyyət saraylarında və klublarda yüksək ixtisaslı mütəxəssislərə böyük ehtiyac yaranmışdı.

Respublikada təhsil sahəsində bir sıra normativ sənədlərin qəbulu Teatr İnstitutunun fəaliyyətində də əsaslı dəyişikliklər yaratdı. Bu dəyişikliklər sırasında xüsusilə «Mədəni-maarif işi» ixtisası üzrə tələbə qəbulu elan edilməsinin (1959-cu il) və musiqili komediya aktyorlarının hazırlanmasının (1961-ci il) əhəmiyyətini vurğulamaq istərdim.

Qeyd etmək lazımdır ki, hər iki ixtisasın tədrisi prosesində musiqi təliminə xüsusi yer ayrılmışdı. Məsələn, «Musiqili komediya aktyoru» ixtisasının tədris proqramında «Musiqi tarixi», «Musiqi nəzəriyyəsi», «Harmoniya», «Solfecio», «Fortepiano», «Vokal», «Vokal ansamblı» fənlərinin keçilməsi nəzərdə tutulmuşdu. Tədris prosesində musiqi fənlərinin sayının artması bu

dövrü Teatr İnstitutunda «musiqi təhsilinin yeni mərhələsi» adlandırmağa imkan verir.

1968-ci ildən M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutu adını almış bu sənət ocağında fəaliyyət göstərən 14 kafedra arasında «Musiqi fənləri» və «Vokal» kafedraları da mövcud idi.

İnstitutun fəaliyyətinin genişlənməsi, tədris prosesinin intensivləşməsi, musiqi fənlərinin sayının artması professor-müəllim ştatının genişlənməsinə də səbəb olmuşdu. 1960-70-ci illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda SSRİ xalq artisti Niyazi, Danil Danilov, Gülarə Əliyeva, Aleksandr Milovanov, Rəhilə Cabbarova, Nailə Kərimova, Qulu Əsgərov, Lütfiyar İmanov, Hacı Xanməmmədov kimi musiqiçilər pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşdular.

«Musiqi fənləri» kafedrasına 20 il ərzində (1967 – 1987) istedadlı pianoçu, əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq namizədi Gülarə Əliyeva rəhbərlik etmişdir. Öz ifaçılıq fəaliyyətini Səid Rüstəmov adına xalq çalğı alətləri orkestrində başlayan, sonra isə Əhsən Dadaşov adına xalq çalğı alətləri ansamblında davam etdirən Gülarə Əliyeva 1966-cı ildə Azərbaycan estrada sənətinin inkişafında önəmli rol oynamış «Dan ulduzu» ansamblını yaratmışdı. Orijinal musiqi istedadına malik olan Gülarə Əliyeva «Şüştər» rapsodiyasının, «Humayun» süitasının, «Bayatı-Kürd», «Şur» fantaziyalarının müəllifidir. Zəngin ifaçılıq təcrübəsi,

özünəməxsus ifa üslubu ilə seçilən Gülarə Əliyeva uzun müddət İncəsənət İnstitutunun tələbələrinə fortepiano fənnindən dərs demişdir.

İncəsənət İnstitutunun «Vokal» kafedrasına xeyli müddət məşhur pedaqoq Aleksandr Milovanov rəhbərlik etmişdir. Vokal pedaqogikası ilə məşğul olmuş Aleksandr Milovanovun tələbələri Moskva, Leninqrad, Kiyev, Xarkov, Kazan və başqa şəhərlərin opera teatrlarının solistləri olmuşlar. Azərbaycan Opera və Balet Teatrının solistləri Lütfiyar İmanov və Vaqif Kərimov A. Milovanovdan dərs almışlar.

1957-ci ildə A. Zeynallı adına Bakı Musiqi Məktəbini A.Milovanovun sinfi üzvrə bitirən Lütfiyar İmanov 1962-ci ildə İncəsənət İnstitutununa qəbul olunmuşdur. İfaçılıq fəaliyyətini Azərbaycan Televiziyası və Radiosu xorunda başlayan L.İmanov, sonralar öz yaradıcılığını Azərbaycan Dövlət Estrada Orkestrində, Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında, 1959-cu ildən isə M.F.Axundov adına Azərbaycan Opera və Balet Teatrında davam etdirmişdir. L.İmanov xalq mahnılarının ifaçısı, zəngin repertuara malik olan kamera müğənnisi kimi məşhurlaşsa da, musiqi mədəniyyəti tarixinə o, ilk növbədə mahir opera müğənnisi kimi daxil olmuşdur. L.İmanov Koroğlu («Koroğlu», Ü.Hacıbəyli), Balaş («Sevil», F.Əmirov), Vaqif («Vaqif», R.Mustafayev), Xoze («Karmen», J.Bize), Faust («Faust», Ş.Quno) və digər klassik

operalarda əsas rolların orijinal ifaçısı kimi şöhrət tapmışdır. Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş L.İmanov öz zəngin ifaçılıq təcrübəsinə əsaslanaraq gənc müğənnilərə opera və kamera ifaçılığının sirlərini aşılarmışdır.

İncəsənət İnstitutunda vokal dərslərini tədris edən müəllimlərdən biri də Respublikanın əməkdar artisti, müğənni və aktrisa Rəhilə Cabbarova olmuşdur.

Orijinal səsə malik olan Rəhilə Cabbarovanın ifası zəngin psixoloji çalarlar, yüksək səhnə mədəniyyəti ilə seçilirdi. Opera mədəniyyəti tariximizə R.Cabbarova Xanəndə qız («Koroğlu», Ü.Hacıbəyli), Gülüş («Sevil», F.Əmirov), Konçakovna («Knyaz İqor», A.Borodin), Amneris («Aida», C. Verdi) və s. partiyaların istedadlı ifaçısı kimi daxil olmuşdur. Böyük aktyorluq istedadına malik olan R.Cabbarovnın tədris metodikasına opera partiyalarının sintetik təbiətli bədii obrazlar kimi təqdim edilməsi xas idi.

İncəsənət İnstitutunda musiqi tədrisi tarixində silinməz iz buraxmış pedaqoqlardan biri də məşhur xanəndə və opera ifaçısı Qulu Əsgərov olmuşdur. Sənət dərslərini Seyid Şuşinski, Əhməd Bakıxanov, Adil Gəray və Midhət Əhmədov kimi sənətkarlardan almış Q.Əsgərov musiqi istedadının rəngarəngliyi ilə seçilirdi. Zəngin tembrli səsi olan sənətkar muğam sənətində özünəməxsus ifa üslubuna malik idi. O, əksər muğam dəstgahlarının orijinal ifaçısı kimi məşhurlaşmışdır. Q.Əsgərov musiqi tariximizə həm də

yaradıcı xanəndə kimi daxil olmuşdur. O, xalq musiqisi ruhunda bəstələnmiş və bu gün də həvəslə oxunan neçə-neçə mahnı və təsnifin müəllifidir.

Qulu Əsgərov Azərbaycan Opera və Balet Teatrının səhnəsində muğam operalarımızda unudulmaz obrazlar yaratmış xanəndələr sırasına daxildir. Böyük aktyorluq məharətinə malik olan Q.Əsgərov bu teatrın səhnəsində Məcnun, İbn Salam, Kərəm («Leyli və Məcnun», «Əsli və Kərəm», Ü.Hacıbəyli), Şah İsmayıl («Şah İsmayıl», M.Maqomayev), Aşıq Qərib («Aşıq Qərib», Z. Hacıbəyov) kimi unudulmaz obrazlar yaratmışdır.

İncəsənət İnstitutunda işlədiyi dövrdə Qulu Əsgərov xanəndəlik sənəti üzrə böyük bir ifaçılar nəslini yetişdirmişdir (xalq artisti Mələkxanım Əyyubova və başqaları). Görkəmli xanəndənin sinfini bitirmiş musiqiçilər bu gün ustadlarının ənənələrini özlərinin ifaçılıq fəaliyyətində yaradıcı şəkildə davam etdirirlər.

Məlum olduğu kimi, yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasında nəzəri fənlərin tədrisi önəmli rol oynayır. İncəsənət İnstitutunda musiqi-nəzəri fənlərin tədris prosesinin təkmilləşməsində və xüsusilə «Musiqi tarixi» fənninin metodikasının işlənilməsində musiqişünas Danil Danilovun böyük xidməti olmuşdur. Geniş erudisiyalı və zəngin təcrübəyə malik D.Danilov musiqi-tarixi fənlərin təşkilində də az iş görməmişdi. Musiqi tarixi üzrə mütəxəssislərin sonrakı nəslinin

nümayəndələrinin müəyyən bir qismi Danil Danilovun tələbələri olmuşlar.

İncəsənət İnstitutunda musiqi tədrisinin inkişafında, onun özünəməxsus metodikasının işlənməsində Danil Danilovun yetirmələrindən olan professor Nailə Kərimovanın da xidmətləri vardır. Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında «Musiqişünaslıq» ixtisası üzrə təhsil alan Nailə Kərimova 1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutuna dəvət olunmuşdur. Uzun müddət ərzində bu tədris ocağında «Musiqi fənləri», sonra isə «Musiqişünaslıq» kafedralarına rəhbərlik edən Nailə Kərimova musiqi-nəzəri fənlərin tədris səviyyəsinin yüksəlməsi üçün böyük əmək sərf etmişdir.

Nailə Kərimova «Teatr və musiqi», «Azərbaycan teatr musiqisinin tarixi», «Azərbaycan teatr musiqisinin təşəkkülü və inkişaf mərhələləri» monoqrafiyalarında və dərsliklərində tədqiqat obyektini olan teatr musiqisini geniş şəkildə işıqlandırmışdır.

Tədqiqatçı Azərbaycan teatr musiqisini geniş mədəni-tarixi kontekstdə təhlil etmişdir. Onun əsərlərində teatr musiqisinin inkişafı teatr sənəti ilə, ictimai-tarixi hadisələrlə bağlı şəkildə araşdırılır. Nailə Kərimova öz tədqiqatlarında Azərbaycan musiqi tarixinin mühüm bir dövrünü - keçən əsrin birinci yarısının teatr musiqisinin geniş mənzərəsini əks etdirmişdir.

1980-ci illərdə institutda respublikanın musiqi ictimaiyyətinin diqqətini cəlb edən bir çox kollektivlər yaranmışdı. İncəsənət İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən ansambl, xor kollektivi, «Xəzərin övladları» estrada kollektivi dəfələrlə respublika səviyyəli tədbirlərdə çıxış edərək yüksək ifaçılıq mədəniyyəti nümayiş etdirmişdilər. İncəsənət İnstitutunun «Oxu, tar» xalq çalğı alətləri ansamblı Respublika baxışında I dərəcəli diploma layiq görülmüşdü.

İncəsənət İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən ən parlaq kollektivlərdən biri də o dövrdə İnstitutun tələbəsi olan Vaqif Gərayzadənin rəhbərlik etdiyi «Teatral» caz-folklor ansamblı idi. Bir müddət sonra ansambl «Aypara» adı altında fəaliyyət göstərməyə başladı. V.Gərayzadənin yaratdığı «Aypara» caz-folklor ansamblının fəaliyyətini daha geniş mədəni kontekstdə dəyərləndirərək qeyd etməliyəm ki, əslində bu kollektivin fəaliyyəti Azərbaycan musiqisinin populyar və estrada janrlarında tamamilə yeni təmayüllərin inkişaf etməsinin inikası idi. Orijinal musiqi istedadına malik olan V.Gərayzadə Azərbaycan musiqisinin estrada janrına milli musiqi təfəkkürünün dərin qatlarından qaynaqlanan intonasiyaların müasir musiqinin ifadə vasitələri ilə sintezini gətirmişdir.

Öz fəaliyyətini cəsarətli eksperimentlər və bədii sintezin təzahür formaları üzərində quran «Aypara» ansamblının fəaliyyəti

tezliklə layiqli qiymətini aldı. «Aypara» ansamblı «Bakı payızı-85» və Moskva II xalq yaradıcılığı (1986) festivallarının laureatı oldu. Ansambl Gelencik şəhərində keçirilmiş ümumittifaq mahnı festivalında da (1991) parlaq çıxışları ilə yadda qaldı.

İncəsənət İnstitutunun məşhur məzunlarını xatırlayarkən xalq artistləri İslam Rzayev, Arif Babayev, Cənəli Əkbərov, Alim Qasimov, Səkinə İsmayılova, Mənsüm İbrahimov, Mələkxanım Əyyubova, Azər Zeynalov, Brilyant Dadaşova, Nazpəri Dostəliyeva, Faiq Ağayev, Zülfüyyə Xanbabayeva, Simarə İmanova və başqalarının adlarını xüsusilə vurğulamaq lazımdır.

Fərəhli haldır ki, universitet məzunlarının bir hissəsi bu gün ADMİU-da pedaqoji fəaliyyət göstərir, gənc musiqiçilər nəslinin yetişdirilməsində əllərindən gələni əsirgəmirlər.

* * *

2012-ci ilin may ayında «Musiqi sənəti» fakültəsinin 10 illik yubileyi «Səda» Tədris teatrında böyük təntənə ilə qeyd edildi. Tədbirə respublikanın adlı-sanlı musiqi xadimləri dəvət olunmuşdu. Yubiley tədbirində fakültənin müəllimləri – Azərbaycanın populyar sənətçiləri, eləcə də istedadlı tələbələr bu illər ərzində qazanılmış nailiyyətlərdən söhbət açdılar və öz məharətlərini nümayiş

etdirdilər. Xüsusilə vurğulandı ki, fakültənin cəmi 10 illiyi qeyd olunsa da, universitetdə musiqi təhsilinin köklü ənənələri vardır.

«Musiqi sənəti» fakültəsi bu gün öz tərkibində çağdaş Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin müxtəlif sahələrini əks etdirən «Musiqişünaslıq», «Musiqi fənləri və dirijorluq», «Muğam sənəti», «Xalq çalğı alətləri», «Estrada və populyar musiqi» və «Aşıq sənəti» kafedralarını birləşdirir.

«Musiqi sənəti» fakültəsində bu gün müasir Azərbaycan ifaçılıq mədəniyyətinin ən görkəmli nümayəndələri çalışırlar. Onlar öz pedaqoji fəaliyyətlərində musiqi tədrisi sahəsində əldə olunmuş zəngin təcrübəni, qabaqcıl ənənələri davam etdirərək yüksək ixtisaslı musiqiçilərin yeni nəslinin yetişdirilməsi kimi mürəkkəb və nəcib işə xidmət edirlər. Bu gün «Musiqi sənəti» fakültəsində xalq artistləri, əməkdar artistlər, professor və dosentlər fəaliyyət göstərir.

«Musiqi sənəti» fakültəsi yaranan gündən 2011-ci ilə qədər ona tanınmış tarzən, əməkdar artist, dosent Vamiq Məmmədəliyev rəhbərlik etmişdir. Fakültənin müstəqil qurum kimi formalaşmasında Vamiq Məmmədəliyevin xidmətləri az deyil. Hazırda fakültənin dekanı sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ellada Hüseynovadır. Onun elmi-tədqiqat əsərləri Azərbaycan etnomusiqişünaslığının tarixi mərhələlərinin öyrənilməsi baxımından maraqlıdır. Ellada Hüseynovanın «Azərbaycan xalq

musiqisi rus musiqi xadimlərinin tədqiqatlarında» monoqrafiyasında musiqi elmimiz üçün böyük aktualıq kəsb edən problemlər öz əksini tapmışdır.

E.Hüseynovanın görkəmli bəstəkarımız Arif Məlikovun «İki qəlbın dastanı» baletinə həsr olunmuş əsəri də musiqişünaslıqda maraqla qarşılanmışdır.

Fakültənin qabaqcıl nəzəriyyəçi müəllimlərindən biri də sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Kamilə Dadaşzadədir. Onun «Üzeyir Hacıbəyli və aşıq sənəti», «Azərbaycan aşıqlarının dastan havalarının təhlilinin semiotik prinsiplərinə dair» «Dastanın işarə sistemi», «Epik ənənə pragmatik tədqiqatın obyektı kimi» əsərləri həm müəllimlər, həm də tələbələr üçün mühüm məxəzdir.

2003-cü ildə «Musiqişünaslıq» kafedrasının dosenti K.Dadaşzadə Avropa İncəsənət Universitetlər Liqası tərəfindən İspaniyanın Barselona şəhərində keçirilən Beynəlxalq konfransda «Xalq musiqisinin tədqiqi və tədrisi sahəsində müasir elmi nəzəriyyələrin tətbiqinə dair» mövzusunda çıxış edərək Azərbaycan musiqişünaslarının etnomusiqişünaslıq sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlər haqqında məlumat vermişdir.

Etnomusiqişünaslıq sahəsində uğurla çalışmış alimlərdən biri də «Musiqişünaslıq» kafedrasının dosenti, sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru İradə Kəçərlidir. İ.Kəçərli Azərbaycan şifahi ənənəli musiqi janrlarının təhlilinə həsr edilmiş «Azərbaycan xalq musiqi

yaradıcılığında şikəstə», «Aşıq sənəti: musiqili-poetik janrlar» monoqrafiyalarının, «Musiqi dolu sətirlər», «Aşıq sənəti: sinkretizm və sintez problemləri» və s. kitabların müəllifidir.

«Musiqi sənəti» fakültəsinin aparıcı qurumlarından biri olan «Muğam sənəti» kafedrası öz fəaliyyətində şifahi ənənəli professional musiqinin ali forması olan muğamın qədim ənənələrini gənc nəsələ aşılamaq kimi mürəkkəb bir missiyanı həyata keçirir. Fərəhli haldır ki, 2006-cı ildə Azərbaycan muğamı «Bəşəriyyətin şifahi və qeyri-maddi irsin şah əsəri» elan edilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq YUNESKO muğamın tədqiqi, təbliği və tədrisi ilə bağlı əhatəli fəaliyyət planını təsdiq etmişdir.

«Muğam sənəti» kafedrasının müdiri xalq artisti, professor Cənəli Əkbərovdur. Bu gün kafedrada müasir muğam ifaçılığının tanınmış təmsilçiləri olan Ağaxan Abdullayev, Səkinə İsmayılova, Mələkxanım Əyyubova, Qəndab Quliyeva, Nuriyyə Hüseynova, Bəsti Sevdliyeva, Simarə İmanova, Gülyanaq Məmmədova, Teyyub Aslanov və başqaları çalışırlar.

Respublikanın xalq artisti Cənəli Əkbərov müasir muğam ifaçılığının məşhur simələrindəndir. Öz yaradıcılığında ustadları Seyid Şuşinskiyin və Xan Şuşinskiyin ənənələrinə sadıq qalan Cənəli Əkbərovun ifa tərzini üçün dərin emosionallıq, səlis diksiya xasdır. Xanəndə bir sıra müsabiqə və festivalların laureatı olmuş,

1978-ci və 1983-cü illərdə Səmərqənddə keçirilən Beynəlxalq muğam simpoziumlarında iştirak etmişdir.

Yüksək artistizmə və səhnə mədəniyyətinə malik olan Cənəli Əkbərov 1976-cı ildən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. Burada o, bir sıra klassik əsərlərdə unudulmaz obrazlar yaratmış, tamaşaçıların məhəbbətini qazanmışdır.

Professor Cənəli Əkbərovun muğam tədrisi metodikası üçün klassik əsərlərin gənc nəsə öyrədilməsi, poetik mətnin düzgün tələffüzünə, qəzəlin musiqi ilə sintezi problemlərinə xüsusi diqqət yetirməsi xasdır.

«Muğam sənəti» kafedrasının müəllimi, xalq artisti Ağaxan Abdullayev bənzərsiz istedadı və muğam sənəti sahəsində dərin biliyi ilə fərqlənən pedaqoqlardandır. Ağaxan Abdullayev Azərbaycanın görkəmli xanəndələrinin əsərlərindən bəhrələnmiş və muğam sənətində öz uslubunu yaradan sənətkar kimi məşhurlaşmışdır. Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti olan Ağaxan Abdullayev dəfələrlə xarici ölkələrdə Azərbaycan musiqi mədəniyyətini yüksək səviyyədə təmsil etmişdir.

Ağaxan Abdullayev öz yaradıcılığında pedaqoji fəaliyyətə böyük diqqət yetirir. Onun yeni nəsə muğam ifaçılarının klassik əsərlər ruhunda yetişdirilməsində önəmli rolu var. Dəfələrlə müxtəlif muğam müsabiqələrinin münəşirlər heyətinin üzvü olan

Ağaxan Abdullayevin müasir dövrdə muğam sənətinin təbliğində böyük xidmətləri vardır.

«Muğam sənəti» kafedrasının aparıcı müəllimlərindən olan respublikanın xalq artisti Səkinə İsmayılova müasir muğam ifaçılığında özünəməxsus oxuma tərzilə seçilən xanəndələrdəndir. Güclü və zəngin tembrli səsə malik olan Səkinə İsmayılovanın repertuarı klassik muğamlardan, təsnif və mahnılardan ibarətdir. Səkinə İsmayılova müasir Azərbaycan muğam ifaçılığında ilk dəfə olaraq qadın ifaçılardan ibarət olan muğam üçlüyü yaratmışdır. Bir çox xarici ölkələrdə qastrol səfərlərində olan xanəndə Azərbaycan muğamının beynəlxalq səviyyədə təbliğində böyük rol oynayır.

S.İsmayılova 1980-ci ildən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solistidir. Onun pedaqoji fəaliyyəti diqqətə layiqdir. O, gənc istedadların yetişdirilməsində əlindən gələni əsirgəmir.

«Muğam sənəti» kafedrasında pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan xalq artisti Qəndab Quliyeva həm muğam, həm opera ifaçılığında özünəməxsus ifa üslubu ilə seçilən xanəndələrdəndir. Güclü və zəngin tembrli səsə, yüksək ifaçılıq texnikasına malik olan Qəndab Quliyeva Azərbaycan muğamlarının, xalq və bəstəkar mahnılarının mahir ifaçısıdır. 1982-ci ildən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olan Qəndab Quliyeva yaddaqalan obrazlar yaratmışdır.

ADMİU-nun məzunu, respublikanın xalq artisti Mələkxanım Əyyubova «Muğam sənəti» kafedrasının aparıcı müəllimlərindən-dir. Muğam sənətinin sirlərini ustad sənətkar Qulu Əsgərovdan əxz etmiş Mələkxanım Əyyubova yumşaq tembrli təsirli səsə, geniş səs diapazonuna, yüksək ifaçılıq məharətinə malik sənətkardır. S.Rüstəmov adına Xalq çalğı alətləri orkestrinin, «İrs» folklor ansamblının, C.Qaryağdıoğlu adına muğam üçlüyünün solisti olmuş Mələkxanım Əyyubova dəfələrlə xarici ölkələrdə çıxış etmiş, tamaşaçılar tərəfindən dərin rəğbətlə qarşılanmışdır.

Fakültədə müasir tələblərə cavab verən, yüksək ifaçılıq mədəniyyətinə malik olan tar, kamanca, saz, qarmon, kanon, nağara, klarnet ifaçılırı yetişdirilir. Bu məqsədlə universitetə tanınmış sənətçilər cəlb olunmuşdur. Onların içərisində xalq artistləri Fəxrəddin Dadaşovu, Ağasəlim Abdullayevi, Zamiq Əliyevi, Zakir Mirzəyevi, əməkdar artistlər Vamiq Məmmədəliyevi, Gülağa Zeynalovu, Mirnazim Əsədullayevi və başqalarını göstərmək olar. Onlar Azərbaycanın musiqi həyatında fəal iştirak edən, onun beynəlxalq miqyasda təbliğində önəmli rol oynayan ifaçılardır. Bu ifaçılar öz yetirmələri ilə dəfələrlə xarici ölkələrdə keçirilən festival, konsert və müsabiqələrdə Azərbaycan ifaçılıq mədəniyyətini yüksək səviyyədə təmsil etmişlər.

«Musiqi sənəti» fakültəsinin «Estrada və populyar musiqi» kafedrasında bu gün müasir Azərbaycan estradasının ən tanınmış

simaları fəaliyyət göstərirlər. Kafedraya Azərbaycan estrada musiqi ifaçılığının inkişafında böyük xidmətləri olmuş respublikanın xalq artisti, dosent Yalçın Rzazadə rəhbərlik edir. «Estrada və populyar musiqi» kafedrasında çalışan müəllimlərdən Vaqif Gərayzadə, İlqar Muradov, Cavan Zeynallı, Nazpəri Dostəliyeva, Nüşabə Ələsgərli və Almaz Ələsgərovanın adları vurğulanmalıdır.

Yalçın Rzazadənin ifaçılıq üslubuna yüksək səhnə mədəniyyəti, dəqiq diksiya, mahnı obrazının yaranmasında müxtəlif vasitələrin orijinal sintezi xasdır. Dünyanın bir çox ölkələrində qastrol səfərlərində olmuş müğənni həmişə Azərbaycan musiqi mədəniyyətini yüksək səviyyədə təmsil etmişdir. Yalçın Rzazadənin ifaçılıq fəaliyyətinin əsas sahələrindən biri də kino musiqisi ilə bağlıdır. Müğənni «Dədə Qorqud», «Qaynana», «Gün keçdi», «Baladadaşın ilk məhəbbəti», və s. kinofilmlərdə mahnılar oxumuşdur.

Respublikanın əməkdar incəsənət xadimi, fəlsəfə doktoru Vaqif Gərayzadənin müasir Azərbaycan estradasının böyük bir nəslinin (xalq artistləri Aygün Kazımova, Faiq Ağayev, Zülfüyyə Xanbabayeva və başqaları) yetişdirilməsində önəmli xidmətləri olmuşdur. Kafedranın aparıcı müəllimlərindən olan Vaqif Gərayzadə bu gün də gənc estrada ifaçılığının zəngin biliyə və yüksək ifaçılıq mədəniyyətinə malik olan musiqiçilər kimi tərbiyə olunmasında böyük əmək sərf edir.

Müasir Azərbaycan estrada musiqi ifaçılığında özünəməxsus yer tutan müğənnilərdən biri də respublikanın əməkdar artisti İlqar Muradovdur. Onun ifaçılıq manerası üçün səmimilik, dərin lirizm, poetik mətnin bütün çalarlarının incə musiqi nüansları ilə çatdırılması xasdır.

Milli estrada musiqimizin layiqli nümayəndələrindən biri də Cavan Zeynallıdır. Caz və estrada musiqisi sahəsində zəngin ifaçılıq təcrübəsinə malik olan Cavan Zeynallı uzun müddət Mahnı Teatrında, «Qaya» Dövlət vokal-instrumental ansamblında solist kimi fəaliyyət göstərmişdir. Bir çox məşhur kollektivlərlə əməkdaşlıq etmiş və müxtəlif caz festivallarının iştirakçısı olmuş Cavan Zeynallı 2003–2005-ci illərdə Bakıda keçirilmiş Beynəlxalq caz festivallarında solo konsertləri ilə çıxış etmişdir.

«Estrada və populyar musiqi» kafedrasının müəllimi respublikanın xalq artisti Nazpəri Dostəliyevanın yaradıcılıq dəstixətti üçün xalq mahnılarının özünəməxsus tərzdə ifası, səsin bədii-texniki imkanlarından ustalıqla istifadə etmək bacarığı və emosionallıq xasdır. Geniş yaradıcılıq potensialına malik olan Nazpəri Dostəliyeva dəfələrlə müxtəlif musiqi mədəniyyətlərinin sintezi üzərində qurulmuş maraqlı layihələrin iştirakçısı olmuşdur. Norveçin «SKRUKH» xoru, Ekvadorun musiqi qrupları ilə həyata keçirilən orijinal layihələrin əsas iştirakçılarından biri olan Nazpəri

Dostəliyeva öz yüksək səhnə mədəniyyəti ilə tamaşaçıların diqqətini cəlb etmişdir.

Populyar müğənnilərin ADMİU-da pedaqoq kimi çalışması, heç şübhəsiz ki, öz bəhrəsini verir. ADMİU-nu bitirən gənc istedadlar sənət aləmində tanınır və böyük uğurlar əldə edirlər.

«Musiqi fənləri və dirijorluq» kafedrasında musiqi-ifaçılıq pedaqogikasının müasir metodoloji prinsipləri yüksək ixtisaslı müəllimlər tərəfindən tədris edilir. Vaxtilə bu kafedraya tanınmış pianoçu, professor Aytəkin Həsənova rəhbərlik etmişdir. Aytəkin Həsənova müasir peşəkar musiqiçiyə xas olan universallığı ilə seçilən sənətkarlarımızdan idi. O öz yaradıcılığında ifaçılıq fəaliyyətini üzvi şəkildə elmi – tədqiqat və pedaqoji sahələri ilə uzlaşdıran sənət xadimi olmuşdur.

Öz repertuarında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərinə böyük yer ayırmış, bu əsərlərin orijinal ifaçısı olmuş professor Aytəkin Həsənova solist və konsertmeyster kimi Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında, R.Behbudov adına Mahnı Teatrında, Bakı Musiqi Akademiyasında, Almaniya – Azərbaycan «Kapelhauz» kamera və orqan zallarında çıxış etmişdir. İfaçılıq sənətimizin inkişafında böyük xidmətləri olmuş professor Aytəkin Həsənovanın yaradıcılıq yolunu bu gün onun həmkarları və yetirmələri uğurla davam etdirirlər. Hazırda «Musiqi fənləri və dirijorluq» kafedrasına

əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sonaxanım İbrahimova başçılıq edir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti ölkəmizdə aşiq sənətini tədris edən ilk ali təhsil ocağıdır. Aşiq sənətinin YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irs siyahısına daxil edilməsi onun ümumbəşəri əhəmiyyətindən xəbər verir.

Bu qədim el sənətini tələbələrə aşiq ifaçılığının istedadlı nümayəndələri öyrədir. Onu da vurğulayım ki, Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinə aşiq sənətinin müxtəlif ifaçılıq məktəblərinin təmsilçiləri cəlb olunmuşlar. «Aşiq sənəti» kafedrasına əməkdar mədəniyyət işçisi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Əhliman Rəhimov rəhbərlik edir.

Kafedranın müəllimləri dəfələrlə respublikanın dövlət əhəmiyyətli tədbirlərində, həmçinin xarici ölkələrdə - Fransanın Paris (Luvr muzeyində) və Strasburq şəhərlərində, Türkiyədə, Rusiyada, Qazaxıstanda, Sloveniyada geniş konsert proqramları ilə çıxış etmişlər. Onların ifaları Azərbaycan dövləti və Fransanın «Maison des cultures du Monde» şirkətinin birgə əməkdaşlığı nəticəsində buraxılmış CD disklərə daxil edilmişdir.

«Aşiq sənəti» kafedrası müəllimlərinin elmi-metodiki fəaliyyəti də böyük maraq doğurur. Sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktorları Əhliman Rəhimovun, Fəzail Orucovun, Samirə Əliyevanın, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Nemət Qasımlının aşiq

sənətinin tarixinə və inkişaf problemlərinə həsr etdikləri elmi-tədqiqat işləri tədris və yaradıcılıq proseslərində geniş istifadə olunur. Bu tədqiqat işləri təkcə respublikamızda deyil, Türkiyədə və bir sıra Şərqi ölkələrində maraqla qarşılanmışdır. Kafedrada aparılan elmi araşdırmaların düzgün istiqamətləndirməsində, onların səmərəsinin artırılmasında kafedrada çalışan filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Məhərrəm Qasımlının böyük xidməti var. Müasir Azərbaycan folklorşünaslığının istedadlı nümayəndələrindən olan M.Qasımlının fundamental tədqiqatlarında aşiq sənətinin qaynaqları, təşəkkülü, ifaçılıq mühitləri ətraflı şəkildə təhlil edilmişdir.

Beləliklə, öz fəaliyyətində Azərbaycanın musiqi həyatının bütün zəngin palitrasını əhatə edən «Musiqi sənəti» fakültəsi bu gün də Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin 90 il ərzində tədris sahəsində əldə etdiyi zəngin ənənələri uğurla davam və inkişaf etdirməkdədir.

IV HİSSƏ

AZƏRBAYCANDA İLK ALİ RƏSSAMLIQ TƏHSİLİ:
ZAMANIN TƏLƏBİ VƏ GERÇƏKLİK

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin zəngin tədris və yaradıcı həyatının ümumi mənzərəsinin yaradılmasında «Rəssamlıq» fakültəsinin rolu xüsusilə qeyd edilməlidir. ADMİU-nun «Rəssamlıq» fakültəsi zəngin yaradıcılıq ənənələrinə malikdir. Azərbaycanda peşəkar rəssamlıq sənəti və tədrisinin inkişafı məhz bu fakültənin adı ilə bağlıdır. Fakültənin professor-müəllim və tələbə heyəti, məzunları xarici ölkələrin incəsənət profilli ali məktəbləri ilə sıx yaradıcılıq əlaqələri saxlayır.

Öz mənbəyini hələ 1962-ci ildə «Teatr» fakültəsinin nəzdində təşkil edilmiş rəssamlıq şöbəsindən alan bu fakültə yarım əsrlik tarixi ərzində böyük inkişaf yolu keçmişdir.

Ötən əsrin 60-cı illərinin əvvəllərində respublikada ali təhsilli rəssam kadrlarının hazırlanması günün zəruri tələblərindən idi. Bunu nəzərə alaraq Respublikanın Nazirlər Soveti 1962-ci il avqustun 16-da «Mirzəğa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında» xüsusi qərar qəbul etdi. Qərara əsasən institutun «Teatr» fakültəsi nəzdində

rəssamlıq şöbəsi yaradıldı. 1963-cü ilin payızında universitetimizin tarixində ilk dəfə olaraq «Rəssamlıq» ixtisası üzrə dərslərin tədrisinə başlandı. Birinci il şöbəyə dekorativ – tətbiqi sənət üzrə 15 nəfər tələbə qəbul olundu. Bu, həmin dövrün ictimai-mədəni həyatında əlamətdar bir hadisə oldu, çünki o vaxta qədər respublikada ali rəssamlıq təhsili verən bədii təmayüllü tədris müəssisəsi yox idi. Əzim Əzimzadə adına Rəssamlıq məktəbini bitirən gənc rəssamlar ali təhsil dalınca Moskvaya, Leninqrada (Sankt-Peterburqa), Kiyevə, Tiflisə və başqa şəhərlərə üz tutmağa məcbur olurdular.

1967-ci ilin noyabrında Respublika Bədii Fondunun sərəgisi keçirildi. Sərgidə Rəssamlıq şöbəsinin 35 tələbəsinin 126 əsəri nümayiş etdirildi. Onlardan 11 nəfərin işi yüksək qiymətləndirildi və Rəssamlar İttifaqının fəxri fərmanı ilə təltif edildi.

Rəssamlıq şöbəsinin fəaliyyət göstərdiyi müddət ərzində burada yüzlərlə yüksək ixtisaslı rəssam hazırlanmışdır. Bu rəssamlar respublikada rəssamlıq sənətinin inkişafında həlledici rol oynamış, bədii layihələşdirmə, şüşə-keramika, interyer tərtibatı və digər sahələrdə çalışmış, bədii sənət sahələrinin istehsalatda geniş tətbiqinə nail olmuşlar. Məzunlar teatrlarda, televiziya, kinostudiyada, mədəniyyət saraylarında, bədii özfəaliyyət kollektivlərində, kinoteatrlarda, yaradıcılıq studiyalarında, suvenir və mebel fabriklərində, şüşə-keramika sexlərində, çini qablar

zavodunda və bir çox digər yerlərdə işləmişlər və bu gün də işləməkdədirlər.

1967/68-ci tədris ilində Rəssamlıq şöbəsində ilk dəfə olaraq «Rəsm» kafedrası açıldı. Yaradıldığı ilk dövrlərdən etibarən kafedrada rəsm və heykəltəraşlıq fənlərindən dərslər aparılırdı.

Fərəhli haldır ki, Rəssamlıq şöbəsində Azərbaycanın adlı-sanlı rəssamları dərslər demişlər. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, vaxtilə burada Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının vitse-prezidenti, xalq rəssamı Tahir Salahov, xalq rəssamları Mikayıl Abdullayev, Tokay Məmmədov, Ömər Eldarov, Toğrul Nərimanbəyov, Böyükağa Mirzəzadə, Kazım Kazımzadə, Nadir Əbdürrəhmanov, Nadir Qasimov, Vidadi Nərimanbəyov, Yusif Hüseynov, Rafiq Mehdiyev və başqaları çalışmışlar. Tanınmış alimlər – AMEA-nın müxbir üzvü, professor Kərim Kərimov, sənətsünaslıq doktorları Nurəddin Həbibov, Cəmilə Novruzova, Kübra Əliyeva, Ərtegin Salamzadə, sənətsünaslıq namizədi, professor Məmmədağa Tərhanov və başqaları incəsənət tarixindən mühazirələr oxumuşlar.

Rəssamlıq təhsilində təcrübənin artması, yüksək peşəkarlığın əldə edilməsi, tanınmış rəssamların pedaqoji fəaliyyətə cəlb olunması institutda tədris bazasının əsaslı şəkildə genişlənməsinə şərait yaratdı. 1968-ci ildə rəssamlıq ixtisaslarının sayı xeyli çoxaldıldı.

1982-ci il Azərbaycanın ali rəssamlıq təhsili tarixinə yaddaqalan nailiyyətlərlə daxil olmuşdur. Həmin ildə Rəssamlıq şöbəsi əsasında institutda «Rəssamlıq» fakültəsi yaradıldı. Fakültədə «Rəngkarlıq», «Heykəltəraşlıq», «Qrafika», «Dekorativ-tətbiqi sənət», «Bədii layihələşdirmə», «Sənaye və dizayn», «Təsviri sənətin tarixi və nəzəriyyəsi» kafedraları təşkil edildi. Tətbiqi rəssamlıqla yanaşı, akademik rəssamlıq növlərinin də tədrisi genişləndirildi.

Fakültədə təhsil alan tələbələr məlumat-reklam stendi, istehsalat eskizləri, elektrik məişət cihazlarının eskiz-layihələrini hazırlamışdılar ki, bunların da xeyli hissəsi həmin dövrdə istehsalatda tətbiq edilmişdi. Tələbələr ayrı-ayrı müəssisələrin, təşkilatların, firmaların loqo-emblemələrinin hazırlanmasında da iştirak etmişlər. İctimai və yaradıcı təşkilatlarla əlaqələrə nümunə olaraq 1987-ci ildə texniki estetikə üzrə Ümumittifaq ETİ-nin Azərbaycan filialında «Bədii layihələşdirmə» kafedrasının, 1988-ci ildə isə Bakı şəhər reklamlar idarəsində «Sənaye və dizayn» kafedrasının filiallarının açılmasını göstərmək olar. Bütün bunlar tədrisin səmərə və keyfiyyətinin yüksəlməsinin, onun istehsalatla əlaqələrinin genişləndirilməsinin əməli təzahür formaları idi.

Həmin illərdə əməkdar incəsənət xadimi, professor Arif Əziz «Dizayn» kafedrasına rəhbərlik edirdi. «Dizayn» kafedrasının yaradılması, eləcə də Arif Əzizin məqsədyönlü, peşəkar fəaliyyəti

Azərbaycanda bu yeni sahənin daha dərinlən mənimsənilməsinə xeyli yardım etdi.

«Rəssamlıq» fakültəsinin maddi-texniki bazasının genişlənməsi rəssamlığın akademik və tətbiqi sahələrinin ayrıca fəaliyyət göstərməsinə imkan yaratmışdı. Bunu nəzərə alaraq, «Rəssamlıq» fakültəsi əsasında iki ayrıca fakültə təsis edildi. Onlardan biri «Rəssamlıq» fakültəsi, digəri isə «Bədii-sənaye incəsənəti» fakültəsi adlandırıldı. Əməkdar incəsənət xadimi, professor Arif Əziz 1990-2000-ci illərdə bu iki rəssamlıq fakültəsi üzrə prorektor təyin edildi. Müxtəlif dövrlərdə fakültələrin adları dəyişdirilsə də, onların əsas profili olduğu kimi qalırdı. 80-90-cı illərdə «Rəssamlıq» fakültəsinə memar-dizayner Hafiz Qəmbərov, əməkdar rəssam Vaqif Ağayev, xalq rəssamı Cəlil Hüseynov, «Bədii-sənaye incəsənəti» fakültəsinə istedadlı qobelen və bədii parça ustası Pavel Kuzmenko və digər pedaqoqlar rəhbərlik edirdilər. Rəssamlıq ixtisaslarının belə əhatəli şəkildə qruplaşdırılması burada rəssamlıq təhsilinin peşəkarlıq baxımından özünün yetkin mərhələsinə qədəm qoymasından xəbər verirdi. Artıq respublikada rəssamlıq üzrə ali ixtisas təhsili verən iki fakültə var idi və fərəhləndirici haldır ki, onların ikisi də məhz bizim universitetdə fəaliyyət göstərirdi.

1962-ci ildə «Teatr» fakültəsinin nəzdində Rəssamlıq bölməsi açılarkən burada təbii ki, köklü ənənələr hələlik mövcud deyildi.

Lakin qısa bir zamanda istedadlı sənətkarların pedaqoji prosesə cəlb olunması nəticəsində bu ənənələr formalaşmağa başladı.

Ümumiyyətlə, universitetimizdə rəssamlıq təhsili tarixini üç əsas dövrə bölmək olar. Bunlar 1962-ci ildə Rəssamlıq şöbəsinin təşkil olunmasından 1982-ci ildə müvafiq fakültənin yaradılmasına qədər olan birinci dövr, həmin tarixdən sonra 2000-ci ilə qədər yüksək peşəkarlıqla səciyyələnən ikinci dövr və 2000-ci ildən bugünə qədər davam edən üçüncü dövrdən ibarətdir.

Qeyd edim ki, istənilən mərhələdə universitetimizdə peşəkar, pedaqoji təcrübəni yaxşı mənimsəmiş rəssam-pedaqoqlar və sənətsünas-alimlər çalışmışlar. Şübhəsiz ki, xalq rəssamları, akademiklər Tahir Salahovun, Mikayıl Abdullayevin, Ömər Eldarovun, xalq rəssamları, professorlar Böyükağa Mirzəzadənin, Toğrul Nərimanbəyovun, Nadir Əbdürrəhmanovun, Nadir Qasımovun, Kazım Kazımzadənin, Vidadi Nərimanbəyovun, Tokay Məmmədovun, Lətif Kərimovun və bir çox başqalarının universitetimizdə çalışmaları burada bədii təhsil ənənələrinin təşəkkülündə mühüm rol oynamışdır.

Xalq rəssamı Tahir Salahov ADMİU-da çalışdığı müddət ərzində burada bədii ənənələrin formalaşmasında yaxından iştirak etmiş, tələbələrə sənətin sirlərini öyrətmişdir. Məlum olduğu kimi, Tahir Salahov Azərbaycan təsviri sənətində özünəməxsus dəst-xətti olan məşhur sənətkarlarımızdandır. Onun təzadlı rəng çalarları ilə

çəkdiyi tablolar, Abşeron torpağı, Xəzər dənizi, dəniz neftçiləri mövzularında işlədiyi orijinal kompozisiyalı əsərlər Azərbaycan incəsənətində yeni üslub tərzinin meydana çıxmasından xəbər verirdi. Rəssamın «Növbədən qayıdanlar», «Səhər qatarı», «Təmirçilər», «Çənlər» kimi tabloları 60-70-ci illər dəzgah boyakarlığında yeni formaların başlanğıcını qoydu.

Universitetimizdə vaxtilə fəaliyyət göstərmiş məşhur sənətkarlardan biri də xalq rəssamı Mikayıl Abdullayev olmuşdur. Mikayıl Abdullayev geniş yaradıcılıq imkanlarına, gözəl rəng duyumuna malik rəssam, təcrübəli pedaqoq idi.

M.Abdullayevin yaradıcılıq fəaliyyəti Azərbaycan incəsənətinin inkişafında önəmli rol oynamışdır. Onun ən məhsuldar dövrü ötən əsrin 50-80-ci illərinə təsadüf edir. Bu dövr, ümumiyyətlə, Azərbaycan təsviri sənətinin çiçəklənmə dövrü idi.

Bəllidir ki, çağdaş Azərbaycan təsviri sənətində, onun tematika, mənzərə, portret kimi janrlarının inkişafında bu rəssamın xüsusi rolu vardır. Yaradıcılıq dəst-xətti 40-cı illərdən etibarən formalaşmağa başlamış Mikayıl Abdullayev müasir Azərbaycan incəsənətinin müxtəlif inkişaf mərhələlərində yaddaqalan əsərlərlə iştirak etmişdir. Yaradıcılığının erkən dövrünün məhsulları olan «Axşam», «Mingəçevir işıqları», «Səadət quranlar» kimi kompozisiyalarda Mikayıl Abdullayev lirik-dramatik ahəngdən sənaye mənzərəsi janrına qədər geniş yaradıcılıq diapazonuna malik

bir rəssam kimi diqqəti cəlb edir. Sonralar, 60-80-ci illərdə M.Abdullayev öz tablolarında istər sənət, istərsə də zəhmət adamlarının obrazını fırçaya alarkən kompozisiyanı daxili bir lirika üzərində qurmağa cəhd etmişdir. «Abşeronda», «Çəltikçi qızlar» və digər əsərlərdə, eləcə də portretlərdə lirik-emosional əhvali-ruhiyyə çox güclüdür.

Tahir Salahov kimi, Mikayıl Abdullayevin yaradıcılığında da xarici ölkələrdə olarkən aldığı təəssüratlar mühüm yer tutur. Rəssamın «Hindistan seriyası»ndan olan tabloları maraqlı və emosionaldır. İtaliya, Polşa, Macarıstan və digər ölkələrdə olarkən aldığı səfər təəssüratlarının təsiri altında yaratdığı rəsmlər də rəngarəngliyi, maraqlı kompozisiya quruluşu ilə diqqəti cəlb edir.

Universitetimizdə fəaliyyət göstərmiş korifey rəssamlardan danışarkən xalq rəssamı, professor Böyükağa Mirzəzadənin adını çəkməmək olmaz. O, uzun illər boyu ADMİU-da çalışmış, öz sənətkarlığı və pedaqoji təcrübəsi sayəsində ustad sənətkar kimi kollektivin dərin hörmət və etimadını qazanmışdı.

Tematika, mənzərə, portret və natürmort janrları Böyükağa Mirzəzadənin yaradıcılığında əsas yer tutur. Realist rəngkarlıq sənətinin ən incə texniki vasitələrinə məharətlə yiyələnən sənətkar olduqca canlı, dolğun, emosional bədii obrazlar ustası kimi tanınırdı. Onun işlədiyi çoxsaylı portretlər ifadəli üz cizgiləri, effektiv kolorit seçimi ilə yadda qalır. «Dirijor Niyazi», «Akademik

Məmməd Arif», «Aşıq Ələsgər», «Rejissor Şəmsi Bədəlbəyli», «Xalçaçı rəssam Lətif Kərimov» və digər işlər Böyükağa Mirzəzadənin ən yaxşı portretlərindəndir. «Stüardessa», «Müğənni qadın», «Aspirant qız» kimi emosional portretlərdə Böyükağa Mirzəzadə qadın gözəlliyini, qadın məlahətini kətan üzərində əlvan, şux, yüksək zövqlə, peşəkarlıqla vurulmuş rənglərlə açıb göstərmişdir.

Professor Böyükağa Mirzəzadə mövzu müxtəlifliyi ilə seçilən tematik tablolar müəllifidir. Rəssamın tematik əsərlərində kənd həyatı («Pambıq yığıcı», «Bizim Lənkəranda»), neftçilərin fədakar əməyi («Xəzər neftçiləri») və başqa mövzular əks olunur. Rəssamın mənzərə və natürmortları da işıqlı koloriti ilə diqqəti cəlb edir. «Neft çənləri», «Qız qalası», «Abşeron» kimi yaddaqalan mənzərələrində rəssam doğulub boya-başa çatdığı doğma torpağı vəsf etmişdir.

Vaxtilə universitetimizdə çalışmış görkəmli sənətkarlardan biri də xalq rəssamı Toğrul Nərimanbəyovdur. Rəssamlıq fakültəsinin digər tanınmış pedaqoqları kimi bu istedadlı rəssam da gənc nəslin formalaşmasına, onların rəssam kimi yetişməsinə öz töhfəsini vermişdir. Onun işlədiyi orijinal tablolar Azərbaycan dəzgah rəngkarlığında yeni dəst-xəttin əsasını qoymuşdur. Rəssamın yaratdığı dekorativ, milli koloritlə səciyyələnən nağılvari üslub müasir rəssamlıq ənənələrimizi daha da zənginləşdirmişdir.

Rəssamlıq fakültəsində istedadlı rəssam Vidadi Nərimanbəyov da uzun illər işləmişdir. Universitetdə sənət ənənələrinin formalaşmasında Vidadi Nərimanbəyovun da mühüm xidmətləri vardır.

Universitetimizdə peşəkar rəngkarlıq təhsilinin inkişaf etdirilməsində xalq rəssamı, professor Nadir Əbdürrəhmanov böyük rol oynamışdır. 1982-ci ildə «Rəssamlıq» fakültəsi yaradıldıqdan sonra o, xeyli müddət «Rəngkarlıq» kafedrasının müdiri olmuş, yeni tədris proqramlarının, dərs vəsaitlərinin işlənilib hazırlanmasında bilavasitə iştirak etmişdir. Professor Nadir Əbdürrəhmanov universitetimizdə çalışdığı illərdə onlarla istedadlı, gənc rəngkar kadr yetişdirmişdir.

Nadir Əbdürrəhmanov müasir Azərbaycan təsviri sənətində öz dəst-xətti ilə seçilən görkəmli sənətkarlardandır. Doğma Azərbaycan torpağının gözəlliklərini tərənnüm etmək, zəhmət adamlarının obrazlarını yaratmaq onun yaradıcılığının əsas mövzularını təşkil etmişdir. Rəssamın çoxlu sayda tematik, məişət, mənzərə, portret, həmçinin natürmort janrında işlənmiş tabloları vardır.

Xalq rəssamı, professor Nadir Qasımov da xeyli müddət «Rəssamlıq» fakültəsində çalışmış, gənc kadrların yetişdirilməsi prosesində yaxından iştirak etmişdir. Vaxtilə onun ADMİU-da dərs dediyi tələbələr indi ölkəmizin populyar sənətkarları ilə bir cərgədə

dayanır. Bir rəssam kimi Nadir Qasımov Azərbaycan təsviri sənətində ciddi nailiyyətlərə imza atmış sənətkarlardan biridir. Onun yaradıcılığında mənzərə, tematika, məişət, həmçinin portret janrları üstündür. Rəssamın hələ 1960-cı ildə yağlı boya ilə işlədiyi «Bakı limanı» tablosunda doğma şəhərə dərin məhəbbət hissi lirik formada ifadə olunmuşdur.

«Rəssamlıq» fakültəsi tarixində silinməz izlər buraxmış başqa bir sənətkarımız isə rəngkar və qrafik, xalq rəssamı Yusif Hüseynov idi. Y.Hüseynovun pedaqoji fəaliyyəti universitetimizlə sıx bağlı olmuş, rəssam xeyli müddət burada «Rəsm» kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Y.Hüseynov həm təcrübəli pedaqoq kimi, həm də rəssam kimi dərslər dediyi kollektivin böyük rəğbətini qazanmışdı. Onun yetişdirdiyi rəssamlar bu gün təkcə Azərbaycanda deyil, həm də ölkəmizin hüdudlarından kənar da yaxşı tanınır.

Y.Hüseynov dəzgah rəngkarlığı sahəsində maraqlı tematik lövhələr yaratmışdır. O, həm də rəngarəng qrafik əsərlər müəllifidir. Yaradıcılığının erkən mərhələsində, ötən əsrin 50-60-cı illərində kitab qrafikası sahəsində çalışan rəssam sonralar əsasən tematik və mənzərə janrlarında akvarellə silsilə tablolar işləmişdir. Bunlardan «Xəzərin ənginliklərində», «Xınalıq lövhələri», «Xəzər balıqçıları» və başqalarının adlarını çəkmək olar.

Universitetimizin «Rəssamlıq» fakültəsində uzun illər boyu çalışmış, rəssam kadrların yetişdirilməsində böyük əmək sərf etmiş qocaman, təcrübəli sənətkarlarımızdan biri də xalq rəssamı Kamil Nəcəfzadə olmuşdur. O, təsviri sənətin müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərmiş rəssamlardandır. Kamil Nəcəfzadənin kino rəssamlığı sahəsindəki fəaliyyəti diqqəti daha artıq cəlb edir. Rəssam Azərbaycanda kino rəssamlığı sənətinin inkişafı sahəsində xeyli iş görmüşdür. Bizim universitetimiz üçün bu, həm də ona görə əhəmiyyətlidir ki, burada kino və televiziya rəssamları da hazırlanır. Qocaman sənətkarın bu sahədəki zəngin irsi bu gün də fakültədə tədrisin keyfiyyəti baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir.

Kamil Nəcəfzadə kino rəssamlığı sahəsində məhsuldar çalışmışdır. O, «Qara daşlar», «Bir məhəlləli iki oğlan», «Uzaq sahillərdə», «Bir cənub şəhərində», «Bizim küçə», «Mən rəqs edəcəyəm», «Ulduz», «Atları yəhərləyin» və s. filmlərə bədii tərtibat vermişdir.

ADMİU-da rəssamlıq təhsilinin inkişafında xidmətləri olmuş başqa bir sənətkarımız isə xalq rəssamı Rafiq Mehdiyevdir. Rafiq Mehdiyev uzun müddət «Rəssamlıq» fakültəsinin dekanı işləmiş, fakültənin inkişafı üçün çox iş görmüşdür. Ümumiyyətlə o, 20 ilə yaxın bir müddətdə ADMİU-da çalışmış, kadr hazırlığı ilə məşğul olmuşdur.

Bir rəssam kimi Rafiq Mehdiyev məhsuldar işləmişdir. Onun müraciət etdiyi mövzular zəngin və çoxşaxəlidir. Rəssam daha çox mənzərə, məişət, natürmort janrlarında əsərlər yaratmış, illüstrasiyalar, qrafik rəsmlər, plakatlar çəkmişdir.

ADMİU-da uzun müddət pedaqoji fəaliyyət göstərmiş rəssam-müəllimlər içərisində istedadlı sənətkarımız, xalq rəssamı Əli Verdiyevin də xüsusi payı vardır.

Onun dəzgah rəngkarlığı mövzu genişliyi ilə seçilir. Azərbaycan tarixinin qədim dövrünün qəhrəmanlıq səhifələri, müharibə, əmək, gənclik mövzuları, portretlər onun yaradıcılığının əsasını təşkil edir. Əli Verdiyevin canlı, realist üslubu, rənglər vasitəsilə ciddi, emosional ovqat yaratması sənətkarın rəngkarlıq texnikasına dərinlən yiyələnməsindən xəbər verir.

Ötən əsrin 80-ci illərinin sonu – 90-cı illərinin əvvəllərində qardaş Türkiyə ilə münasibətlərimizin yenidən bərpa olunduğu dönəmlərdə bir çox ziyalılarımız bu ölkəyə üz tutur, ölkələrimiz arasında mədəniyyət, elm və təhsil əlaqələrinin inkişafına öz töhfələrini verirdilər. Əli Verdiyev də belə sənətkarlardan olmuşdur. Onun Türkiyədəki pedaqoji fəaliyyəti unudulmaz yaradıcılıq axtarırları ilə yadda qalmışdır. Təsadüfi deyil ki, Türkiyə mövzusu, qardaş ölkənin şərəfli tarixinin əks etdirilməsi, böyük Atatürkün obrazının yaradılması rəssamın yaradıcılığında xüsusi yer tutur.

1982-ci ildə ADMİU-nun Rəssamlıq bölməsi əsasında «Rəssamlıq» fakültəsi yaradılarkən, fakültədə digər kafedrlarla yanaşı, «Heykəltəraşlıq» kafedrası da təşkil edildi. Həmin dövrdə kafedraya xalq rəssamı, heykəltəraş Tokay Məmmədov rəhbərlik edirdi. İlk heykəltəraş kadrlar da elə o illərdə hazırlandı.

Tokay Məmmədov Azərbaycanın heykəltəraşlıq sənətində dərin iz buraxmış sənətkarlardan biridir. Obrazın xarakterinin plastik formalarda məharətlə əks etdirilməsi onun yaradıcılığının əsas cəhətlərindəndir. O, yaratdığı obrazın psixoloji aləmini kompozisiyanın ümumi quruluşunda, dinamikada məharətlə əks etdirməyi bacaran sənətkardır. Tokay Məmmədov yaradıcılığının müxtəlif dövrlərində zəngin portretlər qalereyası yaratmışdır. «Nizami Gəncəvi», «Partizan Mixaylo», «Səməd Vurğun» və başqa dəzgah portretləri onun yaradıcılığında mühüm yer tutur.

Tokay Məmmədov irihəcmli, monumental kompozisiyalar, heykəllər də yaratmışdır. Onun müəllifi olduğu monumental plastika nümunələri Bakının küçə və meydanlarında ucaldılmışdır.

Vaxtilə ADMİU-da çalışmış istedadlı heykəltəraşlardan biri də xalq rəssamı Mirələsgər Mirqasimov idi. Digər böyük sənətkarlarımız kimi, onun da peşəkar heykəltəraşlıq tədrisinin təşəkkül tapmasında az əməyi olmayıb. Mirələsgər Mirqasimovun yaratdığı Cəlil Məmmədquluzadə (Naxçıvanda), Cəfər Cabbarlı (Bakıda) və digər monumental abidələr klassik

Azərbaycan heykəltəraşlığının ən yaddaqalan nümunələrindən hesab olunur.

Universitetimizdə rəngkarlıq, heykəltəraşlıq və qrafika ilə yanaşı, dekorativ-tətbiqi sənətlər, o cümlədən xalçaçılıq sənətinin tədris olunmasının da köklü ənənələri vardır. Bu sahədən söz düşəndə ustad sənətkar, xalq rəssamı, Azərbaycan xalça sənətinin gözəl bilicisi olan professor Lətif Kərimov yada düşür. Onun zəngin pedaqoji fəaliyyəti universitetimizlə bağlı olmuşdur. Lətif Kərimov «Rəssamlıq» fakültəsində çalışmış, öz sənətkarlıq təcrübəsini tələbələrinə də öyrətmişdir.

Vaxtilə universitetimizdə professor Lətif Kərimov tərəfindən əsas qoyulmuş xalça sənəti ənənələri bu gün də uğurla davam etdirilir. «Rəssamlıq» fakültəsinin çox sevilən ixtisaslarından biri «Xalçaçı rəssam» ixtisasıdır. Ötən onilliklər ərzində olduğu kimi, universitetimiz bu gün də bu qədim el sənəti üzrə mütəxəssislər yetişdirir, ustad sənətkar Lətif Kərimovun ənənələrini qoruyub saxlayır və inkişaf etdirirlər.

Lətif Kərimov həm də elmi-tədqiqat işləri ilə məşğul olmuşdur. Onun iki cildlik «Azərbaycan xalçası» əsəri Azərbaycan sənətsünaslığına çox dəyərli töhfədir. Həmin kitabdan universitetimizdə qiymətli tədris vəsaiti kimi istifadə olunur.

Professor Lətif Kərimov bu əsərində Azərbaycanın müxtəlif üslublara malik xalça məktəblərini dərinlən araşdırmışdır. O,

xalçalarımızın kompozisiya zənginliyinə, rənglərin şuxluğuna, ilmə sıxlığına görə başqalarından fərqləndiyini qeyd etmiş, çoxlu sayda bədii elementin təsvirini vermişdir.

ADMİU-nun «Rəssamlıq» fakültəsində nəzəri ixtisas olan sənətsünaslıq da tədris edilir. Rəssamlığın tədrisi kimi sənətsünaslığın tədrisi də ADMİU-da zəngin tarixə malikdir.

Respublikamızda uzun illər sənətsünaslıq təhsili olmayıb. Azərbaycanın klassik dövr sənətsünas-alimləri olan Sadıq Dadaşov, Mikayıl Hüseynov, Əbdülvahab Salamzadə və başqaları o dövrdə sənaye-inşaat və incəsənət sahəsində müvafiq biliklər verən Dövlət Sənaye İnstitutunda oxumuşlar. Ötən əsrin 40-cı illərinin sonu – 50-ci illərində o zamankı Azərbaycan Dövlət Universitetinin müvafiq fakültəsi nəzdində fəaliyyət göstərən incəsənət şöbəsində Kərim Kərimov, Nurəddin Həbibov kimi sənətsünaslarımız təhsil almışlar. Lakin bu təhsil formaları sənətsünaslıq sahəsində kadr hazırlığı problemini tam həll etmirdi.

1982-ci ildə respublikamızda ilk dəfə olaraq ADMİU-da «Sənətsünaslıq» ixtisası açıldı. Bununla da yüksək hazırlıqlı sənətsünas kadrların hazırlanılması işinə başlanıldı. Artıq 30 ildir ki, ADMİU-da sənətsünaslığın ciddi elmi-texniki bazası yetişmiş, onun tədris potensialı, pedaqoji və metodoloji xüsusiyyətləri inkişaf etdirilək möhkəmlənmişdir. ADMİU-da «Təsviri sənət tarixi və

nəzəriyyəsi» kafedrasının təşkil edilməsi ixtisasın elmi-metodiki əsaslarının işlənilib hazırlanmasında əsas rol oynamışdır.

1982-ci ildə «Təsviri sənət tarixi və nəzəriyyəsi» kafedrası yaradılarkən ona rəhbərlik professor Məmmədəğa Tərhanova həvalə olundu. İxtisasla əlaqədar ilk tədris proqramlarının hazırlanması da öz başlanğıcını həmin dövrdən götürür. O vaxta qədər isə tədris prosesində əsasən Moskvanın, Leningradın (Sankt-Peterburqun) bədii təmayüllü ali məktəblərinin proqramlarından istifadə edilirdi. Tədris proqramlarının hazırlanması sənətsünaslıq təhsilinin metodikasını təkmilləşdirməklə yanaşı, elmi yaradıcılıqla pedaqoji fəaliyyətin əlaqələrini də möhkəmləndirdi.

Məmmədəğa Tərhanovdan sonra «Təsviri sənətin tarixi və nəzəriyyəsi» kafedrasına müxtəlif illərdə elmlər doktorları, professorlar Cəmilə Novruzova, Nurəddin Həbibov, dosentlər Leyla Axundzadə, Sevil Sadıqova, Aygül Hüseynova başçılıq etmişlər.

30 illik fəaliyyəti dövründə ADMİU-nun «Sənətsünaslıq» ixtisasını yüzlərlə tələbə bitirmişdir ki, onların da xeyli hissəsi bu gün təsviri sənətin nəzəri və tarixi problemləri ilə məşğuldur. Məzunlarımız içərisində sənətsünaslıq üzrə elmlər və fəlsəfə doktorları vardır. Son illərdə «Təsviri sənətin tarixi və nəzəriyyəsi» adı ilə tanınan «Sənətsünaslıq» ixtisasının hazırda ADMİU-da həm bakalavr, həm də magistr pillələri mövcuddur. Müasir mərhələdə

Azərbaycan sənətsünaslıq elmi ADMİU «Sənətsünaslıq» kafedrasının məzunlarının fəaliyyəti vasitəsilə inkişaf etdirilir.

ADMİU-da sənətsünaslığın inkişafı vaxtilə burada dərs demiş görkəmli alimlərin, tədqiqatçıların fəaliyyəti ilə əlaqədardır. Bu elmi-pedaqoji fəaliyyət universitetimizdə sənətsünaslığın böyük elmi bazasının təşəkkülündə mühüm rol oynamışdır.

Professor Məmmədəğa Tərhanov Azərbaycanda sənətsünaslıq elminin tədris bazasını yaradan pedaqoqlardan biri idi. Onun elmi-pedaqoji fəaliyyəti universitetimizlə sıx bağlı olub. Məmmədəğa Tərhanov bir mütəxəssis kimi də burada yetişmişdi. O, xeyli müddət universitetdə prorektor vəzifəsində işləmişdi. Onun fəaliyyəti üçün həm elmi, həm də pedaqoji dəst-xətt səciyyəvi idi. M.Tərhanov çalışdığı illər ərzində onlarla tədris proqramı, metodiki vəsait hazırlamışdır. O illərdə Azərbaycan dilində ümumdünya incəsənət tarixinə aid nəşrlər yox dərəcəsinə idi. Odur ki, belə nəşrlər respublikamızda sənətsünaslığın elmi-pedaqoji bazasının möhkəmləndirilməsi baxımından müstəsna əhəmiyyət daşıyırdı.

Bu baxımdan Məmmədəğa Tərhanovun sənətsünaslıq doktoru, professor Mürsəl Nəcəfovla birgə yazdığı 1962-ci ildə nəşr edilmiş «Təsviri sənət tarixi» monoqrafiyası xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu kitabdan uzun illər boyu tədris prosesində istifadə olunmuş və indi də olunmaqdadır. Xeyli müddət ərzində bu nəşr respublikamızda həm xarici, həm də Azərbaycan incəsənəti tarixini

əhatə edən yeganə kompleks tədris vəsaiti olmuşdur. Bu kitabdan respublikanın digər ali məktəblərində, elm mərkəzlərində də istifadə edilir. Nəşr olunduğu vaxtdan yarım əsrlik müddətin keçməsinə baxmayaraq, bu əsər hələ də öz əhəmiyyətini qoruyub saxlayır.

Universitetimizdə çalışmış görkəmli sənətsünas alimlərdən biri də AMEA-nın müxbir üzvü, professor Kərim Kərimov olmuşdur. Bu görkəmli alimin Azərbaycan sənətsünaslıq elminin inkişafında böyük xidmətləri vardır.

Kərim Kərimov uzun illər ərzində ADMİU-da fəaliyyət göstərmiş, burada sənətsünaslıq yönümlü müxtəlif fənlərdən dərs demiş, sənətsünas kadrları yetişdirmişdir. Kərim Kərimovun universitetimizdə tədris etdiyi əsas fənlər Azərbaycan incəsənəti, xüsusilə miniatür sənəti ilə bağlı olmuşdur. Görkəmli alim özünün əsas tədqiqat işlərini universitetimizlə əməkdaşlıq etdiyi illərdə qələmə almışdır.

Kərim Kərimovun elmi irsi öz zənginliyi ilə diqqəti cəlb edir. Onun ən əhəmiyyətli tədqiqatları Azərbaycan miniatür tarixinin, miniatürlərin bədii üslub keyfiyyətlərinin öyrənilməsi ilə bağlıdır. Bu sahədə o, Azərbaycanda ən kamil, hazırlıqlı mütəxəssislər sırasında idi. Onun tədqiqatları indi də bizim üçün böyük elmi əhəmiyyət kəsb edir və hər zaman da kəsb edəcəkdir.

Kərim Kərimov universitetimizdə dərs dediyi son dövrlərdə «Təsviri sənət tarixi və nəzəriyyəsi» kafedrasında çalışmış, əsasən

rəssam və sənətsünas tələbələrlə iş aparmışdır. Fərəhlidir ki, universitetimizin məzunları olan sənətsünasların böyük qismi professor Kərim Kərimovun yetirmələridir. Bu gün istedadlı alim, təcrübəli pedaqoq Kərim Kərimovun elmi irsi alimlərimiz tərəfindən öyrənilməkdədir. Bu işdə onun vaxtilə dərs dediyi ADMİU-nun müəllimlərinin də öz payı vardır. Dövlət müstəqilliyimizin gündən-günə möhkəmləndiyi müasir dövrdə klassik irsimizə maraq, şübhəsiz ki, daha da artmışdır. Azərbaycan mədəniyyətinin qədimliyinin, onun böyük, zəngin bədii ənənələr zəminində təşəkkül tapmasının bu gün daha əminliklə dünya birliyinin diqqətinə çatdırılması ümdə vəzifələrimizdəndir. Ona görə də klassik dövr miniatür sənəti xəzinəmizi tədqiq etmiş Kərim müəllimin elmi irsi bu gün də bizim üçün əhəmiyyətlidir.

2001-ci ildə o zaman «Sənətsünaslıq» fakültəsinin tərkibində olan «Təsviri sənət tarixi və nəzəriyyəsi» kafedrasına xeyli müddət ADMİU-da dərs demiş tanınmış sənətsünas-alim, sənətsünaslıq doktoru, professor Nurəddin Həbibov müdir təyin edildi. Nurəddin Həbibov elmi fəaliyyəti pedaqoji prinsiplərlə uzlaşdıran təcrübəli müəllimlərimizdən biri olmuşdur.

Professor Nurəddin Həbibov istər kafedraya rəhbərlik etdiyi dönmədə, istərsə də ondan əvvəl məhsuldar fəaliyyət göstərmiş, universitetimiz üçün çoxlu sayda tədris proqramları nəşr etdirmişdir. Bir tədqiqatçı kimi, Nurəddin Həbibovun maraq dairəsi

xeyli geniş idi. Lakin o, daha çox müasir dövr Azərbaycan incəsənətinin öyrənilməsi ilə məşğul olurdu. Müasirlik mövzusu onun elmi maraqlarına daha yaxın idi. Bunun əsas səbəblərindən biri də görkəmli alimin universitetimizdə dərs deməsi, burada öz iş yoldaşları olan tanınmış rəssamlarla daim ünsiyyətdə olması idi. Universitetdəki yaradıcılıq ab-havası, rəssamların, heykəltəraşların, dekorativ-tətbiqi sənət ustalarının, sənətsünasların bir mühitdə yetişməsi, fəaliyyət göstərməsi onların yaradıcılıq münasibətlərinin qarşılıqlı əlaqə formasında təşəkkül tapmasına yardım göstərirdi. Bu cəhət Nurəddin Həbibovun müraciət etdiyi mövzularda özünü daha aydın göstərir. T.Salahov, M.Abdullayev, B.Mirzəzadə, N.Qasimov, N.Əbdürrəhmanov, Y.Hüseynov, Ə.Verdiyev kimi vaxtilə universitetimizdə dərs demiş görkəmli rəssamların yaradıcılığı bir sənətsünas kimi Nurəddin müəllimin həmişə diqqət mərkəzində olmuşdur. Yorulmaz alim və müəllim bir yerdə çalışdığı rəssamların yaradıcılığı barədə istər Azərbaycan, istərsə də xarici ölkə nəşrlərində müntəzəm olaraq məqalələr, oçerklər dərc etdirirdi. Bütün bunlar Azərbaycan incəsənətinin, onun ayrı-ayrı təmsilçilərinin yaradıcılığının həm respublikamızda, həm də onun hüdudlarından kənarında daha yaxşı tanınmasına səbəb olurdu.

1992-ci ildə işıq üzü görmüş «Azərbaycan incəsənəti» monoqrafiyası milli sənətsünaslıq tariximizdə böyük bir hadisəyə çevrildi. Bu kollektiv nəşr Azərbaycan sənətsünaslığının tanınmış

simaları olan dörd alim, sənətsünaslıq doktorları – Rasim Əfəndiyev, Kərim Kərimov, Nəsir Rzayev və Nurəddin Həbibov tərəfindən qələmə alınmışdı. Onlardan ikisi – Kərim Kərimov və Nurəddin Həbibov həm də bizim universitetimizi təmsil edirdi. Bu baxımdan adı çəkilən nəşr bizim üçün böyük önəm kəsb edir.

Monoqrafiyadakı miniatür sənəti bölməsi Kərim Kərimov, müasir incəsənət bölməsi isə Nurəddin Həbibov tərəfindən yazılmışdı.

Pedaqoqlarımızın iştirakı ilə hazırlanan bu nəşrdən universitetimizdə bu gün də dərslik kimi istifadə edilir. «Azərbaycan incəsənəti» monoqrafiyası həm də onunla əlamətdardır ki, bu nəşrdə milli vətənpərvərlik motivləri ön plana çəkilmişdir. Bu baxımdan həmin monoqrafiya müstəqillik dövrü sənətsünaslıq elmimizin prioritet inkişaf istiqamətlərini əməli surətdə əsaslandırılan ilk nəşrlərdən biri hesab olunur və bu baxımdan bu gün də ciddi əhəmiyyət daşıyır.

Belə bir faktı da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan sənətsünaslıq elminin ən tanınmış təmsilçiləri universitetimizdə fəaliyyət göstərmişlər. Hələ ötən əsrin 60-cı illərinin əvvəllərindən etibarən rəssamlıq təmayüllü bölmənin fəaliyyətə başlaması ilə əlaqədar ADMİU-da sənətsünaslığın ilk özəyi yaradılmış oldu. 1982-ci ildə müstəqil kafedra təşkil edildikdən sonra universitetimizdə sənətsünaslıq daha sürətlə inkişaf etdi.

Uzun illər ADMİU-da pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, kafedra müdiri olmuş sənətsünas-alimlərimizdən biri də sənətsünaslıq doktoru, professor Cəmilə Novruzova idi. C.Novruzova da digər müəllimlər kimi universitetdə çalışdığı illərdə dərs vəsaitləri hazırlamış, müxtəlif proqramlar nəşr etdirmişdir.

Bir sənətsünas kimi Cəmilə Novruzovanın əsas tədqiqatları heykəltəraşlıq sənətinə aiddir. Azərbaycanda heykəltəraşlıq əsasən XX əsrin 20-ci illərindən etibarən təşəkkül tapdığı üçün, təbii ki, Cəmilə Novruzovanın tədqiqatları da daha çox müasir sənətlə bağlı idi. Nurəddin Həbibov kimi, onun da tədqiqatlarında müasirlik mövzusu aparıcı mövqe tutmuşdur.

Xatırladaq ki, təsviri sənətin digər sahələri ilə yanaşı, respublikamızda ilk ali heykəltəraşlıq təhsili də universitetimizin adı ilə bağlıdır. 1982-ci ildə yaradılmış «Heykəltəraşlıq» ixtisası respublikanın mədəni həyatında əhəmiyyətli hadisəyə çevrildi. Çünki bundan əvvəl Azərbaycanda ali təhsil səviyyəsində «Heykəltəraşlıq» ixtisası yox idi. Azərbaycanın əksər tanınmış heykəltəraşları, korifey sənətkarlar olan Cəlal Qaryağdı, Fuad Əbdürrəhmanov, Ömər Eldarov, İbrahim Zeynalov və başqaları digər şəhərlərdə, əsasən Moskvada, Leninqradda (Sankt-Peterburqda) və Tbilisidə təhsil almışdılar. Ona görə də ali «Heykəltəraşlıq» ixtisasının yaradılması Azərbaycan bədii mədəniyyətinin inkişafı üçün zəruri idi və bu zərurət

universitetimizdə həmin ixtisasın təşkil olunması ilə nəticələndi. Bu gün orta və gənc nəsli təmsil edən tanınmış heykəltəraşlarımızın çoxu məhz ADMİU-nun heykəltəraşlıq bölməsinin yetirmələridir.

Qeyd edək ki, müxtəlif dövrlərdə ADMİU-nun «Heykəltəraşlıq» kafedrasında Ömər Eldarov, Tokay Məmmədov, Mirələsgər Mirqasımov, Natiq Əliyev, Azad Zeynalov kimi sənətkarlar pedaqoji fəaliyyət göstərmişlər. Heykəltəraşların canlı yaradıcılıq fəaliyyəti ilə ünsiyyət Cəmilə Novruzovanın elmi araşdırmalarına təsirsiz ötməmişdir.

Cəmilə Novruzova universitetimizdə çalışdığı illərdə qələmə aldığı elmi əsərlərində Azərbaycan heykəltəraşlığının geniş, hərtərəfli mənzərəsini yaratmışdır. O, heykəltəraşlığın müxtəlif sahələrini işıqlandırmış, həm monumental, həm də dəzgah plastikasını tədqiq etmişdir. Plastik sənətdə bədii obrazın təcəssüm etdirilmə xüsusiyyətləri alimin tədqiqatlarında əsas yerlərdən birini tutur. Cəmilə Novruzova heykəltəraşlıq sənətini həm ümumi şəkildə, Azərbaycan monumental sənəti müstəvisində, həm də fərdi qaydada, bu və ya digər sənətkarımızın yaradıcılığının işıqlandırılması prinsipi əsasında tədqiq etmişdir. Alimin Fuad Əbdürrəhmanov, Ömər Eldarov, Tokay Məmmədov və digər heykəltəraşların yaradıcılığını əks etdirən tədqiqatları xüsusilə qiymətlidir. Bu, həm də universitetimizin tarixinə nəzər salmaq,

vaxtilə onu təmsil etmiş heykəltəraşların yaradıcılıq xüsusiyyətlərini öyrənmək baxımından böyük önəm daşıyır.

Universitetdə çalışdığı müddətdə Cəmilə Novruzova məhsuldar fəaliyyət göstərmiş, monoqrafiyalar, kitab-albomlar nəşr etdirmişdir. C.Novruzovanın rəhbərliyi ilə bir neçə məzunumuz dissertasiya müdafiə edərək sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə almışlar. Onun tərtib etdiyi tədris proqramlarından indi də istifadə olunur.

Vaxtilə universitetimizin «Sənətsünaslıq» kafedrasında dərs demiş sənətsünaslıq doktoru, professor Mürsəl Nəcəfov Azərbaycanın tanınmış sənətsünaslarından biri idi. Mürsəl Nəcəfovun digər alimlərimizlə müqayisədə ADMİU-da nisbətən az çalışmasına baxmayaraq universitetimizin sənətsünaslıq təhsili tarixində onun da öz payı vardır.

Mürsəl Nəcəfov ADMİU-ya ötən əsrin 80-ci illərində dəvət olunmuş, bir müddət burada çalışmış, proqramlar hazırlamış, diplomçuların elmi rəhbəri olmuşdur. Mürsəl Nəcəfov əsasən müasir incəsənəti, onun ayrı-ayrı təmsilçilərinin yaradıcılığını öyrənmiş, bu barədə dövrü mətbuatda çoxsaylı yazılarla, oçerk və məqalələrlə çıxış etmişdir. Mürsəl Nəcəfov rəssamlarımız haqqında Moskva mətbuatında da yazılar çap etdirmiş, bununla da Azərbaycan təsviri sənətinin, rəssamlarımızın keçmiş sovet məkanında tanınmasına yardım etmişdir.

ADMİU-dakı fəaliyyəti Mürsəl Nəcəfovun rəssamlıq, sənət mühiti ilə daha da yaxınlaşmasına imkan yaradırdı. Alimin mətbuat səhifələrində haqqında oçerklər çap etdirdiyi rəssamların xeyli qismi universitetimizdə çalışan öz iş yoldaşları idi. M.Nəcəfov müasir təsviri sənəti öyrənən, janr etibarilə elmi-populyar xarakterli yazılara üstünlük verən sənətsünas olmuşdur. O, Azərbaycan rəssamlarının böyük bir qismi haqqında oçerklər yazmışdır. Respublikamızda sənətsünas kadrların yetişdirilməsində onun özünəməxsus rolu vardır.

Vaxtilə universitetimizdə işləyən sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Leyla Axundzadə də Azərbaycanda sənətsünaslıq təhsilinin təkmilləşdirilməsində xidmətləri olmuş şəxslərdəndir. Professorlar Məmmədəğa Tərhanov və Cəmilə Novruzovadan sonra o, ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən 2000-ci ilədək «Təsviri sənət tarixi və nəzəriyyəsi» kafedrasına rəhbərlik etmişdir. Professor Leyla Axundzadənin rəhbərliyi dövründə kafedraya gənc pedaqoqlar cəlb edilmiş, kafedranın elmi bazası möhkəmlənmiş, bir çox yeni proqramlar hazırlanmış, rus dilində olan tədris vəsaitləri dilimizə tərcümə edilmişdir.

ADMİU-nun ənənələr zəminində formalaşmış rəssamlıq və sənətsünaslıq məktəbi bu gün də öz peşəkarlığını qoruyub saxlayır.

* * *

ADMİU-nun bugünkü «Rəssamlıq» fakültəsi müstəqil qurum kimi 2004-cü ildə təsis edilmişdir. Aradan nisbətən qısa bir vaxt keçməsinə baxmayaraq, fakültə ciddi uğurlara imza atmışdır. Bu uğurların əsas səbəblərindən biri ADMİU-nun bütün respublikada ən mütəşəkkil, qocaman və on illərlə formalaşmış yaradıcılıq ənənələri olan rəssamlıq təhsili bazasına malik olmasıdır. Burada formalaşmış rəssamlıq sənəti və tədrisi ənənələri müxtəlif dövrlərdə digər ali məktəblərdə də rəssamlıq ixtisaslarının təşkil edilməsi işinə təkan vermişdir.

Yaradıcı kollektivə təcrübəli rəssam və sənətsünasların cəlb edilməsi, pedaqoji işin səmərəli qurulması, maddi-texniki bazanın yaxşılaşdırılması fakültənin son illərdə əldə etdiyi nailiyyətlərindəndir.

Fakültənin dekanı sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Sevda Sadıqbəyovadır. O, eyni zamanda «Rəsm və rəngkarlıq» kafedrasının dosentidir. Sevda Sadıqbəyova rəngkarlığın peşəkar tələblərinə dərinlən yiyələnmiş rəssamdır. Böyük sənətin sirlərini öz tələbələrinə həvəslə öyrədən S.Sadıqbəyovanın hazırladığı «Rəsm və rəngkarlıq» adlı tədris proqramı, «Reklam işi sənəti» və «Teatr-dekorasiya kompozisiyasının əsasları» adlı metodik vəsaitlər

tədrisin bu sahədə vacib prinsiplərinin qavranılmasında mühüm rol oynayır.

Sevda Sadıqbəyovanın təşkilatçılığı ilə Rəssamlıq fakültəsinin tələbələri dafələrlə respublika səviyyəsində keçirilən müsabiqələrdə iştirak etmiş, qalib olmuş, xaricdə keçirilən tədbirlərdə mükafatlandırılmışlar. Tələbələrin bir çoxu Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının gənclər bölməsinin üzvüdür.

S.Sadıqbəyova həm də sənətsünas alim kimi tanınır. Onun təsviri incəsənətə həsr olunmuş bir sıra məqalələri respublika mətbuatında, həmçinin xaricdə dərc olunmuşdur. O, «Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrı rəssamlarının yaradıcılığı» monoqrafiyasının müəllifidir.

Rəssamlıq fakültəsində çalışan görkəmli fırça və tişə ustalarının yetirmələri hazırda adlı-sanlı rəssamlar səviyyəsinə yüksələrək fəaliyyət göstərir, istər ölkə daxilində, istərsə də xaricdə fərdi və ümumi sərgilərdə iştirak edir, ustad müəllimlərin onlara təsviri sənət sahəsində verdikləri bilik və təcrübəni uğurla nümayiş etdirirlər. Universitetin «Rəssamlıq» fakültəsinin məzunları müxtəlif ölkələrin nüfuzlu təhsil ocaqlarında çalışır, Azərbaycan rəssamlıq məktəbinin əsaslarını tədris edirlər.

«Rəssamlıq» fakültəsində uzun illər boyu çalışan tanınmış pedaqoqlardan biri də professor Arif Əzizdir. Arif Əziz sənətə 60-cı illərdə qədəm qoymuş istedadlı, geniş maraq dairəsinə malik

rəssamlar nəslinin təmsilçisidir. Maraqlıdır ki, o, istər gənclik illərində, istərsə də sonralar rəssamlığın respublikada az yayılmış spesifik sahələri ilə – bədii tərtibat, sənaye qrafikası, dizayn ilə məşğul olmuş, Azərbaycanda reklam işi, bədii layihələşdirmə və başqa sahələrin yayılması üçün hərtərəfli yaradıcı fəaliyyət göstərmişdir.

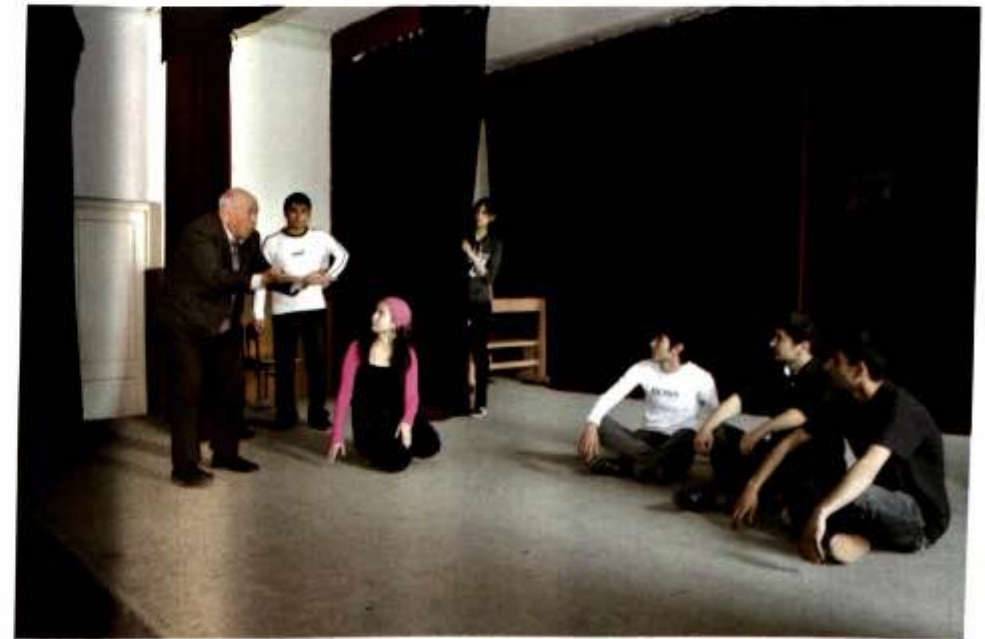
Arif Əziz universitetimizdə istər akademik rəssamlığın, istərsə də tətbiqi sənətlərin bünövrəsini qoyan fədakar müəllimlərimizdəndir. Məhz onun təşkilatçılığı ilə universitetdə şüşə-keramika, bədii toxuculuq, dizayn və bir çox digər spesifik sahələrin maddi-texniki bazası yaradılmışdır.

Rəssamın yaradıcılıq fəaliyyətinin bütöv bir mərhələsi bədii qrafika ilə bağlıdır. A.Əziz qrafika sahəsində maraqlı silsilə portretlərin, ağ-qara və rəngli kompozisiyaların müəllifidir. Yaradıcılığının bu mərhələsində rəssam plakat janrına da müraciət etmiş, kənd həyatı, mədəniyyət və s. mövzularda əlvan plakatlar yaratmışdır.

Bir rəssam kimi Arif Əziz təsviri sənətin həm tətbiqi (bədii tərtibat, bədii layihələşdirmə), həm də akademik yönümlü sahələrində (bədii qrafika, dəzgah rəngkarlığı) işləmiş, maraqlı, orijinal rəsmlər, tablolar yaratmışdır. Arif Əzizin yaradıcılıq yolunun yetkin mərhələsini fərdi üslubu ilə diqqət çəkən rəngkarlıq tabloları təşkil edir. Rəssam son illərdə daha çox rəngkarlıq əsərləri

Universitetdə ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş konfransda. Xalq artisti, rejissor Cənnət Səlimova çıxış edərkən

«Aktyor sənəti» kafedrasının müdiri, xalq artisti, professor Ağakəşi Kazımov məşq zamanı

Teatr Xadimləri İttifaqının sədri, xalq artisti, professor
Azər Paşa Nemət məşğələ zamanı

Xalq artisti Bəsti Cəfərovanın kursunda. Məşq zamanı

Xalq artisti, professor İlham Namiq Kamal tələbələri ilə

Xalq artisti, dosent Rafiq Əliyev tələbələrə məşq prosesində

Rektor, professor Timuçin Əfəndiyev və xalq artisti, professor Ramiz Əzizbəyli

Əməkdar incəsənət xadimi Vaqif İbrahimovun tələbələri ilə

Əməkdar artist, dosent
Ötkəm İsgəndərov aktyor sənəti dərslərində

Əməkdar artist, dosent
Telman Əliyev məşq zamanı

Xalq artisti, dosent Firəngiz Mütəllibovanın kursu

Professor Nəzakət Qaziyeva tələbələrə

Öməkdar artist,
professor Gülşad Baxşiyeva
tələbələri ilə

Dosent Vidadi Həsənovun kursu

Professor Fikrət Sultanov məşq zamanı

Aktyor sənəti fakültəsinin tələbələri məşq zamanı

Əməkdar incəsənət xadimi, dosent Bəhram Osmanovun kursunda

Səsyazma studiyasının montaj otağı

«Səda» Tədris teatri

Universitetin Tələbə klubu

Tələbə klubunda məşq

Soldan: şair Ramiz Rövşən, xalq yazıçısı Anar, rektor, professor Timuçin Əfəndiyev, professor Nizaməddin Şəmsizadə və başqaları Tədris teatrında

Tədris teatrında tələbə tamaşası

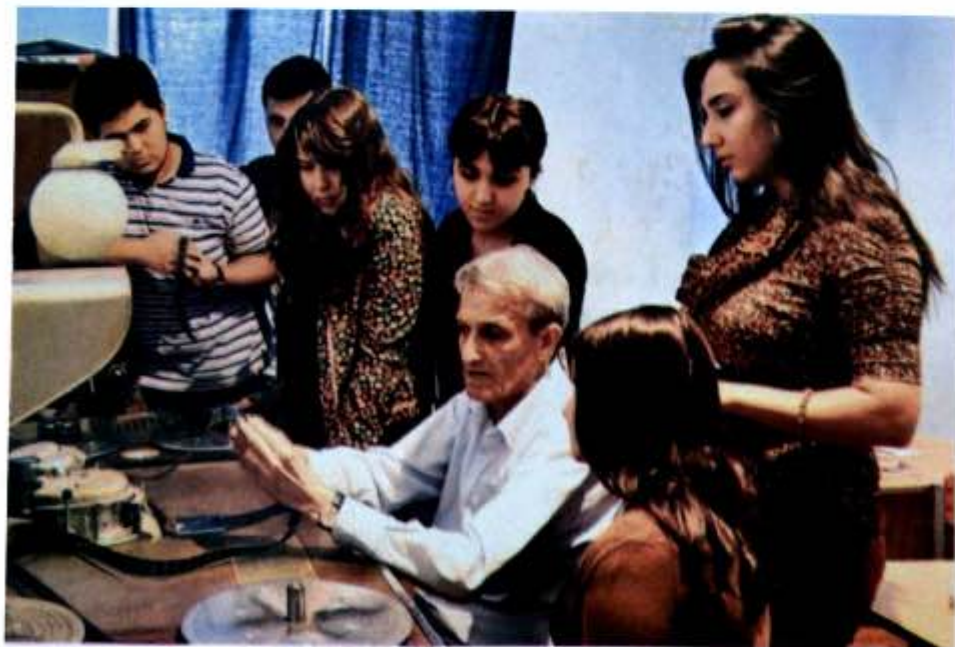
Xalq artisti, professor Eldar Quliyev məşqdə

Xalq artisti, professor Oqtay Mirqasım tələbələri ilə

Əməkdar incəsənət xadimi, dosent Cəmil Quliyev tələbələri ilə

Xalq artisti, professor Yalçın Əfəndiyev
«Rejissor sənəti» fakültəsində dərs zamanı

Əməkdar incəsənət xadimi, professor Təriyel Vəliyev
televiziya montaj otağında məşğələ zamanı

Əməkdar incəsənət xadimi, dosent Rafiq Quliyev «Kinooperator»
ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrlə dərs prosesində

Xalq artisti, professor Tofiq İsmayılov
Kino və televiziya pavilyonunda tələbələri ilə

Əməkdar incəsənət xadimi, professor Amin Novruzov
«Rejissor sənəti» fakültəsinin Kino və televiziya pavilyonunda məşğələ zamanı

Kino və televiziya pavilyonu

Xalq artisti, professor Tamilla Şirəliyeva universitetin məzunu olan yetirməsi ilə

Baş müəllim Ofeliya Zeynalova öz kursunun tələbələri ilə

Xalq artisti Rəfiqə Axundovanın xoreografiya dərslində

Məşq zamanı

Əməkdar artist Pərviz Məmmədrzayev qılınc təlimi məşqində

Rəqs zalında məşq

«Vokal» kafedrasının müdiri, xalq artisti, professor Azər Zeynalovun dərində

«Xoreoqrafiya» kafedrasının dosenti, xalq artisti Mədinə Əliyeva

Konsertmeyster ifaçılığı

«Vokal» kafedrasının professoru, xalq artisti Qərinə Kərimovanın dərində

Əməkdar incəsənət xadimi, dosent Yaqut Abdullayevanın vokal dərində

Xalq artisti, professor İslam Rzayevin sinfində

Tədris teatrında «Muğam» kafedrasının yaradıcılıq hesabatı.
Soldan: xalq artisti Ağaxan Abdullayev, tarzən,
əməkdar artist Vamiq Məmmədəliyev və kamança ifaçısı Oqtay Şərifov

«Muğam» kafedrasının müdiri, xalq artisti, professor Cənəli Əkbərovun sinfində

Xalq artisti, dosent Qəndab Quliyeva tələbələri ilə

Xalq artisti Səkinə İsmayılova məşğələ zamanı

«Estrada və populyar musiqi» kafedrasının müdiri, xalq aritsti, dosent Yalçın Rzazadə öz kursunun tələbələri ilə dərs zamanı

Xalq artisti Mələkxanım Əyyubovanın sinfində

Əməkdar artist Gülyanaq Məmmədova tələbələri ilə

Xalq artisti Simarə İmanova tələbələri ilə

Əməkdar artist İlqar Muradov tələbələri ilə

Əməkdar artist Cavan Zeynallı tələbələri ilə

Xalq artisti Zakir Mirzəyevin qarmon sinfində

Professor Aytəkin Həsənova və dosent Gülağa Zeynalov konsert zamanı

Universitetin xalq çalğı alətləri orkestri

Xalq artisti Zamiq Əliyev ansambl sinfində dərs zamanı

«Musiqi sənəti» fakültəsinin xalq çalğı alətləri orkestri məşq zamanı

Əməkdar mədəniyyət işçisi,
aşıq Əhliman Rəhimov tələbələri ilə

Aşıq Samirə Əliyeva
saz dərslində

Universitetin rəsm qalereyasında. Sağdan: Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının sədri,
xalq rəssamı Fərhad Xəlilov, rektor, professor Tımuçin Əfəndiyev,
əməkdar rəssam Tahir Təhirov, dosent Ağarəhim Əliyev və başqaları

Aşıqlar qrupu

Xalq rəssamı, professor Nadir Əbdürrəhmanov
tələbələri ilə rəssamlıq emalatxanasında

Universitetin sərgi salonunda. Soldan: xalq rəssamı, professor Rafiq Mehdiyev, rektor, professor Timuçin Əfəndiyev, əməkdar incəsənət xadimi, dosent Ağarəhim Əliyev

Universitetin sərgi salonunda

Universitetin rektoru, əməkdar incəsənət xadimi, professor Timuçin Əfəndiyev Rəssamlıq fakültəsinin dosenti, əməkdar incəsənət xadimi Fəxriyyə Xələfova ilə tələbə işlərindən ibarət sərgiyə tamaşa edərkən

«Rəssamlıq» fakültəsi. Tələbə işlərinə baxış

«Rəssamlıq» fakültəsində. Əməkdar incəsənət xadimi, professor Arif Əziz kompozisiya dərslərində

Filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Aqşin Babayevin mühazirəsi

Əməkdar rəssam, dosent Tahir Tahirov rəsm dərslərində

Dosent Bəhruz Axundov «Nəşriyyat işi və redaktəetmə» ixtisası üzrə dərslər keçərkən

Sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor
İlham Rəhimlinin müəhazirəsi

Universitetin dosenti, yazıçı-dramaturq
Əli Əmirli müəhazirə zamanı

Sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor Məryəm Əlizadənin dərslində

Əməkdar incəsənət xadimi, dosent Ayaz Salayev «Sənətşünaslıq»
fakültəsində imtahan qəbul edir

«Kulturologiya» fakültəsində elmi konfranslar

üzərində işləyir. Onun sənətdə yaratdığı fərdi üslub da məhz rəngkarlıqla əlaqədardır.

Arif Əzizin yaradıcılığında dekorativizm, milli koloritə meyl və digər bu kimi cəhətlər özünü aydın büruzə verir. Onun müraciət etdiyi mövzular əsasən doğma Azərbaycanı, Abşeron torpağını, Xəzəri əks etdirir. O, həm də mahir portretçi, reklamçı və tərtibatçı rəssam kimi də yaxşı tanınır. Rəssamın milli koloritlə aşlanmış tematik tabloları, natürmort və mənzərələri də var. Onun qardaş Türkiyədə, eləcə də Hindistanda, Seneqalda, habelə Avropa ölkələrində, MDB məkanında çoxlu sayda sərgiləri keçirilmişdir.

Rəssamlıq fakültəsində azərbaycanlı tələbələrlə yanaşı, xarici ölkə gəncləri də təhsil alırlar. Onların içərisində qardaş Türkiyədən gəlmiş tələbələr üstünlük təşkil edir. Ümumiyyətlə, Rəssamlıq fakültəsi ADMİU-nun xarici əlaqələrini təmsil edən öncül fakültələrdən biridir. Fakültənin professor – müəllim heyətinin bir çox üzvü müxtəlif vaxtlarda Türkiyənin sənət universitetlərində rəssamlıqdan dərslər demişdir.

Rəssamlıq fakültəsi hal-hazırda üç kafedranı özündə birləşdirir. Bunlar «Rəsm və rəngkarlıq», «Dekorativ-tətbiqi sənət» və «Sənətşünaslıq» kafedralarıdır. Burada respublikanın görkəmli sənətkarlarından xalq rəssamı, professor Ağaəli İbrahimov, xalq rəssamı Xanlar Əhmədov, əməkdar incəsənət xadimi, professor Arif Əziz, əməkdar incəsənət xadimi, dosent Fəxriyyə Xələfova,

əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Bayram Hacızadə, əməkdar rəssam, dosent Həmzə Abdullayev, əməkdar rəssam Tahir Tahirov, əməkdar incəsənət xadimi, dosent Şamil Nəcəfzadə və başqaları çalışırlar.

Rəssamlıq fakültəsi öz yaradıcılıq fəaliyyətini əks etdirən bukletlər, həmçinin ayrı-ayrı sərgilərin, təşkilatçısı olduğu mədəni-kütləvi tədbirlərin afişa, dəvətnamə və proqramlarını da nəşr etdirir.

Qeyd etmək lazımdır ki, fakültə 2004-cü ildə yenidən təşkil olunduğu zaman burada cəmi beş ixtisas – reklam işi, moda rəssamı, teatr-dekor sənəti, xalçaçı rəssam və təsviri incəsənətin tarixi və nəzəriyyəsi ixtisasları var idi. 2006-cı ildə daha iki ixtisas – televiziya və kino rəssamı, həmçinin qrim işi üzrə rəssam ixtisasları da yaradıldı. 2012-ci ildən etibarən rəngkarlıq və qrafika ixtisasları da fakültənin ixtisas şəbəkəsinə daxil olmuşdur.

Rəssamlıq fakültəsi istər universitetin, istərsə də respublikanın mədəni həyatında fəal iştirak edir. Belə ki, 2005-ci ildə Azərbaycanın görkəmli rəssamı, müasir satirik qrafikanın banisi Əzim Əzimzadənin 125-illiyi ilə əlaqədar fakültə rəssamlarının yaradıcılıq sərgisi təşkil edilmişdi. Həmin ildə fakültənin tələbələri Türkiyədə - İstanbul şəhərində keçirilən Beynəlxalq sərgidə uğurla iştirak etmişlər.

2006-cı il 5-10 iyun tarixində İstanbulun nüfuzlu Marmara Universiteti «Gözəl sənətlər» fakültəsinin təşkilatçılığı ilə

beynəlxalq simpozium və tələbə rəssamların sərgisi təşkil edilmişdi. 54 ölkədən gəlmiş yüzlərlə tələbə çoxlu sayda işlərini bu sərgiyə təqdim etmişdilər. Sərgidə Almaniya, İspaniya, Belçika, İsveçrə, Avstriya, ABŞ, Gürcüstan, Kipr, İtaliya və digər ölkələrdən dəvət olunmuş gənclər də iştirak edirdi. Fərəhləndirici haldır ki, bu irimiqyaslı beynəlxalq sərgidə Azərbaycanı məhz ADMİU-nun «Rəssamlıq» fakültəsinin tələbələri təmsil edirdilər. Marmara Universiteti kimi nüfuzlu bir təhsil ocağının məhz ADMİU-ya müraciət etməsi, ona dəvət göndərməsi Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin beynəlxalq imicinin gündən-günə yüksəlməsindən xəbər verir.

Sərgidə iştirak etmək üçün ADMİU «Rəssamlıq» fakültəsinin beş istedadlı tələbəsi seçilmişdi. Bunlar həmin mərhələdə II kursu başa vurmuş Ayan Əzizova, Aysel Məmmədova, Sevinc Həsənova, Xanım Əkbərova və Məziyə Kərimli idilər. Tələbə qızlar sərgidə əlvan çalarları ilə seçilən, zəngin milli koloritə, məzmununa malik olan maraqlı, yaddaqalan kompozisiyalar nümayiş etdirərək Marmara Universitetinin xüsusi mükafatlarına layiq görüldülər. Qeyd edək ki, artıq təhsilini başa vurmuş bu gənc rəssamlar bu gün də vaxtilə təhsil aldıkları ali məktəbi təmsil edir, Azərbaycan incəsənətinin dünyada tanınmasına öz yaradıcılıq töhfələrini verirlər.

2006-cı ildə görkəmli xalça rəssamı, uzun illər ADMİU-da dərs demiş Lətif Kərimovun 100-illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirildi, fakültə rəssamlarının mövzu ilə bağlı sərgisi təşkil olundu.

2007-ci il Rəssamlıq fakültəsinin tələbələrinin yaradıcılıq sərgisi ilə yadda qalmışdır. Sərgidə əsasən ikinci kurs «Teatr-dekor rəssamı» ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr iştirak edirdilər. Təqdim olunan eskizlər, dekorasiya və geyim nümunələri orijinallığı ilə diqqəti cəlb edirdi.

2008-ci il «Rəssamlıq» fakültəsi üçün daha məhsuldar olmuşdur. Həmin il ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 85-illiyinə həsr olunmuş elmi konfrans və sərgi təşkil olundu, tələbələrin «Foto-Fotoqrafika-Dizayn» mövzusunda orijinal sərgisi keçirildi. Bir neçə ixtisası – reklam, dizayn, teatr-dekor, xalçaçılığı bir araya gətirən sərgidə türk tələbələr də daxil olmaqla 30-a qədər tələbə iştirak etmişdir. Sərgidə bədii foto, foto-montaj və foto-kollaj texnikasında işlənmiş 150 iş nümayiş etdirilmişdir. Sərginin açılışında iştirak edən xarici qonaqlar (onların sırasında ABŞ səfirliyinin iqtimai diplomatiya üzrə nümayəndəsi Dmitri Taraxovski və Türkiyə səfirliyinin Təhsil müşaviri Xalis Koyunçuoğlu da vardı) öz çıxışlarında Azərbaycanda foto sənətinin inkişafına təkan verən, dizayn və reklam sahəsində perspektivli gənc kadrların

formalaşmasında böyük rol oynayan bu cür sərgilərin gələcəkdə də keçirilməsini arzu etdiklərini dilə gətirdilər.

Həmin ildə fakültənin dekanı, dosent Sevdə Sadıqbəyova və hazırda «Rəsm və rəngkarlıq» kafedrasının müdiri olan Aytən Rzaquliyeva Bakıda, Koreyada, Türkiyədə keçirilən Beynəlxalq sərgilərin iştirakçısı olmuşlar. Fakültə rəssamlarının ən böyük uğurlarından biri kimi xalq rəssamı, professor Ağaəli İbrahimovun rəngkarlıq işlərinin Vatikanda sərgilənməsini göstərmək olar.

2008-ci ilin uğurlu sərgilərindən biri haqqında ayrıca söz açmağa dəyər. Çünki burada Rəssamlıq fakültəsinin əksər ixtisasları, o cümlədən yeni ixtisaslar layiqincə təmsil olunmuşdu. İlin yekunlarına həsr olunan bu sərgi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin rəsm qalereyasında gerçəkləşdirildi.

İki hissədən ibarət olan sərginin birinci hissəsində canlı moda nümayişi, ikinci hissəsində isə rəssamlıq işləri əks etdirildi. Qeyd etmək lazımdır ki, manekenlərin canlı moda nümayiş etdirməsi Azərbaycan məkanında nisbətən yeni hadisə olsa da, o, sürətlə irəliləməkdə, təkcə yerli auditoriyanın deyil, həm də Qərblərin diqqətini özünə cəkməkdədir. Bu işdə tanınmış moda mütəxəssisi, əməkdar incəsənət xadimi, ADMİU-nun dosenti Fəxriyyə Xələfovanın rolunu xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır. Fəxriyyə Xələfova moda aləmində təkcə öz dəst-xəttini, məktəbini

yaratmaqla kifayətlənmiş. O, həm də bu ənənələri gənc modaçılarına, dizaynerlərə, rəssamlara öyrədir.

2008-ci ilin yekun sərgisində rəsm əsərləri də təqdim olunmuşdu. Burada həm «Rəssamlıq» fakültəsinin professor-müəllim heyətinin, həm də tələbələrin diqqət çəkən tabloları nümayiş etdirildi. Arif Əzizin, Ənvər Qarayevin, həmçinin Sevda Sadıqbəyovanın, Həməzə Abdullayevin, Çingiz Quliyevin, Bayram Hacızadənin və başqalarının əsərləri, müxtəlif mövzulu tabloları maraqlı sənət axtarışlarından xəbər verirdi.

2008-ci ilin uğurlu sərgilərindən biri də diplomçu tələbələrin işlərinin nümayiş etdirildiyi sərgi olmuşdur. Burada fakültədə tədris olunan əksər ixtisaslar üzrə rəsm əsərlərinə tamaşa etmək mümkün idi.

2009-cu ildən paytaxtın Milli Parkında və digər ərazilərində keçirilən Novruz şənliklərində universitetimizi «Rəssamlıq» fakültəsinin tələbələri təmsil edirlər. Bu təqdirəlayiq ənənə ildən-ildə təkrarlanaraq ictimai və mədəni həyatda «Rəssamlıq» fakültəsinin nüfuzunu möhkəmləndirir.

Fakültənin mütəmadi olaraq iştirak etdiyi başqa bir tədbir isə «Atatürkü anma, gənclər və idman bayramı»dır. Respublikamızda qeyd olunan bu möhtəşəm tədbirdə fakültə təmsilçiləri iştirak edir, tədbirin bədii-estetik tərtibatına öz töhfələrini verirlər. Müəllim və

tələbələrımız dəfələrlə xarici ölkələrdə keçirilən beynəlxalq sərgilərin iştirakçısı olmuş, Vətənə mükafatlarla dönmüşlər.

2007-2008-ci illərdə fakültənin müəllimi Tahir Tahirovun tərtibat verdiyi Fikrət Əmirovun «1001 gecə» baleti ölkəmizdən kənarında – Qahirədə, Parisdə, Mərakeşdə uğurla nümayiş etdirilmişdir.

2008-2009-cu illərdə universitetin «Rəssamlıq» fakültəsi və Azərbaycan miniatur kitabı muzeyinin təşəbbüsü ilə «Milli-mədəni dəyərlərimizi qoruyaq» mövzusunda birgə layihə keçirildi. Layihə çərçivəsində tələbələr Azərbaycanın tarixi yerlərinə ekskursiyalara getmiş, xalqımızın zəngin tarixi, incəsənəti, maddi-mənəvi dəyərlərini əks etdirən abidələrlə tanış olmuşlar.

2009-cu ildə də «Rəssamlıq» fakültəsi bir sıra maraqlı sərgilər təşkil etmişdir. Tələbələrin «Obrazlar çələngi» adlı sərgisi, tanınmış mənzərə rəssamı Səttar Bəhlulzadənin 100-illik yubileyinə həsr edilmiş yaradıcılıq sərgisi, fakültənin istedadlı tələbələri olan Sevinc Həsənovanın və Ayan Əzizovanın fərdi sərgiləri bu qəbildəndir.

Son illər fakültənin rəssam tələbələrinin fərdi sərgilər təşkil etməsi ənənə halını alıb. 2010-cu ildə «Dizayn» ixtisasının II kursunda təhsil alan Lalə Təhməzovanın «Uşaq rəsm qalereyası»nda Qarabağ səmasında vertolyotun erməni quldurları tərəfindən vurulması zamanı faciəli surətdə həlak olmuş

Azərbaycanın görkəmli alimi, ictimai xadim Tofiq İsmayılovun işıqlı xatirəsinə həsr edilmiş fərdi sərgisi vətənpərvərlik mövzusunun əks etdirirdi.

Rəssamlıq fakültəsi təmsilçilərinin xarici ölkələrdəki fəaliyyətini, keçirdikləri sərgiləri ADMİU-nun ciddi uğurları kimi qiymətləndirmək olar. Belə ki, 2008-ci ildə rəssam tələbələrin Almaniyada nümayiş etdirdikləri rəngkarlıq əsərləri sərgi təşkilatçılarının təsis etdiyi dəyərli mükafatlara layiq görüldü. 2010-cu ildə Türkiyənin Marmara Universitetinin «Gözəl sənətlər» fakültəsinin təşkil etdiyi Beşinci Beynəlxalq Tələbə Triyennalesində iştirak edən fakültənin 5 tələbəsinin sərgilədikləri rəngkarlıq, qrafika, dekorativ-tətbiqi sənət nümunələri rəğbətlə qarşılanmış, Beşinci Triyennalenin kataloqunda yerləşdirilmişdir.

«Rəssamlıq» fakültəsinin təmsilçiləri mütəmadi olaraq fərdi sərgilər təşkil edir, respublika ictimaiyyətini yeni əsərləri ilə tanış edirlər. 2007-ci ildə fakültənin aparıcı müəllimlərindən olan A.Rzaquliyevanın «Qız qalası» rəsm qalereyasında təşkil etdiyi «Aytən +» adlı sərgisi sənətçinin rəngkarlıq və qrafika sahəsindəki uğurlarından xəbər verir.

2009-2010-cu illərdə əməkdar rəssam Ənvər Qarayevin Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının Vəcihə Səmədova adına sərgi salonunda rəngkarlıq, qrafika və dekorativ-tətbiqi sənət əsərləri nümayiş etdirildi.

2009-cu ildə əməkdar incəsənət xadimi, «Rəssamlıq» fakültəsinin dosenti Şamil Nəcəfzadənin çəkdiyi «Qala» bədii filmi ABŞ, Rusiya, Fransa, Yaponiya, Hindistan, Gürcüstan və digər ölkələrdə rəğbətlə qarşılanmışdır.

ADMİU-nun «Rəssamlıq» fakültəsi professor-müəllim və tələbə həyatının son illərdəki nailiyyətləri də diqqəti cəlb etməyə bilməz. Qeyd edək ki, 2010-cu il «Rəssamlıq» fakültəsinin tarixində müxtəlif sərgilər, yaradıcılıq hesabatları, mükafatlandırılmalarla zəngin olmuşdur. 2010-cu il 31 may tarixində ADMİU-nun sərgi salonunda reallaşdırılan sərgi «Bayrağımın rəngləri» kimi özündə həm lirik duyğular, həm də dövlətçilik ənənələri əks etdirən rəmzi ad daşıyırdı. Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin 92-ci ildönümünə həsr edilən bu sərgidə istedadlı tələbələrin ən uğurlu işləri nümayiş etdirildi.

2010-cu ilin 18-19 dekabr tarixində Qəbələ şəhərində keçirilən Birinci Beynəlxalq sərgidə A.Əzizin, S.Sadıqbəyovanın, həmçinin A.Əzizovanın, S.Həsənovanın və başqalarının orijinal rəngkarlıq əsərləri nümayiş etdirildi. Türkiyə, Fransa, Almaniya, ABŞ, Böyük Britaniya, İtaliya, Avstriya, Koreya, Rusiya, Gürcüstan kimi ölkələrinin təmsilçilərinin iştirakı ilə keçirilən sərgidə Azərbaycan rəssamlarının, o cümlədən ADMİU-nun «Rəssamlıq» fakültəsinin müəllimlərinin təqdim etdikləri rəngkarlıq əsərləri uğurla nümayiş etdirilmişdir.

«Rəssamlıq» fakültəsinin professor-müəllim heyətinin hər tədris ili müddətində hazırladığı yaradıcılıq işlərindən ibarət olan sərgilər fakültənin aktiv fəaliyyətinin bariz nümunəsi kimi dəyərləndirilir. 2010-cu ilin 14 noyabr tarixində Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin sərgi salonunda təşkil olunan sərgi yaddaqalan oldu. Sərginin əsas mövzusu doğma Azərbaycan torpağı, onun görkəmli mədəniyyət xadimlərinin portretləri idi. Peşəkar rəssam - müəllimlərin son illərdəki yaradıcılıq axtarışlarının bəhrəsi olan tablolar, qrafik və dekorativ-tətbiqi sənət əsərləri yüksək peşəkarlıqla işlənmişdi. Bu sırada klassik rəsm kanonlarına riayət edən, eyni zamanda realist səpkidə işlənmiş olan maraqlı rəngkarlıq portretlərini, süjetli kompozisiyaları xüsusi qeyd etmək lazımdır. Arif Əzizin Azərbaycan professional musiqi sənətinin banisi Üzeyir Hacıbəylinin mükəmməl ştrixlərlə işlənmiş portretində bəstəkarın dərin fəlsəfi və psixoloji aləmi inandırıcı, həyati təsir bağışlayır.

Ağaəli İbrahimovun müəllifi olduğu «Hüseyn Cavid» portretində görkəmli ədibin psixoloji aləminin dərinliyi, mənəvi keyfiyyətləri və cismani qüdrəti ifadə olunmuşdur. Sevda Sadıqbəyovanın «İlyas Əfəndiyev» portreti obrazın dürüstlüyü və ifadəliliyi, koloritin zənginliyi ilə seçilir. Teatr sahəsində çalışan əməkdar rəssam Tahir Tahirovun «Şövkət Məmmədova Şahsənəm rolunda» adlı qrafik əsəri milli kolorit baxımından mənalı və

lirikdir. Dosent Beydulla Kərimovun xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin işıqlı xatirəsinə həsr olunmuş üç plakatını xüsusi qeyd etmək olar. Əməkdar rəssam, dosent Həmzə Abdullayevin qrafika texnikasında işlədiyi «Cəfər Cabbarlı» portreti görkəmli dramaturqun qəlb aləminin zənginliyinin və mürəkkəbliyinin ifadəsi kimi qavranılır.

Geniş yaradıcılıq diapazonuna malik rəssam-müəllimlərin təqdim etdiyi əsərlər içərisində dekorativ-tətbiqi sənətlər sahəsinə aid olan yaradıcılıq işləri xüsusi maraq doğurmuşdur. Bədii parça, toxuculuq nümunələri, koloritli eskizlər xalq sənəti sahələrinin müasir dövrdəki inkişafından xəbər verir.

«Dekorativ-tətbiqi sənət» kafedrasının müəllimi Tamilla Abdullayevanın yun saplarla toxuduğu qobelen portret janrının uğurlu inikası kimi qiymətləndirilir. Görkəmli xalçaçı rəssam Lətif Kərimovun surətini realist səpkidə əks etdirən qobeləndə obrazın dəqiqliyinə və ifadəliliyinə xüsusi diqqət yetirilmişdir.

2011-ci ilin son günlərində həyata keçirilmiş bir sərgini də xatırlatmaq yerinə düşər. Dekabr ayının 28-də Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının və digər qurumların təşəbbüsü ilə Bakı Biznes Mərkəzində reallaşdırılan bu sərgidə fakültənin bir çox tələbəsi iştirak etmişdi. Sərgidə tələbələrinin çoxlu sayda işi göstərildi. Gənclərin yaradıcılıq fantaziyasının əlvan təzahür formaları olan bu işlər iştirakçılarda xoş ovtaq yaratdı. Tələbələrimizdən Türkan

İshaqova, Dilarə Əhmədova, Lalə Məmmədova və başqalarının kompozisiyaları sərgi iştirakçılarında geniş və parlaq təəssürat yaratmışdı.

Həmin sərgi möhtəşəm «Avroviziya» müsabiqəsinə həsr edilmişdi. Kompozisiyaların əksəriyyəti dizayn işlərindən ibarət idi. Orijinal təsir bağışlayan qrafika əsərlərinin, suvenirlərin, moda nümunələrinin, eskiz və layihələrin üstünlük təşkil etdiyi bu sərginin açılış mərasimində Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının sədri, xalq rəssamı Fərhad Xəlilov, Mədəniyyət və Turizm nazirinin müavini Ədalət Vəliyev, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti Rəssamlıq fakültəsinin müəllimləri – xalq rəssamları Ağaəli İbrahimov, Xanlar Əhmədov, əməkdar incəsənət xadimi, professor Arif Əziz, dosent Sevda Sadiqbəyova və başqaları iştirak edirdi. Sərgi iştirakçıların böyük marağına səbəb oldu.

2012-ci ilin martında Bakıda Reklamçıların I Beynəlxalq konfransı keçirildi. Bizim Rəssamlıq fakültəsində reklam işi üzrə mütəxəssislər hazırlandığından universitetimiz bu konfranda fəal iştirak etdi. Konfransda ADMİU 57 tələbə və 7 müəllim ilə təmsil olunmuşdu. Bu, çox yüksək göstərici idi.

Fakültənin həyatında əlamətdar hadisəyə çevrilən tədbirlərdən biri də 2012-ci ilin may ayında keçirilən IV Modelyer rəssam sərgisi oldu. Universitetimiz «Modelyer-rəssam» ixtisası üzrə artıq xeyli müddətdir ki, mütəxəssis hazırlığı aparır. Bu müddət ərzində

yetirmələrimiz kifayət qədər uğura imza atmışlar. IV Modelyer rəssam sərgisi bu fikri bir daha təsdiq etdi. Bakıda, məşhur «Kempinski» hotelində gerçəkləşən tədbirdə iştirakçılara klassik üslublu möhtəşəm defile (canlı moda nümayişi) təqdim olundu. Modaçı-rəssamlarımızın yaratdığı biçimlərdə yüksək estetik zövqün fərdilik, komfort və praktikliklə ahəngdarlıq təşkil etməsi tədbir iştirakçıları tərəfindən rəğbətlə qarşılandı.

2012-ci ildə ADMİU-nun 90 illiyinə həsr olunmuş silsilə sərgilərdə Rəssamlıq fakültəsinin professor-müəllim heyətinin və tələbələrin əsərləri göstərilmişdir. Bu sərgilərdə universitetin keçdiyi şərəfli yol əks etdirilmiş, burada çalışmış görkəmli sənət xadimlərinin portretləri, həmçinin maraqlı dizayn layihələri, müxtəlif eskizlər, moda nümunələri nümayiş etdirilmişdir.

«Rəssamlıq» fakültəsinin «Sənətşünaslıq» kafedrasının da uğurları təqdirəlayiqdir. Burada «Azərbaycan incəsənəti», «Xarici ölkələrin incəsənət tarixi», «Dekorativ – tətbiqi sənət», «Şərq incəsənəti», «Bədii tənqidin əsasları», «İncəsənətin metodologiyası və müasir problemləri», «Ornament tarixi» və digər fənlər tədris edilir. Kafedranın müəllimləri universitetin bütün fakültələrində, həmçinin magistratura şöbəsində dərslər aparırlar.

Kafedranın əməkdaşları – sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktorları Səyyad Bayramov, Aygül Hüseynova, Xəzər Zeynalov, Bayram Hacızadə və başqaları pedaqoji işlə yanaşı, həm də elmi

araşdırmalar aparırlar. ADMİU-nun «Sənətsünaslıq» kafedrası bu gün respublikada sənətsünaslıq sahəsində ciddi uğurlar əldə etmiş mütəşəkkil elmi mərkəzə çevrilmişdir. Kafedranın əməkdaşları pedaqoji işlə yanaşı, elmi araşdırmalar aparır, sənətsünaslığın həm tarixi, həm də nəzəri problemlərinə dair tədqiqatlar üzərində işləyirlər. Tədqiqatların nəticələri respublikanın sanballı elmi toplularında, AMEA-nın nəşrlərində, ADMİU-nun «Mədəniyyət dünyası» və «Elmi Əsərlər» toplularında, digər ali məktəblərin elmi məcmuələrində dərc edilir.

Kafedranın müəllimləri respublikada və xarici ölkələrdə keçirilən Beynəlxalq elmi konfranslarda fəal iştirak edir, maraqlı elmi məruzələrlə çıxış edirlər.

«Rəssamlıq» fakültəsinin tədris və yaradıcılıq fəaliyyəti bu gün də uğurla davam edir.

V HİSSƏ

MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏTİN TƏDRİSİNDƏ İCTİMAİ - HUMANİTAR ELMLƏRİN ROLU

ADMİU-nun 90 il ərzində qazandığı nailiyyətlərin mühüm bir hissəsi də ictimai və humanitar elmlərin tədrisi sahəsinə aiddir.

Məlum olduğu kimi, Teatr Məktəbi fəaliyyətə başlayanda Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Hüseyn Cavid, Cəfər Cabbarlı kimi sənətkarlar burada geniş fəaliyyət göstərmişlər. Sonralar bu tədris müəssisəsinə tanınmış teatr xadimləri ilə bərabər, həm də görkəmli ədəbiyyatşünas-professorlar Əli Sultanlı, Mikayıl Rəfili, Feyzulla Qasımzadə, Məmməd Cəfər Cəfərov, Əkbər Ağayev və başqaları pedaqoji fəaliyyətə cəlb olundular. Aktyor və rejissor kadrların hazırlanmasında, onların dünyagörüşünün formalaşmasında ictimai-humanitar fənlərin əhəmiyyəti getdikcə artırdı. Beləliklə də ictimai və humanitar elmlər üzrə müstəqil kafedraların yaranma zərurəti meydana çıxdı.

Universitetimizin aparıcı kafedralarından olan «Ədəbiyyat və Azərbaycan dili» kafedrası 1945-ci ildə, Teatr İnstitutu fəaliyyətə başladığı zaman təşkil olunmuşdur. Kafedraya xeyli müddət professor Əli Sultanlı rəhbərlik etmişdir. 1989-cu ildə İncəsənət

İnstitutunda təhsil bazasının təkmilləşdirilməsi tədbirləri çərçivəsində bu kafedra «Ədəbiyyat və dillər» kafedrası kimi formalaşdı, bu adla 2000-ci ilə qədər fəaliyyət göstərdi. «Ədəbiyyat və dillər» kafedrasında fənlər üç istiqamətdə komplektləşdirilmişdi: 1) Ədəbiyyat (Azərbaycan ədəbiyyatı, rus ədəbiyyatı və Qərb ədəbiyyatı); 2) Rus dili; 3) Xarici dillər (əsasən ingilis və alman dilləri). 2000-ci ildə isə müstəqil «Xarici dillər» kafedrası yaradıldı, Avropa dilləri və rus dilinin tədrisi həmin kafedraya verildi.

Kafedranın əsasını qoyanlardan biri də filologiya elmləri namizədi, dosent Rəhilə Rəhimova olmuşdur. O, müəyyən dövrdə kafedraya rəhbərlik etmiş, dərslər vəsaitləri və proqramlar hazırlamışdır. Onunla yanaşı burada dosentlər, rus dili müəllimi Maya Ağayeva, alman dili müəllimi Sevda Pepinova, ingilis dili müəllimi Sima Axundova və başqa təcrübəli pedaqoqlar çalışmışlar. Həmin pedaqoqlar tərəfindən o dövrdə xarici dillərin tədrisi üçün oduqca zəruri olan incəsənət təmayüllü dərslər vəsaitləri yazılaraq nəşr edildi.

Kafedraya 1989-1991-ci illərdə filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Həsən Quliyev rəhbərlik etmişdir. Bu kafedrada filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosentlər Əmin Əfəndiyev, Hibabə Sadıqova çalışmışlar. Əmin Əfəndiyevin «Azərbaycan ədəbiyyatı SSRİ xalqları dillərində», «İlyas Əfəndiyev», Hibabə Sadıqovanın «Antik

ədəbiyyat», «Orta əsrlər və Renessans dövrü ədəbiyyatı» nəşrləri bu gün də tədris vəsaiti kimi istifadə olunur.

İctimai-humanitar sahədə filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, professor Validə Məmmədova, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zərifə Əliyeva və başqa təcrübəli müəllimlər işləmişlər.

1987-ci ildən etibarən bu kafedrada filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Vəfa Əliyev pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. O, 1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun «Filologiya» fakültəsini bitirmişdir. 1985-ci ildə «Cənubi Azərbaycan şairi Həbib Sahirin poetik yaradıcılığının inkişaf yolu» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Vəfa Əliyev dörd monoqrafiyanın, bir dərslinin, bir sıra tədris proqramlarının, yüzdən artıq elmi-nəzəri və publisistik məqalənin müəllifidir. O, 2005-ci ildə A.A.Bakıxanov adına mükafatla təltif edilmişdir. 1998-ci ildən Vəfa Əliyev «Sənətşünaslıq» fakültəsinin dekanıdır.

1991-ci ildə «Ədəbiyyat və dillər» kafedrasına görkəmli ədəbiyyatşünas və tənqidçi, filologiya elmləri doktoru, professor, Dövlət Mükafatı laureatı Nizaməddin Şəmsizadə müdir təyin olundu. O, 15 il bu kafedraya rəhbərlik etdi. 2005-2006-cı illərdə N.Şəmsizadə yeni yaradılmış «Ədəbi yaradıcılıq və ekran dramaturgiyası» kafedrasının müdiri oldu. Hazırda o, «Ədəbiyyat və dillər» kafedrasının professorudur.

Nizaməddin Şəmsizadə eyni zamanda AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun «Ədəbiyyat nəzəriyyəsi» şöbəsinin müdürüdür. «Ədəbi mübahisələr», «Azərbaycan ideologiyası», «Azərbaycançılıq», «Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı», «Türk təfəkkürü məcrasında», «Hıçqıran gülüşlər», «Əli Nazim», «Rejissor taleyi», «Tənqidin ədəbi prosesdə rolu», «Böyük nəslin davamçısı», «Yazıçı ömrünə uvertürə», «Ədəbiyyat nəzəriyyəsi» və s. əsərlərin, həmçinin şeir və hekayələrin, 200-dən çox ədəbi-tənqidi, elmi-nəzəri və fəlsəfi-publisistik məqalələrin müəllifidir.

2005-2012-ci illərdə «Ədəbiyyat və Azərbaycan dili» kafedrasının müdiri filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Gülşən Əliyeva olmuşdur. Hazırda o, ADMİU-nun Tərbiyə işləri üzrə prorektorudur.

Gülşən Əliyeva füzulşünas və poetika nəzəriyyəçisidir. O, 2010-cu ildə «Azərbaycan füzulşünaslığının tarixi inkişaf mərhələləri» mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edib. «Çağdaş poeziya və klassik irs», «Poetika məsələləri», «Füzuli sehri», «Füzulinin əruz kanonları üzrə tədris təcrübəsi», «Azərbaycan folklorunun nəşr tarixi problemləri», «Azərbaycan füzulşünaslığının təşəkkülü», «Bədii düşüncə: tarixi gerçəklik və estetik ideal» monoqrafiyalarının, yeddi tədris proqramının, 100-dən artıq elmi-nəzəri məqalənin müəllifidir.

Kafedrada tədrisin səmərəsinin artırılması üçün görülən üç mühüm işi ayrıca qeyd etmək olar. AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası ilə əlaqə yaradılmış, kafedra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamına əsasən latın qrafikasında çap olunmuş bədii və elmi əsərlərlə təmin edilmiş, xüsusi kitabxana yaradılaraq tələbələrin istifadəsinə verilmişdir. Kafedranın kompüterləşdirilmiş xüsusi auditoriyası yaradılmışdır. Az müddət ərzində respublika əhəmiyyətli ədəbi – bədii tədbirlər, klassiklərin yubileyləri ilə əlaqədar elmi – nəzəri konfranslar keçirilmişdir.

Bunlardan Cəfər Cabbarlıya həsr olunmuş «Bahar oğlu» adlı elmi sessiyası, Səməd Vurğunun 100 illiyinə həsr olunmuş «Qalib gələcəkdir cahanda kamal» adlı ədəbi-bədii mərasimi, M.Şəhriyarın 100 illiyi münasibəti ilə keçirilmiş ədəbi məclisi, «Molla Nəsrəddin» jurnalının 100 illiyinə həsr edilmiş elmi sessiyası, M.F.Axundzadənin 200 illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfransı, Nizaminin 870 illiyi ilə əlaqədar tədbiri, H.Cavidin 130 illiyi münasibəti ilə keçirilmiş «Hüseyn Cavid və dünya romantizmində Şərq-Qərb təmasları» beynəlxalq elmi-nəzəri konfransı və s. misal göstərmək olar.

Kafedrada türk ədəbiyyatı üzrə tanınmış mütəxəssis, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Aydın Abıyev, rus ədəbiyyatı mütəxəssisləri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nigar

Rüstənova, Gülnarə Məmmədova, Qərb ədəbiyyatı mütəxəssisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, baş müəllim Elmira Əlizadə və başqaları fəaliyyət göstərirlər.

Aydın Abıyev «Ömər Seyfəddinin həyat və yaradıcılığı», «Türk ədəbiyyatında satira», «Tənzimat dövrü Türkiyə ədəbiyyatı», «Füzuli və Türkiyə poeziyası», iki cildlik «Türkiyə ədəbiyyatı tarixi», «Ziya Göyaltı», «Türk şəxs adları» və s. kitabların müəllifidir.

Kafedra təkcə nəzəri təmayül üzrə deyil, həm də yeni «Nəşriyyat işi və redaktəetmə» ixtisası üzrə buraxılış kafedrası kimi fəaliyyət göstərir. Bu sahədə dosent Bəhrüz Axundov kimi tanınmış mütəxəssislər səmərəli iş aparırlar.

Filologiya üzrə elmlər doktoru, tanınmış cəbbarlışünas-alim Asif Rüstəmli də bu kafedranın müəllimidir.

Hazırda «Ədəbiyyat və Azərbaycan dili» kafedrasına Gülnarə Məmmədova başçılıq edir.

Sənətsünaslıq fakültəsinin kafedralarından biri də «Ədəbi yaradıcılıq və ekran dramaturgiyası» kafedrasıdır. 2006-cı ildən etibarən bu kafedranın müdiri filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Aqşin Babayevdir. O, 15 il Azərbaycan radiosuna və xarici verilişlərə başçılıq etmişdir. 1972-75-ci illərdə Aqşin Babayev Türkiyədə işləmiş, 10 il «Moskow-news» qəzetinin

Azərbaycan üzrə xüsusi müxbiri olmuşdur. 1991-2006-cı illərdə o, Milli Məclisin mətbuat katibi vəzifəsində çalışmışdır.

Aqşin Babayev «Kişilər az yaşadı» (Moskva), «Nazim Hikmətin yaşamı» (Berlin), «Nazim Hikmət və Azərbaycan» (Türkiyə), «Səhnə. Ekran. Efir» və s. əsərlərin müəllifidir.

Kafedranın dosenti Əli Əmirli 1973-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmişdir. 1971-ci ildən dövrü mətbuatda, ədəbi jurnallarda hekayə, povest və romanları ilə çıxış edib. «Bir qış günü», «Yeddi hekayə», «İldırımötürən», «Axırətdən qabaq gəzinti», «Haram», «Meydan», «Ölü doğan şəhər» kimi nəsr kitablarının müəllifidir. Bir sıra əsərləri rus, türk, tacik, qırğız, alman, gürcü dillərinə tərcümə edilmişdir.

1990-cı ildən başlayaraq Əli Əmirli daha çox dram əsərləri ilə çıxış edib. Onun 20-dən çox pyesi («Meydan», «Bala-bəla sözüdəndir», «M.S.S.-Mən səni sevirəm», «İyirmi ildən sonra», «Yeddi məhbusə», «Xoşbəxt gün», «Varlı qadın», «Kişi və qadın», «Ağqoyunlular və qaraqoyunlular», «Köhnə ev», «Mesenat», «Səhnədə məhəbbət», «Sevən qadın» və s.) respublikanın əksər teatrlarında, o cümlədən Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. «Bala bəla sözüdəndir» komediyası əsasında 1995-ci ildə «Bala-başabəla» teletamaşası ekranlaşdırılmışdır. «Varlı qadın» komediyası isə Tacikistanın paytaxtı Düşənbədə, Qırğızistanın paytaxtı Bişkekdə tacik və rus dillərində tamaşaya

qoyulub. Dövlət Gənclər Teatrının tamaşası Almatı şəhərində Orta Asiya ölkələrinin II beynəlxalq teatr festivalında iki nominasiya üzrə qalib elan edilmiş, qızıl medala layiq görülmüşdür. Son illərdə müəllifin «On beş pyes» və «Hasarın o üzü» adlı kitabları nəşr edilmişdir.

Əli Əmirli 1999-cu ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində «Kinoşünaslıq və ekran dramaturgiyası» kafedrasında pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. 2005-ci ildən «Ədəbi yaradıcılıq və ekran dramaturgiyası» kafedrasının dosentidir.

«Xarici dillər» kafedrası 1998-ci ildə Ədəbiyyat kafedrasından ayrılaraq müstəqil kafedra kimi fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Müxtəlif dövrlərdə «Xarici dillər» kafedrasına filologiya üzrə fəlsəfə doktorları, dosentlər Sevinc Zeynalova, Aygün Əliyeva rəhbərlik etmişlər.

Aygün Əliyeva «Musiqi sənəti fakültəsi üçün ingilis dilində ixtisas mətnləri», «İngiliscə-azərbaycanca mədəniyyət və incəsənət terminlərindən ibarət izahlı lüğət», «İngilis dili fənni üzrə mədəniyyət və incəsənət terminlərindən ibarət fonetik testlər» və başqa nəşrlərin müəllifidir.

Kafedranın dosenti, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Esmiralda Bağırılı təcrübəli rus dili müəllimidir. Onun rus dilinə dair metodiki tövsiyələri, Sənətsünaslıq və Rəssamlıq fakültələri üçün «Qısa lüğətlər» kimi dərs vəsaitləri çap edilmişdir.

Baş müəllim Leyla Əfəndiyeva kafedrada ingilis dilini tədris edir. L.Əfəndiyeva 2011-ci ildə «Azərbaycan teatr səhnəsində ingilis dramaturgiyasının adaptasiya və yozum problemi (1955-2005)» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsini almışdır.

Ümumiyyətlə kafedranın fəaliyyəti, tədrisin məzmunu, bədii təmayüllü tədris metodikası yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin yetişdirilməsinə, onların dünya mədəniyyətinə inteqrasiyasına yönəlmişdir.

* * *

1966-cı ildə Teatr İnstitutunda «Marksizm-leninizmin əsasları» kafedrası yaradıldı. Onun ilk müdiri iqtisad elmlər namizədi, dosent Həsən Quliyev seçildi.

Müxtəlif illərdə kafedrada Xanım Məmmədova, Sara Ramazanova, Azər Şirinov, Əli Rəcəbli, Məcid Katibli, Elşad Mustafayev, Aydın Şıxəliyev, Sultan Qurbanov kimi müəllimlər çalışıblar.

İnstitutda ixtisasların və tələbələrin sayı artdıqca, tədris yükləri çoxaldıqca ictimai elmlər üzrə müəllimlərə də ehtiyac artırdı. Həmin illərdə ictimai və humanitar sahələr üzrə yeni kafedralar («Tarix və siyasi iqtisad», «Fəlsəfə və elmi kommunizm» və s.)

açıldı. Bu kafedralara akademik İqrar Əliyev, fəlsəfə üzrə elmlər doktorları Babək Qurbanov, Niyazi Mehdi, Kazım Əzimov, tarix elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Mübariz Qurbanlı və başqaları dəvət olundular.

Məlum olduğu kimi, 80-ci illərin ortalarından başlayaraq sovet rejiminin iqtisadi, siyasi və mənəvi həyatında böhran vəziyyəti yarandı. Mövcud quruluşun mənəvi dayağı olan ideologiya iflasa uğradı. Respublikalarda milli özünüdərk prosesi müşahidə olunurdu. Bu illərdə insan hüquqların pozulmasına, sərvətlərin talan olunmasına etiraz gücləndi. 1991-ci il oktyabrın 18-də Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi bərpa edildi. Bu mühüm hadisə ictimai həyatın digər sahələrində olduğu kimi, təhsil sahəsində də mühüm ideoloji dəyişikliklərə səbəb oldu. Milli ideologiyanın inkişafı universitetimizdə mövcud ictimai fənlərə yeni yanaşma tərzinin əsasını qoydu, bir sıra yeni fənlər tədris olunmağa başladı. Bu dövrdən etibarən universitetimizin ictimai kafedrası «Sosial siyasi fənlər» (hazırda «Sosial-siyasi elmlər») adını aldı. 2006-2011-ci illərdə kafedranın müdiri kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Xaləddin Sofiyev olmuşdur. Hazırda kafedraya fəlsəfə üzrə elmlər doktoru, professor Əlikram Tağıyev başçılıq edir.

Kafedranın müəllimlərindən tarix elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Mübariz Qurbanlı 1982-ci ildən burada çalışır. O, 1990-

1993-cü illərdə prorektor vəzifəsində işləmişdir. M.Qurbanlı Milli Məclisin deputatı, Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının və İdarə Heyətinin üzvü, icra katibinin müavini.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin «İqtisadiyyat və informatika» kafedrası ictimai elmlər şəbəkəsinə daxildir. Bu kafedra universitetdə uzun müddət fəaliyyət göstərən «Sosial - siyasi fənlər», «Tətbiqi kulturologiya», «Tarix və siyasi iqtisad» kafedralarının bazası əsasında 2001-ci ildə yaradılmışdır. Həmin ildən kafedraya iqtisadiyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Məleykə Həsənova rəhbərlik edir.

Bazar iqtisadiyyatına keçidlə əlaqədar olaraq iqtisadi və sosial həyatda əsaslı dəyişikliklərin baş verməsi təhsil sahəsinə də öz təsirini göstərmişdir. Bu dövrdən etibarən hərtərəfli intellektual biliyə malik, mədəniyyət müəssisələrini bazar iqtisadiyyatı tələblərinə uyğun şəkildə idarə edə biləcək menecer kadrların hazırlanması mədəniyyət təhsilinin əsas tələblərindən birinə çevrildi. Təbii ki, bu proseslər universitetimizdən də yan keçmirdi. Bu məqsədlə ADMİU-da mədəniyyətin iqtisadiyyatı və idarə olunması, mədəniyyət meneceri, həmçinin turizm və otelçilik kimi günün tələblərinə cavab verən yeni, perspektivli ixtisaslar açıldı. Bu ixtisaslar üzrə mütəxəssislərin hazırlanmasında «İqtisadiyyat və informatika» kafedrası yaxından iştirak edir.

Son iyirmi beş il ərzində universitetdə incəsənət təhsili sahəsində ciddi islahatlar aparılmış, yeni sahələr üzrə istedadlı və yüksək ixtisaslı mütəxəssislər hazırlanmışdır. Bu gün universitetdə kadr hazırlığı uğurla həyata keçirilir.

Ölkə Prezidentinin 2008-ci il yanvarın 31-də imzaladığı «Azərbaycan Respublikasının Ali Təhsil müəssisələrinin Avropa ali təhsil məkanına inteqrasiyası ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında» sərəncamda həmin prosesin sürətləndirilməsinin vacibliyi qeyd olunmuşdur.

Təhsil hər bir xalqın sabahı, intellektual gələcəyi və mənəvi sağlamlığının əsasıdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev öz çıxışlarında qeyd etmişdir ki, son illərdə ölkə iqtisadiyyatındakı mühüm keyfiyyət dəyişiklikləri milli təhsil konsepsiyasının Avropa standartlarına uyğun müasirləşdirilməsini, inkişaf etmiş dövlətlərin mütərəqqi maarifçilik ənənələrinin, müasir informasiya və innovasiya texnologiyalarının mənimsənilməsini, mənəvi - intellektual yüksəlişə xidmət edən siyasətin həyata keçirilməsini aktual məsələ kimi önə çıxarır.

Bu gün universitetimizin Avropanın əksər ölkələrinin təhsil sistemini əhatə edən Boloniya prosesinə qoşulması təhsil sisteminin yeni mərhələsinin diqqətəlayiq uğurları sırasındadır. Azərbaycanın ali məktəblər ailəsinin üzvü olan Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində tədrisin müasir

tələblər səviyyəsində qurulması, təhsilin bütün sahələrində, o cümlədən ictimai və humanitar elmlər sahəsində köklü islahatların aparılması qarşıda duran mühüm vəzifələrdən biridir. «Təhsil haqqında» Qanunda qeyd edildiyi kimi, «...Azərbaycanda təhsilin əsas məqsədi... vətənpərvər, dövlətçilik prinsiplərinə və azərbaycançılıq ideyalarına sadıq, müstəqil və yaradıcı düşünən vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirməkdən, milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərləri qoruyan və inkişaf etdirən, geniş dünyagörüşünə malik, təşəbbüs və yenilikləri qiymətləndirməyi bacaran, nəzəri və praktiki biliklərə yiyələnən, müasir təfəkkürlü və rəqabətə davamlı mütəxəssis-kadr hazırlamaqdan, cəmiyyətin və dövlətin inkişafına xidmət edən sistemləşdirilmiş bilik, bacarıq və vərdişlərin mənimsənilməsini təmin etməkdən və fəal vətəndaş mövqeyi formalaşdırmaqdan ibarətdir».

Bu gün universitetimizdə ictimai və humanitar elmlərin tədrisi çağdaş tələblər səviyyəsində həyata keçirilir. İctimai kafedraların müəllimləri həm universitetin, həm də respublikanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edirlər.

Gənclərin bu unikal ali məktəbdə təhsil almağa maraq göstərmələri heç şübhəsiz burada yaradılmış sağlam təhsil mühiti ilə bağlıdır. Bu sahədə universitetin ictimai və humanitar elmlər kafedralarının müəllimlərinin də rolu böyükdür. Onlar tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, onun elmi-nəzəri səviyyəsinin və

təlimin yeni metodlarının tətbiqinə xüsusi diqqət yetirirlər. Humanitar və ictimai fənlərin tədrisi tələbələrə kompleks biliklər verir. Dərslik və dərs vəsaitlərinin nəşri, elmi-tədqiqat işlərinin nəticələrinin tətbiqi və digər ictimai işlərin yüksək səviyyədə aparılması istiqamətində kafedraların əməkdaşları intensiv fəaliyyət göstərirlər. Universitetin ictimai və humanitar elmlər kafedralarının fənn proqramları ilə təminatı sahəsində də ciddi işlər görülmüşdür.

90 yaşını qeyd edən ADMİU-da ictimai və humanitar elmlərin tədrisinin real perspektivi vardır. Heç şübhəsiz ki, gələcəkdə bu sahədə yeni ixtisaslar açılacaq, gənc kadrların yetişdirilməsi sahəsində dövrün, zamanın tələblərinə uyğun nailiyyətlər əldə ediləcəkdir.

VI HİSSƏ

KULTUROLOGİYA YENİ ELM VƏ TƏDRİS SAHƏSİ KİMİ

Kulturologiya elm kimi XX əsrin birinci yarısında meydana gəlmişdir. Bu elm müxtəlif sivilizasiyaların bir-birinə münasibətini, insanın təbiət, cəmiyyət, məişət, ətraf mühit və s. ilə qarşılıqlı əlaqələrini, habelə bəşəriyyətin ümumi inkişaf qanunauyğunluqlarını tədqiq edir.

Müasir dövrdə kulturologiya sahəsində müxtəlif məktəblərin irəli sürdüyü ayrı-ayrı nəzəriyyələr, müddəalar və baxışlar sistemi mövcuddur. Bu məktəbləri təmsil edən mütəxəssislər əksər hallarda fərqli mövqedə dayanır, kulturologiyanın mahiyyətini müxtəlif şəkildə şərh edirlər. Ona görə də kulturalogiyanın vahid elmi təsnifatının formalaşması müəyyən çətinliklərlə qarşılaşır. Bununla belə, kulturologiyanın nisbətən sabit daxili strukturu və prioritet istiqamətləri mütəxəssislərin əksəriyyəti tərəfindən qəbul edilmişdir. Mədəniyyət fenomeninin tam, ardıcıl sistem kimi qəbul edilməsi, onun fəaliyyətinin ümumi qanunauyğunluqlarının müəyyən olunması, mədəniyyətin bioloji, sosial, etnik, dini mənsubiyyət və s. kimi çoxqütblü vəhdət halında təhlili

kulturologiyanın əsas vəzifələri sırasına daxildir.

Kulturologiya müasir elmdir. O, cəmiyyətdə sosial fenomen anlayışı izahının, həmçinin mədəniyyətlərarası dialoqun intensivləşməsi fonunda, XX əsrin ikinci yarısından etibarən sürətlə inkişaf etməyə başlamışdır. Texnogen amilin biopsixologiyaya təsirinin qüvvətlənməsi, eyni zamanda son dövrlərdə ictimai-siyasi mühitdə ciddi dəyişikliklərin baş verməsi, yeni sosial-siyasi strategiyaların işlənilib hazırlanması, elmi-texniki tərəqqi, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi, qloballaşma, inteqrasiya və innovasiya prosesləri cəmiyyətdə kulturoloji görüşlərin artan xətt üzrə inkişafına təkan vermişdir.

Kulturoloji fikir tarixinin yaranması bəşər tarixinin ən qədim dövrləri ilə bağlı olmuşdur. Müxtəlif sivilizasiyalar və mədəniyyətlər yaratdıqları mədəni dəyərləri sonrakı nəsillərə ötürmüş, onlar isə öz növbəsində mədəni irsi qoruyub saxlamağa və zənginləşdirməyə çalışmışlar. Mənəvi dəyərlər bütün tarixi dövrlərdə hər bir xalqın gələcəyi olan gənc nəslin təşəkkülü və inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışdır.

İnsan və təbiətin qarşılıqlı əlaqələrindən bəhs edən görkəmli alman filosofu Hegel qeyd edirdi ki, insanın təbiəti yalnız fiziki və ya fizioloji amillərlə müəyyən edilə bilməz, çünki insan təbiətinin ictimai qanunauyğunluqları da vardır. Kulturologiya elmi məhz insanla təbiət və cəmiyyət arasındakı münasibətlərin

qanunauyğunluqlarını öyrənməklə məşğuldur.

Görkəmli türk alimi Ziya Göyalt «mədəniyyət» və «kültür» anlayışlarını bir-birindən fərqləndirmişdir. Ziya Göyalt qeyd edirdi ki, «kültür» anlayışı milli səciyyəyə malikdir, «mədəniyyət» anlayışı isə bəşəri xarakter daşıyır.

Azərbaycanın görkəmli ictimai-siyasi xadimi Əhməd bəy Ağaoğlu «Üç mədəniyyət» adlı tədqiqatında «mədəniyyət» və «kültür» istilahlarını fərqli mövqedən şərh edərək onları «gerçək həyat tərzi» kimi səciyyələndirir. O, göstərmişdir ki, mədəniyyət fenomeni insanın təfəkkürü, maraq dairəsindən tutmuş davranışına, geyiminə qədər onun həyatının bütün sahələrinə sirayət edir. Əhməd bəy Ağaoğlunun yaradıcılığı bəşəri və ümumtürk kulturoloji fikrinin təşəkkülündə və inkişafında mühüm rol oynamışdır.

Müstəqillik illərində hər sahədə olduğu kimi, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin həyatında da keyfiyyətə yeni bir mərhələ başlandı. İnkişaf, yüksəliş dinamikası ilə seçilən bu mərhələyə bir neçə amil əhəmiyyətli şəkildə təsir göstərdi. Respublikanın sosial-ictimai, siyasi-mədəni həyatında köklü dəyişikliklər baş verdi. Dünyada gedən qloballaşma və inteqrasiya prosesləri başqa sahələr kimi, kulturologiya elminin inkişafına da güclü təkan verdi və Azərbaycanda mədəni-maarif

təhsil sistemindən kulturoloji təhsil sisteminə keçilməsi zəruriləşdi. Azərbaycanda kulturoloji tədqiqatlar nəzəri, tarixi və tətbiqi istiqamətlərdə aparılmağa başlandı. Həmin dövrdən kulturologiya ilə məşğul olan tədqiqatçılar nəsli yetişdi.

Bu gün kulturologiya sahəsində aparıcı elm və təhsil müəssisəsi olan universitetimizdə tanınmış tədqiqatçı alimlər - kulturoloqlar çalışırlar.

Müstəqilliyimizin ilk dövrlərindən etibarən universitetimiz dövrün tələblərindən irəli gələn yeniliklər yoluna qədəm qoydu. 1995-ci ilin aprel ayında ADMİU-nun «Mədəni-maarif işi» fakültəsi ləğv olunaraq yeni «Kulturologiya» fakültəsi yaradıldı. Lakin buna qədər universitetimizdə «Mədəni-maarif işi» fakültəsinin geniş, əlamətdar hadisələrlə zəngin tarixi olmuşdur. Bu tarixə qısaca nəzər salaq.

Yaranma tarixinə görə nisbətən gənc olan «Mədəni-maarif işi» ixtisası üzrə klub, mədəniyyət evləri, mədəniyyət sarayları, muzeylər, konsert salonları, filarmoniya, kitabxanalar, teatr-kino müəssisələri üçün kadrların hazırlığı dövrün tələb etdiyi səviyyədə həyata keçirilirdi. Əlbəttə, Sovetlər dönəmində bu ixtisaslara böyük ehtiyac var idi. «Mədəni-maarif işi» ixtisasının yaranması təkcə respublikanın ali məktəb sistemində deyil, eləcə də mədəni həyatımızın bütün sahələrində əlamətdar hadisəyə çevrildi. Belə ki, o dövrdə mədəni - maarif işi daha çox geniş xalq kütlələrinin

maariflənməsi və mədəni səviyyəsinin yüksəldilməsinə xidmət edirdi. Mədəniyyət sahəsini inkişaf etdirmək, klub tipli mədəni-maarif müəssisələri şəbəkəsini genişləndirmək, əhalinin müxtəlif qruplarının asudə vaxtının təşkilinə yeni forma və məzmun gətirmək mədəni-maarif işi sisteminin başlıca vəzifəsi hesab edilirdi.

1959-1964-cü illərdə təhsil almış Solmina Dadaşova, Rüfət Şərifov, Rauf Gözəlov, Məmmədəli Səmədov, Nazim Rzayev, Səttar Babayev, Nadir Xəlilov, Rauf Əliyarov, Fuad Əliyev, Azər Qasımlı, Qurban Babayev və başqaları, ümumilikdə 23 nəfər «Mədəni-maarif işi» ixtisasının ilk məzunları olmuşlar.

1964-cü ildə ilk dəfə olaraq «Mədəni-maarif işi» ixtisası üzrə Dövlət İmtahan Komissiyasının sədri SSRİ xalq artisti, professor Şövkət Məmmədova olmuşdur. İlk məzunlar həm də respublikada mədəni-maarif işi üzrə mütəxəssis hazırlığının elmi-nəzəri və praktik səviyyəsinin yüksəldilməsində xüsusi xidmətlər göstərmişlər. Onların bir qismi öz həyatlarını məhz təhsil aldığı institutda gənc kadrların hazırlanması kimi mühüm bir elmi-pedaqoji işə həsr etmiş, bir çox məzunlar isə Azərbaycan mədəniyyətinin bu və ya digər sahələrində uğurla fəaliyyətə başlamışdılar.

1959/60-cı tədris ilindən etibarən «Mədəni-maarif işi» fakültəsində qiyabi və axşam şöbələri açıldı. İxtisas və şöbələrin

sayının artması fakültənin imkanlarını xeyli genişləndirdi. Bu işə fakültədə çalışan pedaqoqlardan yüksək hazırlıq tələb edirdi. Həmin dövrdə «Mədəni-maarif işi» üzrə ixtisas fənləri kimi «Mədəni-maarif işinin tarixi», «Mədəni-maarif işinin metodikası», «Klubşünaslıq», «Ssenari yaradıcılığı», «Nitq mədəniyyəti» və başqa fənlər tədris edilirdi.

Ötən əsrin 70-80-ci illərində «Mədəni-maarif işi» fakültəsinin bir çox məzunları Moskva və Leningrad Dövlət mədəniyyət institutlarının məqsədli aspiranturalarına əyani və qiyabi təhsil almaq üçün göndərilmişdi. Bunlardan Solmina Dadaşova, Maral Manafova, Oqtay Sultanov, Rüfət Şərifov, İlqar Hüseynov və başqalarını göstərmək olar. Həmin illərdə «Mədəni-maarif işi» fakültəsinin tələbələri respublika və ümumittifaq tələbə elmi-nəzəri konfranslarında fəal iştirak edirdilər. O dövrdə müntəzəm olaraq «Mədəni-maarif işi» fakültəsinin müəllimləri Leningrad Mədəniyyət İnstitutunun (hazırda Sankt-Peterburq Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) ixtisasartırma kurslarına göndərilirdi.

Cəmiyyətin həyatında baş verən sosial-mədəni dəyişikliklər mədəniyyət sahəsində kadrların hazırlığı məsələsinə də müasir prizmadan yanaşmağı tələb edirdi. Bu, «Mədəni-maarif işi» fakültəsinin fəaliyyətinə də öz təsirini göstərdi. Artıq ötən əsrin 80-90-cı illərindən başlayaraq fakültədə çalışan pedaqoji kadrların elmi bazasının möhkəmləndirilməsinə diqqət gücləndirildi. Pedaqoji

elmlər namizədləri Solmina Dadaşova, Maral Manafova, Oqtay Sultanov, fəlsəfə elmləri namizədi Sevinc Şahhüseynova və başqaları həmin dövrdə fakültənin elmi dərəcə almış ilk müəllimləri oldular.

İllər ötdükcə ADMİU-nun «Kulturologiya» fakültəsində müasir tələblərə cavab verən kafedralar yaradıldı. Yeni ixtisasların və kafedraların açılmasında, fakültənin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsində, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında, universitetin kitabxana fondunun zənginləşməsində, mədəniyyət müəssisələri ilə əlaqələrin genişlənməsində ciddi nailiyyətlər əldə edilmişdir.

1995-ci ildən 2004-cü ilə qədər «Kulturologiya» fakültəsinin dekanı professor Ələkbər Məmmədov olmuşdur. 2004-cü ildən bu günə qədər işə fakültəyə dosent Apdin Əlizadə rəhbərlik edir.

Apdin Əlizadə 1986-cı ilə «Mədəni-maarif işi» fakültəsini bitirmişdir. O, 2008-ci ildə «Estetik mədəniyyətdə varislik» mövzusunda kulturologiya elmləri üzrə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Müxtəlif elmi nəşrlərdə onun mədəniyyət və incəsənətin nəzəri-estetik problemlərinə dair 50-dən çox elmi məqaləsi dərc olunmuşdur. A.Əlizadə «Muzeyşünaslıq», «Milli mədəniyyətdə tarixilik», «Bədii xalq yaradıcılığında tarixilik və varislik», «Tətbiqi kulturologiya», «Azərbaycan memorial xatirə muzeyləri», «Muzeylərdə elmi-tədqiqat işinin təşkili və

metodikası» və s. bu kimi dərslik, dərs vəsaiti, monoqrafiyaların həmmüəllifidir.

Kulturologiya fakültəsində hazırda üç kafedra - «Mədəniyyət və muzeyşünaslıq», «Kulturologiya», «İqtisadiyyat və informatika» kafedraları fəaliyyət göstərir.

Beynəlxalq integrasiyanın və qloballaşmanın inkişaf etdiyi çağdaş dünyada müxtəlif ölkələrin təhsil sahəsindəki iş təcrübəsinin öyrənilməsi müasir təhsilin qarşısında duran mühüm məsələlərdəndir. Elə buna görə də ADMİU-nun Kulturologiya fakültəsinin professor-müəllim kollektivi təhsilin müasir formalarının işlənilib hazırlanması istiqamətində ciddi fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra onun mədəniyyət siyasəti də müstəqilləşmişdir. Xarici ölkələrlə birbaşa mədəni əlaqələr qurmaq imkanı yaranmışdır. Sözsüz ki, tətbiqi kulturologiya beynəlxalq miqyasda Azərbaycanın siyasi-mədəni əlaqələrinin formalaşmasına, Azərbaycan dövlətinin nüfuzunun artmasına yaxından kömək edir. Kulturologiya fakültəsi məhz bu problemlərin həlli sahəsində müvafiq kulturoloji layihələrin və proqramların hazırlanmasında yaxından iştirak edir.

1994-cü ildə fakültədə «Tətbiqi kulturologiya» kafedrası yaradıldı. Müxtəlif illərdə həmin kafedraya professorlar Solmina Dadaşova, İlqar Hüseynov, dosent Oqtay Sultanov başçılıq etmişlər.

2012-ci ildə «Tətbiqi kulturologiya» kafedrası «Muzeyşünaslıq» kafedrası ilə birləşdirilərək «Mədəniyyət və muzeyşünaslıq» adlı yeni kafedra yaradılmışdır. Həmin kafedraya kulturologiya üzrə elmlər doktoru, professor İlqar Hüseynov rəhbərlik edir.

İlqar Hüseynov bir sıra dərslik, dərs vəsaiti və monoqrafiyaların («Dünya muzeyləri və tarixi mədəniyyət abidələri», «Muzeyşünaslıq», «Tətbiqi kulturologiya» və s.) müəllifidir.

Universitetin «Kulturologiya» kafedrası yarım əsrlik tarixə malikdir. Yarandığı gündən respublikanın görkəmli alimləri, nəzəriyyəçiləri kafedranı idarə etmişlər. Yarım əsrlik tarixi müddətində kafedrada bir sıra nəzəriyyəçi alimlər yetişmişdir. Tanınmış nəzəriyyəçi-alim, dosent Adil Adilov vaxtilə bu kafedrada çalışmış, bu sahədə kadrların hazırlanması işində fəal iştirak etmişdir.

Bu gün kulturologiya tarixinin öyrənilməsində ADMİU-nun professor-müəllim heyətinin böyük xidmətləri vardır. Kulturologiya və mədəniyyətşünaslıq tarixinin öyrənilməsi, bu sahədə elmi əsərlərin nəşr edilməsi onların adı ilə bağlıdır. Universitetin elm və yaradıcılıq işləri üzrə prorektoru, professor Maral Manafovanın ümumi redaktəsi altında nəşr edilmiş «Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi» dərsliyi, professorlar Ələkbər Məmmədov, Solmina Dadaşova və İlqar Hüseynovun tərtib etdikləri «Tətbiqi

kulturologiya», Sabir Əmirxanov və İlqar Hüseynovun «Dünya muzeyləri və tarixi mədəniyyət abidələri», İlqar Hüseynov və Nigar Əfəndiyevanın yazdıqları «Turizmin əsasları», «Xarici ölkələrdə mədəni fəaliyyətin təşkili», «Qədim dünya mədəniyyəti», İlqar Hüseynov və Tural Əfəndiyevin birgə nəşr etdirdikləri «Kulturologiya tarixi» və s. nəşrlər fundamental tədqiqat işləridir.

«Kulturologiya» kafedrasına bu kafedranın yetirməsi olan kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sədaqət Əliyeva rəhbərlik edir. O, mədəniyyətşünaslıq tarixinə dair bir neçə dəyərli tədqiqat əsərinin müəllifidir. Kafedrada bu gün fəlsəfə doktoru Tamilla Əhmədova, kulturologiya üzrə fəlsəfə doktorları Aygün Eyvazlı, Yeganə Əliyeva kimi gənc mütəxəssislər də çalışırlar.

Kulturologiya üzrə elmlər doktoru Nigar Əfəndiyeva elmi - yaradıcılıq işlərini, o cümlədən «Azərbaycanlı özünüdərk və milli özünüidentifikasiyanın kulturoloji-fəlsəfi problemləri qloballaşma kontekstində» adlı fundamental əsəri üzərində işini məhz «Kulturologiya» kafedrasında həyata keçirmişdir.

Müstəqillik illərində «Mədəniyyət menecmenti», «Tətbiqi incəsənət», «Bədii yaradıcılıq», «Kulturologiya», «Beynəlxalq mədəni əlaqələr», «Turizm və mədəni sosial servis xidməti», «Muzey işi və tarix-mədəniyyət abidələrin mühafizəsi» kimi ixtisasların açılması, bu sahədə kadrların yetişdirilməsi xüsusilə qeyd edilməlidir.

Müstəqillik illərində yaradılmış «Muzey işi və tarix-mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi» ixtisası da dövrün reallıqlarından irəli gəlirdi.

Fakültədə yaradılmış yeni ixtisaslaşmalarından biri də «Turizm və sosial mədəni servis xidməti»dir. Bu ixtisaslaşma müasir dövrdə turizm əlaqələrinin inkişaf etdirilməsində xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Turizmin təşkili işi həm də bir sıra sosial-iqtisadi və mədəni tədbirlərin həyata keçirilməsini tələb edir. Dünyanın hər yerində turizmin inkişafına dövlət səviyyəsində xüsusi önəm verilir.

Səmərəli turizm siyasətinin formalaşdırılması və bunun uğurlu şəkildə həyata keçirilməsi yüksək peşəkarlıq tələb edir. Bu məsələdə ölkənin yalnız turizm resurslarının və potensial imkanlarının olması hər şeyi həll etmir. Elə bu səbəbdəndir ki, kifayət qədər turizm resursları olduğu halda, ölkəmiz beynəlxalq aləmdə uzun müddət turizm regionu kimi tanınma bilməmişdi. Yalnız müstəqillik illərində bu sahənin inkişafı üçün siyasi, iqtisadi, sosial-mədəni imkanlar yarandı və Azərbaycan turizmin inkişafında uğurlu nəticələr əldə etməyə başladı.

Belə bir şəraitdə turizmin inkişafında vacib amillərdən biri olan kadr hazırlığı məsələsi aktual problem kimi gündəmə gəldi. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində turizm sahəsi üzrə yüksək ixtisaslı kadr hazırlığına başlanılması məhz bu zərurətdən yaranmışdır.

Universitetimizdə müstəqillik illərində yaradılmış yeni ixtisaslardan biri də «Kulturoloq» ixtisasıdır. Bu gün qloballaşan dünyada milli mənəvi dəyərlərimizin mühafizəsində, mədəni inteqrasiyanın optimal yollarının müəyyənləşdirilməsində, xalqların mədəni yaxınlaşma prosesinin sürətlənməsində «Kulturoloq» ixtisasının rolu əvəzsizdir. XX əsrin sonlarından başlayaraq qloballaşma və inteqrasiya proseslərinin sürətlənməsi, bazar iqtisadiyyatına keçid, vətəndaş cəmiyyətinin yaradılması universitetimizdə «Kulturoloq» ixtisasının gerçəkləşməsinə zəruri etmişdir.

* * *

Bu gün respublikamızda 200-dən artıq müxtəlif muzey fəaliyyət göstərir. Hazırda Azərbaycan muzeylərinin ali ixtisas təhsilli muzeyşünas kadrlarına böyük ehtiyacı vardır. Yeri gəlmişkən qeyd edim ki, bu gün muzeylərimizdə çalışan işçilərin 300 nəfərdən çoxu məhz ADMİU-nun yetirmələridir. ADMİU-nun «Muzeyşünaslıq» ixtisasına yiyələnmiş məzunlarının əksəriyyəti respublikanın Heydər Əliyev Mərkəzləri, Milli Tarix muzeyi, Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Tarixi muzeyi, Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət muzeyi, C.

Cabbarlı adına Teatr muzeyi, Muzey Mərkəzi kimi müxtəlif profilli muzeylərinə çalışır.

Fakültədə «Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması» ixtisası üzrə bakalavr pilləsində «Diyarşünaslıq», «Muzey fondu və fond işi», «Muzey işinin tarixi, nəzəriyyəsi, təşkili və idarə olunması», «Muzey ekspozisiyası», «Muzey ekskursiyası» və s. fənlər tədris edilir. «Muzeyşünaslıq» təhsilinin magistr pilləsində isə «Muzeyşünaslığın ümumi-nəzəri əsasları», «Xalq mədəniyyəti zəminində milli-mənəvi dəyərlərin inkişaf konsepsiyası», «Dünya muzeyşünaslığının aktual problemləri» və s. fənlər tədris olunur.

«Mədəniyyət və muzeyşünaslıq» kafedrasının xətti ilə hər tədris ilində «Muzey işi və abidələrin mühafizəsi» ixtisası üzrə tələbələrin tədris və istehsalat təcrübəsi bir qayda olaraq respublikanın dövlət muzeylərində və görkəmli şəxsiyyətlərin ev muzeylərində keçirilir. Tələbələr bu muzeylərin zəngin iş təcrübəsindən bəhrələnir, mədəni-kütləvi tədbirlərdə fəal iştirak edir, tədris prosesində qazandıqları elmi-nəzəri bilikləri təcrübədə uğurla tətbiq edirlər.

Müasir mənada muzey işi daha geniş rəkursda dəyərləndirilir. Bu sahəyə muzeydənkənar müəssisələr, tarixi-memarlıq abidələri, müxtəlif qoruqlar, açıq səma altındakı muzeylər, müxtəlif təyinatlı servis xidmətləri daxildir. Bu amil «Muzeyşünaslıq» ixtisasını turizm fəaliyyəti ilə birbaşa əlaqələndirir. Belə bir əlaqələndirmə

təsadüfi olmayıb bazar iqtisadiyyatında, dünya mədəniyyətində, o cümlədən mədəniyyət təhsilində qərarlaşan standartlar əsasında meydana gəlmişdir. Hazırda turizm sahəsi get-gedə inkişaf edərək özünün əsas subyektlərindən biri olan muzey işi ilə daha sıx münasibətlər qurur.

Müstəqillik illərində universitetdə yaradılan, dövrün tələblərinə cavab verən ixtisaslaşmalardan biri də «Muzey işi və memarlıq abidələrinin qorunması üzrə menecment» ixtisaslaşmasıdır. Konkret mənada menecmentlik hər hansı müəssisə və ya təşkilatın öz qarşısına qoyduğu məqsədlərə nail olması üçün bazar mexanizminin üsul, prinsip və funksiyalarını tətbiq etməklə həyata keçirdiyi peşə fəaliyyətidir. Geniş mənada isə menecment – iqtisadiyyatda, bazar və rəqabət şəraitində idarəetmədir. Bu fəaliyyət növü ilə məşğul olan mütəxəssislər «Menecment» ixtisaslaşmasında hazırlanır. «Menecment» müəssisədə idarəetmə üzrə iş planının, təşkilati strukturun effektivliyini artırmaq üçün lazımi tədbirlərin hazırlanmasına və həyata keçirilməsinə istiqamətlənən bir ixtisasdır. Müasir dünyada gedən qloballaşma, rəqabət və inteqrasiya prosesləri tərəqqi yolunu seçmiş hər bir ölkədən bu proseslərin gedişi ilə ayaqlaşmağı, tərəfdaşlarla əməkdaşlıq etməyi və hər bir sahədə rəqabət qabiliyyətli olmağı tələb edir. Bunların gerçəkləşməsi isə ölkənin ilk növbədə yüksək səviyyəli, peşəkar kadr potensialına malik olmasından asılıdır.

Qloballaşma və mədəni inteqrasiya proseslərindən irəli gələn yeni tələblər, rəqəmsal texnologiyalardan istifadə olunması sosial-iqtisadi və mədəni proseslərin sistemli kulturoloji təhlilinə böyük maraq yaratmışdır. Bu, kulturologiya elminin əhəmiyyətini xeyli artırmış, onun öyrənilməsini və tətbiqini zəruri etmişdir.

VII HİSSƏ

ADMİU-da TƏDRİS PROSESİNƏ

VƏ YARADICILIĞA XİDMƏT EDƏN QURUMLAR

Elmi Şura. ADMİU-nun Elmi Şurası Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 10 oktyabr 1997-ci il I sayılı «Ali Təhsil müəssisəsinin Elmi Şurası haqqında Əsasnamə»yə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.

Elmi Şuranın tərkibinə Tədris işləri üzrə prorektor (sədr müavini), Elm və Yaradıcılıq, Tərbiyə, Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektorlar, Elmi katib, dekanlar, Həmkarlar Təşkilatının sədri, universitetdə pedaqoji fəaliyyət göstərən görkəmli elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri daxildirlər.

Elmi Şuranın iclaslarında universitetin tədris, elmi-tədqiqat, yaradıcılıq-ifa işlərinin yerinə yetirilməsi barədə hesabatlar dinlənilir. Bundan başqa, elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması, onların ixtisasının artırılması, təlim-tərbiyə, elm və yaradıcılıq fəaliyyəti ilə bağlı məsələlər, fakültə şuralarının hesabat və qərarları müzakirə edilir.

Bir qayda olaraq ADMİU-nun Elmi Şurasında görkəmli elm və incəsənət xadimlərinin təqdimatında aktual mövzularda maraqlı məruzələr dinlənilir.

ADMİU-nun Elmi Şurasının iclaslarında dövlət əhəmiyyətli mövzular ətrafında da fikir mübadiləsi aparılır.

Elmi Şura professor və dosent elmi adları ilə bağlı təqdimatları təsdiq edir. Son beş ildə ADMİU-nun Elmi Şurasının təqdimatı ilə ali məktəbdə pedaqoji fəaliyyət göstərən bir çox görkəmli elm və sənət adamları müxtəlif elmi adlara layiq görülmüşlər.

ADMİU-nun Elmi Şurası professor-müəllim heyətinin hazırladığı elmi əsərləri – monoqrafiyaları, dərslik və dərs vəsaitlərini, metodiki vasitələri, fənn proqramlarını təsdiq edir.

Boloniya sistemi əsasında universitetdə keçirilən islahatların reallaşdırılmasında Elmi Şuranın rolu böyükdür. Bu qurum Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının rəyasət heyəti tərəfindən «Alimlik dərəcələri və elmi adlar verilməsi qaydaları», «Dissertasiya Şuraları haqqında» və «Ekspert Şuraları haqqında» Əsasnamələri və bir sıra digər təlimat xarakterli sənədləri əsas tutaraq universitetdə elmi-pedaqoji kadrların attestasiyasını təşkil edir.

Elm və yaradıcılıq sahəsi. ADMİU-nun professor-müəllim heyətinin elmi-tədqiqat və yaradıcılıq-ifa işlərinin təşkili ənənəsi bu

təhsil ocağının yaranma tarixi ilə sıx bağlıdır. Müxtəlif illərdə professorlar Mahmud Allahverdiyev, İsrafil İsrailov, dosent Aslan Sultanov, professor Solmina Dadaşova elm və yaradıcılıq sahəsinə rəhbərlik etmişlər. 2005-ci ildən etibarən Elm və Yaradıcılıq işləri üzrə prorektor vəzifəsi professor Maral Manafovaya həvalə edilmişdir.

Elmi sahənin fəaliyyəti aşağıdakı istiqamətlərdə aparılır:

- Kafedralar üzrə elmi-metodiki işin təşkili, əldə olunan nailiyyətlərin dərəcəsinə tətbiqi;
- Universitetin Bədii Şurasına və Fakültə Bədii Şuralarının fəaliyyətinə nəzarət;
- Professor-müəlim heyətinin yaradıcılıq-ifa işlərinin, qabiliyyət tələb edən ixtisaslarda təhsil alan tələbələrin hazırladıqları tamaşa, film, sərgi və musiqi proqramlarının təşkili və idarə olunması;
- Beynəlxalq, respublika və universitetdaxili konfrans, seminar və digər tədbirlərin keçirilməsi;
- İxtisasartırma və təkmilləşdirmə dekanlığının işinə nəzarət.
- Doktorant, magistr, dissertant və tələbələrin elmi-tədqiqat, buraxılış işlərinə, Tələbə Elmi Cəmiyyətinin fəaliyyətinə nəzarət.

ADMİU-da bakalavr və magistr tələbələrin, həmçinin doktorant və dissertantların müasir metodologiyalara əsaslanan

elmi-tədqiqat işlərinin təşkilinə böyük diqqət verilir. Tələbələrin elmi-tədqiqat işləri universitet, respublika və beynəlxalq səviyyədə təşkil olunmuş elmi konfrans, seminar, fənn olimpiadaları, yaradıcı layihələrdə öz əksini tapır.

Nazirlər Kabinetinin və Təhsil Nazirliyinin müvafiq qərarlarına əsasən ənənəvi olaraq ADMİU-da «Mədəniyyət: problemlər və perspektivlər» adlı doktorant və gənc tədqiqatçıların respublika, 2011-ci ildən isə beynəlxalq status almış elmi konfransları təşkil olunur. Konfransda mədəniyyət və incəsənət təmayüllü başqa ali məktəblərin gənc tədqiqatçıları da iştirak edirlər.

ADMİU-nun bakalavr və magistr tələbələri ənənəvi olaraq Təhsil Nazirliyi tərəfindən təşkil edilən «Ali məktəb tələbələrinin respublika elmi konfransı»nda da fəal iştirak edirlər. Konfransın «Mədəniyyətşünaslıq» bölməsində uğurla çıxış edən tələbələr dərəcələrlə Təhsil Nazirliyi tərəfindən mükafatlandırılmış, diplomlarla təltif olunmuşlar. Onların elmi əsərləri bir çox nüfuzlu xarici ölkə nəşrlərində çap edilmişdir.

Müxtəlif illərdə ADMİU-da aspirantura, dissertantura, sonralar isə assistentura-stajorluq təhsil formaları mövcud olmuşdur. 2011-ci ildən burada doktorantura fəaliyyət göstərir.

Doktoranturada elmin müxtəlif sahələri üzrə kadrlar hazırlanır. Bu sahələr, əsasən «Kulturologiya», «Sənətşünaslıq» və onların

müvafiq istiqamətlərini əhatə edir. «Kulturologiya» sahəsinə «Mədəniyyət nəzəriyyəsi və tarixi», «Muzeyşünaslıq, tarixi-mədəni abidələrin mühafizəsi və bərpası», «Sənətşünaslıq» sahəsinə «Teatr sənəti», habelə «Musiqi sənəti», «Kino, televiziya və digər ekran sənətləri» və «Təsviri və dekorativ-tətbiqi sənət» istiqamətləri aiddir.

Doktorant və dissertantlar respublika konfranslarında, universitetimizdə keçirilən tədbirlərdə iştirak edirlər.

Elmi nəşrlər. ADMİU-da Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən təsdiq olunmuş, 1996-cı ildən nəşr edilən «Mədəniyyət dünyası» elmi-nəzəri məcmuəsi, 2007-ci ildən nəşr edilən «Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Elmi Əsərləri», həmçinin «Mədəniyyət: problemlər və perspektivlər» məcmuəsi, «ADMİU-nun professor-müəllim heyətinin elmi-tədqiqat və yaradıcılıq-ifa işlərinin illik hesabatı» çap olunur.

2011-ci ildən etibarən «Mədəniyyət dünyası» elmi-nəzəri məcmuəsi və «Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Elmi Əsərləri» YUNESKO-nun Beynəlxalq Standartlar Seriyasının siyahısına daxil edilmişdir.

Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi. ADMİU-da Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Vaxtilə kiçik bir müəssisə

Universitetin rektoru, əməkdar incəsənət xadimi, professor Timuçin Əfəndiyev
Bilkent Universitetinin qurucusu, türk dünyasının tanınmış təmsilçisi
professor İhsan Doğramacı ilə. Ankara

İstanbul Memar Sinan Universitetinin rektoru Gündüz Gökçe ilə

Tehran İncəsənət Universitetinin rektoru ilə əməkdaşlıq müqaviləsinin imzalanması

İranda Azadlıq İslam Universitetinin rektoru ilə əməkdaşlıq müqaviləsinin imzalanma mərasimi

Universitetin rektoru, professor Timuçin Əfəndiyev Almaniyanın respublikamızdakı ilk səfiri cənab Viklə

Rektor Timuçin Əfəndiyev İranın təhsil və mədəniyyət xadimlərini qəbul edərkən

İncəsənət Universitetinin rektoru, professor Timuçin Əfəndiyev türkiyəli professor Camal Anadolu qəbul edərkən

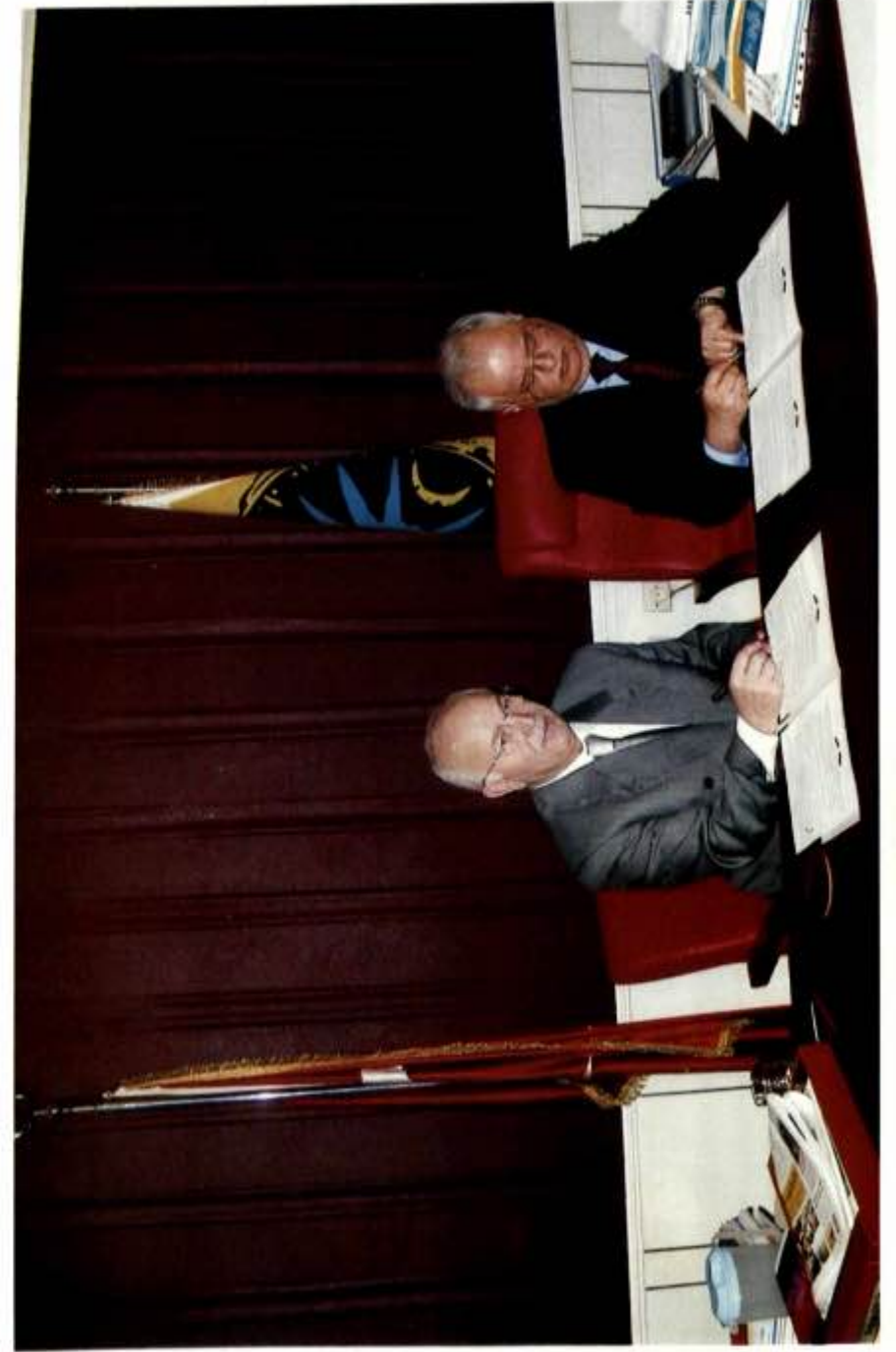
Süleyman Dəmirəl adına Sparta Universitetinin rektoru Lütfi Çakmakçı və professor Timuçin Əfəndiyev Sparta Bələdiyyə Başqanının qəbulunda

Süleyman Dəmirəl adına Sparta Universitetinin rektoru
Lütfi Çakmakçı ilə əməkdaşlıq müqaviləsinin imzalanması

Universitetin rektoru, professor Timuçin Əfəndiyev və
TRT kanalının prezidenti Şenol Dəmiröz

Beykənd Universitetinin rektoru Adəm Çelikle əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanarkən. İstanbul

Rusiyanın xalq rəssamı Nikas Safronov universitetin fəxri professoru adının verilməsi.
Soldan: Prezident Administrasiyasının Humanitar siyasət şöbəsinin müdiri Fatma Abdullazadə,
universitetin rektoru, professor Timuçin Əfəndiyev, Nikas Safronov, Təhsil naziri, professor Misir Mərdanov

London Beynəlxalq İncəsənət Məktəbinin rektoru,
professor Tomas Prattki ilə söhbət zamanı. London

Kuzey Kıbrıs Yaxın Doğu Universitetinin rektoru Suat Koçer
(sağdan birinci) universitetdə

Universitetin rektoru, əməkdar incəsənət xadimi, professor Timuçin Əfəndiyevin
Moskva Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin rektoru, professor
Ramazan Abdultətipovla görüşü. Moskva

Universitetin rektoru, professor Timuçin Əfəndiyev Qaziantep
Universitetinin rektoru Erhan Əkinçi ilə

Bolqarıstan Milli Rəssamlıq Akademiyasının rektoru
Svetoslav Kokalovla universitet muzeyində

Suffolk Universitetinin rektoru, professor Mayk Saks ilə. Böyük Britaniya

Universitetin Elmi Şurasında

Universitetdə keçirilən beynəlxalq elmi konfranslar

Universitetin rektoru, professor Timuçin Əfəndiyev Teatr Xadimləri İttifaqının sədri, xalq artisti Azər Paşa Nemətə professor diplomunu təqdim edərkən

Müdafiə Şurasının iclası (Ədalət Vəliyev teatrşünaslıq üzrə namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərkən)

Universitetin kitabxanasında

Sərgi salonu

Universitetin muzeyi

Universitetin həyətində Novruz şənliyi

Universitetin tələbələri respublika yarışlarında

Qızlardan ibarət voleybol komandası

Tələbə futbolçular

Universitet təmsilçiləri respublika ali məktəblərinin spartakiadasında

Universitetin idman nailiyyətlərini əks etdirən kuboklar, diplomlar və müxtəlif mükafatlar

nəşriyyatı kimi fəaliyyətə başlayan bu mərkəz son illərdə öz texniki imkanlarını xeyli yaxşılaşdırmışdır. Hər il Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzində müxtəlif mövzularda onlarla adda kitab işıq üzü görür. Burada universitetin professor-müəllim heyətinin əsərləri ilə yanaşı, başqa ali məktəblərin tədqiqatçı alimlərinin də kitabları sifariş əsasında nəşr olunur. Nəşriyyatda dərsliklər, monoqrafiyalar, tədris vəsaitləri, proqramlar, həmçinin elmi-kütləvi və bədii əsərlər çap edilir. Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzində həmçinin albomlar, broşürlər, almanaxlar, təqvimlər də hazırlanır. Mərkəzin buraxdığı çap məhsulları yüksək poliqrafik keyfiyyəti, bədii tərtibatın müasirliyi, yüksək zövqü ilə diqqəti cəlb edir.

Müdafiə Şurası. ADMİU-nun nəzdində fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru elmi dərəcələri almaq üçün Müdafiə Şurası fəaliyyət göstərir.

Müdafiə Şurasına təqdim olunan dissertasiyaların müdafiəsi «İncəsənətin nəzəriyyəsi, təhlili və tənqidi» (6203.01), «Teatr sənəti» (6212.01), «Kino, televiziya və digər ekran sənətləri» (6214.01), «Kulturologiya və onun ümumi məsələləri» (6219.01), «Muzeyşünaslıq» (6220.01) kimi ixtisaslar üzrə keçirilir.

Son dövrdə ADMİU-nun Müdafiə Şurasında onlarla fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru dissertasiyaları müdafiə edilmişdir.

Tədris şöbəsi. ADMİU-nun Tədris şöbəsi yüksək ixtisaslı kadr hazırlığı prosesində təlim, tədris işlərini bacarıqla həyata keçirir. Ali məktəbin fakültə və kafedralarında tədris işlərinin təşkili, dərslər yüklərinə dair tapşırıqların fakültələrə çatdırılması, onların əsasında işçi planlarının hazırlanmasına nəzarət, tədrislə bağlı bütün statistik məlumatların hazırlanması, dərslərin, imtahan və məqbulların, məsləhət saatlarının keçirilməsinə və dərslə davamiyyətə nəzarət Tədris şöbəsi tərəfindən uğurla həyata keçirilir. 1987-ci ildən etibarən bu quruma təcrübəli tədris mütəxəssisi Fəxryyə Kərimova başçılıq edir.

1997-ci ildən universitetimizdə çoxpilləli – bakalavriat, magistratura və doktorantura təhsil sistemində keçilmişdir. Buna müvafiq olaraq bütün tədris planlarının, fənn proqramlarının, dərslər saatları bölgüsünün, tədris yüklərinin dəyişdirilməsi, tədrislə bağlı bütün sənədlərin hazırlanması vaxtında, keyfiyyətlə həyata keçirilmişdir.

Magistratura ilə bağlı yeni fənlər tədris olunduğu üçün yeni fənn proqramları, tədris planları işlənib hazırlanmışdır. Hazırda tədris prosesi həmin tədris planları və proqramlarına müvafiq şəkildə həyata keçirilir. Magistr ixtisasları şəbəkəsinin genişlənməsi, magistrlərin sayının ildən-ilə artması magistratura şöbəsinin yaradılmasını zəruri etdi. Bununla əlaqədar olaraq

2012/13-cü tədris ilindən etibarən ADMİU-da magistratura şöbəsi yaradılmışdır.

Kompüter mərkəzi. Müasir ictimai həyatın bütün sahələrinin kompüterləşdirilməsi və informasiyalaşdırılması hər bir ölkənin önəmli çəkilən problemlərindəndir. Azərbaycan Respublikasında da bu sahədə ciddi tədbirlər həyata keçirilməkdədir. Kompüter texnologiyalarının tətbiq olunmasının vacibliyi nəzərə alınaraq ilk dəfə 1993-cü ildə universitetimizdə Kompüter mərkəzi yaradıldı.

Burada ardıcıl olaraq seminarlar keçirilir, yeni çıxan proqramlar haqqında məlumatlar verilir, həmçinin mərkəzin əməkdaşları təhsil ocağının mövcud kompüter mərkəzinin texniki cəhətdən işlək vəziyyətini təmin edirlər.

Bu gün universitetin bütün fakültələri, kafedraları, inzibati şöbələri, kitabxanası kompüterlə təchiz edilmişdir. Şöbə və dekanlıqlarda kompüterdən səmərəli istifadə etmək üçün xüsusi proqramlar hazırlanmışdır. Universitetdə həmçinin fakültə dekanlıqlarını, kafedraları, bütün struktur və şöbələri birləşdirən lokal şəbəkə fəaliyyət göstərir.

Bu gün ali məktəblər qarşısında yeni düşüncəyə, yeni təfəkkürə, yüksək yaradıcılıq təxəyyülünə malik mütəxəssislər yetişdirmək tələbi qoyulmuşdur. Buna görə də Ali Attestasiya

Komisiyanın qərarı ilə ixtisasından asılı olmayaraq bütün tələbələrə «İnformatika» fənni tədris olunur.

Məlum olduğu kimi, «İnformatika» kompüterdən və internetdən istifadə etməklə bağlı olan yeni elmi fənn və yeni informasiya sahəsidir. İnformatika kursunun məqsədi tələbələri kompüterin, İnternetin müasir vəziyyəti ilə, eləcə də ən müasir informasiya - kommunikasiya texnologiyalarının imkanları və tətbiq dairələri ilə tanış etmək, onlara həmin texnologiyalardan istifadə vərdişləri aşılamaqdır. Bununla yanaşı, həm də tələbələrə dünyanın elmi informasiya resurslarını İnternet vasitəsilə öyrənmək yolları göstərilir.

İnformatika fənnindən əlavə «Rəssamlıq» fakültəsində tədris edilən «Kompüter qrafikası» və «İncəsənət tarixi və nəzəriyyəsi» sahəsinə aid «Qrafika və dizayn» və «Teatr-dekor» ixtisasları üzrə dərslər də kompüter vasitəsi ilə keçirilir.

«Sənəşünaslıq» fakültəsinin «Kitabşünaslıq» ixtisasında tədris edilən «Kompüter və dizayn» fənni ixtisas fənni olaraq 3 il müddətində keçilir. Bu müddət ərzində tələbələrə müasir nəşriyyatlarda istifadə edilən proqramlar öyrədilir. Magistraturada oxuyan tələbələrə İnternetdən, e-mail və Web saytlarından istifadə qaydaları tədris edilir, internetlə əlaqədar lazım olan proqramlar üzrə dərslər keçirilir.

Universitetin bütün fakültələrində İnformatika fənninin tədrisi üçün xüsusişdirilmiş kompüter mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Kompüter mərkəzimizə müraciət edən müəllim və tələbələrə elektron poçtundan, internetdən istifadə etməyə hər cür şərait yaradılmışdır. Xarici ölkələrdə internet şəbəkəsinin axtarış sistemlərində olan incəsənətə aid məlumatlar müntəzəm olaraq müəllim və tələbələrə çatdırılır.

2003-cü ildə universitetin internet səhifəsi yaradılmışdır (www.admiu.edu.az). Saytda universitet haqqında geniş məlumat yerləşdirilmişdir. Burada ADMİU-nun tarixi, tədris olunan fənlər və s. məlumatlar əks etdirilmişdir. Saytın üstün cəhətlərindən biri də onun müntəzəm olaraq yeniləşməsidir. Sayt Azərbaycan, ingilis və rus dillərindədir.

Tarixi və mədəni irsimizin qorunmasında, cəmiyyətin intellektual, mənəvi potensialının inkişafında əvəzsiz rol oynayan kitabxanaların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi bu sahədə əsaslı islahatların aparılmasını zəruri etmişdir. Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramının əsas məqsədi «Kitabxana işi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda, habelə digər müvafiq hüquqi aktlarda nəzərdə tutulmuş müddəalara uyğun olaraq kitabxana işi sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini, ölkədə tarixi-mədəni, ədəbi-bədii, elmi-fəlsəfi

sərvətlərin toplanmasını, mühafizəsini və onlardan istifadə imkanlarının artırılmasını təmin etməkdən ibarətdir. Qanunda elektron informasiya fondlarının formalaşdırılması və virtual kitabxanaların inkişaf etdirilməsi, elektron kataloq və elektron kitabxanaların yaradılması işinin təmin edilməsi, onların müasir standartlar səviyyəsinə çatdırılması, kompüterləşdirilmiş kitabxana infrastrukturunun qurulması, kitabxanaların yeni informasiya texnologiyaları ilə təchiz edilməsinin vacibliyi qeyd edilmişdir.

Bununla əlaqədar olaraq universitetdə Avtomatlaşdırılmış İnteqrasiyalı Kitabxana Sisteminin yaradılması proqramı hazırlanmışdır. Elektron kataloqa 3000 adda yeni kitab daxil edilmişdir. Kitabxananın elektron fondunda 93000-ə yaxın nəşr materialı qorunur.

2007-ci ildən magistraturaya sənəd qəbulu, 2008-ci ildən isə abituriyentlərin sənəd qəbulu univərsitetin internet şəbəkəsi vasitəsilə yerinə yetirilir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 fevral 2010-cu il tarixli 225 sayılı fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Tələbə - məzun dövlət elektron məlumat sistemi haqqında Əsasnamə»yə uyğun olaraq Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti də bu sistemə qoşulmuşdur.

«Səda» Tədris teatri. ADMİU-nun «Səda» Tədris teatri 1962-ci ildə yaradılmışdır. Teatrın ilk müdiri Rza Təhmasib olmuşdur. O vaxt kiçik səhnə modelini yaratmaq böyük sənətkarların və böyük pedaqoqların uzaqgörənliyi sayəsində gerçəkləşmişdi.

Tədris teatrının binası əvvəllər Bakının mərkəzində (indiki R.Rza küçəsində) yerləşirdi. Teatrın 80 nəfərlik tamaşa zalı vardı. Həmcə kiçik olmasına baxmayaraq, burada klassik dramaturqların əsərləri səhnəyə qoyulurdu. Bu səhnədə Adil İsgəndərovun rejissorluğu ilə Səməd Vurğunun «Vaqif» pyesinin tamaşaya qoyulması unudulmaz hadisə idi. Tədris və yaradıcılıq prosesində kurs və diplom tamaşalarının hazırlanması üçün səriştəli rejissorları dəvət etmək təcrübəsindən istifadə olunurdu və bu iş üslubu çox yaxşı nəticələr verirdi. Belə ki, bu teatrın səhnəsində o illərdə M.F.Axundzadənin «Xırs quldurbasan», «Molla İbrahimxəlil kimyagər», «Lənkəran xanının vəziri», «Hacı Qara», C.Cabbarlının «Od gəlini», «Aydın», «1905-ci ildə», «Almaz», «Solğun çiçəklər», Üzeyir Hacıbəylinin «Arşın mal alan», «O olmasın, bu olsun», Ə.B.Haqverdiyevin «Dağılan tifaq», Cəlil Məmmədquluzadənin «Ölülər», İlyas Əfəndiyevin «Mahnı dağlarda qaldı», «Büllur sarayda», «Məhv olmuş gündəliklər», Süleyman Rüstəmin «Qaçaq Nəbi», «Çimnaz xanım yuxudadır», həmçinin V.Şekspirin «Otello», «On ikinci gecə», J.B.Molyerin «Zorən təbib», «Mizantrop», A.P.Çexovun «Qağay», «Vanya dayı», N.V.Qoqolun «Müfəttiş»,

Nodar Dumbadzenin «Darıxma, ana» pyesləri uğurla tamaşaya qoyulmuşdu.

1974-cü ildə bir qrup aktyor və rejissor «Səda» teatrına işə qəbul edildi. Aktyor vəzifəsinə qəbul olunan tələbələrdən Mikayıl Mirzənin, Rasim Balayevin, Zərnigar Ağakişiyevanın adlarını çəkmək olar. Bu, tələbələrin peşəkarcasına inkişafında bir trampin rolunu oynayırdı.

İllər keçdikcə teatrda rejissor və aktyorların sayı artdı. Vaqif İbrahimoğlu, Fikrət Əliyev, Bəhram Osmanov rejissor, Azad Şükürov, Fəxrəddin Manafov, Vidadi Həsənov, Ağalar Bayramov və başqaları aktyor kimi fəaliyyətə başladılar.

Bu illər ərzində Səməd Vurğunun «Komsomol» poeması, İlyas Əfəndiyevin «Bahar suları», Cəfər Cabbarlının «Almaz», Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin «Ac həriflər», Mirzə Fətəli Axundzadənin «Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli şah», Anarın «Qaravəlli» əsərləri tamaşaçı rəğbətini qazandı. Eyni zamanda bu illər ərzində pedaqoqlardan Müxlis Cənizadə, Əşrəf Quliyev, Nəsir Sadıqzadə, Ağakişi Kazımov, Cənnət Səlimova, Nəzakət Qazıyeva, Böyükağa Kazımov, Faiq Zöhrabov, Elmira Şabanova və başqalarının Tədris teatrda hazırladıqları kurs və diplom tamaşaları ictimaiyyətin diqqətindən kənarda qalmadı. Teatrda qoyulan tamaşalar respublikanın bir çox dövlət teatrlarında da göstərilir, televiziya vasitəsilə işıqlandırılırdı. Ən yaxşı tamaşalar

respublikamızda və onun hüdudlarından kənarda - xarici ölkələrdə nümayiş etdirilərək böyük marağa səbəb olurdu.

1991-ci ildə Tədris teatri Azadlıq prospektindəki yeni ünvana köçürüldü. Əvvəlkinə nisbətən burada imkanlar daha yaxşı idi. Belə ki, həmin binada nisbətən böyük tamaşa zalı, geniş səhnə, foye və s. vardı.

Tədris teatri yaranan gündən bu sənət ocağına ADMİU-nun məzunları rəhbərlik etmişlər. Teatrın ilk direktoru, yuxarıda qeyd etdiyim kimi, Rza Təhmasib olmuş, ondan sonra bu quruma Firdovsi Rəhimov, Fəxrəddin Kazımov, Nəsir Sadıqzadə, Tələt Ələkbərov, Məlik Dadaşov, Vaqif Ağayev, Faiq Zöhrabov, Fərhunə Atakişiyeva rəhbərlik etmişdilər.

2003-cü ildən etibarən Tədris teatri yeni ünvanda - Hüseyn Cavid prospektində fəaliyyətə başladı. «Səda» Tədris teatri bu gün müasir avadanlıqlarla təhciz edilmişdir.

Son illərdə «Səda» Tədris teatrında bir-birindən maraqlı əsərlər tamaşaya qoyulmuşdur. Üzeyir Hacıbəylinin «Ər və arvad», Süleyman Sani Axundovun «Tamahkar», Nəcəf bəy Vəzirovun «Hacı Qəmbər», «Ev tərbiyəsinin bir şəkli», Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin «Dağılan tifaq», Cəlil Məmmədquluzadənin «Dəli yığıncağı», Cəfər Cabbarlının «Solğun çiçəklər», «Aydın», «1905-ci ildə», «Almas», İlyas Əfəndiyevin «Məhv olmuş gündəliklər», «Bizim qəribə taleyimiz», «Büllur sarayda», Rüstəm

İbrahimbəyovun «Qum üzərində ev», «Şirəbənzər», Elçinin «Poçt şöbəsinə xəyal», Hidayət Orucovun «Məni qınamayın», Əli Əmirlinin «İyirmi ildən sonra» və s. əsərlərini buna misal göstərmək olar.

Tədris teatrında müxtəlif tədbirlər də həyata keçirilir.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevə, habelə Hüseyn Cavidə, «Molla Nəsrəddin» jurnalının 100 illiyinə, İlyas Əfəndiyevin 95 illiyinə həsr olunmuş ədəbi-bədii gecələr, ABŞ səfirliyinin Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti və Bakı Musiqi Akademiyasının birgə təşkil etdiyi «Brodvey Bakıda» musiqili şou proqramı və s. bu qəbildəndir.

Teatrda hazırlanan bir çox tamaşalar müxtəlif xarici ölkələrin keçirdiyi beynəlxalq festivallarda göstərilərək mükafat və sertifikatlar almışdır. Bunlardan xalq artisti Cənnət Səlimova və Fikrət Məlikovun hazırladıqları A.P.Çexovun «Üç bacı» (İran İslam Respublikasının 20-ci beynəlxalq tələbə teatr festivalı), Ağakişi Kazımov və Hacı İsmayılovun quruluş verdikləri İlyas Əfəndiyevin «Unuda bilmirəm» əsərlərini (Türkiyə Respublikasında İstanbul Kültür Universitetində keçirilən 2-ci Uluslararası tələbə festivalı), Vidadi Həsənovun hazırladığı «Təmas» (Gürcüstan Respublikasında Beynəlxalq etüd festivalı), «Adi əhvalat» (Qazaxıstan Respublikasında I Beynəlxalq tələbə festivalı) tamaşalarını göstərmək olar.

Tədris teatrı yarandığı gündən sənət laboratoriyası funksiyasını yerinə yetirir. Tələbələr ilk sənət addımlarını bu səhnədə atır, sənətin sirlərinə yiyələnirlər. Yeri gəlmişkən deyim ki, bu gün Azərbaycanın bir çox məşhur aktyor və rejissorları ilk addımlarını məhz bu teatrda atıblar.

Tədris teatrında tez-tez tələbə festivalları, konfranslar, rəssamlıq fakültəsinin sərgiləri təşkil edilir, tanınmış ədəbiyyat, mədəniyyət və incəsənət xadimləri ilə görüşlər keçirilir, gənc kinorejissorların, operatorların hazırladıqları filmlər nümayiş etdirilir.

Burada məşhur sənət adamlarının yaradıcılıq gecələri, habelə ustad dərsləri də keçirilir. Bir ənənə də ondan ibarətdir ki, müxtəlif teatrların rəhbərləri tələbələrin diplom tamaşalarına baxıb perspektivli, istedadlı gəncləri işə dəvət edirlər. Bir sözlə, Tədris teatrı ADMİU-nun əsl sənət laboratoriyasıdır. Bu laboratoriya dünənimiz, bugünümüz və gələcəyimizdir.

Səsyazma studiyası. Universitetin səsyazma studiyası 1968-ci ildə yaradılmışdır. Onun yaranması tədris prosesində audiovizual texniki vasitələrdən geniş istifadə etməklə tələbələrin ifaçılıq və yaradıcılıq qabiliyyətlərini yüksəltmək məqsədini daşıyır. Bu, Azərbaycanda ali təhsil müəssisəsində quraşdırılmış ilk studiya idi.

Əsasən «Rejissor sənəti» və «Aktyor sənəti» fakültələri üçün nəzərdə tutulmuş studiyanın ilkin avadanlığı iki stasionar

maqnitafondan, bir mikşer pultundan və bir neçə mikrafondan ibarət idi. O illərdə Mehdi Məmmədov, Adil İsgəndərov, Rza Təhmasib və Müxlis Cənizadə kimi sənətkarların rəhbərliyi altında bir çox tələbələr mikrafon qarşısında düzgün tələffüz və intonasiya qaydalarını, radiotamaşaların yazılışını bu studiyada öyrənirdilər.

1980-ci illərdən başlayaraq studiyanın şəraiti və avadanlığı daha da zənginləşmiş, tədris sahəsində rolu yüksəlmişdir. Burada radio və televiziya rejissorluq və aktyorluq fənləri üzrə müntəzəm məşğələlər, «Səhnə danışığı» fənni üzrə tələbələrin səslərinin yazılışı, «Vokal sənəti» fənni üzrə musiqili proqramlar hazırlanır.

1985-ci ildən studiyada dünya vokal sənətində sınaqdan çıxmış «İfaçılıq sənətinin inkişafı» metodikası tətbiq olunur. Bu metodika vasitəsilə vokalçı tələbə yazılmış səsini, düzəldilmiş tembr və intonasiyasını qulaqcıqlarda dinləyib, həmin səsə uyğunlaşaraq səs diapazonunu və ifaçılıq qabiliyyətini artırmağa nail olur.

İllər ötdükcə studiyamızın professional yazılış səviyyəsi də yüksəlmişdir. Səsyazma studiyasının universitetimizdə təhsil alan aktyor, rejissor, müğənni, musiqiçi tələbələrin inkişafında əvəzsiz xidməti vardır.

Son zamanlar studiyanın texniki təhcizəti müasir səviyyəyə çatdırılmışdır. Teatrlarda, kino sahəsində, televiziya və radio kanallarında, estrada səhnələrində çalışan bir çox sənətkarlar, vaxtilə

tələbəsi olduqları universitetin səsyazma studiyasına tez-tez müraciət edir, öz yaradıcılıq işlərində buranın imkanlarından yararlanırlar.

Kino və televiziya pavilyonu. 2011-ci ilin sonunda universitetimizin kollektivi, xüsusən «Aktyor sənəti» və «Rejissor sənəti» fakültələrinin müəllim və tələbələri çox fərəhli bir hadisənin şahidi oldular. ADMİU-da «SONY» firmasının professional kino və televiziya texnikası ilə təchiz olunmuş Kino və televiziya pavilyonu fəaliyyətə başladı. Bu pavilyonda bir çox telekanalların həsəd apara biləcəyi videorejissor və səs rejissorluq pultları, səyyar televiziya studiyası, səsləndirmə aparatları, işıq avadanlığı, videoprojektorlar, monitorlar, kompüterlər, bir sözlə, tamaşa və filmlərin çəkilişi zamanı tələb olunan müasir avadanlıqlar quraşdırıldı. 80 kv.metrlik sahəsi olan pavilyonda aparat studiyası təşkil olundu. Bu gün bu pavilyon vasitəsi ilə «Telekörpü» verilişləri də aparmaq mümkündür. Kino və televiziya ixtisasları üzrə dərslər əsasən burada keçirilir.

2011/2012-ci tədris ilində universitetin «Rejissor sənəti» və «Sənətsünəşlik» fakültələrinin müştərək fəaliyyəti nəticəsində burada bir çox tələbə filmi çəkilmişdir.

Yaradılmasının 90 illiyini qeyd edən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti bu gün milli-mənəvi varlığımızın unikal bir məbədinə çevrilmişdir. Bu məbədin respublika

miqyasında və xarici ölkələrdə tanınmasında Kino və televiziya pavilyonunda hazırlanmış bədii və sənədli filmlərin də rolu vardır.

ADMİU-nun idman həyatı. ADMİU-da bədən tərbiyəsi dərsləri 1960-cı illərdə «Aktyor sənəti» kafedrasının nəzdində fəaliyyət göstərmişdir. 1970-ci ildə SSRİ idman ustası, respublikanın əməkdar məşqçisi, Beynəlxalq dərəcəli hakim, dosent Məsmə Məmmədova «Bədən tərbiyəsi və idman» kafedrasına müdir təyin olundu. 1988-ci ildə «Bədən tərbiyəsi və idman» kafedrası «Səhnə hərəkəti» kafedrası ilə birləşdirildi. 1997-ci ildən isə «Bədən tərbiyəsi və idman» kafedrası yenidən müstəqil fəaliyyət göstərməyə başladı.

1998-ci ildən kafedraya SSRİ idman ustası, Azərbaycan Respublikası fəxri bədən tərbiyəsi işçisi, əməkdar məşqçi, respublika dərəcəli hakim, Respublika Milli Olimpiya Komitəsinin üzvü, Milli İdman növləri assosiasiyasının vitse-prezidenti, professor Ağayusif Qurbanov rəhbərlik edir. A.Qurbanov «Tələbə güləşçilərin hazırlığı», «İdman güləşində təlim metodikası», «Gənc idmançılarla aparılan tərbiyə işlərinin bəzi məsələləri» və s. mövzularda dərslər, tədris vəsaitləri, metodiki tövsiyələr nəşr etdirmişdir.

Ağayusif Qurbanovun güləş idman növünün inkişafı və təbliğində böyük rolu vardır. Onun tələbəsi Vüqar Qurbanov 2002-ci ildə Avropa birinciliyinin gümüş mükafatçısı, 2004-cü ildə

Dünya kubokunun qalibi, 2005, 2006, 2007-ci illərdə ölkə çempionu və bir sıra Beynəlxalq turnirlərin qalibi olmuşdur.

«Bədən tərbiyəsi və idman» kafedrasında uzun illər işləyən müəllimlərimizdən biri də Azərbaycan Respublikasının Fəxri bədən tərbiyəsi işçisi, idman ustası, əmək veteranı, dosent Bahadır Qafqazlıdır. Respublikamızın bir sıra tanınmış səhnə ustalarının püxtələşməsi və kamilləşməsində B.Qafqazlının tədris etdiyi «Qılınc təlimi», «Səhnə döyüşü» fənlərinin böyük rolu olmuşdur.

Universitetimizdə İdman klubu da fəaliyyət göstərir.

Muzey. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin muzeyində müxtəlif eksponatlar – dəzgah rəngkarlığı nümunələri, qrafika əsərləri, xalçalar, heykəltəraşlıq işləri, zərgərlik, misgərlik və keramika məmulatları, digər eksponatlar nümayiş etdirilir.

Ekspozisiyada əsasən Rəssamlıq fakültəsinin müəllim və tələbə heyətinin yaradıcılıq işləri göstərilir. Burada xalq rəssamlarından Rafiq Mehdiyevin görkəmli dramaturq, xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyevin «Hökmdar və qızı» pyesinə çəkdiyi geniş formatlı rəngli eskizi, Kamil Nəcəfzadənin «Dəniz», Böyükağa Mirzəzadənin «Neft daşları», əməkdar incəsənət xadimi Arif Əzizin kompozisiyaları, məzunlardan Natiq Əliyevin «Səttar Bəhlulzadə», Salehə Kamilzadənin «Lahtı küçələri» və başqa əsərlər mühafizə

olunur. Muzeydə təsviri sənət əsərləri ilə yanaşı, dekorativ-tətbiqi sənət nümunələri də qorunub saxlanılır. Bunlar əsasən xalça, şüşə-keramika, zərgərlik işlərindən ibarətdir. Kəmalə Abdullayevanın ölməz bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəylinin xatirəsinə həsr etdiyi xalça öz rəngarəngliyi və orijinallığı ilə diqqəti cəlb edir. ADMİU-ya gələn xarici qonaqlar muzeyin eksponatlarına maraqla tamaşa edirlər. ABŞ, Türkiyə, Almaniya, Rusiya, Norveç, İtaliya, Yunanıstan, Misir, Belçika, Bolqarıstan, Gürcüstan və s. ölkələrdən universitetimizə gələn qonaqlar muzeylə də tanış olurlar. Muzeyin xatirə kitabında onların unudulmaz təəssüratları yer almışdır.

Belqrad Universitetinin rektoru Milena Dragiçeviçin, Türkiyənin Bilkənd Universitetinin təmsilçisi Rasim Özyükün, Süleyman Dəmirəl Universitetinin professoru M.Lütfi Cakmaklının, Yaponiyanın ölkəmizdəki sabiq səfiri Tetsuya Hirozanın, ADMİU-nun məzunu, yaponiyalı sənətşünas xanım Tomoka İmuranın, həmçinin Yunanıstan, Fransa, İngiltərə səfirlikləri işçilərinin və onlarla nüfuzlu elm, sənət adamlarının fikir və rəyləriylə tanış olduqca qürur hissi keçirməmək olmur.

Muzeyin fəaliyyəti universitetin internet saytında da yer almışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sədri olduğu redaksiya heyəti tərəfindən 2007-ci ildə nəfis şəkildə nəşr olunmuş Azərbaycan Milli Ensiklopediyasında ADMİU-nun

muzeyi haqqında məlumatın verilməsi dövlətimiz tərəfindən universitetimizə göstərilən qayğı və diqqətin parlaq təzahürüdür.

Kitabxana. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində kitabxananın yaranması universitetin təşəkkül tarixi ilə bir vaxta düşür.

İnstitut yarandığı ilk illərdə dərslilər çatışmırdı. Müəllimlər kitabxananın təşkil olunmasına çalışır, mühazirə mətnlərini, bədii ədəbiyyatı tələbələrin istifadəsi üçün kitabxanaya verirdilər. Sonrakı illərdə müəllimlər dərslilər yazmağa başladılar. Bu, fondun zənginləşməsinə böyük təkan verdi. İnstitut inkişaf etdikcə həm kitabxana fondu, həm də oxucuların sayı artdı. 1949/1950-ci tədris ilində kitabxananın fondu 15 min nüsxə, oxucuların sayı 316 nəfər idisə, bu gün universitet kitabxanasında 100 mindən çox kitab var. Oxucuların sayı isə 2000 nəfərdən çoxdur.

Kitabxana fondu universitetin profilinə uyğun komplektləşdirilmişdir. Burada incəsənətə aid ədəbiyyat fondun əsas hissəsini təşkil edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin «Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında» 12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı ilə çap olunmuş kitablar universitetə hədiyyə olaraq verilmişdir. Bundan

başqa bir çox xarici ölkələrin səfirlikləri və ali təhsil ocaqları da universitetə kitab hədiyyə etmişlər.

Son illər kitabxana müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş, kompüterləşdirilmişdir.

Arxiv. ADMİU-nun arxivində bu ali təhsil ocağının tarixinə, yaradıcılıq ənənələri ilə zəngin həyat yoluna, əldə etdiyi nailiyyətlərə, milli mədəniyyət və incəsənətimizin görkəmli nümayəndələrinə aid çoxlu sayda maraqlı tarixi sənədlər saxlanılır.

ADMİU-nun arxivi öz işini dövlətin arxivlər qarşısında irəli sürdüyü tələblər əsasında qurur. Arxivə daxil olan bütün sənədlər komplektləşdirilərək qeydə alınır. ADMİU-nun arxivi Milli Arxiv İdarəsi, həmçinin ayrı-ayrı müəssisə arxivləri ilə müntəzəm əlaqə saxlayır. ADMİU-nun arxivi respublikanın bəzi digər ali məktəbləri kimi Salman Mümtaz adına Azərbaycan Dövlət Ədəbiyyat və İncəsənət arxivi ilə əməkdaşlıq edir, peşə fəaliyyəti ilə bağlı müvafiq təlimatlar alır.

Arxiv tamamilə komplektləşdirilmiş, burada saxlanılan sənədlər məzmununa və xarakterinə görə doqquz şöbəyə ayrılmışdır. Hər şöbənin öz spesifikasiyası, qəbul etdiyi sənəd sahəsi vardır.

Arxivdə rəsmi sənədlər, protokollar, əmr və sərəncamlar mühafizə olunur. Burada həmçinin bir sıra digər sənədlər, çap məhsulları, xatirə kitabları, dövrü mətbuat nümunələri də saxlanılır.

Onların içərisində vaxtilə universitetin müəllimi olmuş Həmid Kərimovun hazırladığı ali təhsil ocağımızın tarixini əks etdirən albomları xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Bu albomlarda 90 yaşlı ADMİU-nun Bakı Teatr Məktəbindən başlayaraq keçdiyi şərəfli yol nadir fotosəkillər, maraqlı fakt və şərhələrlə əks etdirilmişdir.

Arxiv elm, təhsil və mədəniyyətimizin tarixinin, ayrı-ayrı mədəniyyət və incəsənət xadimlərimizin həyat və yaradıcılığının araşdırılması üçün qiymətli mənbədir. Burada incəsənətimizin məşhur sənətkarlarının ömür yollarını, yaradıcılığını işıqlandıran çoxlu sayda sənədlər, fotolar, əlyazmaları, qeydlər, sənətkarların öz dəsti-xətti ilə yazılmış tərcümeyi-halları və s. saxlanılır.

Həmkarlar İttifaqı Komitəsi. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin yaranma tarixi Teatr Məktəbinin yaranması ilə (1923) eyni vaxta düşür. ADMİU-nun həmkarlar təşkilatının da 90 illik şərəfli tarixi vardır. Bu təşkilat öz tərkibində professor və müəllim heyəti, laborant və texniki işçilər olmaqla 600-dən artıq üzvü birləşdirir.

Komitə müəllimlərin sosial problemlərinin həllinə, müalicə və istirahətlərinin daha yaxşı təşkilinə diqqət yetirməklə bərabər, universitetdə keçirilən mühüm ictimai – siyasi tədbirlərin təşkilində də fəal iştirak edir. Bu baxımdan Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində keçirilmiş «31 dekabr Dünya

Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il», «Novruz Bayramı», «Məzun günü», «Qurban bayramı» və digər tədbirləri qeyd etmək olar. Hər il Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin və «Bədən tərbiyəsi və idman» kafedrasının birgə təşkilatçılığı ilə universitetin professor – müəllim heyəti arasında ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş spartakiada keçirilir. Bu tədbir yüksək maraqla qarşılır və respublika səviyyəsində əks-səda doğurur.

ADMİU Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin çoxşaxəli iş fəaliyyətinə müəllimlərin sosial vəziyyətinin daha da yaxşılaşdırılması, ehtiyacı olanlara diqqət və qayğı göstərilməsi, onların sağlamlığının qorunması kimi vəzifələr daxildir ki, bunları da komitə həmişə yerinə yetirməyə çalışır.

Mətbuat xidməti. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universtetində fəaliyyət göstərən fakültə və kafedralar sənət yönümlü olduqları üçün istər pedaqoji heyət, istərsə də tələbə-gənclər daim yaradıcılıq axtarışlarında olur, öz bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirməyə çalışırlar. Odur ki, hər il universitetdə maraqlı tədbirlər, diplom tamaşaları, tələbə-rəssamların əsərlərindən ibarət sərgilər nümayiş etdirilir. Bir qayda olaraq, bütün tədbirlər ADMİU-nun mətbuat xidməti tərəfindən geniş işıqlandırılır. Eyni zamanda ədəbi-bədii gecələrə, mərasimlərə televiziya və radio kanallarının nümayəndələri də dəvət olunurlar.

Ulu öndər Heydər Əliyevə həsr olunmuş silsilə tədbirlərin «Səda» tədris teatrında nümayiş etdirilməsi həmişə böyük maraq doğurur. Bundan əlavə, «İlham Əliyev və Azərbaycan teatrının inkişafında yeni mərhələ» mövzusunda keçirilən konfrans, Turan Cavidin anım günü, Mirzə Ələkbər Sabirə, Mikayıl Müşviqə, Mirzə İbrahimova, Şəmsi Bədəlbəyliyə, Abbas Zamanova və başqa görkəmli sənət, elm xadimlərinə həsr olunmuş mərasimlər oxucu və tamaşaçılar tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır.

Universitetimizdə vaxtaşırı olaraq beynəlxalq və respublika əhəmiyyətli elmi simpoziumlar, konfranslar da keçirilir. Bu tədbirlər də mətbuat xidməti tərəfindən işıqlandırılır.

İnzibati-təsərrüfat şöbəsi. ADMİU-nun İnzibati-təsərrüfat şöbəsi universitetdə maddi-texniki bazanın yaxşılaşdırılması, tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsi sahəsində məqsədyönlü fəaliyyət göstərən qurumlardan biridir. Məlumdur ki, maddi-texniki bazanın müasir tələblərə cavab verməsi tədrisin ümumi tələbləri ilə, onun keyfiyyət göstəricisi ilə birbaşa əlaqədardır. İnzibati-təsərrüfat şöbəsinin əməkdaşları universitetin balansında olan binaların, avadanlıq və qurğuların daim işlək vəziyyətdə olmasına çalışırlar.

ADMİU hazırda beş binada yerləşmişdir. Onlardan üçü tədris-inzibati xarakterli binalardır, biri «Səda» Tədris teatrı, digəri isə yataqxanadır.

Universitetin texniki avadanlıq təhcizəti də gündən-günə yaxşılaşır. ADMİU spesifik tədris ocağıdır, buraya tələb olunan avadanlıqlar da digər tədris müəssisələrindən fərqlənir. İnzibati-təsərrüfat şöbəsi bunu nəzərə alaraq mütəxəssislərin iştirakı ilə spesifik, yaradıcı tədris prosesinin mükəmməl səviyyədə qurulması üçün tələb olunan bütün əsas texniki vasitələrin alınmasını təmin edir.

Son illərdə tədrisin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, peşəkarlığın artırılması üçün xeyli texniki vasitələr alınmışdır. Yeni kinoçəkmə avadanlığı, montaj studiyası üçün tələb olunan müasir kompüter-cihazlar, səsgücləndiricilər, işıqlandırma, akustika və ventilyasiya qurğuları quraşdırılmış, teatr dərslərinin keçilməsi üçün ixtisaslaşdırılmış tədris otaqları yaradılmışdır.

İnzibati-təsərrüfat şöbəsinə ADMİU-nun prorektoru Həmid Məhərrəmov başçılıq edir.

VIII HİSSƏ

UNİVERSİTETİMİZ DÜNYA MERİDİANLARINDA

ADMİU-nun xarici əlaqələri zəngin tarixi ənənələrə malikdir. 90 illik şərəfli sənət yolu keçmiş bu ali məktəbin beynəlxalq əlaqələrinin tarixi də onun yarandığı ilk illərdən başlayır. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, hələ 1923-cü ildə Bakı Teatr Məktəbi yaradılarkən, burada azərbaycanlı tələbələrle yanaşı başqa respublikaları təmsil edən gənclərin təhsil alması da nəzərdə tutulmuş, «Beynəlmiləl qrup» adlanan xüsusi bölmə yaradılmışdı. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin xarici əlaqələri öz başlanğıcını məhz həmin dövrdən götürür. Bu gün müstəqil dövlətlər olmuş Mərkəzi Asiya Respublikaları, Qazaxıstan kimi ölkələrin, eləcə də Krımın, Dağıstanın, Volqaboyunun, digər bölgələrin bədii sənət məktəblərinin təşəkkülündə onların vaxtilə Bakı Teatr Məktəbində təhsil alıb vətənlərinə qayıtmış təmsilçilərinin müstəsna xidmətləri olmuşdur. Bu sənətçilərin Bakı Teatr məktəbində təhsil alması, həmin respublikalarda bədii yaradıcılıq üzrə təhsil sisteminin təşkili və bütövlükdə mədəni səviyyənin inkişafı üçün, sözsüz ki, böyük rol oynamışdır. Bunu

vaxtilə «Beynəlmiləl qrup»da təhsil almış məzunların özləri də xatirələrində qeyd etmişlər.

Sonrakı illərdə ADMİU-nun xarici ölkələr üçün kadr hazırlığı sahəsində müəyyən uğurları olsa da, bu işdə əsas nailiyyətlər müstəqillik illərinə təsadüf edir. 1991-ci ildə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpası böyük yaradanın xalqımıza bəxş etdiyi əvəzsiz töhfə oldu. Ölkəmiz XX əsrdə ikinci dəfə müstəqillik qazandı. İnkişaf yollarına qədəm qoymuş Azərbaycan, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müdrik, çevik siyasəti sayəsində dünya birliyinin nüfuzlu söz sahibi olan məmləkətinə çevrildi.

Mədəniyyətlərarası dialoqun inkişafında, şübhəsiz ki, mədəniyyət təhsilinin də böyük rolu vardır. Yaşamaqda olduğumuz çağdaş cəmiyyətdə informasiya və kommunikasiya imkanlarının genişlənməsi, texnogen amilin rolunun qüvvətlənməsi mədəniyyətlərarası əlaqələri daha da intensiv edir. Ona görə də bu əlaqələrin öyrənilməsi, onların idarə olunması zərurəti meydana çıxır. Əlbəttə, mədəniyyət fenomeni ötən dövrlərdə də sivilizasiyalararası münasibətlərin tənzimlənməsində əsas rollardan birini oynamış, təhsil isə bu fenomenin inkişafına və istiqamətlənməsinə yardım etmişdir. Lakin ötən dövrlərdən fərqli olaraq kommunikasiya şəbəkəsinin, texniki infrastrukturun mədəniyyətlərarası informasiya mübadiləsinə zaman etibarilə xeyli sürətləndirməsi çağdaş cəmiyyətdə mədəniyyətin idarə olunmasını

ötən dövrlərə nisbətən daha da aktual etmişdir. Ona görə də mədəniyyətlərarası dialoqun inkişafında mədəniyyət təhsilinin və onun idarəçilik imkanlarının öyrənilməsi, zənnimcə, mühüm məsələlərdən biridir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti geniş beynəlxalq əlaqələrə malikdir. Universitetimiz respublikada incəsənət təmayüllü ali məktəblər arasında ilk təhsil ocağıdır ki, Avropa İncəsənət Universitetləri Liqasının (ELIA) üzvüdür. Bu qərar 26 oktyabr 2002-ci il tarixində ELIA-nın Baş Assambleyasında qəbul edilmişdir. Bundan əlavə, universitetimiz Beynəlxalq Universitetlər Birliyinin də üzvüdür.

İstər postsovet məkanında, istərsə də dünyanın digər ölkələrində fəaliyyət göstərən aparıcı ali məktəblərdə olarkən onların iş təcrübəsini müşahidə etmiş, bu məktəblərin xeyli qismi ilə əməkdaşlıq barədə müqavilələr imzalamışıq. Əlbəttə, bütün bunlar yaradıcılıq əməllərinin təkmilləşdirilməsi, Azərbaycan təhsilinin dünya təhsilinə inteqrasiyası baxımından böyük önəm daşıyır. ADMİU-nun dünyanın nüfuzlu yaradıcılıq mərkəzləri ilə təmas qurması bütövlükdə Azərbaycan mədəniyyətinin və təhsilinin inkişafı üçün əhəmiyyətlidir.

Bu gün ADMİU beynəlxalq layihə və proqramlarda fəal iştirak edir. Universitetimiz Yaponiya hökumətinin irəli sürdüyü «Ot kökləri» layihəsinin, «Mitsubishi Korporeyşn» şirkəti tərəfindən

təklif olunmuş mədəniyyət üzrə layihənin, Almaniyanın təhsil üzrə nümayəndəliyinin «DAAD» proqramının, UNESCO – ASCHBERG proqramının, Bakıdakı Yunanıstan səfirliyinin təklif etdiyi Aleksandr Onasis fondu proqramının, ABŞ səfirliyinin vasitəçiliyi ilə Nyu-York Universitetinin irəli sürdüyü mədəniyyət proqramının, «TEMPUS – TASİS», «ERAZMUS - MUNDUS» proqramlarının, bir çox digər beynəlxalq layihə və proqramların iştirakçısı olmuşdur.

Universitetimizin Nyu-York Siti Universiteti (2005), Çikaqo Universiteti (2005), Viskonsin Medison Universiteti (2005, ABŞ), Paris Musiqi Akademiyası (2008), Lui Lümyer adına Milli Ali Teatr Məktəbi (2008), Jaques Lecoq adına Beynəlxalq Teatr Məktəbi (2008, Fransa), Düsseldorf İncəsənət Universiteti (2001), Drezden İncəsənət Akademiyası (2001, Almaniya), Moskva Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti (2009), Sankt-Peterburq Dövlət Teatr Akademiyası (2010), Sankt – Peterburq Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti (2010, Rusiya), Kiyev Milli Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti (2002), Lvov Milli Rəssamlıq Akademiyası (2010, Ukrayna), Belqrad İncəsənət Universiteti (2003, Serbiya), Hilvan İncəsənət Akademiyası (2005), Qahirə Universiteti (2005, Misir Ərəb Respublikası), Bolqarıstan Milli Teatr və Kino Akademiyası (2010), Bolqarıstan Milli Rəssamlıq Akademiyası (2010), Ş.Rustaveli adına Teatr və Kino Universiteti

(2008, Gürcüstan), London Beynəlxalq İncəsənət Məktəbi (2008), Volverhapon Universiteti (2008, Böyük Britaniya), Filsof Konstantin adına Nitra Universiteti (2011, Slovakiya) və bir çox digər nüfuzlu bədii təmayüllü ali məktəblərlə sıx əlaqələri mövcuddur. Bu sırada qardaş Türkiyə universitetləri ilə əlaqələrimizi xüsusi vurğulamaq istərdim. Memar Sinan Universiteti, Marmara Universiteti, Sakarya Universiteti, Trakiya Universiteti, Beykənd Universiteti, İstanbul Kültür Universiteti, Erciyes Universiteti və başqa ali məktəblərlə münasibətlərimiz gündən-günə inkişaf edir.

* * *

Ulu öndər Heydər Əliyev daima Azərbaycan mədəniyyətinin qayğısına qalmış, onun dünya miqyasında tanınmasına nail olmuşdur. Hələ sovet dönəmində, Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi illərdə azərbaycanlı gənclər keçmiş Sovetlər birliyinin ən nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almış və doğma respublikaya qayıtmışlar. Onların içərisində yüzlərlə gənc böyük yaradıcılıq ənənələrinə malik olan respublikadankənar ali məktəblərdə - Moskvadakı Şepkin və Şukin adına Ali Teatr Məktəblərində, dünyada daha çox VQİK, QİTİS adları ilə tanınan kinematoqrafiya, teatr institutlarında, Leninqraddakı Repin adına

Ali boyakarlıq, heykəltəraşlıq və memarlıq məktəbində, Surikov adına Rəssamlıq Akademiyasında və digər ali təhsil müəssisələrində təhsil almışdır. Bütün bunlar Heydər Əliyevin milli mədəniyyətimizə tükənməz qayğısı sayəsində həyata keçirilmişdir. Bu gün universitetimizin aparıcı professor-müəllim heyətinin xeyli qismini məhz həmin mütəxəssislər təşkil edir.

Son illərdə respublikamızda mədəniyyət sahəsində gerçəkləşdirilən beynəlxalq tədbirlər xeyli intensivləşmişdir. Belə beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsində ADMİU-nun professor-müəllim və tələbə heyəti öncül sıralarda dayanır. İri miqyaslı teatr, kinematografiya, musiqi layihələrinin reallaşdırılmasından tutmuş bu layihələrin milli telekanallarımız və efirimizdə təqdim olunmasına qədər bütün fəaliyyət növləri üzrə olan mütəxəssislər əsasən ADMİU-nun məzunlarıdır.

Dövlətimiz milli mədəniyyətimizin dünya miqyasında tanınması üçün çox iş görür. Elə 2010-cu ilin noyabrında Bakıda keçirilən möhtəşəm teatr tədbiri buna əyani nümunə ola bilər. «Dünya teatr prosesi XXI əsrdə: problemlər, perspektivlər və alternativlər» mövzusu çərçivəsində gerçəkləşdirilən Birinci Bakı Beynəlxalq teatr konfransı həm də universitetimizin beynəlxalq teatr və teatrşünaslıq əlaqələrini özündə ehtiva edirdi. 2010-ci ilin 9-10 noyabr tarixlərində keçirilən bu beynəlxalq miqyaslı tədbir Azərbaycanın mədəni həyatında böyük bir hadisəyə çevrildi.

Təbdirdə professor-müəllim heyətimiz yaxından iştirak etdi. Bir çox ölkənin tanınmış teatr xadimlərinin – rejissorların, prodüserlərin, teatr rəhbərlərinin, aktyorların, teatrşünasların iştirak etdikləri bu elmi-praktiki konfransda çağdaş teatr prosesinin durumu, problemlər, perspektivlər, birgə əməkdaşlıq kimi məsələlər çərçivəsində bir sıra maraqlı tədbirlər də keçirildi. Universitetimizi təmsil edən tanınmış teatr xadimlərinin teatr tənqidi, aktyor sənəti, teatr rəssamlığı, teatr geyimi, dramaturgiya, plastika, vokal ifaçılığı kimi mövzularda keçirdikləri seminarlar və ustad dərsləri xüsusilə gənc teatr sənətçiləri üçün son dərəcə səmərəli oldu. Konfransın işçi qrupu, o cümlədən universitetimizin təmsilçiləri müxtəlif paytaxt teatrlarında Azərbaycan teatr mədəniyyətini layiqincə təmsil edən bir sıra tamaşaları izləmək imkanı da qazandılar.

Universitetimizin beynəlxalq əlaqələrindən danışarkən kino sənəti ixtisaslarını da unutmamaq olmaz. Çünki «Kino rejissoru» ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrımız bir çox sənətkarlıq uğurlarına imza atmış, nüfuzlu beynəlxalq kino festivallarında müxtəlif nominasiyalar üzrə mükafatlar almışlar. Təkcə son illərdə tələbələrımız Beynəlxalq Berlin Kino Festivalında, «Kinotavr»da, Beynəlxalq Cənubi Qafqaz «Yol ayrıcında» Kino Festivalında mükafatlar əldə etmişlər. Universitetimizin təmsilçiləri müxtəlif ölkələrin yaradıcı ali məktəbləri ilə sıx əlaqə saxlayır və vaxtaşırı beynəlxalq tədbirlərə dəvət olunurlar. Türkiyə və Gürcüstanda

keçirilən tələbə festivallarında tələbələrımız müntəzəm olaraq iştirak edir və hər dəfə mükafatlarla geri dönlrlər. Tiflisdə keçirilmiş «Amirani» Beynəlxalq kino festivalında nümayiş etdirilmiş tələbə işi - «Dream» (Yuxu) filmi nüfuzlu münslflər heyəti tərəfindən yüksək mükafata layiq görülmüşdür.

Yaradıcılıq nailiyyətlərinin qazanılmasında bizim professor-müəllim heyətinin – respublikanın tanınmış kino rejissorlarının, aktyorların da rolu böyükdür.

2011-ci ilin aprel ayında Qazaxıstanın Almatı şəhərində keçirilən möhtəşəm «Bastau» Beynəlxalq Kino Festivalının da əsas məqsədlərindən biri kino sənətinin geniş imkanlarını bir daha nümayiş etdirmək, kino vasitəsilə yaşadığımız mürəkkəb dövrdə etnoslararası münasibətlərin möhkəmlənməsinə, mədəniyyətlərin çarpazlaşmasına nail olmaq idi.

«Bastau» Beynəlxalq Kino Festivalı tərkibi müxtəlif ölkələrin nümayəndələri ilə təmsil olunan Memorandum çərçivəsində reallaşdı. Bu memorandum geniş ictimai-mədəni layihəni əhatə edir və mütəmadi olaraq Beynəlxalq Kino festivalları keçirilməsini nəzərdə tutur. «Bastau» kinofestivalı ilk növbədə gənclərlə bağlı olan bir layihədir; ona görə də festivala əsasən gənc rejissor və operatorlar, tələbə kontingenti qatılır. Elə bununla bağlı olaraq memorandumun əsas rəhbər orqanı – Rektorlar Şurası bədii təmayüllü ali məktəb rəhbərləri tərəfindən seçilmişdi. Şuranın

beynəlxalq tərkibinə Memar Sinan Universitetinin rektoru Yalçın Karayagiz (Türkiyə), Nyu-York Kino Akademiyasının direktoru Den Makler (ABŞ), əcnəbi olaraq daha çox VQİK adı ilə tanınan Ümumrusiya Dövlət Kino İnstitutunun rektoru Vladimir Malışev, «Manas» Qırğız-Türk Universitetinin rektoru Süleyman Kaipov, Belarus Dövlət İncəsənət Akademiyasının təmsilçisi Pavel İvanov, Qazax Milli İncəsənət Akademiyasının rektoru Arıstanbek Muhammediuli və mən daxil idik. Memorandum çərçivəsində yekun sənədi müxtəlif ölkələrin təmsilçiləri olan yeddi rektor tərəfindən imzalandı.

Digər ali məktəblərdə olduğu kimi, ADMİU-da da müstəqillik illərində xarici əlaqələr geniş vüsət almışdır. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, universitetimizdə çoxlu sayda xarici vətəndaş təhsil alır. Onların böyük əksəriyyəti qardaş Türkiyədən olan tələbələrdir. Lakin universitetimizdə müxtəlif illərdə xarici ölkələrdən – İrandan, İtaliyadan, Qazaxıstandan, Şimali Kiprdən, Yaponiyadan olan tələbələr də təhsil almışlar.

Son illərdə ADMİU-da təhsil alan əcnəbi tələbələr daha çox iki fakültədə qruplaşmışlar. Bunlar Musiqi sənəti və Rəssamlıq fakültələridir.

Musiqi sənəti fakültəsi ADMİU-nun nüfuzlu fakültələrindən hesab olunur. Əcnəbi tələbələrin böyük qismi bu fakültədə təhsil alır. Qeyd edim ki, əcnəbi tələbələr təkcə fakültənin deyil, həm də

universitetimizin ictimai-mədəni həyatında yaxından iştirak edir, yaradıcılıq-ifa işləri ilə çıxış edirlər. Musiqi sənəti fakültəsinin xarici əlaqələri təkcə bununla məhdudlaşmır. Fakültədə Azərbaycan musiqiçiləri ilə yanaşı, xarici mütəxəssislərin də təcrübəsi öyrənilir, vaxtaşırı olaraq xarici ölkə alimlərinin mühazirələri və musiqiçilərinin konsertləri təşkil edilir, ustad dərsləri keçirilir.

Fakültənin professor - müəllim heyəti Avropa İncəsənət Universitetləri Liqası (ELIA) tərəfindən keçirilən Beynəlxalq konfranslarda iştirak edir, elmi nəşrlərdə Azərbaycanın musiqi mədəniyyətinə dair məqalələr çap etdirir.

Musiqi fakültəsi beynəlxalq elmi konfranslarda iştirak etməklə ADMİU-nun xarici əlaqələrini daha da zənginləşdirir. «Türksoy xalqlarının musiqi mədəniyyətinin tədqiqi problemləri» mövzusunda müntəzəm olaraq keçirilən elmi-praktiki konfranslar buna nümunə ola bilər. Əksər türk dövlətlərinin elm, mədəniyyət və təhsil qurumlarının qatıldığı bu möhtəşəm tədbirdə ADMİU, Musiqi fakültəsinin professor-müəllim heyəti və tələbələri ilə, o cümlədən əcnəbi tələbələrlə təmsil olunur.

Rəssamlıq fakültəsi də əcnəbi tələbələrin daha çox üz tutduqları tədris qurumlarımızdandır. Fakültədəki unikal ixtisaslar, geniş yaradıcılıq imkanları, gerçəkləşdirdiyimiz layihələrin beynəlxalq miqyasda əks-səda doğurması əcnəbi tələbələrin bu fakültəni seçməsinin başlıca səbəblərindəndir. Musiqi fakültəsində

olduğu kimi, Rəssamlıq fakültəsində də əcnəbi tələbələr aktivlik nümayiş etdirirlər. Bu, ümumən fakültənin iş prinsipi ilə bağlıdır. Rəssamlıq fakültəsi təkcə universitetin deyil, həm də respublikanın mədəni həyatında yaxından iştirak edir və əcnəbi tələbələrimiz də bu prosesə cəlb olunurlar. Hər il 19 may tarixində qardaş Türkiyədə olduğu kimi, respublikamızda da Atatürkü anma, gənclik və idman bayramı keçirilir. Bu, artıq xoş bir ənənəyə çevrilmişdir. Bu tədbirin keçirilməsində, onun bədii tərtibatının qurulmasında, rəsm əsərlərinin sərgilənməsində Rəssamlıq fakültəmiz hər il böyük əmək sərf edir. Fakültədəki əcnəbi tələbələrin əksəriyyəti türk olduğundan onlar bu tədbirdə böyük ruh yüksəkliyi ilə iştirak edirlər.

Universitetdə təhsil alan xarici tələbələrin sayı ildən-ilə artır. Burada bir çox ixtisaslar elmi-nəzəri və praktiki baxımdan əcnəbi tələbələri cəlb edir. Əcnəbi tələbələr tədris prosesində ixtisas fənləri ilə yanaşı, Azərbaycan mədəniyyəti və onun dünya mədəniyyətində tutduğu yer, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, görkəmli sənət xadimləri haqqında biliklərə yiyələnirlər. Xarici tələbələr peşəkar mütəxəssis kimi yetişmək üçün yiyələndikləri ixtisasa uyğun incəsənət müəssisələrində, kino və televiziya studiyalarında təcrübə də keçirlər.

«Aktyor sənəti» fakültəsinin «Dram teatrı və kino aktyoru» ixtisasında təhsil alan əcnəbi tələbələrə dünya incəsənəti tarixi, o

cümlədən Azərbaycan incəsənəti tarixi, ədəbiyyatımızın inkişaf mərhələləri və görkəmli nümayəndələri, xarici ölkələr ədəbiyyatı haqqında biliklər verilir. Tələbələrə teatrın mənşəyi, tarixi və poetikası, bədii cərəyanlar, üslublar və onların görkəmli nümayəndələri, teatr, kino və estradanın özünəməxsus xüsusiyyətləri, aktyor sənəti üçün vacib olan qavrama və müşahidə qabiliyyəti, etüdlər barədə məlumatlar çatdırılır. Onlara ədəbi əsərin növ və janr xüsusiyyətlərinə uyğun aktyor ifa tərzini, səhnə danışıq, səhnə hərəkəti, rəqslər, musiqi alətlərindən istifadə etmək öyrədilir. Həm də qeyd olunmalıdır ki, tədris prosesi zamanı yeri gəldikcə xarici tələbənin mənsub olduğu ölkənin ədəbi-bədii materiallarından istifadə olunur. Bu, həm dərsin yaxşı mənimsənilməsi, həm də yaşadığı ölkədə peşə fəaliyyətinə başlayarkən artıq müəyyən təcrübənin qazanılması baxımından onlara kömək edir.

«Rejissor sənəti» fakültəsində hazırda «Televiziya rejissorluğu» və «Kütləvi tamaşalar rejissorluğu» ixtisasında əcnəbi vətəndaşlar da təhsil alırlar. Universitetin əcnəbi tələbələr üçün hazırlıq şöbəsini bitirdikdən sonra hər bir abituriyentin rejissorluğun hansı istiqamətinə uyğun gəlməsi xüsusi komissiya tərəfindən müəyyən edilir. Bu ixtisasa qəbul olunmuş əcnəbi tələbələrə təhsil illərində rejissor işinin spesifik xüsusiyyətləri, rejissorun iş üslubu, rejissor işinin tarixi və nəzəriyyəsi haqqında biliklər verilir, aktyor sənəti

elementlərini mənimsəmək bacarığı, rejissorun aktyorla işi, aktyorun yaradıcılıq imkanlarının aşkara çıxarılmasında rejissorun rolu, rejissorun ədəbi material üzərində işi, dramaturq, bəstəkar və rəssamla bağlı fəaliyyətin prinsipləri və metodları, rejissor sənətinin yaradıcılıq prinsipləri və bunların fərdi yaradıcılıqda əksi və s. öyrədilir. Bunlarla bərabər ümumdünya incəsənət tarixi, həmçinin Azərbaycan incəsənəti tarixi tədris edilir.

Fərəhli haldır ki, «Televiziya rejissoru» ixtisasını bitirmiş tələbələr bu gün Türkiyə Respublikasının müxtəlif telekanallarında uğurla çalışırlar.

Universitetin «Sənətsünaslıq» fakültəsinin «Ədəbi iş və ekran dramaturgiyası» ixtisasında da əcnəbi tələbələr təhsil alırlar. Bu sənət növünün əsas aləti söz olduğu üçün Azərbaycan dilinin tədrisi, onun öyrənilməsi diqqət mərkəzində durur.

Təhsil prosesində əcnəbi tələbələrə ədəbi yaradıcılıq və ekran dramaturgiyasının elmi-nəzəri əsasları ilə bağlı biliklər verilir, ədəbi növlər və janrlar, bədii əsərlərdə məzmun və forma vəhdəti, teatr və kino dramaturgiyasının xüsusiyyətləri, kino tarixi, dramatik janrlar, bədii-sənədli kino ssenarisi, dram nəzəriyyəsi və s. öyrədilir.

Universitetin «Kulturologiya» fakültəsinin «Muzeyşünaslıq, arxiv işi və abidələrin qorunması» ixtisasında da əcnəbi tələbələr təhsil alırlar. Bu sahəyə muzey və arxivlərin fəaliyyətinin nəzəri

əsasları, metodikası və ictimai funksiyalarının öyrənilməsi, muzey kolleksiyalarının komplektləşdirilməsi və s. məsələlər daxildir.

Əcnəbi tələbələr muzeyşünaslığın əsaslarını dərinlən öyrənirlər. Onlar peşəkar muzeylərin təşkili, memorial muzeylərin, tarixi - memarlıq abidələrinin və qoruqların, diyarşünaslıq muzeylərinin meydana gəlməsi, inkişafı və fəaliyyət göstərməsi haqqında ətraflı bilgi və məlumatlar alırlar.

«Musiqi sənəti» fakültəsində xarici tələbələr «Instrumental ifaçılıq», «Xalq çalğı alətləri ifaçılığı», «Solo oxuma», «Estrada müğənnisi» ixtisaslarında təhsil alırlar. Bu tələbələrə musiqinin tədris olunmasının özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Belə ki, xarici tələbələrə musiqi təhsilinin tədrisində intensiv təlim metodikasından istifadə olunur. Buraya həmçinin ritm duyumu, not yazılarının oxunması və s. daxildir.

Bakalavr təhsil prosesində «Instrumental ifaçılıq», «Estrada müğənnisi», «Solo oxuma», «Xalq çalğı alətləri ifaçılığı» ixtisaslarında əcnəbi tələbələrə ifaçılığın nəzəri əsasları öyrədilir, həm də onların praktiki bacarığı inkişaf etdirilir. Belə ki, bu ixtisaslarda təhsil alan əcnəbi tələbələrə dünya musiqi mədəniyyətinin tarixi və nəzəriyyəsi, həmçinin inkişaf mərhələləri haqqında məlumat verilir, bədii obraz, incəsənətin funksiyaları, növləri və janrları, incəsənətdə məzmun və forma, musiqi əsərinin

quruluşu, bədii obrazı, janr və üslub xüsusiyyətləri, ifaçılıq texnikası öyrədilir.

«Xalq çalğı alətləri ifaçılığı» ixtisasında isə Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı, onun növləri, janrları, formaları tədris edilir, tələbələrə tembr fərqlərinin faktura və dinamiklik xüsusiyyətlərini mənimsəmək vərdisləri aşılır.

Tədris proqramlarında türksoy xalqlarının lad məqamlarının, oxşar musiqi alətlərinin müqayisəli təhlili də nəzərdə tutulmuşdur.

«Instrumental ifaçılıq» ixtisasında əcnəbi tələbələr daha çox fortepiano alətini seçirlər. Bakalavr təhsil səviyyəsində onlara müxtəlif növlü ifa texnikasını mənimsəmək, polifonik əsərləri qavramaq, fortepianoda ifa etmək qabiliyyəti öyrədilir.

«Rəssamlıq» fakültəsinin ixtisasları da əcnəbi vətəndaşların daha çox maraqlandığı sənət sahəsidir. Universitetin «Rəssamlıq» fakültəsində rəssamlıq təliminin qabaqcıl metodikası tətbiq edilir. Hazırda «Rəssamlıq» fakültəsinin «Dizayn», «Modelyer rəssam», «Sənətsünaslıq» ixtisaslarında əcnəbi tələbələr də təhsil alırlar. Təhsil prosesində əcnəbi tələbələrə qeyd olunan ixtisasların nəzəri əsasları və ixtisasla bağlı praktiki fənlər tədris olunur. Əcnəbi tələbələrə Azərbaycanın və onun ayrı-ayrı bölgələrinin incəsənət tarixi, sosial və milli xüsusiyyətləri haqqında məlumatlar verilir, akademik rəssamlığın əsasları, dekorativ - tətbiqi sənətin və xalq sənətinin nəzəri-tarixi aspektləri və s. tədris olunur.

Universitetdə əcnəbi tələbələrin təhsili, tədrisin təşkili Avropa təhsil standartlarına uyğundur.

Son illərdə universiteti yüzlərlə əcnəbi tələbə bitirmişdir və onlar vətəndaşı olduğu ölkələrdə müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərirlər. Onlara verilən diplomlar beynəlxalq miqyasda tanınır. Universitetin bakalavr pilləsini bitirən əcnəbi tələbələr magistratura pilləsində təhsillərini davam etdirirlər. Doktorantura pilləsində də əcnəbi vətəndaşların təhsil alması üçün ADMİU-da hər cür şərait yaradılmışdır.

ADMİU-nun beynəlxalq əlaqələri Xarici əlaqələr üzrə prorektorluq tərəfindən həyata keçirilir. Universitetdə həmçinin Əcnəbi tələbələrin təhsili üzrə dekanlıq və Hazırlıq şöbəsi fəaliyyət göstərir. Xarici əlaqələr üzrə prorektorluğa kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Çingiz Bağirov rəhbərlik edir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin xarici əlaqələri ildən-ilə daha da inkişaf etdirilir. 90 yaşlı bu sənət məbədinin dünya miqyasında tanınması, onun əlaqələrinin genişlənməsi mədəniyyətimizin, təhsilimizin beynəlxalq aləmə inteqrasiyasının mühüm tərkib hissəsidir.

Çağdaş dönmədə Azərbaycan Respublikası dünyada təkə tükənməz təbii resurslara malik olan dövlət kimi deyil, həm də böyük mədəniyyət yaratmış, zəngin bədii təfəkkür sahibi olan ölkə

kimi tanınır. Bu realıq digər sahələrlə yanaşı, bədii təhsil təmayüllü ali məktəblərin, o cümlədən bizim də qarşımıza yeni tələblər, vəzifələr qoyur. ADMİU-nun professor-müəllim heyəti dövlətimizin daimi qayğı və diqqətinə cavab olaraq kadr hazırlığının müasir dövrün tələbləri səviyyəsində qurulması, Azərbaycan təhsilinin dünyanın qabaqcıl təhsil sistemində hərtərəfli inteqrasiya olunması üçün var qüvvəsi ilə çalışacaq, dövlətçiliyimizin, milli maarifçilik strategiyamızın inkişafına sədaqətlə xidmət edəcəkdir.

MÜNDƏRİCAT

90 illik yolun uğurları.....	3
I HİSSƏ. Azərbaycanda peşəkar teatr təhsilinin yaranması və inkişaf mərhələləri	24
<i>Aktyor, rejissor və teatrşünas kadrları hazırlığının yeni mərhələsi.....</i>	34
II HİSSƏ. Dövrün ictimai sifarişi: ekran sənətlərinin tədrisi	85
III HİSSƏ. ADMİU-da musiqi təhsili.....	94
<i>Musiqi təhsilinin püxtələşməsi dövrü və bugünü.....</i>	106
IV HİSSƏ. Azərbaycanda ilk ali rəssamlıq təhsili: zamanın tələbi və gerçəklik.....	132
V HİSSƏ. Mədəniyyət və incəsənətin tədrisində ictimai-humanitar elmlərin rolu	175
VI HİSSƏ. Kulturologiya yeni elm və tədris sahəsi kimi.....	189
VII HİSSƏ. ADMİU-da tədris prosesinə və yaradıcılığa xidmət edən qurumlar.....	204
VIII HİSSƏ. Universitetimiz dünya meridianlarında	231

Timuçin Əfəndiyev

MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏTİMİZİN MƏBƏDGAHI

ADMİU - 90

Bakı-2013

Redaktoru: filologiya üzrə elmlər doktoru,
professor Aqşin Babayev

Buraxılışa məsul: sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent Xəzər Zeynalov

Yığılmağa verilmiş: 07.12.2012
Çapa imzalanmış: 08.01.2013
Şerti çap vərəqi: 22,5. Sifariş № 01
Kağız formatı: 70x100 1/16.
Tiraj:500

Kitab ADMİU-nun Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzində
hazır diapozitivlərdən istifadə olunmaqla
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.

Ünvan: Bakı ş., H.Zərdabi küç., 39a